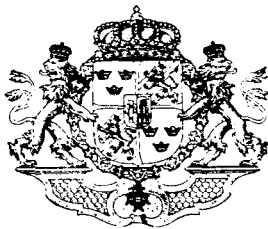

SVERIGES OFFICIELLA STATISTIK

HÄLSO- OCH SJUKVÅRD VID ARMÉN

ARMÉFÖRVALTNINGENS SJUKVÅRDS-
STYRELSES

UNDERDÅNIGA BERÄTTELSE

ÅR

1911

TRYCKT HOS

P. PALMQUISTS AKTIEBOLAG, STOCKHOLM 1912.

INLEDNING TILL

**Hälso- och sjukvård vid försvaret / Försvarets sjukvårdsstyrelse.
– Stockholm, 1912-1970. - (Sveriges officiella statistik).**

Täckningsår: 1911-1969.

1911-1913: Arméförvaltningens sjukvårdsstyrelses underdåniga berättelse.

1914-1930: Hälso- och sjukvård vid armén.

**1931-1936: Hälso- och sjukvård vid armén samt flygvapnet /
Arméförvaltningens sjukvårdsstyrelse ; Flygstyrelsen.**

**1937-1942: Hälso- och sjukvård vid armén och flygvapnet samt veterinärvård
vid armén / Arméförvaltningens sjukvårdsstyrelse ;
Flygförvaltningen ; Överfältveterinären.**

**1943-1944: Hälso- och sjukvård vid försvaret och veterinärvård vid armén /
Försvarets sjukvårdsförvaltning; Överfältveterinären.**

**Från 1943 ingår även Hälso- och sjukvård vid marinen, som utkom 1911-
1942, i denna serie.**

1911-1936 ingår veterinärvård vid armén i ett särskilt avsnitt i denna serie.

Föregångare:

Bidrag till Sveriges officiella statistik. K, Hälso- och sjukvården. 1,
Sundhetskolligii underdåniga berättelse för år ... – Stockholm : Norstedt,
1864-1912. - Sundhetskolligium ersattes 1879 av Medicinalstyrelsen.
Täckningsår: 1861-1910 = Ny följd 1-50.

Efterföljare:

Hälso- och sjukvård vid försvaret / Försvarets sjukvårdsstyrelse. – Stockholm :
1973–1975. – (Sveriges officiella statistik).
Täckningsår: 1970/72-1973/74.

Veterinärvård vid armén /Överfältveterinären. – Stockholm : 1946-1957. –
(Sveriges officiella statistik).
Täckningsår: 1945-1955.

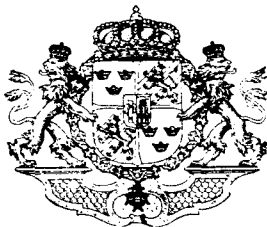
Översiktspublikation:

Historisk statistik för Sverige. Statistiska översiktstabeller : utöver i del I och del II
publicerade t.o.m. år 1950 / Statistiska centralbyrå. – Stockholm, 1960.
S. 163: Tab. 157. Militära sjukvården 1903-1947.

Arméförvaltningens sjukvårdsstyrelses underdåniga berättelse. År 1911. –
(Sveriges officiella statistik).
Digitaliserad av Statistiska centralbyrå (SCB) 2011.

SVERIGES OFFICIELLA STATISTIK

HÄLSO- OCH SJUKVÅRD VID ARMÉN

ARMÉFÖRVALTNINGENS SJUKVÅRDS-
STYRELSES

UNDERDÅNIGA BERÄTTELSE

ÅR

1911

TRYCKT HOS

P. PALMQUISTS AKTIEBOLAG, STOCKHOLM 1912.

TILL KONUNGEN.

Arméförvaltningens Sjukvårdsstyrelse får härmed afgifva underdånig berättelse öfver sin verksamhet samt öfver hälso- och sjukvården äfvensom veterinärvården vid armén under år 1911.

Stockholm den 13 aug. 1912.

Underdånigst

Anton Nettelblad.

Ernst Boman.

Peter Schmidt.

Nils S. Hansson.

INNEHÅLL.

	Sid.
A. Arméförvaltningens sjukvårdsstyrelses verksamhet å fältläkarbyrån	7
B. Hälso- och sjukvården vid armén.	
1. Fältläkarkåren	9
2. Utdrag ur läkarnas årsberättelser.....	10
3. Viktigare bestämmelser och föreskrifter rörande arméns sjukvård m. m. under år 1911.....	71
Tabeller:	
N:o 1. Tablå öfver truppsjukvårdsanslaget	76
» 2. Sjukligheten bland manskapet vid arméns truppförband.....	80
» 3. Sjukdomar bland manskapet vid arméns truppförband.....	86
» 4. De veneriska sjukdomarna inom armén	110
» 5. Dödlighet och dödsorsaker bland arméns manskap	112
» 6. Fördelningen på åldersgrupper af de döda bland arméns manskap	113
» 7. Vårdade sjuka å garnisonssjukhusen.....	113
» 8. Vårdade sjukdomar å garnisonssjukhusen	114
» 9. Operationer utförda å garnisonssjukhusens patienter.....	122
» 10. Revaccination af manskap vid armén	126
» 11. Inskriftsomsrådenas ordningsföljd med hänsyn till antalet på grund af kroppsfel eller sjukdom frikallade	127
» 12. Sammandrag af rapporterna om läkarbesiktningarna å värnpliktiga	128
» 13—14. Sammandrag af kassationsorsakerna vid läkarbesiktningarna å värn- pliktiga.....	130
» 15. Sammandrag af rapporterna öfver ändringar i förut inskrifnas värnplikts- förhållanden.....	134
» 16. Kassationsorsaker hos förut inskrifna värnpliktiga	135
C. Arméförvaltningens sjukvårdsstyrelses verksamhet å fältveterinärbyrån.....	137
D. Veterinärvården vid armén.	
1. Fältveterinärkåren	138
2. Utdrag ur veterinärernas årsberättelser	139
Tabeller:	
N:o 1. Tablå öfver truppveterinärvårdsanslaget	160
» 2. Sammandrag af hästsjukbesked.....	162
» 3. Döda hästar	165
» 4. Dödade hästar	166
» 5. Kasserade hästar	167
<i>Bilagor:</i>	
Bilaga I. Om sterilisation med lågtrycksånga för kirurgiskt ändamål	169
» II. Fältläkarkåren enligt 1911 års omorganisation.....	181

TABLE DES MATIÈRES.

	Page.
A. Fonctionnement de la direction de santé de l'armée au bureau médical.....	7
B. Service sanitaire et soins des malades dans l'armée.	
1. Corps des médecins militaires	9
2. Extraits des rapports annuels des médecins militaires.....	10
3. Règlements et stipulations importants concernant le service de santé etc. de l'armée pendant l'année 1911	71
Tableaux:	
N:o 1. Tableau des crédits alloués au service de santé des troupes	76
» 2. Morbidité parmi les soldats	80
Col. 1: Régiments. Col. 2: Effectifs présents (en moyenne). Col. 3: Nombre des malades au 31 décembre 1910. Col. 4—6: Malades entrés	

	Page.
(par âge). Col. 7—18: Malades entrés (par mois). Col. 19: Malades (restants et entrés) à la chambre et à l'infirmerie. Col. 20: Malades (restants et entrés) à l'hôpital militaire. Col. 21: Malades (restants et entrés) à l'hôpital civil. Col. 22: Total des malades (restants et entrés). Col. 23: Relevés capables de continuer leur service militaire. Col. 24: Evacués incapables de reprendre leur service militaire. Col. 25: Décès. Col. 26: Nombre des malades restants au 31 décembre 1911. Col. 27: Nombre des journées de traitement. Col. 28: Morbidité pour 1,000 hommes.	
N:o 3. Maladies parmi les soldats.....	86
Les numéros des colonnes correspondent aux numéros de la nomenclature des maladies.	
Col. 1: Vices de formation ou de développement. Col. 1—26: Maladies d'infection aiguës. Col. 27—30: Maladies zooparasitaires. Col. 31—34: Maladies d'infection chroniques. Col. 35—41: Maladies constitutionnelles. Col. 42—43: Maladies d'intoxication chroniques. Col. 44: Maladies mentales. Col. 45—53: Maladies du système nerveux. Col. 54—59: Maladies des yeux. Col. 60—63: Maladies des oreilles. Col. 64—73: Maladies de l'appareil circulatoire. Col. 74—84: Maladies de l'appareil respiratoire. Col. 85—102: Maladies de l'appareil digestif. Col. 103—114: Maladies non vénériennes de l'appareil génito-urinaire. Col. 115—129: Maladies de l'appareil locomoteur et du système osseux. Col. 130—143: Maladies de la peau et du tissu cellulaire. Col. 144: Tumeurs. Col. 145: Ruptures et distensions des muscles et tendons. Col. 146: Distorsions. Col. 147: Luxations. Col. 148: Fractures. Col. 149: Contusions. Col. 150: Blessures d'armes aiguës ou pointues. Col. 151: Blessures d'armes à feu. Col. 152: Excoriations causées par la chaussure. Col. 153: Excoriations causées par l'équitation. Col. 154: Brûlures et traumatismes causés par explosion. Col. 155: Engelures. Col. 156: Coups de soleil et coups de chaleur. Col. 157: Intoxications aiguës. Col. 158: Traumatismes d'autres sortes. Col. 159: Suicides, tentatives de suicide. Col. 160: Maladies indéterminées. Col. 161: Cas d'observation. Dernière colonne: Total des malades entrés.	
» 4. Maladies vénériennes dans l'armée	110
» 5. Mortalité et causes de mort parmi les soldats	112
» 6. Âge des soldats morts	113
» 7. Malades traités dans les hôpitaux de garnison	113
» 8. Maladies traitées dans les hôpitaux de garnison	114
» 9. Opérations pratiquées dans les hôpitaux de garnison	122
» 10. Revaccinations des soldats	126
» 11. Ordre des territoires de conscription par rapport au nombre des non enrôlés par suite de maladie ou de vice constitutionnel	127
» 12. Résumé des rapports sur les inspections médicales des conscriptionnaires... ..	128
» 13—14. Résumé des causes de réformation de conscriptionnaires	130
» 15. Résumé des rapports sur les modifications des relations de service des conscrits	134
» 16. Causes de réformation des conscrits.....	135
C. Fonctionnement de la direction de santé de l'armée au bureau vétérinaire.....	137
D. Service vétérinaire de l'armée.	
1. Corps des vétérinaires militaires	138
2. Extraits des rapports annuels des vétérinaires militaires.....	139
Tableaux:	
N:o 1. Tableau des crédits alloués au service vétérinaire des troupes	160
» 2. Résumé des rapports sur les maladies des chevaux de l'armée	162
» 3. Chevaux morts	165
» 4. Chevaux tués	166
» 5. Chevaux réformés.....	167
Annexes:	
Annexe I. Sur la stérilisation avec des vapeurs à basse pression pour fins chirurgicales	169
» II. Corps des médecins militaires en vertu de la réorganisation en 1911 ...	181

A. Arméförvaltningens sjukvårdsstyrelses verksamhet å fältläkarbyrån.

Under fjärde året af sjukvårdsstyrelsens verksamhet hafva å dess fältläkarbyrå handlagts 2,208 ärenden. Dessa hafva utgjorts af: 475 kungl. bref, generalorder och kommandomål, 93 kungl. remisser, 421 redogörelser, räkningar och personliga ersättningsmål, 254 rekvisitioner och ersättningar af sjukvårdsmateriel, 132 anmärkningsmål, 26 befordringsärenden, 545 rapporter och besked samt 262 diverse mål.

Antalet handlagda ärenden utgjorde år 1910: 2,106, år 1909: 1,885 och år 1908: 1,001.

Balanserade ärenden från år 1910 utgjorde 38 och till år 1912 37.

Å fältläkarbyrån hafva under året tjänstgjort personal till samma antal och i samma egenskap som under år 1910. Arbetet har varit fördeladt mellan fältläkaren, läkareassistenten och intendenten på enahanda sätt, som omförmäls i föregående års underdåniga berättelse.

Bland viktigare ärenden, som handlagts å fältläkarbyrån, må nämnas följande utredningar och förslag:

Inledning af telefonförbindelser i truppförbandens kaserner (gemensamt med arméförv:s departement).

Uppförande af nya sjukpaviljonger vid Vendes art.-reg.

Rätt att till civilt sjukhus afpollettera militära patienter.

Anställande af sjuksköterskor under år 1911.

Ny förordning ang. tillsättning af vissa militärläkaretjänster vid armén.

Bestridande af kostnaden för vård å militärsjukhus.

Ordnande af tandvården vid truppförbanden under år 1912.

Stat för garnis.-sjukhuset i Boden (gemens. med kommend. i Boden).

Värnpl. medicine studerandes tjänstgöring.

Reglemente för undersökning af dem som söka fast anställning samt af värnpliktiga.

Beträffande sjukvårdsmaterielen har styrelsens verksamhet omfattat dels anskaffning af materiel till fyllande af arméns årliga behof af förbrukningsartiklar, dels nyanskaffning och komplettering af sjukhusutredningarna vid en del truppförband, särskildt vid sådana, där nya sjukhus blifvit uppförda, såsom vid Västmanlands reg., Västmanlands trängkår, Skånska trängkåren samt garnisonssjukhusen i Boden och å Visborgs slätt. Vidare har anskaffats materiel till etappsjukvårdskadror, en del sjuktält för fältsjukhusens räkning och sjukvårdsväskor för läkare och sjukvårdssergeanter samt sjukvårdsmateriel till en del landstormsförråd.

De under året planerade stora *fälttjänstövningarna i Västergötland* blefvo efter underdånig framställning från Styrelsen *inställda* på grund af den då rådande barnförlamningsepidemien.

Till förhindrande af att denna oroväckande epidemi finge spridning bland de till årets repetitionsövningar inryckande trupperna utfärdades af sjukvårdsstyrelsen särskilda anvisningar rörande nödiga isolerings- och desinfektionsåtgärder, hvarjämte Kungl. Maj:t på styrelsens framställning för berörda ändamål anvisade ett belopp af 20,000 kronor.¹⁾

¹⁾ Under sistnämnda öfningar inträffade intet fall af barnförlamning, där infektion med någon sannolikhet kunde anses uppkommen efter inryckningen till garnisons- eller mötesplatsen. Inalles inträffade under året 25 fall af barnförlamning vid armén, men vid intet tillfälle kunde man finna stöd för den uppfattningen, att militärtjänsten skulle bidraga till sjukdomens uppkomst eller spridande.

B. Hälso- och sjukvården vid armén.

1. Fältläkarkåren.

Under år 1911 har fältläkarkåren undergått de förändringar, som framgå af följande tabell:

Beställningar	Lediga vid årets början	Ledigblifna genom			Summa	Återbesatta	Lediga tjänster, som icke skola återbesättas enl. nya organisationen	Lediga vid årets slut
		befordran	transport eller afsked	dödsfall				
Fördelningsläkare	3	—	1 ¹⁾	—	4	4	—	—
Regementsläkare	1	—	1 ¹⁾	—	2	—	—	2
Bataljonsläkare	23	1	1 ²⁾	1 ³⁾	26	4	14 ⁴⁾	8 ⁵⁾
Fältläkarstipendiater	40	6	8	—	54	13	24	27
Summa	67	7	11	1	86	21	38	17

1) Fördelningsläkaren vid III. arméfördelningen, regementsläkaren vid Göta artill. reg:te C. Lamberg.

2) Bataljonsläkaren vid Västmanl. trängkår A. Bill.

3) Bataljonsläkaren vid Svea ing. kår K. K. Rinman.

4) Vid Andra lifgren. reg:tet, Kronob., Bohusl., Västmanl., Västerbottens och Västernorr. reg:ten, Jämtl. fältj. reg:te, Gottl. inf. reg:te, Svea och Bodens ing. kårer samt Göta, Norrl. Västmanl. och Östgöta trängkårer.

5) Här af skola bataljonsläkartjänsterna vid Lifgardet till häst, Smål. husarreg:te och Norrl. dragonreg:te återbesättas först vid nuvarande regementläkares afgang.

Till fördelningsläkare hafva förordnats: vid III. arméfördelningen regementsläkaren vid Skarab. reg:te A. H. Christenson, vid IV. arméfördelningen fördelningsläkaren i fältläkarkårens reserv C. C. Ekeroth, vid V. arméfördelningen fördelningsläkaren i fältläkarkåren F. Netzler och vid VI. arméfördelningen fördelningsläkaren i fältläkarkåren J. Th. Thorné, hvarjämte regementsläkaren Christenson samtidigt utnämnts till fördelningsläkare i fältläkarkåren. Till regementsläkare har ingen befordran under året ägt rum, delvis beroende på nåd. stadgande ang. öfvergången till den nya organisationen af fältläkarkåren. Kaptens tjänsteställning har tilldelats bataljonsläkarna G. Möller, F. G. Ask och A. J. Lillieroth, hvarjämte öfriga bataljonsläkare

med löjtnants tjänsteställning erhållit kaptens i enlighet med den nya organisationens föreskrifter. Högre lön har tilldelats bataljonsläkaren C. G. Stabe. Till bataljonsläkare hafva utnämnts: vid Gottl. inf. reg:te C. O. L. Brodin, vid Östgöta trängkår E. F. Ståhlberg och vid Bohusl. reg:te K. O. Andersson, hvarjämte bataljonsläkaren vid Norrl. dragonreg:te N. A. Brinke erhållit transport till Kalmar reg:te.

Enligt den nya organisationen af fältläkarkåren skola följande *vid 1911 års utgång besatta* militärläkartjänster indragas vid nuvarande innehafvares afgang, nämligen en regementsläkarbeställning vid hvar och ett af Lifgardet till häst, Lifreg:tets dragoner, Lifreg:tets husarer, Smål. husarreg:te, Kronprinsens husarreg:te och Norrl. dragonreg:te samt en bataljonsläkarbeställning vid hvar och ett af Svea och Göta lifgarden, Lifreg:tets grenadjärer, Första lifgren. reg:tet, Västg. reg:te, Uppl. inf. reg:te, Skarab., Södermanl. och Jönköp. reg:ten, Dalreg:tet, Hälsinge, Älfsborgs, Hallands, Kalmar och Värml. reg:ten, Norra och Södra Sk. inf. reg:na, Vaxholms gren. reg:te, Skånska husar- och dragonreg:tena, Norrl. art. reg:te, Posit. art. reg:tet samt Svea och Skånska trängkårerna.

Fältläkarkårens reserv har under år 1911 ökats med 1 fördelningsläkare, 1 regementsläkare, 14 bataljonsläkare och 3 fältläkarstipendiater, men minskats med 2 regementsläkare, 11 bataljonsläkare och 11 fältläkarstipendiater samt bestod vid årets slut af 3 fördelningsläkare, 5 regementsläkare, 42 bataljonsläkare och 10 fältläkarstipendiater.

Taktiska öfningar för militärläkare hafva under tiden den 4—12 augusti hållits vid VI. arméfördelningen med förläggning till Sollefte—Långsele. Såsom ledare för desamma tjänstgjorde vederbörande fördelningsläkare.

Resestipendier hafva under år 1911 åtnjutits af regementsläkaren A. Gullström samt bataljonsläkarna A. O. Setterblad, E. V. Schildt och O. Gertzén.

2. Utdrag ur läkarnas årsberättelser.

I. Arméfördelningen.

Karlskrona grenadjärregemente.

Den 1. dec. blef det nya sjukhuset af entreprenören öfverlämnadt, men det visade sig då att en del bristfälligheter kvarstodo att afhjälpa

innan fullt godkännande kunde ske, och det är ännu ovisst, vid hvilken tidpunkt sjukhuset kan stå fullt färdigt till begagnande.

Sjukligheten har under året varit ringa, men däremot vid vissa tillfällen ej antalet sjukanmälda vid morgonvisitationerna. Höjdpunkten nåddes den 12 oktober, då på morgonen efter en 6 dagars fälttjänstövning ej mindre än 235 anmälde sig eller omkring 25 % af hela styrkan. Att på de flesta af dem kunde ställas diagnosen olust faller af sig själf, helst det förestod en mindre fälttjänstövning samma dag, men detta visar, hvilket arbete och hvilket ansvar som tidvis kunna hvila på en militärläkare, som på kort tid har att afgöra tjänstdugligheten hos ett eller annat hundratal värnpliktiga.
(Grönwall.)

Kronobergs regemente.

Hälsotillståndet har under vapenövningarna varit mycket godt; så har t. ex. under regementsövningarna intet fall af epidemisk sjukdom förekommit. (Nyquist.)

Hallands regemente.

Hälsotillståndet vid regementet och till detsamma förlagda I. arméfördelningens skolor har varit mycket tillfredsställande. På regementssjukhuset har visserligen sjukbeläggningen varit rätt stark, och en tid på försommaren måste till och med en sjuksal i (den ännu oinredda) vindsvåningen provisoriskt anordnas, men antalet sjukskrifna under året understiger väsentligen de föregående årens både absolut och än mera relativt i förhållande till i tjänstgöring inbeordrad personal.

Af epidemiska sjukdomar har difteri uppträdt med 8 fall, alla afpolletterade, efter på regementssjukhuset verkställd bakteriologisk diagnos, till Halmstads epidemisjukhus.

Sjukhuset har haft den stora förmånen att under hela året förfoga öfver examinerad sjuksköterska, hvilken lyckliga omständighet möjliggjort god sjukvård.

Antalet simulanter vid sjukvisitationerna synes fortfarande aftaga. Vid ett tillfälle under regementsövningarna före en förestående fälttjänstövning gjordes dock ett försök i större skala att genom falskt föregifvande af sjukdom undandraga sig tjänstgöring. Icke mindre än 161 man inställde sig då vid sjukvisitationen, fastän dagen förut blott 41 man varit sjukskrifna. Ungefär halfva antalet antecknades efter verkställd undersökning såsom rena simulanter, strökos på kompanisjukbeskeden, fingo alltså deltaga uti fälttjänstövningarna samt anmäldes af mig hos regementschefen för simulationsförsök. Några få af de anmälda kunde emellertid bevisa sig haft *något*

skäl för sin inställelse vid sjukvisitationen och undsluppo straff. Alla de öfriga bestraffades med kasernförbud under återstoden af regementsöfningarna — 8 dagar.

Det har visat sig, att vissa lokaler inom sjukhuset under den kalla årstiden varit omöjliga att få tillräckligt varma med nuvarande tillgång på värmeelement. Särskildt är detta fallet med operationssalen, instrumentrummet och ännu mera med det på planen som sjukhusväbels rum upptagna rummet och korridoren i andra våningen. Vid en yttre lufttemperatur af -8° à 10° C. blifver här rumstemperaturen resp. $+10^{\circ}$ à 12° och $+8^{\circ}$ à 10° . Vid kall bläst sjunker temperaturen ytterligare, särskildt i nämnda korridor. I sjuksalarna är temperaturen i allmänhet $+15^{\circ}$ à 16° , således lagom vid flertalet sjukdomar. På eftermiddagarna öfverallt i allmänhet ett par grader högre. Ofvanstående observationer äro gjorda vid normal eldning af ångpannan. Temperaturen i läkarnas rum är däremot i allmänhet alldeles för hög, äfven då värmeelementen dygnet om hållas afstängda. Den uppgår till $+21^{\circ}$ à 25° , särskildt olägligt för sömnen, då vi ofta vid svårare sjukdomsfall där tillbringa nätterna. Detta beror naturligtvis därpå, att ångpannerummet är förlagdt under läkarnas rum. På detta sjukhus skulle de flesta af nämnda olägenheter kunna afhjälpas genom insättande af flera eller större värmeelement. För blifvande nya sjukhus vid de regementen, som ännu icke fått sina, förefaller det mig böra tagas i öfvervägande, om det icke vore ändamålsenligare att förlägga ångpannerummet under operationssalen.

Sjukhuset har, sedan sjuvårdsstyrelsen bifallit därom gjord framställning, anskaffat ett *desinfektionsskåp*. Som detta förefaller mycket ändamålsenligt och behöfliga desinfektioner af persedlar därigenom kunna utföras mycket billigt, torde en beskrifning af detsamma här försvara sin plats. Skåpet, förfärdigadt af spåntad fur, är 2 m. högt, $1\frac{1}{2}$ m. bredt och 1 m. djupt, försedt med en bred dörr, upptagande hela framsidan, med gångjärn vid ena och stänghakar vid andra gafveln. Dörrslutningen är öfverallt snedskuren till inpassning i motsvarande afsneddning af skåpet och försedd med gummipackning, så att tillslutningen blir fullt effektiv. Skåpets (och dörrrens) insidor äro klädda med galvaniserad zinkplåt, golvet sluttande åt ett hörn vid framsidan, där en tillslutbar afloppsledning finnes för sköljvatten, då skåpets inre någon gång behöfver rensas. I taket äro krokar af nickel inskrufvade för upphängning af desinfektionsplaggen. En spjälställning för placering af mössor, bandelär m. m. att ställas in i skåpet kompletterar dess utrustning. Skåpet är tillräckligt stort för att 4 fullständiga manskapsmunderingar på en gång skola kunna desinfekteras, med fri upphängning af plaggen. Utanför ena kortsidan af skåpet, som står på en 30 cm. hög pall, utskjutande åt denna sida, är en zinkplåt med uppvikta kanter och fastnitad, tjänande till ställ för en Flügges apparat för ut-

veckling af formalinångor, hvilken kan erhållas från H. Boies Metallwaaren-Fabrik, Göttingen, för 11 kronor med frakt och tull. Denna utgöres af en ångpanna med ångrör, som genom ett litet i skåpet borrhå hål stickes in uti detta och lufttätt tillsluter hålet med en gummiring. Solut. formaldehydi (och vatten) ingjutes i ångpannan, och denaturerad sprit slås i en öppen behållare utan veke under densamma, allt i förhållande till skåpets rymd (enligt medföljande beskrifning). För desinfektion i ett skåp om 3 m³ rymd, såsom regementets, erfordras 140 gram sol. formaldehydi och 70 gram den. sprit, hvilka efter vanliga apoteksliterpris kosta 25 öre. Spritmängden förbrinner i behållaren på 15—17 minuter och är så afpassad, att af ångpannans innehåll härefter blott litet vätska kvarstår för att hindra torrkokning. Härefter aflägsnas ångröret från skåpet, det lilla borrhålet täppes med en kork, och sedan har man endast att på lämplig tid uttaga persedlarna. Ännu 36 timmar efteråt är vid skåpets öppnande formalinlukten så stark, att man icke kan stå kvar i närheten. Jag antager, att 6—8 timmar, kanske mindre, äro tillräckliga för tryggande smittrening. För att förstärka effekten kan man ju, om så skulle anses nödigt, utrusta skåpet med ett litet värmeelement, särskildt behöfligt om det är placeradt i kall lokal.

Skåpet med Flüggés apparat kostar 130 kronor. Denna apparat, större och starkare, synes mig vara väl värd att tänka på som lämplig äfven för fältbruk. Den är lätt att sköta, billig, arbetar snabbt, bekvämt transportabel, och persedlarna taga ej minsta skada. Att medföra eller vid behof provisoriskt anordna en persedelbehållare för desinfektion torde icke möta svårigheter.

Mot kasernhygienien kan icke göras någon anmärkning. Spottnings på golfvet förekommer dock inom vissa kompanier. Några kompanichefer hafva fått godt resultat därigenom, att de antecknat alla sina snustuggare och låtit dessa allt emellanåt förrätta extra rengöring. De icke snustuggande kamraterna se icke illa på, att snustuggarna hållas efter, hvilket ju ock är fullt rättvist, då det i nio fall af tio äro sådana som osnyggas. (*Söderberg*).

Märkligare sjukdomsfall.

Inoperabelt lymphosarcom framgångsrikt behandladt med radium.

Volontären vid I. 16 nr 6/Lif Andersson inställde sig $\frac{3}{4}$ 1911 vid sjukvisitationen, hvarvid bakom och nedom vänstra mandibularvinkeln några infiltrerade körtlar iakttogos. Diagnosen ställdes på en lymphadenitis, och pat. sjukskrefs. Då symtomen efter några dagars jodpensling syntes gå tillbaka, friskskrefs han den $\frac{3}{4}$. Förbättringen var dock endast skenbar, $\frac{19}{4}$ sjukskrefs han ånyo och, då körtelansvällningen nu ökades raskt, afpolletterades han till länslasarettet i Halmstad $\frac{24}{4}$ under diagnos lymphoma colli. Tumören, som äfven här ansågs vara ett lymphom, exstirperades

och pat. utskrefs n. läkt $\frac{16}{5}$. Recidiv inställde sig de första dagarna i maj och $\frac{6}{5}$ afpollletterades han ånyo till lasarettet, nu med misstanke på malign affär. Operation företogs ånyo, men tumören recidiverade snart och pat. utskrefs den $\frac{11}{8}$ under diagnosen inoperabelt lymphosarcoma colli. Pat. kvarstannade nu vid truppförbandet, tumören tillväxte hastigt, i midten af september intog densamma nästan hela vänstra sidan af halsen, till konsistensen hård, på ytan knölig och loberad. Rörligheten hos halsen var nu inskränkt till nära ankylos. Det blef nu fråga om pat:s afskedande för sjukdom. Emellertid blef ännu ett sista försök gjordt. En hjälpande hand trädde emellan, nämligen pat:s bataljonschef. Då jag föreslog, att pat. skulle remitteras till akademiska sjukhuset i Lund, men regementschefen icke ville vara med om, att kostnaderna härför skulle utgå från det hårdt anlitade truppsjukvårdsanslaget, och jag måste förklara, att så godt som ingen utsikt till gynnsam utgång förefunnes, förklarade sig nämnda bataljonschef villig att ur egen kassa bekosta resa till och vård å akademiska sjukhuset i Lund. Dit afsändes nu pat. $\frac{23}{9}$, behandlades under flera veckor förgäfvades med Röntgen, tumören tillväxte alltjämt. Då beslöts göra ett försök med *radium*, och redan efter första behandlingen därmed började tumören minskas. Förbättringen fortgick under fortsatt behandling, pat. julpermitterades från lasarettet. Rörligheten af halsen nu rätt god, tumören nu blott af ett hönsäggs storlek. Enligt meddelande från prof. Borelius finnes god utsikt för restitutio ad integrum och tjänstbarhetens återvinnande. Behandlingen skall fortsättas polikliniskt, fortfarande på bataljonschefens bekostnad. (Söderberg.)

Norra Skånska infanteriregementet.

Hälsotillståndet har i allmänhet varit ganska godt. I slutet af augusti insjuknade inom några dagar 5 man i *tyfoidfeber*. Då alla de insjuknade legat »inne i tjänst» sedan april månad och ingen af dem varit permitterad till af tyfoidfeber infekterad ort och icke heller denna sjukdom — enligt vederbörande tjänsteläkares utsago — yppat sig i angränsande socknar, måste antagas, att sjukdomen icke blifvit importerad till Ljungbyhed utan uppstått därstädes. Sedan en brunn, som dels för några år sedan bevisligen orsakade tyfoidfeber och som dels under årets torra sommar lämnade mycket sparsamt vatten, blifvit stängd och rensad, upphörde sjukdomen utan att hafva omfattat flera än de 5 ursprungliga fallen.

Sjukvisitationerna hafva i år förlagts till kl. 5 e. m. Såväl läkare som befäl hafva alldeles bestämt konstaterat ett välgörande inflytande af denna anordning på frekvensen af sjukanmälda. Sannolikt ansåg man det ej lönande att vid denna tid af dygnet, då dagens vedermödor i det närmaste voro afslutade, försöka simulera eller sjukrapportera sig för bagateller. På morgonen däremot kunde man ju alltid genom inställelse vid sjukvisitatio-

nen förskaffa sig en eller annan timmes ledighet, äfven om man ej lyckades förvärfa sig en hel fridag. Ty säkert är, att de värnpliktiga, hufvudsakligen från Helsingborg och Landskrona, inställa sig till mötesplatsen med en god föresats att till följd af uppgift om »ryggskott», intercostalneuralgier, m. fl. sådana åkommor, som undandraga sig äfven den sorgfälligaste undersökning, förskaffa sig extra ledighet då och då, vid förestående marscher e. d.

Revaccinationen af värnpliktiga vid I. 24 har för länge sedan förlorat sin aktualitet. De värnpliktiga från Helsingborg och Landskrona hafva så innerligen väl reda på, att »man ej behöfver låta vaccinera sig», och som »kunskap är makt», är segern deras och deras kamraters, som utan tvekan göra sig solidariska med »stadsbeväringen». (*Ekdahl.*)

Södra Skånska infanteriregementet.

Hälsotillståndet har under hela mötestiden varit synnerligen godt. En besvärande värme under 3—4 veckor med temperatur, som steg ända upp till 31° C. i skuggan, uppväckte vissa farhågor. Öfningarna förlades till morgontimmarna, eftermiddagen och förnätterna, så att alla exercisöfningar utomhus under förmiddagar och middagar voro inställda. Detta jämte riklig tillgång på rent och godt dricksvatten samverkade till, att truppen ej led något menligt inflytande af värmen. Däremot blefvo nästan alla officerare och flera underofficerare utsatta för en magåkomma med feber, en mängd kolossalt rikliga, vattentunna, färg- och luktlösa uttömningar, kräkningar, lindrig värk samt för en tid aptitbrist och mattighet. Säkerligen var bidragande orsak till sjukdomen den mängd iskalla läskedrycker, som af dem förtärdes. Sjukdomen var snart öfvergående och upphörde alldeles efter temperatures nedgång till det normala.

Årets bevärringsrekryter gäfvö ett totalintryck af anmärkningsvärd klenhet och svaghet, också blefvo icke mindre än 68 frikallade och 60 öfverförda till icke vapenföra. (*Samuelson.*)

Skånska husarregementet, Helsingborg.

Bland under året inträffade *svårare olycksfall* torde här omnämnas:

1 fall af bukskada med tarmruptur.

3 fall af brottskador, näml. ett å 4. halskotan, ett å skallens bas och ett å båda underbenen.

1 fall af svårare knäskada med kontraktur af leden samt

1 fall af skottskada i högra axillen.

En volontär har själf beröfvat sig lifvet genom karbinskott i hjärtat.

Antalet *veneriska åkommor* (11) har varit större än under de föregående åren. Samtliga ha ådragits i garnisonsorten, och får väl den ökade fre-

kvensen anses bero därpå, att den förut inom staden förefintliga kontrollen öfver lösaktiga kvinnor upphäfts.

Tilloppet till *sjukvisitationerna* har under de senaste åren synbarligen minskats och försök till simulation förekommer numera ytterst sällan.

Utgången af årets *revaccination* har ej varit vidare uppmuntrande. Dels ha de flesta värnpliktiga vägrat att underkasta sig densamma, dels har resultatet i öfrigt varit dåligt.

De *hygieniska anordningarna*, såväl inom som utom hus, äro alltjämt tillfredsställande, och man kan ej underlåta att undra öfver, att ett så jämförelsevis nytt (togs i bruk 1883) och i alla afseenden godt och bra etablissement inom kort skall utrymmas.

Några tecken till öfveranstängning hos truppen ha ej förmärkts.

Under årets första månader ha *vintermarscher* och *vinterfälttjänstövningar* varit anordnade. Hälsotillståndet under dessa öfningar har varit synnerligen godt.

Omsättningen bland *sjukvårdsbeställningsmännen* är alltjämt den lifligaste, och torde nog så allt framdeles komma att bli förhållandet, om ej några åtgärder till förbättrande af deras nuvarande ställning komma att vidtagas.
(Collin.)

Skånska husarregementets afdelning i Landskrona.

Hälsotillståndet inom afdelningen har under det gångna året varit synnerligen godt.

Af epidemiska sjukdomar hafva, utom ett par fall af påssjuka, endast uppstått trenne fall af barnförflamning. Dessa voro visserligen ej af svårare art utan, särskildt det ena, ganska lindriga, men torde dock båda kvarlämna för all framtid bestående invaliditet.

Revaccinationen omfattades af de värnpliktiga med stor motvilja, endast ett tjugotal voro därtill villiga. (Hederström.)

Skånska dragonregementet.

Året har för regementet förflutit lugnt utan särskildt anmärkningsvärda händelser. I hälsovårdsafseende torde endast förtjäna omnämnas en epidemi, som i augusti var mycket utbredd och som under olika diagnoser, — angina, gastritis acuta och febricula — ehuru troligen allt af samma orsak — återfinnes på 3:dje kv. sjukbesked.

Det är högst beklagligt, att det icke är möjligt att hålla det i staten bestående antalet af 4 sjukvårdskorpraler och 4 vicekorpraler — men då utnämning till korpral icke kan äga rum förrän korpralskolans slut i juli, kan det icke ske förr — och till v. korpral kan icke sjukvårdsryttare ut-

nämnas, förrän deras samtida i regementets korpralskola utnämnas till v. korpraler — och får manskapet icke de i staten utlovade förmåner, lockar icke denna bana dem, utan de dugliga gå hellre den vanliga vägen. — I samband härmed kan jag icke underlåta att beklaga den nya bestämmelsen, som gör, att chefen icke längre kan utnämna den tñf. sjukvårdsförrådsunderofficeren till dist.-korpral i regementet — han har ju icke genomgått underofficersskola, som är ett villkor härför — och som han både på sjukhuset och i annan tjänstgöring skall uppträda som förman för de andra sjukvårds-korpralerna, bör han hafva högre grad — hvilken kanske äfven mången gång kunde hafva förmått honom att kvarstå ett år längre. — Någon rekapitulation har icke under året förekommit bland sjukvårdsmanskapet och torde knappast vara att påräkna härefter.

Fylleriförseelserna under året 86.

Liksom i förra årsberättelsen kan jag icke underlåta att framhålla vådan af de många civila personer, som bo i regementets kaserner — nu icke mindre än 84 — mest underofficersfruar och barn. Att de på senare tiden på regementet förekommande spridda fall af skarlakansfeber härleda sig från smitta härifrån är troligt — en dag fann jag barn i 2 olika underofficersfamiljer lidande häraf, och i den ena hade sjukdomen pågått en veckas tid utan att läkare anlitats. (*Ammitzböll.*)

Kronprinsens husarregemente.

Sjukligheten har under året varit medelmåttig, som vanligt störst under 1. och 4. kvartalen. I februari utbröt en mindre difteriepidemi inom den till Alnarp förlagda hofslagarekursen.

Ej mindre än tio appendicitfall hafva antecknats, af dessa hafva sju gått till operation och tjänstduglighet.

Den ständigt svårlösta frågan angående kontinuitet i sjukvården har för regementet i år så tillvida lösts, att vår dugligaste sjukvårdare rekapitulerat på ett år och samtidigt befordrats till dist.-korpral i regementet. En välförtjänt motsvarande ökning af lönen skulle sannolikt förmå de dugligaste att rekapitulera till fromma för sjukvårdstjänsten.

Angående de hygieniska anordningarna är i och med det fulla i bruk tagandet af den moderniserade och med de bästa hjälpmedel försedda köksbyggnaden särdeles väl sörjdt för tillagning, snygghet, servering och förvaring af provianten. Denna är riklig, omväxlande och af högt näringsvärde. Vår egen vattenledning har gifvit en god, riklig vattentillgång, ehuru vattnet är rätt hårdt. Manskapets messbyggnad, tillika underofficersmess, är treflig och ändamålsenlig med ljusa, rymliga lokaler och är därstädes mycket väl sörjdt för manskapets trefnad.

Regementets varmbadhusfråga står fortfarande olöst och kan ej lösas

utan att anslaget till uppvärmning och belysning väsentligt höjes. Afklädningsrummet har en golfyta af 17,18 kv.-m. samt ångrummet af 15,27 kv.-m., utrymmet ytterligare inskränkt genom diverse inredning. Om man lågt beräknar golfytan till en kv.-m. per man, och då en skv. på cirka 80 man har anslagen en timmes badtid, synes hvilken olidlig trängsel, bristande tillfälle till verklig rengöring samt stank måste uppkomma under badtiden. Utredning har gifvit vid handen, att med nuvarande anslag för uppvärmning och betjäning att sköta densamma, det är ogörligt att fördela en skv. på flere baddagar i stället för som nu på en. Duscharna äro för få, bassängen oaptitlig ehuru föga begagnad. Ett rengöringsbad i veckan är det minsta man kan begära, särskildt vid kavalleriet, där ridbölder och andra hudlöheter höra till ordningen för dagen, i all synnerhet som väl behöflig tillgång på varmt vatten i respektive skvadroners tvättrum icke bekvämt kan anordnas.

Belysningen inom kasernen är i högsta grad underhållig, särskildt alldeles otillräcklig vid undervisning inom skv. samt i expeditiionslokalerna, och någon väsentlig rättelse kan icke vinnas annat än genom införande af elektrisk belysning.

Förslag till anordnande af väl behöfligt ytterligare afträdeshus ligger inne för ompröfning. (*Bohmansson.*)

Skånska trängkåren.

Hälsotillståndet har under det gångna året i stort sedt varit ganska tillfredsställande, då kåren varit förskonad från epidemiska sjukdomar och dödsfall. Manskapets, särskildt de värnpliktigas, benägenhet att i synnerhet i början af veckan eller då mera ansträngande marscher stunda sjukanmäla sig för de allra minsta — eller inga — åkommor synes år från år tilltaga. Dagarna före en sön- eller helgdag äro dessa sjuklingar som bortblåsta från sjukvisitationerna.

Under året har genom chefen för sjukvårdskompaniet majoren m. m. O. Gabrielson verkställts anbefallda försök med dels den belysningsmateriel Sjukvårdsstyrelsen ställt till kårens förfogande, dels den materiel, som under föregående år provats vid kåren, och får jag instämma med majoren O. Gabrielson i hans rapport och förslag af den 7 nov. 1911, att sjukvårdskompani utrustas med 2 autoluxlampor om 1,000 n.-lj. styrka för yttre belysningen och 2 autoluxlampor om 500 n.-ljus styrka för den opererande afdelningen och 12 st. fenixhandlyktor att användas å hufvudförbandsplatsens olika underafdelningar samt för sjukbäareafdelningen 36 st. fenixhandlyktor, då härigenom belysningsfrågan för sjukvårdskompaniet synes mig med nu till buds stående medel vara löst på ett praktiskt och effektivt sätt.

De under år 1910 påbörjade tvenne nybyggnaderna, sjukhuset och messbyggnaden för underofficerare och manskap, hafva under året blifvit färdigbyggda. Genom arbetets inställande blef byggnadernas uppförande försenadt. Sjukhuset, som enligt kontrakt skulle vara färdigt till afsyning den 1 aug., blef först afsynadt den 12 sept. och togs i bruk den 16 sept. Sjukhuset motsvarar såväl till det yttre som det inre äfven högt ställda anspråk. Rummen äro ljusa och rymliga, försedda med väl funktionerande centraluppvärmning och ventilationsanordningar. Sjukhusutrustningen är synnerligen ändamålsenlig och tilltalande. Allt är hållet i ljusa och glada färger. Sängarna äro hvitmålade och möblerna antingen hvitmålade eller af ljuspolerad björk. Sjukhuset ger i sin helhet ett gladt och hemtrefligt intryck, helt olika det intryck, som man varit van vid hos våra gamla militära sjukhus. Skada att tillstånd att inleda elektrisk belysning icke kunnat erhållas.

Messbyggnaden, som skulle varit färdig den 1 sept., afsynades först i dec. månad. Den innehåller lokal för underofficers- och manskapsmess, större samlingssal m. m. och synes vara synnerligen ändamålsenlig och prydlig. (*Lembke.*)

II. Arméfördelningen.

Första Lifgrenadjärregementet.

Påssjukan synes blifva endemisk vid regementet. Under 4 år har den nu uppträdt ungefär vid samma tid och vid samma kompani, nämligen n:o 8, och samma logement. Hvarje år hafva energiska desinfektions- och rengöringsåtgärder efter mötena vidtagits, men utan framgång. I år har den medförts till volontärskolan i Norrköping, så att all anledning finnes att antaga, att den skall återvända till Malmen.

På grund af det ringa mobiliseringsbehovet är antalet sjukbärare så litet, att öfningarna lida häraf. Det vore säkerligen nyttigare för både underbefälets och truppens utbildning, ifall alla sjukbärarna vid infanteriet för sin speciella fackutbildning sammandroges till en gemensam skola, alternerande inom arméfördelningens infanteriregementen. Under årets repetitionsöfningar förlades till regementet ungefär 60 man af trängens sjukbärare. På grund häraf kunde öfningarna bedrivas fullt fältmässigt, och utbildningsresultatet var särdeles godt. I fall ej denna oväntade ökning ägt rum, hade öfningarna fått bedrivas med några få man och befälet nästan varit i total saknad af utbildningstillfällen. (*Hintze.*)

Andra Lifgrenadjärregementet.

Allmänna hälsotillståndet kan i stort sedt anses hafva varit tillfredsställande, om ock en påssjukepidemi rätt afsevärdt bidragit att höja såväl antalet sjukdomsfall som antal sjukdagar. I omkring 25 % af fallen af denna sjukdom hafva testikelinflammationer uppträdt.

Ehuru på flera orter inom inskrifningsområdet barnförlamningsfall uppträdt under året och oaktadt ett par sådana fall inträffat på å mötesplatsen förlagda Första Lifgrenadjärregementet, hafva dock några dylika fall icke visat sig inom regementet. Vissa försiktighetsåtgärder vidtogos emellertid, såsom betydlig inskränkning af permission med bestämdt förbud för sådan till orter, där barnförlamningsfall förekommo, afböjande af besök af befolkningen och förbud för truppen att vistas inom Första Lifgrenadjärregementets lägerområde. Vissa föreskrifter beträffande den personliga vården lämnades ock, liksom sådana rörande sundhetsförhållandena i allmänhet.

Utspinningsförhållandena å regementssjukhuset hafva varit, om jag undantager allra sista tiden af öfningstiden, desamma som under föregående år. En särskild kokerska blef emellertid anställd vid sjukhuset under rep.-öfningarna, och det är af behovet påkalladt, att en kunnig och intresserad kokerska allt framgent måtte anställas för sjukhusets behof. (*Vahlquist.*)

Jönköpings regemente.

Allmänna hälsotillståndet vid regementet har under år 1911 varit rätt godt. Äfven under detta års — det tredje i följd — bevärningsrekrytskola har intet sjukdomsfall af epidemisk art yppat sig. Visserligen uppträdde på sommaren äfven bland truppen en i orten och länet utbredd diarréjsjukdom, som i enstaka fall visade sig vara af ganska allvarsam art. Något orsakssammanhang med förhållandena inom etablissementet kunde aldrig påvisas.

En för allmänna hälsovården betydelsefull förbättring har under året ägt rum, och därmed ett länge känt behof blifvit afhjälpt, genom etablissementets å Skillingaryd förseende med godt och rikligt vatten från Skillingaryd stationssamhälles vattenledning.

Revaccinationen af värnpliktiga har ånyo lämnat ett resultat, som föranleder fråga, huruvida den frivilliga revaccinationen fortfarande bör kvarstå. Att endast 86, säger 86, värnpliktiga mer eller mindre frivilligt underkastat sig revaccination är att på det högsta beklaga. Hellre då helt och hållet borttaga revaccinationsbestämmelserna.

Som vanligt har en stor mängd värnpliktiga på grund af sjukdom eller kroppsfel antingen förklarats till vidare krigstjänst odugliga eller öfverförts

till »icke vapenföra». Särskildt anmärkningsvärdt är det relativt stora antalet värnpliktiga, som på grund af förlust af betydligt antal tänder måst förklaras till vidare krigstjänst odugliga. Det förefaller, som om detta kroppsfel vore allt mer tilltagande bland de inskrifningsskyldiga och värnpliktiga. Intet föregående år har att uppvisa så stort antal frikallade i anledning af nämnda kroppsfel som ifrågavarande. (*Lindholmer.*)

Kalmar regemente.

För att få tillräckligt antal dugliga sjukvårdsbeställningsmän, synes det mer och mer nödvändigt att inrätta sjukvårdsdistinktionskorpralsbeställningar på stat.

Då regementet erhöll en stor del af de värnpliktiga från af barnförlamning smittade orter, var ju utbrottet af en epidemi af nämnda sjukdom att befara. Intet enda fall af barnförlamning uppträdde emellertid å mötesplatsen. Af de detaljerade föreskrifter, som utfärdades i afsikt att förebygga en sådan epidemi, må följande anföras. Personal från smittade orter transporterades till mötesplatsen i särskilda vagnar, hvilka senare desinfekterades och fördes från stationen direkt till den för densamma bestämda isolerade platsen, hvarest den fick aflägga samtliga sina medförda persedlar (äfven småpersedlar och skodon m. m.) i särskilda tält, där dessa senare formalindesinfekterades, och dessutom fick före påtagandet af uniformen noggrant rengöra sig å hela kroppen med såpa och varmt vatten. Manskapet förlades vidare i glest liggande uppvärmbara tält. Särskilda kokinrättningar anordnades för de enligt arméfördelningsorder afdelade olika grupperna, äfvensom urinoarer och afträden, hvilka dagligen desinfekterades medelst kresolsåpa och kalkmjölk. Äfven voro bestämmelser utfärdade för desinfektion af matrester och diskvatten m. m. Vidare utfärdades till hela styrkan, såväl den isolerade som ej isolerade, en P. M. med beskrifning på sjukdomen ifråga samt uppmaning till enhvar att genast anmäla misstänkt sjukdomsfall. Strängt förbud utfärdades för spottning i eller i närheten af baracker, lägerhyddor, tält, mathallar m. m. utom i härför afsedda spottkoppar, hvilka dagligen rengjordes och desinfekterades. Äfven afleverandet af nässekret å golf eller mark å dylika ställen var strängt förbjudet, hvarjämte flitigt ombyte af näsdukar anbefalldes. Vidare påpekades vikten af noggrann renlighet ej blott i fråga om egen kropp, särskildt händerna, hvilka om möjligt skulle tvättas före hvarje måltid, utan äfven i fråga om beklädnaden, särskildt skodonen, logementen m. m. samt ej minst i fråga om födoämnen, köket och diskningen. Födoämneskontrollen skärptes. Öfvermangansyradt kali utdelades till gurgling och näsdesinfektion.

Med anledning af att en större epidemi af paratyfus under sensommaren härskat i Elghults socken och sedan genom fördelningsläkaren upp-

gift erhållits på de gårdar inom socknen, hvarest nämnda sjukdom förefunnits, förlades personalen från sådana smittade gårdar i ett större uppvärmbart tält. Denna personal utspisades under tiden å särskild plats i en mathall, dess servis diskades och förvarades särskildt för sig, den erhöll vidare särskildt för densamma inrättadt afträde och urinbehållare, hvilka dagligen desinfekterades med respektive kalkmjölk och kresolsåpa. Nämnda personal ställdes vidare under särskildt befäl och fick ej användas till kökshandräckning. Å tre personer af densamma, hvilka haft närmare beröring med paratyfussjuka, togs prof å urin och afföring och afsändes till statsmedicinska anstalten för undersökning på tyfus- och paratyfusbaciller. Några sådana baciller kunde dock ej påvisas och, då svar härom erhållits, upphäfdes isoleringen af dessa Elghultsbor. Ej heller något fall af paratyfus inträffade å mötesplatsen.

Äfven från difteri har regementet i år varit befriadt. För att i tid upptäcka denna sjukdom hafva fall af s. k. halsfluss konsekvent bakteriologiskt undersökts med tillhjälp af förut erhållet mikroskop.

Äfven i år hafva akuta svaghetsstillstånd hos hjärtat förekommit å några värnpliktiga. Dessa hafva dock efter någon tid blifvit fullt återställda. I sammanhang härmed torde det åter böra framhållas, att infanteristens packning är alldeles för tung. På ett eller annat sätt måste den minskas, om truppen i längden skall stå ut med dess bärande. Flera värnpliktiga och äfven en och annan stamanställd måste esomoftast befrias från densamma. S. k. marschsvulst har förekommit, dock relativt sällan; något vanligare har varit inflammation omkring hälsenan med rätt betydlig ansvällning.

Större delen af de värnpliktiga har vägrat låta revaccinera sig. De nuvarande bestämmelserna angående denna revaccination äro i hög grad otillfredsställande. Antingen bör densamma vara obligatorisk eller ej alls förekomma.

Mot provianten har anmärkts, att den varit för knapp, ehuru den innehållit större mängder födoämnen än gällande bestämmelser föreskrifva såsom tillräckliga. Så har portionsstaten innehållit 177,9 gram ägghvita, 127,4 gram fett och 546,2 gram kolhydrat. (*Nyström.*)

Smålands husarregemente.

Hälsotillståndet under året har icke varit sämre än vanligt, snarare bättre, dock torde den spänning, som den i förlägningsorten häftigt graserande barnförlamningsepidemien medförde, sent glömmas. Bättre lottade familjer lämnade staden, och de, som af ekonomiska eller andra skäl måste kvarstanna, voro betydligt uppskrämda. Den 20 juni konstaterades det första barnförlamningsfallet i en lägenhet utanför Eksjö. Sedan dess har här anmälts ett 40-tal fall, men man kan beräkna, att ett lika stort antal

abortivfall förekommit. Med stå stor utbredning af epidemien i omgifningen var knappast annat att vänta, än att den, trots försiktighetsåtgärder, skulle inkomma i kasernen. Det första sjukdomsfallet inträffade dock där först den 14 augusti. Antalet typiska sjukdomsfall blef ej stort (inalles 5 med 2 dödsfall), men att smittan fått utbredning var tydligt. Det var endast en af de fem skvadronerna, där intet sjukdomsfall inträffade, och på markententeriet fick en uppasserska en abortivform af sjukdomen. Här af synes att mottagligheten för den hemska sjukdomen ej är så stor. Om också en möjlighet förefanns för att alla varit utsatta för att blifva infekterade, måste gifvetvis en isolering af de insjuknade ske. En sådan hade varit omöjlig, om det icke hade funnits en mindre byggnad inom kasernområdet, förut använd till andra ändamål, men lätt att aptera till provisoriskt epidemisjukhus. Staten har en öfverenskommelse med Eksjö stad om att få från här förlagda regementen i mån af utrymme å epidemisjukhuset dit afpollettera sjuka. Den öfverenskommelsen blir tämligen illusorisk af att det gamla epidemisjukhuset är för litet för stadens eget behof och att vid en större epidemi, sådan som den ifrågavarande, troligen det sjukhus, som man beslutat bygga, kommer att blifva belagdt och inga platser således finnas för militären. Önskligt i flera afseenden vore därför, att det nu använda militärsjukhuset förändrades till epidemisjukhus för garnisonen och ett nytt gemensamt sjukhus för icke smittosamma fall uppfördes. Till stor lättnad både för militärläkarna och patienterna var, att för de senares vård få till hjälp en sjuksköterska. Hon erhöles dock först sedan det värsta var öfver. Den vård, hon lämnade patienterna, står öfver allt beröm. Hvad deras behandling beträffar, bör antecknas, att i de två sista fallen försök gjordes med stora dagsdoser på 6 gr. af Hexametylentetramin (identiskt med det dyra patentpreparatet Urotropin). Genom upprepade små doser med mycket vatten kunde man komma upp till så stor dagsdos utan olägenhet. Resultatet af behandlingen vid dessa två fall var glänsande, och dock såg det ena från början synnerligen hotande ut, enär bulbärparalytiska symptom hade börjat. Af två fall kan man icke draga några slutsatser, dock mana resultaten till fortsatta försök med medlet, som ock af teoretiska skäl kan tänkas verksamt.

Den mest förekommande smittosamma sjukdomen har som vanligt varit halsfluss. För att hindra smittan att sätta sig fast i kasernen har alltid afpollettering till sjukhuset skett och tidt och ofta bakteriologiska prof tagits. Difteribaciller hafva påträffats i de få anmälda fallen, korta stafvar oftare, mest coccer. Endast ett fullt kliniskt difterifall har förefunnits under året.

Vid regementet har användts dammbindande olja i korridorer och logement. Icke visa sjuksiffrorna påtagligt, att de infektiösa och katarrhala åkommorna där af minskats, men det är att hoppas, att så i någon mån skett, och oljan är verkligen i ganska hög grad dammbindande.

Nästan alla värnpliktiga vid en skvadron vägrade att underkasta sig revaccination. Som skäl uppgafs i allmänhet, att de voro vaccinerade förut. Det skulle vara till oerhörd tillfredsställelse för oss militärläkare att slippa detta obehag. (*Bergman.*)

Smålands artilleriregemente.

Under årets första månader samt under december var en ganska stor sjuklighet rådande inom regementet. Utom en difteriepidemi under tiden januari—april, för hvilken på sin tid i föreskrifven ordning redogjorts, förekom under januari och februari månader en epidemi af rubeola. Ganska talrika fall af halsfluss hafva förekommit.

Under eftersommaren och hösten ända till utgången af året har inom Småland och Östergötland akut barnförlamning varit ganska utbredd. Såväl vid beväringens inryckning till repetitionsöfningarna den 1 september som vid beväringsskrytskolans början den 23 november vidtogos med anledning af epidemien åtgärder för att i den mån det var möjligt under en viss observationstid afskilja den del af truppen, som inryckte från orter, där sjukdomen var allmänt utbredd eller som varit i beröring med sjuka, från beröring med de öfriga. Vid inryckningen till repetitionsöfningarna kunde detta genomföras på så sätt, att den kontingent, som skulle observeras, förlades till en ödegård å Skillingaryds skjutfält. Vid inryckningen till beväringsskrytskolan måste isoleringen ske i gymnastikhuset.

Intet fall af akut barnförlamning har uppträdt vid truppen. En officer, som hade sysselsättning utom tjänsten i Huskvarna, där sjukdomen var mycket utbredd, insjuknade under tjänstledighet i november månad. I slutet af december insjuknade ett barn tillhörande en i underofficersbyggnaden boende familj i samma sjukdom.

Antalet sjukskrifna, som i större eller mindre utsträckning kunnat delta i öfningarna, har, i förhållande till antalet helt tjänstefria i kvartals-sjukbeskeden upptagna sjuka, varit ganska stort och fördelas på de olika kategorierna af personalen på följande sätt:

	Sjukskrifna		Summa
	Tjänstefria	Deltagit i öfningar	
Volontärrekryter	110	156	266
Öfriga fast anställda af manskapet	129	198	327
Beväringsskryter	278	411	689
Öfriga vapenföra värnpliktiga	56	104	160
Icke vapenföra värnpliktiga	43	56	99
Summa	616	925	1,541

Det är uppenbart, att det behof af medikament och förbandsartiklar, dessa i öfning deltagande sjuka har, väsentligt inverkat på förbrukningen af dylika artiklar. (Sörensen.)

Östgöta trängkår.

Hälsotillståndet har varit godt. Dock må påpekas, att kvartalsbeskeden gifva en allt för gynnsam uppfattning däraf, enär ett afsevärdt antal sjuka och skadade varit i större eller mindre grad befriade från tjänstgöring, men på grund af gällande bestämmelser ej upptagits i dessa rapporter.

Af den under sommar- och höstmånaderna i Eksjö med omnejd gängse barnförlamningsepidemien angreps 2 af kårens manskap. Genast vid sjukdomens första framträdande å trakten vidtogos för truppens skyddande åtskilliga försiktighetsåtgärder, hvartill sedermera på grund af arméfördelningsorder kommo vissa andra. Den först insjuknade var en korpral, som i strid mot gifna föreskrifter begifvit sig in till staden, där han ett par timmar lär vistats å ett kafé. Vid pass tre dygn därefter visade sig hos honom de första sjukdomstecknen. I omedelbart grannskap af kaféet hade kort förut barnförlamningsfall yppats, hvadan åtminstone möjligt kan vara, att mannen infekterats därstädes. Sex dagar efter korpralens insjuknande befanns äfven en beväring vid samma kompani lida af enahanda sjukdom. Den senare blef fullt återställd; den förre kommer däremot att för framtiden behålla afsevärdt men.

Å kårens sjukhus ha följande operationer utförts:

12 gånger för åderbräck;

2 » » varicocele;

1 gång för bursitis præpatellaris (totalexstirpation);

1 » » necrosis mandibulae;

1 » » cicatrix (excision);

1 » » främmande kropp (nål);

3 gånger » fritt inguinalbräck.

Därjämte ha därstädes 3 man från annat truppförband opererats för varicer.

Ett bland dessa bräck — hos en trängvolontär — hade otvifvelaktigt uppkommit genom trauma (spark å buken af en häst). Vid samtliga operationer erhöles godt resultat.

För desinfektion af operationsfältet har jodsprit alltid användts. Efter min studieresa till Tyskland i början af året har jag steriliserat mina händer genom en hastig renlighetstvättning, 5 minuters afrifning med denaturerad sprit samt till sist i brist på handskar ingnidning af ett vaxpreparat, Chiro-soter, som mycket användes å universitetskliniken i Berlin. Till suturmateriel har mestadels nyttjats Cumolkatgut från Dronke & C:o, ett mycket

godt och praktiskt förpackadt preparat. Särdeles goda sårlikningar ha sålunda erhållits.

Vid allmän narkos har uteslutande gifvits scopolamin, morfin och eter i vanlig kombination. För hållbarhetens skull brukar jag skriva det första ämnet i tablettform. Bland lokal anaesthetika har jag funnit novocain-adrenalinet vida öfverlägset öfriga.

Idrottsöfningarna ha äfven vid Östgöta trängkår gifvit anledning till en mängd skador, som hindrat vederbörande att fullgöra sin tjänst. Svårare sådana ha dock ej förekommit, och med hänsyn till idrottens stärkande och utbildande inflytande torde ej heller något vara att vid saken åtgöra.

Cirka 90 % af de värnpliktiga ha låtit vaccinera sig, men mycken öfvertalning kräfvades som vanligt. Jag vill därför än en gång framhålla önskvärdheten af att normerna för revaccinationen af värnpliktiga revideras.

Sjukbärarnas teoretiska kurser, bland annat i förbinderitjänst, förefalla mig vara onödigt vidlyftiga och tillgodogöras ofta dåligt af eleverna.

Gullström.

III. Arméfördelningen.

Västgöta regemente.

Såsom af kvartalsbeskeden framgår, har sjukligheten under året varit ringa. Under nästan hela bevärningsrekrytskolan och regementsmötet hafva flera spridda fall af mässling förekommit. Af öfriga smittsjukdomar har det endast varit den akuta barnförlamningen, som tagit uppmärksamheten i anspråk. Sjukdomen har inom regementet framkallat oro och stundom förskräckelse; i synnerhet som samtidigt flera fall af sjukdomen förekommo å Skaraborgs regemente; men de hygieniska åtgärderna lugnade dock i någon mån sinnena.

Fortfarande kvarstår den i förra årsberättelsen omnämnda iakttagelsen angående sjukvårdsunderbefälets allt mera framträdande undermålighet och behovet af en bättre rekrytering på detta område.

Ett rationellt ordnande af lägerhygien på regementets öfningsplats å Axvall erbjuder nästan oöfverkomliga svårigheter på grund af dels bristande aflopp för allt spillvatten, dels frånvaron af vattenledning. Å några ställen äro dricksvattensbrunnarna grädda så, att de — i grundvattenströmmens riktning — ligga i omedelbar närhet af afloppsbrunnarna. Att dricksvattnet härigenom lätt kan infekteras eller få dålig lukt och smak är naturligt. De sämst belägna dricksvattensbrunnarna hafva därför afstängts.

I samband med frågan om tjänstgöringen och truppens hälsotillstånd kan jag ej underlåta att här nämna om militärläkarnas svåra plågoris: ma-

roderingen bland truppen. Sådan har naturligtvis förekommit under året liksom under många föregående år, möjligen talrikare, men rekordet slogs dock den 3 oktober, då regementet skulle ut på tre dagars fälttjänstövning. Ej mindre än 140 man voro den dagen anmälda som nytillsjuknade. Att misstag vid läkareundersökningen under sådana förhållanden kunna begås må ju anses lätt förklarligt. (*Livijn.*)

Skaraborgs regemente.

Af *epidemisjukdomar* hafva vi haft en rätt utbredd mässlingsepidemi, med inalles 63 sjukdomsfall. Den fortgick från den 24 april till den 18 juli. Vidare en difteriepidemi från 11 juni till den 19 september, som vi lyckades begränsa till inalles 20 fall, smittan sannolikt kommen från Lifregementets husarer, samt slutligen 5 fall af barnförlamning, däraf 1 dödsfall. Dessutom insjuknade bland de å sjukhuset för andra sjukdomar intagna mot slutet af regementsöfningarna 2 man med sjukdomssymtom, som sannolikt tydde på paratyfus. (Genom specialundersökningar konstaterades frånvaro af verklig tyfoidfeber, men ej heller undersökningarna på paratyfus gäfvö fullt säkert utslag). De kvarlägo å sjukhuset någon tid efter regementsöfningarnas slut.

Förhållandet mellan sjukanmälda och sjuka (sjukskrifna) framgår af den grafiska tabellen. Antalet af de förra har under beväringsskolan en gång uppgått till 110 man och flera gånger till 100 och därutöfver på en kontingent af 974—908 man, och under repetitionsöfningarna, med en manskapsstyrka af något öfver 2,050 man, en gång till 212 man, utan att i något fall detta varit beroende på någon utbruten sjukdom, utan sannolikt endast på försök att blifva fria från deltagande i mera ansträngande öfningar eller fälttjänst. Tabellen visar också att vid tiden då allmän permission skulle beviljas, såsom vid pingst, midsommar m. fl. tillfällen, antalet sjukanmälda helt hastigt sjunkit, så att det nästan sammanfallit med antalet till sjukhuset afpolletterade.

Två af de bästa *sjukvårdskorpralerna* (distinktionskorpraler i regementet) hafva i år efter kontraktstidens utgång afgått, emedan de ej hade utsikt till vidare befordran. Den ene af dem hade också aflagt sjukvårdssergeants-examen med vackra betyg. Hade det funnits sjukvårdsdistinktionskorpralsbeställningar, hade de möjligen kunnat förmås kvarstanna i tjänsten ännu något år. Nödvändigheten af dylika beställningar har år ifrån år framträdtt allt tydligare.

Vid sjukhuset har på bekostnad af Drottning Sofias förening, liksom föregående år, under beväringsskolan och regementsöfningarna varit anställd en *sjuksköterska*. Och vill jag liksom för 2 år sedan häröfver uttala min stora tillfredsställelse och min förhoppning att denna anordning

måtte alltjämt få fortfara. Det blir en annan ordning, stillhet och lugn öfver sjukhuset än då endast manliga sjukskötare omhänderhafva de dagliga sysslorna därstädes. Äfvenledes blifva patienterna bättre omsedda och vårdade, sängarne bättre bäddade och iordningställda, än om detta arbete skulle utförts under öfvervakande af endast sjukvårdskorpraler.

Med *mathållningen vid regementet* har liksom föregående år af manskapet uttaltats allmän belåtenhet. Matsedeln har varit en s. k. 3 veckors matsedel med stor omväxling. Många af officerarna och de flesta af underofficerarna hafva också under sommaren ätit manskapskost. Detta hindrar ju ej att en och annan — många ha de ej varit — neurasteniker af manskapet ej kunnat förmås äta manskapsmat, utan hellre inackorderat sig å marketenterierna eller å spisningslokaler utom lägret, där kosten helt säkert ej varit bättre. Å andra sidan måste man ju också medgifva, att det för en person med anlag för dyspepsi och van vid förfining, eller åtminstone snygghet i bordsvanor, kan verka nedsättande af aptiten, om han vid bordet finner sig inklämd mellan tvenne torpardrängar eller arbetare utan de enklaste begrepp om iakttagande af snygghet och renlighet under måltiderna.

Barnförlamningssjukdomen å Axvall 1911.

Denna sjukdom (Poliomyelitis anterior acuta) har under året uppträdt med 5 fall vid Skaraborgs och 3 fall vid Västgöta regemente. Då det möjligen kan hafva något intresse, vill jag härnedan något närmare beröra desamma, i enlighet med de anteckningar, som förts öfver desamma.

1. Den först insjuknade var beväringssmannen vid 1. kompaniet 93 $\frac{3}{8}$ Anderson från Ulricehamn. Han insjuknade den 4 augusti på aftonen med allmänt illamående, håll i korsryggen och värk i högra höften. Han inlades samma afton på sjukrum för lindrigt sjuka, temp. 38,5. Sjukskrefs morgonen därpå. Temp. då 37,7 och han kände sig betydligt bättre. Samma var förhållandet den 5 på aftonen. Temp. 38,4. Den 6 på morgonen var också tillståndet subjektivt tillfredsställande. Han infann sig själf till visitationen. Temp. 37,4—37,5. Senare på aftonen hade tillståndet betydligt försämrats. Han var vid mitt besök kl. 9,45 ganska dålig. Temp. 38,7. En stark oro och ängslan förmärktes. Han var röd i ansiktet, svettades och kände sig »mycket sjuk». Han kunde emellertid resa sig upp i sängen, och jag kunde ej konstatera tillvaron af någon bestämd sjukdom och han kunde ej heller uppge några smärtor eller plågor. Någon förlamning hade ännu ej inträdt, men när han senare på natten skulle resa sig upp för att kasta urin, konstaterades pares i benmuskulerna och blåsan.

Morgonen därpå blef han uppburen till sjukhuset, där han nu vid rondens kl. 10 f. m. visade tydliga förlamningssymptom såväl i alla extremiteterna som slutligen i andningsmuskulerna. Han afled kl. 12,05 e. m.

Han hade varit permitterad senast den 16—19 juli till sitt hem i Ulricehamn, där ej få fall af denna sjukdom inträffat i början af juli månad. Sedan dess hade han ej träffat någon hemifrån.

Samma dag, som han insjuknade å Axvall, insjuknade i hemmet i Ulricehamn en broder till honom i samma sjukdom och han afled också c:a 12 timmar efter denne. Bröderna hade träffats senast den 19 juli.

2. Beväringsmannen vid 1. kompaniet 112 $\frac{3}{10}$ Segerqvist från Gällstad i Älfsborgs län insjuknade under en fältmarsch den 5 aug. med kränningar, hufvudvärk och stor mattighet. Temp. 40,1. Han inladès genast på sjukhuset. Den $\frac{6}{8}$ temp. 38,6—37,8, den $\frac{7}{8}$ temp. 37,2—37,2. Han kände sig nu »fullkomligt frisk» och begärde att blifva utskrifven från sjukhuset. Han uppgaf emellertid att han haft något svårt att kasta urin, hvilket föranledde närmare undersökning och isolering. Därvid konstaterades också pares i musc. quadriceps femoris sin.

Blåsparesen tilltog under första dagarna, men gick därefter rätt snabbt tillbaka. Paresen i vänstra låret kvarstod dock envisare och den var vid utskrifningen och hemförlofningen den 16 oktober ännu ej fullt borta, utan kvarstod en obetydlig svaghet vid böjning i höftleden, t. ex. då han skulle stiga upp för en trappa.

Segerqvist hade varit hempermitterad till Gällstad senast den 23—25 juni. I Gällstad lär ej förekommit fall af barnförlamning, men vid resan från och till sitt hem hade han passerat Ulricehamn m. fl. smittade orter. Han var vid samma kompani som 93 Anderson, men hade ej sin sängplats i närheten af dennes och kände honom knappast.

3. V. korpralen 3 Andersson vid 4 kompaniet, 22 år gammal, från Gällstad i Älfsborgs län, insjuknade den 9 augusti. Han hade dock redan ett par dagar förut känt sig allmänt illamående och haft svår hufvudvärk. Den 9 förvärrades det onda och han blef samma dag inlagd i observations-tält. Temp. 39,2—40,1. Vid objektiv undersökning konstaterades nämligen en svår angina med stora beläggningar. Med hänsyn till den då rådande difteriepidemien togs därför prof för undersökning, men befanns det fritt från difteribaciller. Han afpolletterades den $\frac{10}{8}$. Temp. 38—39,3. Efter laxering å sjukhuset konstaterades först förlamning af M. Sphincter ani. Vidare visade sig snart en viss osäkerhet i gången, som hastigt tilltog, så att han mot aftonen var fullkomligt förlamad i båda benens alla muskler. Snart spred sig förlamningen uppåt till en del af bålens muskler, så att han hvarken kunde resa eller vända sig. Förlamningen i sph. ani gick inom 14 dagar tillbaka, så ock så småningom förlamningen af bukens och bålens muskler. Äfven i fråga om benens muskler har den gått något tillbaka, så att han nu (den $\frac{15}{1}$ 12) kan med något stöd stå på benen och äfven något röra på fötterna, men däremot ej flytta benen framåt. Temp. $\frac{11}{8}$ 38,3—38,4. Sedan afebril.

Under de första månaderna plågades han ständigt af en »molande» värk i båda benen, som dock så småningom gaf med sig.

Då sjukhuset på Axvall den 17 nov. stängdes, blef han afförd till militärsjukhuset i Sköfde, där han sedan dess vårdats.

Han hade varit hempermitterad senast den 13—17 juli och hade därvid passerat Ulricehamn m. fl. smittade orter. Han kände ej 93 Anderson. Segerqvist och han voro däremot kamrater från hemsocknen. På Axvall kunde han dock ej erinra sig hafva träffat honom.

4. Beväringsmannen vid 2. komp. 67 $\frac{36}{10}$ Gustafsson från Tverred i Älfsborgs län insjuknade den 18 aug. på aftonen med hufvudvärk och ömhet i högra vaden. Temp. 40,0. Han blef genast afpolletterad och isole-rad. Temp. $\frac{19}{8}$ 38,4—38,1, $\frac{20}{8}$ 38—37,8, $\frac{21}{8}$ 38,5—38,4, $\frac{22}{8}$ 38—37,6, $\frac{23}{8}$ 37—36,8. Sedan afebril.

Man misstänkte redan från början barnförlamning. Det dröjde dock rätt länge innan diagnosen kunde konstateras. Under feberdagarna förefunnos inga särskilda symptom utom ömhet i högra vaden och ett slappt och apatiskt uttryck i ansiktet. Först den $\frac{23}{8}$ tyckte G. att han var något svag i högra armen, när han försökte lyfta upp den. Symptomen voro dock högst obetydliga, och först efter ett par veckor blef det tydligt, att pares verkligen förelåg. Vid utskrifningen den 16 oktober var han tämligen återställd, dock kände han sig fortfarande något svagare i högra armen och högra vaden.

Han hade varit hempermitterad senast vid midsommar till Tverred, där flera fall af barnförlamning förekommit, ehuru ej i hans hem.

Han kände ej och hade ej å Axvall träffat någon af ofvannämnda patienter.

5. Korpralen 5 Jansson vid 6. kompaniet, från Hofva i Skaraborgs län, var sjukskrifven $\frac{18}{8}$ — $\frac{20}{8}$ i gastroenterit. Temp. $\frac{18}{8}$ 37,5—36,5. Han blef därefter friskskrifven, men uppgaf att han alltiämt kände illamående, yrsel och kväljningar.

Den $\frac{31}{8}$ blef han sämre och förlades i sjukrum för lindrigt sjuka. Yrseln tilltog och en starkt uttalad sömnighet och dåsigheit förefanns. Han klagade öfver svår hufvudvärk och håll öfver lefvertrakten. Intet objektivt. Ingen temperaturförhöjning. Den $\frac{3}{9}$ starkare yrsel och något vacklande gång. Afpollettering till sjukhuset. Den $\frac{4}{9}$ hade yrseln något aftagit, obetydlig nackstelhet har tillkommit. Den $\frac{5}{9}$ värk i venstra armen och i båda benen. Den $\frac{6}{9}$ gången som hittills något osäker. Vid ny undersökning fann man en lätt pares i M. deltoideus sin. samt i högra vaden. Den $\frac{8}{9}$ stark ömhet och svaghet i Mm. masseterici. Tungan devierade något åt höger. Därefter så småningom förbättring. Den $\frac{17}{9}$ fick han kläder och konstaterade nu själf att han såg föremål på längre afstånd dubbelt.

Alla dessa symptom försvunno så småningom efter behandling med

elektricitet och massage, och vid utskrifningen den $\frac{2}{11}$ kvarstod endast en obetydlig svaghet i musc. deltoideus sin., i musc. triceps surae dextr. och i musc. masseter sin. Alla öfriga pareser hade fullständigt försvunnit. Men enligt bref till mig i dagarna är han dock ännu ej återställd från paresen i högra vaden. De öfriga äro försvunna.

Korpral Jansson hvarken kände eller hade träffat någon af de förut omtalade.

Han hade varit permitterad den 12—17 juli till sitt hem i Hofva, där flera fall af barnförlamning under sommaren förekommit.

Vid *Västgöta regemente* inträffade under sommaren 3 fall af barnförlamning, hvilka jag också i korthet omnämner, då jag såsom läkare å det gemensamma sjukhuset vårdade dem tillsammans med patienterna från Skaraborgs regemente.

6. Beväringssmannen vid 11. komp. 263 $\frac{3}{10}$ Olsson från Edsleskog vid Mellerud i Dalsland insjuknade den $\frac{21}{8}$ med gastriska symtom. Han hade en månad förut undergått operation för appendicit. Den $\frac{23}{8}$ afpolleterades han till sjukhuset under diagnos: Gastro-enteritis acuta. Temp. 39,5. Han blef snart bättre, men mot slutet af månaden märkte han själf att han blifvit något svagare i vänstra axelleden. Svagheten tilltog, och det blef så småningom tydligt, att barnförlamning förelåg. Vid utskrifningen var han något förbättrad, men är fortfarande ($\frac{15}{1}$ 12) ej fullt återställd.

Hade varit permitterad senast midsommar. I Mellerudstrakten fanns då veterligt intet fall af barnförlamning. Hade för öfrigt, utom då han för appendicit låg på Lidköpings lasarett, ej varit utanför lägerplatsen. Kände ej och hade ej träffat någon af de insjuknade från Skaraborgs regemente.

7. Beväringssmannen 28 $\frac{3}{10}$ Karlsson vid 13 komp., från Håbol vid Dalslands Ed, insjuknade den $\frac{25}{8}$ och afpoletterades den $\frac{26}{8}$. Han hade då blodiga kräkningar, hufvudvärk och någon nackstelhet, men ännu inga förlamningssymptom. Temp. 37,6. Förlamningssymptomen visade sig först den $\frac{28}{8}$ ungefär samtidigt i intercostal-, hals- och öfre extremiteternas muskler och den $\frac{29}{8}$ på aftonen afled han.

Han hade varit hempermitterad senast den 25 juni, kände ingen af de af denna sjukdom förut angripna, hade ej varit på sjukvisitation eller på sjukhuset eller haft något att göra med någon där sysselsatt.

8. Beväringssmannen vid 7 komp. 338 $\frac{3}{10}$ Kindberg från Frändefors i Dalsland insjuknade natten mellan den $\frac{31}{8}$ och $\frac{1}{9}$. Han var officerssuppassare och hade just varit sysselsatt med packning för en officersfru, som på grund af sjukdomen skulle med sina barn lämna Axvall, då han på natten insjuknade med feber, 39,5, hufvudvärk och »molande» värk i benen. Den $\frac{2}{9}$ blef han afpolletterad. Temp. 38,6—39,4. Den $\frac{3}{9}$ pares i m. deltoideus dextr. och Mm. recti abdominis (nedre segmenten). Temp. 39—39,1.

Den $\frac{4}{9}$ temp. 38—37,2. Den $\frac{5}{9}$ temp. 37—37,2. Därefter afebril. Förlamningarna kvarstodo vid utskrifningen den $\frac{16}{10}$ något förminskade.

Han hade varit hempermitterad senast den 25 juni och hade ej på något sätt varit i beröring med någon af de förut insjuknade.

Inom den ofvannämnda officersfamiljen inträffade ej något fall af barnförlamning. (*Christenson.*)

Älfsborgs regemente.

Under rekrytskolan insjuknade en värnpliktig i barnförlamning och under repetitionsöfningarna ytterligare en, hvarjämte en civil yngling, boende på mötesplatsen, äfvenledes insjuknade.

Den sist nämnda värnpliktige, från Kalfs församling, där förut under sommaren 4 à 5 fall af barnförlamning förekommit, insjuknade i denna sjukdom den 8 oktober efter att vid inryckningen (d. $\frac{16}{9}$) hafva blifvit med kläder och tillhörigheter desinficerad och omklädd i kronans mundering, samt efter att hafva legat i fullständig karantän från $\frac{16}{9}$ — $\frac{1}{10}$, utan att hafva haft någon som helst beröring med hemorten och utan att någon barnförlamningssmitta på lång tid funnits på Fristad hed; hvilket synes kunna gifva stöd för det antagandet, att denna beväringsman burit smittan icke på sig eller i sina kläder utan *i sin egen kropp* under mera än tre veckors tid, innan hans sjukdom utbröt. Från förste stadsläkaren i Göteborg ingick meddelande, att värnpliktige n:r 72 $\frac{3}{0}$ Viktor Pettersson, som ditkom från Fristad hed den 17 oktober, den 20 oktober därstädes insjuknade i polyomyelit och afled den 26 oktober.

Äfven i år har en mässlingsepidemi varit gängse å Fristad hed, hvilken visade sig egendomlig därigenom, att den liksom uppträdde i två afdelningar. Först kom en afdelning med mycket lätta och lindriga fall. Sedan dessa upphört och isoleringsrummen blifvit desinficerade, bröt 2. afdelningen ut med 5 fall på samma dag på samma kompani. 2. afdelningens fall voro alla mycket svåra. Såsom egendomligt kan dessutom anmärkas, att 2 beväringmän (*Blom och Ceder*) sjuknade först i 1. afdelningen, och sedan de blifvit friska och varit i tjänstgöring rätt lång tid, sjuknade de omigen i 2. afdelningen.

Under den varmaste tiden i första hälften af augusti utbröt en enterit, som angrep gamla och unga, militära och civila, män och kvinnor och i många fall var rätt svårartad med ganska hög feber, tenesmer och blodiga afföringar.

Idrott och sport hafva bedrifvits på ett minst sagdt energiskt sätt. Också hafva de i många fall gifvit anledning till uppkomsten af skador, hvilka i de flesta fall varit af mindre betydighet, men ibland ganska besvärliga och långvariga. De svåraste skador, som under året förekommit, hafva varit

försakade af idrottsöfning (bollsparkning): en halsluxation och tre benbrott.

Endast 3 st. beväringar hafva i år varit villiga att revaccineras.

S. k. samaritkurs bedrefs på befallning på det sätt, att först förekom en teoretisk afdelning, innefattande hela kursens innehåll med två timmars föreläsning per kompani med 2 kompanier åt gången, således 12 timmar; och sedan praktisk undervisning och öfning i tillämpliga delar med 4 timmar per kompani och 3 kompanier åt gången, således 16 timmar.

För sjukvårdens räkning bör inrättas en distinktionskorpralsbeställning på stat vid infanteriregemente. (*Humbla.*)

Bohusläns regemente.

Hälsotillståndet under 1911 års öfningar å Backamo öfningsplats har varit mindre tillfredsställande än under föregående år. Möjligen kan detta ha berott på den varma och torra sommaren, som vid västkusten var mindre vanlig.

Rätt allmänt spridd blef i början af sommaren en catarrhal conjunctivit, beroende på diplokokkinfektion. En del af dessa patienter måste inläggas å sjukrum, medan en större del kunde behandlas ambulatoriskt. Den lilla epidemien upphörde mot midten af sommaren.

Vid en öfning i terrängen under regementsmötet »åkte» en värnpliktig utför en höjd och uppgaf sedan, att han därvid »stötte emot» vänstra benet. Han befanns vid undersökning hafva ådragit sig en nästan fullständig ruptur af musculus rectus femoris ungefär på gränsen mellan öfre och mellersta tredjedelen. Han insändes till Göteborg för säkerställande af diagnosen och eventuell sutur af muskeländarna, till hvilken operation han emellertid nekade. Fallet får måhända anses tämligen ovanligt.

Ett fall af neurosis traumatica förekom under repetitionsöfningarna. En 26-årig distinktionskorpral erhöll en stöt å höften. Sedan han kommit upp i logementet, öfverfölls han plötsligt af förlamning i nedre extremiteterna. Vid läkarens ankomst hade han häftiga gråtparoxysmer och uppgaf höga jämmerrop. Kunde ej gå utan måste bäras ned till sjukhuset. Vid företagen undersökning kunde ingen skada upptäckas, icke ens ett blåmärke. Under psykisk behandling i förening med bromsalter tillfrisknade den sjuke på 5 dagar.

Liksom under föregående år har det varit godt om simulanter. I synnerhet kontingenten från Göteborg utmärkte sig som vanligt i detta hänseende.

Revaccinationen har under senare år varit rätt så obehaglig på grund af de förvända föreställningar, som kommit till uttryck särskildt från den s. k. »herrbeväringens» sida, då jag ansett mig skyldig fråga hvar och en, hvarför han ej vill låta revaccinera sig. 1911 voro blott 88 af 900 villiga

därtill. Jag har för framtiden tänkt upphöra med att öfvertala. Vore det ej lämpligt att upphäfva påbudet, som i själfva verket är satt ur kraft genom tillåtelsen att neka?

Den sjuksköterska, som varit anställd vid regementet — i år från drottning Sofias förening — har liksom tillföre varit till riklig välsignelse. Man förstår numera knappast, huru man skulle kunna reda sig utan henne.
(*Rosengren.*)

Lifregementets husarer.

Redogörelse för en difteriepidemi.

Epidemiens uppkomst och förlopp. Den 22 februari uppträdde de 3 första fallen, alla i olika logement. Hvarifrån smittan härstammade, kunde icke utrönas. I Sköfde stad förekom vid den tiden inga andra fall af difteri. Något skäl att antaga, att smitta införts till kasern med permitteradt manskap förelåg, enligt hvad gjorda efterfrågningar gåfvo vid handen, icke heller. Måhända hade i kasern kvarvarande infektionsämne från föregående epidemi väckts till lif. Epidemien fortgick med tämligen tätt följande nya fall till 15 maj, då två längre uppehåll på resp. 9 och 7 dagar följde. Dessa uppehåll voro sannolikt att tillskrifva de den 11 maj vidtagna desinfektionsåtgärderna i vakt-, bad- och marketenterilokalerna. (Se nedan under »smittreningsåtgärder».) Under juni blefvo fallen allt sparsammare och den 5 juli inträffade det sista, som hade nummer 98.

Sjukdomens spridning i kasern. Smittämnet uppträdde redan från början litet hvarstans inom logementen. Och vid epidemiens slut befanns det, att intet logement varit smittofritt. Därjämte uppträdde två fall i sjukvårdsafdelningen. Anmärkningsvärdt är, att inom den öfriga delen af kasern, som bland andra bebos af flera underofficersfamiljer med barn, intet enda fall yppade sig. Smittämnet var alltså alldeles begränsadt till manskapet och dess logement.

Sjukdomsformen var i stort sedt särdeles lindrig. Endast några fall af difterit. laryngit företedde allvarligare prägel. Samtliga fallen gingo till hälsa. De fall, som, saknande beläggningar, kliniskt tedde sig som halsfluss och endast bakteriologiskt kunde påvisas, utgjorde 35 — alltså 35,7 % af samtliga 98 sjukdomsfallen. Inga komplikationer eller följsjukdomar förekommo. Före friskskrifningen undersöktes särskildt hjärta och urin på hvarje man.

Antalet sjukdagar för alla 98 sjukdomsfallen utgjorde inalles 2,112. Hvarje sjukdomsfall kräfde alltså i medeltal 21,5 sjukdagar.

Antalet insjuknade i förhållande till manskapsstyrkan utgjorde cirka 20,9 %.

Bakteriologiska undersökningar. Under tiden för epidemien verkställdes af regementets läkare inalles 948 difteribacillundersökningar. Detta innebär ett särdeles tidsödande arbete. Och dock blef detsamma för läkarna ej synnerligen betungande. Detta kom sig däraf, att två tjänstgörande intelligenta och pålitliga sjukvårdskorpraler fingo lära sig att förfärdiga de mikroskopiska preparaten, hvilket de snart gjorde mönstergillt. Preparaten voro därför vid sjukvisitationen fullt färdiga att läggas under mikroskopet. Härigenom besparades läkarna mycken tid. Och under en större epidemi med däraf följande betydlig ökning i öfriga sjukvårdsgöromål är detta särdeles värdefullt och välkommet.

De mot epidemien vidtagna åtgärderna. För att söka hindra difterismittas införande i kasern underkastas sedan flera år tillbaka hvarje fall af tonsillit bakteriologisk undersökning. Härigenom hafva också under de närmaste föregående åren åtskilliga sporadiska fall af difteri utan beläggningar uppdagats och genom deras isolering har smittospridning kunnat förebyggas. I januari och februari var sjukligheten betydligt ökad med särskildt många fall af trakeobronkiter och laryngiter samt åtskilliga fall af lätt tonsillit. Det är möjligt, att under den nämnda stegrade sjukligheten en eller annan af de nämnda lätta tonsilliterna ej tillräckligt beaktades och därför ej blef bakteriolog. undersökt. Och kanske har på så sätt några difteribacillbärare kommit att få gå oantastade omkring och sprida smitta. Härigenom skulle ju smittämnets spridning till flera logement redan i epidemiens början kunna vinna förklaring.

Så snart de första difterifallen konstaterats, var det min tanke att i likhet med hvad som skett under de två föregående difteriepidemierna vid truppförbandet — åren 1897 och 1906 — genom en bakteriolog. massundersökning å regementets samtliga personal söka isolera och oskadliggöra alla difteribacillbärare för att på så sätt förebygga smittämnets spridning. Innan jag skred till ett sådant omfattande arbete, vände jag mig per telefon till öfverläkaren vid Göteborgs epidemisjukhus för att höra hans mening. Han affrådade alldeles bestämdt från den tilltänkta massundersökningen, enär senare årens erfarenhet tydligt gifvit vid handen, att det praktiska resultatet alls icke motsvarar arbete och kostnader. Och jag kan icke neka till, att detta uttalande stod i god öfverensstämmelse med den erfarenhet, som gjordes här vid 1906 års epidemi. Då tillkallades en bakteriolog. Difteribacillundersökning gjordes å regementets samtliga personal. Därvid påträffades endast en difteribacillbärare utom dem, hvilka det lyckats undertecknad att dessförinnan — genom svalginspektion och bakterieprof — isolera, och dock blef det en ganska stor epidemi. Förklaringsgrunden torde vara dels att, huru värdefull den bakteriolog. undersökningen än är, är dess resultat icke alltid tillförlitligt bland annat af det skälet, att bacillerna kunna

finnas på andra ställen af slemhinnan än där platinatråden går fram, dels att smittämnet kan vara bundet vid vissa lokaler, hvarifrån det undan för undan öfverföres på där varande manskap. Att det sistnämnda var fallet under den epidemi, hvarom nu är fråga, tror jag mig säkert kunna påstå, såsom längre fram skall visas.

På anförda skäl inskränktes därför den bakteriologiska massundersökningen till dem, som kände sig hafva någon som helst halsåkomma, samt dem, som bodde i något af de logement, där smittan först uppträdde. Vid dessa undersökningar afslöjades 4 difteribacillbärare.

Under öfriga delen af epidemien företogs ingen bakteriologisk massundersökning.

De *smittreningsåtgärder*, som vid hvarje fall af difteri företogs, framgå af närslutna afskrift af här gällande föreskrifter. Under tiden för påskpermissionen, då en god del af det manskap, som vid läkarundersökning befunnits fritt från halssjukdom, var tillåtet, underkastades samtliga logement en genomgående rengöring och desinfektion medels 5 % formalinlösning med efterföljande grundlig vädring.

Och den 11 maj blefvo på grund af en från öfverfältläkaren erhållen impuls vaktlokaler utrymda och desinfekterade. Vaktmanskapet förlades nu i tält. Samtidigt föranstaltade jag om smittrening af badhuset, som där-efter tills vidare stängdes. Därjämte rengjordes och desinfekterades den spilta i stallet, hvarest stallvakterna lågo.

Efter dessa tre sistnämnda åtgärder inträffade, såsom ofvan sagts, två ganska tvära afbrott i sjukdomsfall på resp. 9 och 7 dagar. Det torde här af framgå, att det vid difteriepidemiens bekämpande är af stor vikt att utrymma och smittrena *särskildt* sådana lokaler, där manskapet begagnar samma bäddar, såsom i vaktlokaler eller stallspiltor för vaktmanskap, eller där de komma i särdeles intim beröring med hvarandra, såsom i ett badstabad, och detta bör under den nutida sträfvan att i främsta rummet bekämpa difteriepidemier bakteriologiskt — genom massundersökningar och afskiljande af difteribacillbärare — icke förglömmas.

Sjukdomens behandling: Samtliga fallen behandlades med antidifteriserum. I regel gafs 1 injektion, innehållande 1,500 immuniseringsenheter. Enstaka svårare fall med hög feber och utbredda difterit. svalgbeläggningar fingo 2 eller 3 injektioner, de difterit. laryngiterna fingo minst 3. Någon menlig biverkan af injektionen iaktogs icke.

Å det militära epidemisjukhuset, hvarest samtliga fallen vårdades, tillämpade jag för friskskrifning följande grundsatser. Så snart en patient legat där 8 dagar, togs difteribacillprof, hvilket upprepades hvar tredje dag. När två svalgprof med väl utvecklade kulturer säkert befunnits difteribacill-

fria, eller när 4 veckor förflutit efter intagningen å sjukhuset, utskrefs patienten efter undergången desinfektion, så vidt han för öfrigt var fri från sjukdomstecken. De, som sålunda utskrefvos utan att vara difteribacillfria, voro helt få. Och det dröjde högst en eller annan vecka, innan förnyadt svalgprof visade sig difteribacillfritt. Några kroniska bacillbärare kunde således under denna epidemi icke uppdagas.

De af epidemien föranledda direkta kostnaderna uppgingo, enligt förda anteckningar, till omkring kronor 700. Hufvudposterna utgjordes af kostnader för cirka 1,000 serumrör à 0,20 kr. (200 kronor) och något öfver 100 fl. antidifteriserum à 2,70 kr. (omkring 300 kr.) samt kostnaden för formalin. Genom att regementets läkare själfva utförde difteribacillundersökningarna, inbesparades i undersökningsarfvoden och frakter åt kronan cirka 1,000 kronor.

Till sist förtjänar omnämnas, att det lyckades ganska bra att hålla epidemien inom kasernen, i det att under den tid, epidemien pågick, endast ett fall, så vidt känt är, uppträdde i själfva staden. Huruvida detta fall ledde sitt ursprung från husarkasernen är osäkert. Däremot torde årets difteriepidemi vid trängkåren icke sakna samband med epidemien vid husarerna. (*Ekelund.*)

Göta artilleriregemente.

Hälsotillståndet vid regementet har, i synnerhet under årets senare hälft, varit synnerligen godt. Under årets första två kvartal hemsöktes regementet af Morbilli och akut ledgångsrheumatism. *Mässlingsfallen* voro, ehuru ej talrika, dock rätt elakartade. *Ledgångsrheumatismen* uppträdde rent af som en liten epidemi, med talrika fall af endocarditkomplikationer och bestående klaffel, hvadan invaliditeten blef rätt hög: på 27 fall kommo 7 kassationer.

Anställande af skolad sjuksköterska och inrättande af förstekonstapelsbefattningar vid sjukvården, hvarigenom tjänstetiden kan förlängas, äro oeftergifliga villkor för sjukvården vid artilleriet.

Allmänna hygienien inom etablissemnet är väl tillgodosedd. Utspisningsfrågan synes äfven lyckligt löst, åtminstone under Kvibergsförläggningen. Matlokalen är dock för trång och disklokalen i sitt nuvarande skick osnygg och oaptitlig, hvartill kommer, att den tillagade maten skall bäras genom diskrummet. Snar ändring i sistnämnda förhållanden lär dock vara att förvänta. (*Neuman.*)

Boden-Karlsborgs artilleriregemente.

Hälsotillståndet vid regementet har under det förflutna året på det hela taget varit godt.

Af epidemiska sjukdomar har förekommit nervfeber med 9 fall. Sjukdomen uppträdde med 8 fall under senare hälften af augusti samt 1 fall i slutet af september. Smittkällan är sannolikt att söka i den mjölk, som levererats åt regementet från en egendom i grannskapet. Här fanns en nervfebersjuk, hvilkens dotter var mjölkerska. I två familjer, som erhöilo sin mjölk från denna egendom, inträffade fall af nervfeber. Diagnosen konstaterades i de 3 första fallen genom bakteriologisk undersökning, hvarvid smittämnet befanns vara paratyfus B bacillen. I de öfriga fallen har diagnosen ställts efter utförande af Fickers prof med paratyfus och tyfusdiagnostikum. I samtliga fallen hafva före utskrifningen fæces konstaterats vara fria från paratyfusbaciller. Omedelbart efter sjukdomens konstaterande förldades regementet i tältläger utom fästningen och fick kvarligga här till tiden för inryckningen till 2. omgången rep.-öfningar. Samtliga logement desinfekterades. (*Lillieroth.*)

Göta ingenjörkår.

Hälsotillståndet har under året varit godt. Af anmärkningsvärda sjukdomar har förekommit ett fall af tyfoidfeber, med dödlig utgång, ett af paratyfoid samt ett af difteri, de båda sista af lindrig art. Den vid revaccinationen använda animala vaccinen, erhållen från Tyskland, visade sig oerhördt verksam och gjorde genom lymfadeniter, brandiga sår etc. en stor del af de revaccinerade för afsevärd tid otjänstbara. (*Nyqvist.*)

Göta trängkår.

Hälsotillståndet under det gångna året har varit godt, med undantag af att 39 fall af difteri förekommit, och har sjukdomen haft sin utbredning i kasernens flesta logement och inträffat med spridda fall under årets alla månader med undantag af januari, februari, september och oktober. Samtliga fall hafva förlupit lyckligt.

Sjukvisitationerna hafva som vanligt i synnerhet under beväringssrekrytmötet och repetitionsöfningarna varit högst talrikt frekventerade och torde nog en stor del af de sjukanmälda hafva lidit af inbillade eller låtsade både inre och yttre åkommor.

Alla värnpliktiga vägrade att låta vaccinera sig. (*Beronius.*)

Volontärskolan å Karlsborg.

Hälsotillståndet har varit tillfredsställande, ingen epidemi har uppträdt.

Ej så sällan hafva förekommit lindrigare ledvrickningar, kontusioner m. fl. skador under idrottsöfningarna, och ha en del sjukskrifningar härför måst göras. (*Lillieroth.*)

IV. Arméfördelningen.

Svea lifgarde.

Sjukligheten vid regementet har äfven under sistförflutna år visat en låg siffra, ej minst beträffande epidemiska sjukdomar.

Vid en fältskjutning den 17 augusti erhöll en af manskapet genom egen oförsiktighet ett tangentiellt skottsår i bakhufvudet med förlust af en anmärkningsvärd mängd hjärnsubstans och åtföljande hemianopsi jämte psykiska defekter; från olycksplatsen fördes den skadade till närmast belägna Sabbatsbergs sjukhus, där han under månader vårdades och på det noggrannaste observerades. En synnerligen intressant uppsats öfver fallet finnes införd i första häftet af Tidskrift i Militär Hälsovård 1912. (*Flensburg.*)

Göta lifgarde.

Då det icke så sällan inträffat, att rekryter, efter antagning och en tids tjänstgöring, förklarat sig vara eller varit behäftade med sjukdom eller sjukdomsanlag, hvilka vid den första undersökningen icke kunnat påvisas, samt dessutom af den undersökte icke omtalats, eller t. o. m. trots förfrågan förnekats, har jag ansett det lämpligt att införa ett frågeformulär, hvilket efter ifyllandet uppläses för den sökande och af honom undertecknas. Härigenom vinnes ett skriftligt erkännande på att hithörande detaljer icke förbisetts.

Under året har vidtagits en förändring till det bättre beträffande sättet för handläggningen af de fall, där rekryter (stam- eller värnpliktiga) efter en tids tjänstgöring ansetts förete svårigheter att deltaga i öfningarna, eller kunnat ifrågasättas falla under § 108 Inskr. Förordn.

Hittills hafva dylika personer af ett underbefäl förts till tjänstf. läkaren med anhållan från någon namngifven officer el. dyl. om undersökning på grund af någon fysisk brist. Några uppgifter från befälets sida, på hvilka läkaren kunde anamnestiskt stöda sina undersökningar, hafva därvid ofta icke alls, ibland ofullständigt och föga belysande, lämnats. Läkarens utlåtanden hafva ofta icke i rätt form framförts till befälet, hvadan det händt att en person, som af läkaren t. ex. förklarats endast behöfva en roborende behandling och vara duglig att, i och för observation, måhända med vissa smärre lindringar i tjänsten, fortfarande deltaga i öfningarna, af befälet befriats därifrån. Då mannen sedermera, kanske efter veckors förlopp, åter skickas upp till undersökning, kan det sålunda inträffa, att läkaren, som just velat observera *huru* tjänstgöringen inverkat på de af honom an-

märkta symptomen (t. ex. ett ifrågasatt accidentellt biljud å hjärtat, en gammal flebitisk induration etc.) till sin ledsnad finner sig stå på alldeles samma punkt med sitt omdöme som vid den första undersökningen.

Då därtill det oformliga inträffat, att den, som skall undersökas, inställer sig ensam, utan vare sig underbefäl eller andra upplysningar än de han själf funnit för godt att lämna, med anhållan om undersökning, har jag ansett lämpligt att föreslå följande förändringar, hvilka äfven af sekundchefen fastställts genom regementsorder.

Den person, mot hvars fysiska tjänstduglighet anmärkning göres, skall föras till tjänstf. läkaren af ett underbefäl, hvilket medför i två exemplar en blankett, hvarå antecknats alla de upplysningar och observationer af *befälet*, hvilka kunna vara nödiga för läkarens bedömande af fallet. Det ena exemplaret behålles å regementsläkarens expedition, det andra återsändes till kompaniet, sedan båda försetts med läkarens anvisningar eller utlåtande. Då fallet anses föranleda förändringar i värnpliktsförhållandet, gör regementsläkaren därom anteckning å båda exemplaren.

Tankegången i dessa åtgärder är:

1:o) dylika utlåtanden böra icke baseras endast på läkarens undersökning, utan vara resultat af denna undersökning jämte iakttagelser från det befäl, som haft vederbörande under daglig uppsikt;

2:o) de åtgärder, hvilka kunna följa på läkarens undersökning och bero på hans gifna anvisningar, böra icke lämnas uteslutande åt ett underbefäls fattningsgåfva och än mindre åt den undersöktes eget godtfinnande;

3:o) till undvikande af misstyding och eventuellt senare framkommande anmärkningar, böra dessa preliminärers gång kunna skriftligen redovisas.

För att, utan ett onödigt belastande af kontrollbokens kolumner, kunna lättare kontrollera åtgången af sjukvårdsmaterielen, har jag under året fastställt särskilda blanketter, hvarå sjukvårdsförrädsunderofficeren månatligen till mig lämnar uppgift om till- och afgång af för dagligt bruk utlämnad sjukvårdsmateriel.

Att regementsläkaren vid höstens fälttjänstöfningar icke, såsom vid mobilisering, *beriden* tillhör *regementsstaben* och *verkar såsom reg.-läkare*, synes mig strida mot en i andra afseenden eftersträfvad fältmässighet.

Men om han nu, såsom de senare åren varit fallet, under dessa öfningar förrättar *bataljonsläkartjänst*, kanske endast placerad på ett visst kompani, utan omedelbar och ständig kontakt ens med bataljonsstaben, förefaller det rättvist, att hänsyn toges till hans ofta mycket brydsamma ställning, om han, såsom »rangfrämste», affordras sanitetstaktiska åtgärder för regementet i dess helhet, hvilka han oftast under dylika omständigheter helt enkelt icke kan utföra — åtminstone någorlunda verklighetstroget och planmässigt — kanske ens för sin bataljon.

Öfver samtliga de värnpliktiga, hvilka, såsom börande observeras, varit

antecknade å de listor, hvilka efter inskrifningsförrättningarna insändas till resp. regementsläkare, hafva under året noggranna observationstabeller förts. Undersökningarna och anteckningarna därom före, under och mot slutet af resp. perioder hafva till enhets vinnande utförts af mig. På samma sätt har förfarits med alla de värnpliktiga, hvilka vid inryckningen till rekryt-skola och repetitionsöfning företett betyg om eller uppgifvit sig lida af åkomma, som kunnat minska eller upphäfva deras tjänstduglighet.

En granskning af de härigenom vunna resultaten har varit rätt intressant. De öfverensstämma i det hela, hvad beträffar t. ex. tolkningen af de systoliska hjärtljudens och vissa andra hjärtsymptoms praktiska betydelse, med hvad härom i preussiska krigsministeriets sanitetsafdelnings »Veröffentlichungen», Heft. 22, och Huchards »Les fausses maladies du coeur» framhållits.

Tyvärr äro de icke lika öfverensstämmande med de begrepp, hvilka en del civila läkare — af utfärdade betyg att döma — antingen under studietiden fått sig meddelade, eller sedermera ansett sig böra hysa, beträffande hithörande förhållanden. En dylik misstolkning af hjärtljudens praktiska betydelse kan, utom det vanskliga för själfva undersökningsföremålet vid en lifförsäkring eller tjänsteansökan, äfven vålla militärläkaren obehag. Det kan nämligen lätt inträffa, att den erfarne militärläkarens mot t. ex. en »hjärtspecialists» diametralt motsatta utlåtande publiceras såsom prof på »öfvergrepp af militärläkare».

Det vore säkerligen af gagn, om militärläkarne genom samlande och publicerande af sin rika erfarenhet härutinnan ville bidraga till ökad kännedom om hithörande förhållanden.

Barnförlamningsepidemien vållade en del arbete och obehag; icke genom ökad sjuklighet (då blott ett, lindrigt, fall förekom, och detta lyckligtvis just bland de isolerade) utan till följd af allmänhetens uppjagade oro.

En nyhet för året är uttagandet af därtill såsom lämpliga befunna personer till *biträden i fotvård* vid truppen. För hvarje kompani uttogos genom reg.-order på frivillighetens väg två menige värnpliktiga, hvilka fingo genomgå en kurs i fothygien på fyra dagar, med omkring två timmars teoretisk och praktisk undervisning per dag.

Deras utrustning har, efter genomgången kurs, utgjorts af bomull, salicyltal och 50 gram 2 % salicylsprit. (*Klefberg.*)

Lifregementets grenadjärer.

Under juni och juli månader uppträdde en mässlingsepidemi af rätt allvarlig beskaffenhet (ett dödsfall), hvilken föranledde att åtgärder måste vidtagas för smittans bekämpande. Så måste två kompanier utflyttas ur barackerna och förläggas i tältläger, hvarefter barackerna smittrenades.

Omöjligheten för sjukvårdsvolontärerna att erhålla aflöning som distinktionskorpral orsakar naturligtvis hos dem olust att rekapitulera. Sist omnämnda förhållande förefaller ganska orättvist, enär en sjukvårdskorprals åligganden torde medföra minst lika stort ansvar som distinktionskorpralens vid kompani. (*Osbeck.*)

Södermanlands regemente.

Beklagligen har särskildt under repetitionsöfningarna de sjukanmälda, som infunno sig vid sjukvisitationen, varit ovanligt talrika, somliga dagar ända till mer än hälften af kompaninumerären, och de flesta af dessa hafva varit marodörer och simulanter.

På grund af den trånga förläggningen, särskildt hvad golfytan beträffar, utflyttades på grund af fördelningsorder en kontingent på hvarje kompani turvis i tältläger, men antagligen orsakade denna förflyttning, som skedde under regnigt och kallt väder, oakadt alla försiktighetsmått, rätt många fall af halsfluss och lufttröskatarrer med feber, hvilket gjorde, att under 4 dagars fälttjänstöfning i slutet af regementsmötet en ganska anseelig procent af styrkan blefvo otjänstbara och måste hemsändas. (*Petersson.*)

Vaxholms grenadjärregemente.

Hälsotillståndet har under året varit relativt godt. Inga epidemier ha härjat; inga svårare olycksfall och intet dödsfall har inträffat. (*Forsmark.*)

Lifgardet till häst.

Hälsotillståndet bland truppen har under det gångna året varit tillfredsställande.

Af epidemiska sjukdomar hafva endast enstaka fall förekommit; likaså har frekvensen af veneriska sjukdomar varit ringa.

Bristen på isoleringsrum vid inträffade fall af misstänkta smittosamma sjukdomar måste betraktas som en olägenhet, ehuru väl utrymmet i öfrigt för vanliga förhållanden ej kan anses ringa.

Liksom föregående år synes mig äfven senaste årsklassen värnpliktiga hafva varit anmärkningsvärdt svaga, hvaraf följden blifvit, att osedvanligt många bevaringsrekryter måst hemsändas såsom till krigstjänst odugliga eller ock öfverföras till de icke vapenföras klass. Önskligt vore, att nämnderna inom hithörande inskrifningsområden gjordes uppmärksamma på att kavalleritjänsten ställer väl så stora anspråk på kroppskrafter och fysisk utbildning som tjänsten vid öfriga vapenslag. (*Sjögren.*)

Svea artilleriregemente.

Såsom af de insända sjukbeskeden framgår, har vid regementet bland infektionssjukdomar förekommit difteri med ialles 28 fall under året.

Den å de värnpliktiga företagna revaccinationen har under året störts af ett genom insändare i tidningspressen efteråt gjordt anfall på mig för förmenadt öfverskridande af den mig genom vederbörande förordning om revaccination tillkommande befogenhet. Efter anmodan från regementschefen att inkomma med förklaring, har jag aflämnat en sådan, däruti jag säger mig hafva företagit förrättningen på alla, som ej för mig angifvit plausibelt skäl för dess underlåtande.

Jag kan nämligen ej annat än söka utfinna en förnuftig mening i den af vederbörande utgifna förordning angående revaccination af värnpliktiga; och då dess ordalydelse äfven i dess förut gällande skick och än mer nu, sedan det nya Tj.-regl. omkastat ordningen mellan satserna, synes försvåra ett sådant sökande, bringas man nödvändigt till den förmodan, att ordalydelsen genom något förbiseende blifvit sådan den förut varit och nu är.

Det synes mig vara en särdeles klar och förnuftig mening, att, då ett profylaktiskt medel af så hög rang som revaccinationen står oss till buds, det också användes för att skydda armén mot de smittkoppor, som i krigshistorien lära alltid hota en krigförande — i all synnerhet då ej blott de kopparspridande s. k. hyenorna å slagfältet äro att förvänta österifrån, utan kanske äfven fienden. Och då torde väl ingen kunna förneka, att det måste betraktas som fullkomligt nonsens att taga för god — ja, rent af inbjuda till en, jag kan ej beteckna den annorlunda, slyngelaktig opposition mot att denna profylaktiska handling utföres.

Om emellertid plausibla skäl för vägran att låta revaccinera sig medgifvas kunna förefinnas, synes det mig naturligt och nödigt, att dessa skäl skola framställas på förhand och inför vederb. befäl, och att de, som icke gitta för befälet anförä sådana, framföras till förrättningen, som sålunda kunde utföras utan störande moment. Efter den nuvarande ordalydelsen i förordningen lära jurister anse sig kunna deducera rättighet för den värnpliktige att göra sin »invändning» ännu så sent som sedan han inställts till förrättningen, därtill förberedts och vederbörande läkare just står i begrepp att utföra revaccinationen. Detta synes mig vara ett så afvita förhållande, att det nödvändigt tränger till ändring, hvilket lämpligen kunde ske därigenom, att bestämd föreskrift gifves om att de skäl, som den värnpliktige vill förebära för att uteslutas från revaccinationen, skola framställas för vederbörande befäl, innan han inställes till revaccinationsförrättningen. Att de skäl, som skola tagas för goda, måste vara verkliga sakskäl och ej endast en yttring af ett odisciplinärt själfsvåld, så som nu varit förhållandet, har jag i det föregående antydt.

De för utbildning till sjukvårdsbeställningsmän uttagna äro ofta af underhållig beskaffenhet så i ena som andra afseendet. Jag har också för visad opålitlighet nödgats utbedja mig att få några af dem utesluta från kommendering till sjukafdelningen. Men äfven bland öfriga hafva bestraffningar förekommit, hvilka enligt min mening göra dem olämpliga att användas i sjukvårdstjänst, där pålitlighet är synnerligen nödvändig

(Nordlund.)

Positionsartilleriregementet.

Hälsotillståndet har under hela året varit synnerligen godt. Något dödsfall, något svårare olycksfall eller någon skottskada har ej förekommit. Kassationssiffran för de värnpliktiga, som inställt sig till tjänstgöring vid regementet, har äfven under år 1911 varit anmärkningsvärdt hög.

Den förut flera gånger anmärkta bristen på sjukvårdsartillerister har äfven under 1911 gjort sig beklagligt kännbar och kommer under 1912 i ännu högre grad än förut att vålla svårigheter, då redan tvenne af regementets trenne sjukvårdsartillerister visat sig så opålitliga, att de endast i yttersta nödfall torde kunna användas i sjukvården.

Regementets sjukrum har under året försetts med nya mycket prydliga och bekväma sängar med ny förträfflig utredning, väggfasta tvättställ och linoleummattor och torde nu åtminstone i detta afseende motsvara de fordringar, man rimligtvis kan ställa på ett sådant sjukrum. (Gibson.)

Svea ingenjörkår.

Hälsotillståndet har under året varit godt. Från den epidemiskt förekommande barnförlamningen har kåren varit befriad, oaktadt talrika fall däraf yppat sig i samma och närgränsande kvarter. Det är själfallet, att, när kasernen är belägen intill en af sjukdomens största härdar i Stockholm, min uppmärksamhet vid sjukvisitationerna varit riktad på upptäckande af symptom på densamma, och under intrycket däraf hafva 3 fall misstänkts. Misstankarna hafva varit betingade af hög feber (öfver 40°), dåsighet, smärta vid böjning af halsen, stelhet och tryckömhet öfver halskotpelaren samt bristande patellarreflexer. De isolerades genast — en blef afpolletterad till epidemisjukhuset — och det gjordes klart för utrymning och desinfektion, ifall sjukdomen skulle visa sig vara den fruktade. Lyckligtvis gingo symptomen efter 2 à 3 dagar tillbaka; någon rubbning i öfningarna behöfde ej ifrågakomma.

I sammanhang härmed ber jag få framhålla den stora nytta det lilla observationsrummet med sina 2 à 3 sängar gör. Det användes mycket

ofta till båtнад för hälso- och sjukvård och »borde icke saknas» i något truppförbands sjukvårdsafdelning, så liten denna än må vara.

I n. g. o. den 2 januari 1911 n:r 1, VI Yrkestabell, anmärkn. 3 har till motsvarande order för 1910 af samma n:r införts följande tillägg: »De till ingenjörtrupperna i ingenjörpark- och telegrafparktjänst uttagna böra vara lämpliga för utbildning ej allenast som kuskar utan äfven för broslagnings-tjänst och telegraflinjebyggande.» Detta tillägg har säkerligen sin hufvudsakliga grund i den anmälan från kåren, som i slutet af 1910 gjordes angående det dåliga hälsotillståndet bland de till ingenjörparktjänst uttagna värnpliktiga; och jag framhöll i min förra årsberättelse, att denna tjänst fordrade fullt ut lika kraftigt manskap som fältingenjörtjänsten, som är i allmänhet väl rekryterad från rullföringsområdena.

Parkkompaniets värnpliktiga uttagas från icke mindre än 9 områden. Vid inryckningen den 23 november visade sig, att 7 områden lämnat på det hela taget kraftigt manskap, 1 mindre godt och 1 uselt. Som mindre godt vill jag kalla det manskap, som på 10 man har att uppvisa 4 med en bröstvidd ej öfverstigande 82 cm. och ej uppgående till halfva kroppslängden och hvaraf en vägde endast 48,5 kg. Som uselt vill jag kalla det, som på 9 man hade 7 odugliga till krigstjänst, beroende med ett undantag på fortvarande allmän svaghet och hjärtfel, samt hvars medeltal vid vägning och mätning var: vikt 58,4 kg., längd 168,3 cm. och bröstvidd 85,1 cm. (Det närmast liggande området sände karlar med i medeltal: vikt 70,7, längd 174,5, bröstvidd 90,3). Den n. g. ordern har således på några områden antingen icke blifvit uppmärksammas eller dess mening oriktigt uppfattad.

Det sätt, hvarpå sundhetsvisitationen vid de värnpliktigas inryckning till första tjänstgöring försiggår vid kåren, torde förtjäna ett kort omnämnande. Början sker med 1) vägning, så 2) längdmätning, därpå 3) yttre besiktning, bröstmätning och hjärtundersökning samt till slut 4) revaccination. Att revaccinationen sker i samband med sundhetsvisitationen anser jag lämpligt, ty dels vinnes tid, dels inträffar mera sällan, att någon vägrar att undergå densamma, då de fyra skedena af förrättningen försiggår i oafbruten följd. Vid sista revaccineringen vägrade ingen.

Nyttan af vägningar och mätningar ligger i dessa idrottstider i öppen dag. Äfven för befäl och underbefäl ända ned till halftroppchefen har det sin betydelse att se, hur den karl, hvars utbildning de skola leda, ter sig oklädd och att taga del af läkarens anmärkningar. Om så skedde, skulle man här kunna tala om en »fruktbringande samverkan» mellan befäl och läkare. Den tid, som åtgått för denna förrättning med omkring 200 man, delade på 4 kompanier och med paus för på- och afklädning, har varit 3½ timmar.

(Johnson.)

Fälttelegrafkåren.

I mina föregående årsberättelser har jag vördsamt påpekat önskvärdheten däraf, att en sjukvårdsdistinktionskorpralsbeställning, helst i förening med ålderstillägg å lönen efter vissa års väl vitsordad tjänstgöring, blefve inrättad vid hvarje regemente eller kår, där sjukvårdssergeant ej finnes. Jag tror fortfarande, att beredandet dels af befordringsmöjlighet, dels af förmånlig civil anställning efter vissa års tjänst innebär enda möjligheten att kunna i tjänsten kvarhålla dugliga och användbara sjukvårdsbeställningsmän.

Sjukligheten vid Fälttelegrafkåren har under 1911 varit ganska stor. Härtill bidraga i synnerhet de epidemier af påssjuka och influensa, om resp. 60 och 36 fall, hvilka pågingo under 1. kvartalet. Af svårare akuta infektionssjukdomar förekommo 1 fall af scharlakansfeber, 13 af mässling samt 2 fall, båda med dödligt förlopp, hvilka i sjukbesked och epidemirapporter betecknats såsom epidemisk hjärnhinneinflammation men säkerligen i stället böra uppfattas såsom fall af akut barnförlamning, då de komma att utgöra ett par af de först inträffade fallen i den barnförlamningsepidemi med utbredning öfver hufvudstadens samtliga delar, hvilken sedermera under året lät så mycket tala om sig. De skäl, på hvilka jag stöder denna min uppfattning, har jag framlagt redan uti den sista af mina epidemirapporter öfver dessa fall, och det sätt, på hvilket sedermera barnförlamningsepidemien utvecklade sig inom hufvudstaden, gör det nu ännu mera sannolikt, att denna min åsikt är riktig.

En enda af de värnpliktiga underkastade sig revaccination.

Beträffande sjukpaviljongen vållar den af mig förut påpekade saknaden af golfbrunn i tvättrummet samt af kokgas och tillfredsställande artificiell belysning alltjämt olägenheter.

I fråga om manskapets beklädnad har kårchefen tagit initiativ till en helt visst mycket välbetänkt reform, i det att de nu reglementerade spetsbyxorna och stöflarna i mån af nyanskaffning skola utbytas mot byxor och skodon af de vid infanteriet brukliga modellerna.

Under det att det fast anställda manskapet trots synbarligen minskad tillgång på anställningssökande äfven detta år kunnat rekryteras på ett ur läkarens synpunkt ganska tillfredsställande sätt, har uttagningen af det kåren tilldelade värnpliktiga manskapet handhafts allt annat än väl. De resp. inskrifningsmyndigheterna synas så uteslutande fästa sig vid den i generalordern n:r 1 angifna yrkestabellen, att all hänsyn till de värnpliktigas kroppsbekaffenhet lämnas åsido. Trots den bestämda anvisningen i kungl. medicinalstyrelsens cirkulär den 18 oktober 1905, bilagan 2, uttagas ogeneradt värnpliktiga med åderbräck, utbildad plattfot och andra missbildningar å

ben och fötter till fälttelegrajtjänst. Värst är med de talrika värnpliktiga, som befinnas behäftade med hjärtsjukdomar af olika grad.

Jag vill ytterligare tillägga, att jag, trots det stora antalet med tydliga sjukdomstecken behäftade värnpliktiga af årets kontingent, icke erhållit någon enda af de listor öfver dylika värnpliktiga, hvilka föreskrifvas i kungl. medicinalstyrelsens ofvan omförmälda cirkulär. Måne dessa listor aldrig komma längre än till respektive infanteriregementen? Vidare anser jag mig böra vördsamt anmäla, att det åtminstone i ett fall inträffat, att en inskrifningsnämnd beslutat en värnpliktigs inskrifning till fälttelegrajtjänst i strid med den nämnden »biträdande» läkarens bestämda uttalande, att den ifrågavarande värnpliktige icke var till sådan tjänst lämplig. Att sådant kan ifrågakomma visar tydligt, att våra inskrifningsnämnder icke äro lyckligt sammansatta. Läkarens ställning gent emot inskrifningsnämnden är för svag, och ingen som helst garanti finnes för att tillräcklig förståelse inom inskrifningsnämnderna är tillfinnandes för att låta läkarens uppfattning blifva den gällande vid de dagligen och stundligen under inskrifningsförrättningarna förekommande fall, där läkarens sakkunskap bör och måste utgöra den enda grunden för nämndens beslut. (*Axel Wahlstedt.*)

Svea trängkår.

Allmänna hälsotillståndet vid kåren har varit godt med den inskränkning, att under vår- och höstmånaderna en mängd katarrala sjukdomsfall förekom bland manskapet. Särskildt var detta händelsen under höstens regementsöfningar, och torde den täta förläggningen i logementen varit en kraftigt bidragande orsak till smittans utbredning. Utom de sjukskrifna var en mängd af folket behäftadt med snufva, hosta etc. och trängdes vid sjukvisitationerna.

Dess bättre hafva vi förskonats från fall af smittosamma sjukdomar, ehuru betydligt utbredda epidemier af skarlakansfeber (under våren och sommaren) och difteri (under hösten) varit härskande i staden, och flera fall af dessa sjukdomar inträffat bland barnen boende inom kasernetablissemmentet. Äfven barnförlamning höll sig borta, men förekommo här i Örebro under sommaren och hösten 6 (å 7) fall af denna sjukdom.

För att om möjligt söka förekomma dessa smittosamma sjukdomars uppträdande bland manskapet och därjämte lugna den inom vissa lager af stadsbefolkningen mycket stora fruktan för, att de till staden inryckande beväringmännen, särskildt de, som man visste komma från Östergötland och Småland, hvilka landsändar betraktades såsom farliga smittohärdar, skulle medföra och utbreda barnförlamning, företogos under regementsöfningarna inom etablissemmentet följande desinfektionsåtgärder, förutom att renhållnings- och snygghetsåtgärder skärptes så mycket som möjligt. Hvarje

afton bespolades latriner och urinoarer med formalinlösning (omkring 2 %-ig), hvarjämte kresolsåpa slogs i latrintrumorna. Efter tiderna för morgon- och aftontoaletterna bespolades tvättrummen grundligt med svag formalinlösning ($\frac{1}{2}$ à 1 %). Nattklosetterna inne i kasernhuset höllos afstängda. Folket uppmanades till renlighet och snygghet och att några gånger dagligen skölja mun och svalg, hvarjämte för detta ändamål till hvarje man utdelades utspädd terpinollösning. (*Åderman.*)

Krigsskolan.

Hälsotillståndet under sistfförlutna år kan sägas hafva varit jämförelsevis godt.

Af epidemiska sjukdomar hafva förekommit 4 fall af skarlakansfeber, däraf en enda insjuknat å Karlberg med obekant smittkälla, de tre öfriga smittade genom infekterad mjölk under tillfällig förläggning i Sigtuna.

Därjämte har en del mer eller mindre svåra fall af influensa med komplikationer af bronchopneumonier, exsudativa pleuriter, empyem i näsans bihålor samt otiter förekommit under årets första kvartal. Ett par af empyemen i näsans bihålor hafva å krigsskolans sjukhus opererats.

Af yttre skador hafva inträffat många mindre sådana, som naturligtvis ej fordrat sjukhusvård, men därjämte några få knäskador (menisc-luxationer), där efterföljande operationer blifvit nödvändiga till återställande af de skadades tjänstduglighet. I ett af fallen komplicerades läkningen genom en peroneusförflamning, som nödvändiggjorde ett afbrytande af patientens kurs vid krigsskolan.

Af hygieniska förbättringar vid krigsskolan må särskildt omnämnas anskaffandet af järnsängar till alla de logement, som förut tyvärr saknat sådana; fullständig uppsättning med sådana finnes sålunda nu.

I samband med ledandet af elektrisk kabel till det nu fullbordade ridhuset har kabel blifvit framledd till logementsbyggnaden, och är meningen att under år 1912 förse åtminstone en del af logementsflygeln och därvid äfven sjukhuset med elektrisk belysning, en ovärderlig förbättring i hygieniskt hänseende. Det är att hoppas, att äfven lektionssalarna snarast möjligt förses med samma sorts belysning för att i någon mån minska de ganska stora sanitära bristerna med afseende på dessa lokaler. (*Setterblad.*)

Garnisonssjukhuset i Stockholm.

Några nämnvärda förändringar bland sjukhusets fast anställda personal har under året icke förekommit.

Verksamheten å sjukhusets olika afdelningar liksom å öron- och tandpoliklinikerna framgår af rapporterna och beskeden. 2,211 patienter äro å

sjukhuset vårdade, antalet underhållsdagar uppgår till 46,741 och inträffade dödsfall utgöra 25. Å öronpolikliniken äro vårdade 923 nya fall och å tandpolikliniken 1,954.

Det af mig i en föregående årsrapport påpekade behofvet af en poliklinik för ögonundersökningar vid sjukhuset har under året i den mån bragts närmare sin lösning, att fördelningschefen ingått till Kungl. Maj:t med underdånigt förslag om inrättande af sådan poliklinik.

Ett par gånger under året hafva utbrott af diarrhéer bland såväl å sjukhuset intagna sjuka som bland hit kommenderade sjukvårdselever helt plötsligt uppkommit. Ett stort antal patienter insjuknade under natten till den 11 mars utan föregående illamående med kolikplågor och vattentunna aföringar, växlande i antal mellan ett par och ända till 10 stycken. Förloppet var dock synnerligen lindrigt, så att de flesta voro återställda redan vid morgonronden och alla under dagens lopp. Någon annan orsak till sjukdomens uppkomst än den till aftonmåltiden utspisade mjölken kunde knappast misstänkas, enär bland de insjuknade äfven befunno sig ett par patienter, som inkommit föregående dags eftermiddag och till kvällen endast erhållit en mjölkportion. Ingen af de insjuknade hade märkt något besynnerligt i smaken af den levererade mjölken. Någon undersökning af mjölken kunde dock icke företagas, enär ingen mjölk sedan föregående afton fanns kvar. I midten af juni inträffade ånyo ett lika plötsligt nattligt insjuknande i diarrhé av ett stort antal patienter. Förloppet var nu äfven lika godartadt som vid föregående tillfälle. Nu kunde konstateras, att endast patienter, som förtärt den i den s. k. helportionen ingående oxsteken, insjuknat. Efter framställning till Stockholms stads hälsovårdsnämnd företog stadsveterinären en noggrann utredning, och af hans undersökning framgick, att hvarken i ett stycke rått kött af steken i fråga ej heller vid undersökning af kött i den slakteriaffär som levererat steken kunde några iakttagelser göras, som gäfvö stöd för att köttet skulle härröra från sjukt djur. Ej heller företedde köttet några tecken till förskämning. Å hälsovårdsnämndens laboratorium verkställdes äfven bakteriologisk undersökning såväl af det råa som det stekta köttet liksom äfven af tarminnehåll från en af de insjuknade patienterna, utan att några sjukdomsalstrande kända bakterier kunde påträffas.

Enär den för sjukhuset gällande portionsstaten, hvilken är fastställd af Kungl. Maj:t 1888, icke motsvarar de anspråk man numera sätter på en lämplig utspisning af sjuka i våra dagar, har jag den 5 sistlidne augusti ingått till Kungl. Maj:t med underdånig anhållan om den gamla portionsstatens upphäfvande, och samtidigt inlämnat förslag å en tidsenlig portionsstat med rik omväxling af födoämnen.

Den af mig i föregående årsrapport föreslagna inredningen af den invid norra hufvudingången liggande hallen till dagrum för konvalescenter har under året af öfverintendentsämbetet verkställts, sedan Kungl. Maj:t i nåder

medgifvit, att af sjukhusets besparingar en summa af högst 2,535 kronor finge för ändamålet användas. Rummet synes mycket lämpligt för sitt ändamål. Det af mig förra året begärda anslaget till nödiga reparationer af sjukhusets yttre har ännu icke blifvit af Kungl. Maj:t beviljadt.

Sedan den vid Stockholms stads sjukhus anställda sköterske- och öfrig personal under året erhållit afsevärd ökning i sina löneförmåner genom beviljandet af flera ålderstillägg, ingingo de vid sjukhuset anställda sjuksköterskorna till Kungl. Maj:t med underdånig framställning att komma i åtnjutande af liknande löneförmåner. Frågan remitterades till mitt yttrande, och tillstyrkte jag i skrifvelse af den 21 oktober i hufvudsaklig del den gjorda framställningen, men begärde en liknande löneförbättring jämväl för den öfriga personalen vid sjukhuset, för att löneförmånerna för denna skola i någon mån kunna jämsställas med dem som tillkomma den likställda personalen å kommunens sjukhus. (Lundberg.)

V. Arméfördelningen.

Upplands infanteriregemente.

Hälsotillståndet har under året varit godt, om man undantager en tid under slutet af augusti och början af september, då talrika fall af diarré förekommo. Denna diarréepidemi började, då den starka värmen upphörde och efterträddes af kyligare väderlek. Sjukdomsfallen förekommo både bland officerare, underofficerare och trupp.

Två fall af barnförlamning ha förekommit, det ena under förra hälften af september, det andra sista dagarna af september. Båda de insjuknade voro fast anställda. Om dessa sjukdomsfall och om de åtgärder, till hvilka de gifvit anledning, har förut lämnats rapport. Efter det första sjukdomsfallet isolerades två kompanier och förlades i tälthyddor i skogen. Det kan förtjäna anmärkas, att hälsotillståndet bland dessa var mycket godt och att förläggningen ute icke medförde någon ökad sjuklighet.

Antaletjukanmälda vid sjukvisitationerna har som vanligt varit stort. Så inställde sig under några dagar i oktober öfver 200 personer per dag. Af dessa blefvo ungefär hälften sjukskrifna.

Ett ovanligt stort antal värnpliktiga har dels hemförlofvats på grund af oduglighet till krigstjänst (123), dels öfverflyttats till icke vapenföra (105). De sjukdomar, som bland de hemförlofvade förekommo i största antalet, voro hjärt- och lungsjukdomar, kronisk magsjukdom, ledgångsreumatism och öronsjukdomar.

Ingen värnpliktig befanns villig att underkasta sig revaccination.

Äfven under detta årets vapenöfningar har det visat sig vara svårt att

på ett tillfredsställande sätt utnyttja den föreskrifna öfningstiden för sjukbärarna.

Svårigheten att erhålla dugliga sjukvårdsbeställningsmän och att få behålla de få som verkligen äro dugliga och intresserade, har i militärläkarnas rapporter så ofta påpekats, att jag icke torde behöfva upprepa hvad som i detta hänseende kan vara att säga.

Regementets sjukhus är numera, sedan det skall användas hela året, i hög grad olämpligt för sitt ändamål.

Till regementsöfningarna blef en af de nya kasernerna så färdig, att en bataljon kunde förläggas där. (*Leczinsky.*)

Dalregementet.

I en af kasernbyggnaderna hafva företagits försök med ett golfimpregneringsmedel, som tyckes vara ändamålsenligt, ity att damningen blifvit afsevärdt mindre och renhållningen underlättats.

En del reparationsarbeten å sjukhuset, hvilka efter besiktning ådömts byggmästaren, hufvudsakligen omläggning af cementgolven i vissa sjuk-salar samt reparation af sprucket och murket trävirke, hafva ej ännu utförts, ledsamt nog, då under hösten på grund af den ringa beläggningen bästa tillfälle, som ej på länge torde återkomma, förefunnits för dessa arbetens företagande utan afsevärdt störande af sjukhusets funktion.

Bristen på likbod är kännbar; under varma årstiden har till likbod upplåtits regementets spruthus, under den kalla tiden har användts ett isole-ringsrum.

Sjukligheten vid regementet var under de två första kvartalen medel-måttig, under det tredje och fjärde ringa, om man bortser från den stora tyfusepidemien från senare hälften af augusti till och med förra hälften af oktober, hvilken förut blifvit författningsenligt rapporterad. Ehuru för ingen del lindrig, aflopp den med den låga dödsfallsiffran af två på sextioåtta fall; af följsjukdomar hafva endast förekommit, utom lindrigare matsmältnings-rubbningar och nedsatt allmäntillstånd, en mastoidit, som trepanerats, samt en förlamning af m. serratus anticus.

Den särskildt låga sjuksiffran under 4. kvartalet, isynnerhet i fråga om anginor, bronchiter och ledgångsreumatismers samt pneumonier, som helt saknats, torde stå i sammanhang med de grundliga rengöringar och desinfektioner, som på grund af epidemien företogos inom etablissementet.

På grund af tyfusepidemien förlades regementsöfningen till Rommehed, där två tredjedelar af styrkan förlades i tälläger, och utspisning m. m. måste anordnas under bra nog nära fältförhållanden. Den del af styrkan, som fullgjort bevärningsrekrytskolan i Falun, förlades i tälläger vid Såg-

hyttan i Vika socken 19—28 september samt anslöt sig sedan till förläggningen på Rommehed.

SVårigheterna att tillfredsställande sörja för sjukvården under regementsöfningen voro stora. I Falun var hela regementssjukhuset upptaget af tyfus-sjuka och behöfdes där en läkare samt ordinarie sjukvårdspersonal, liksom ingen materiel kunde undvaras; vid Såghyttan behöfdes de första tio dagarna en läkare och en sjukvårdsbeställningsman och på Rommehed funnos minst 1,600 man utom befäl; för denna stora styrka återstod en läkare samt inkallad indelt personal af låg kvalitet, sjukhuset provisoriskt inredd med i hufvudsak lånad materiel samt en hel del arbete i lägret på grund af i utkanterna bland den civila befolkningen befintlig tyfus. Den 29 september tillkom läkaren som tjänstgjort vid Såghyttan. Som emellertid hälso-tillståndet under regementsöfningen var särdeles godt, gick allt dock väl i lås. (Nennes.)

Västmanlands regemente.

Regementets sjukhus, som blef färdigt först under hösten 1910, belades ej förr än 1 januari 1911, sedan, på min framställning därom hos regementschefen, eldning pågått under ungefär 2 månader för lokalernas uttorkande. I afseende på betydelsen för regementet att omsider äga ett sjukhus med ljusa, luftiga, ändamålsenliga lokaler samt angående beskrifningen torde jag få hänvisa till regementsläkaren A. Söderbergs i kungl. sjukvårdsstyrelsens underdåniga berättelse för år 1910 intagna redogörelse för kungl. Hallands regementes sjukhus, som togs i anspråk för sitt ändamål redan i november 1910. — Vindsvåningen är ännu icke inredd, men torde vid större sjuklighet under regements- och repetitionsöfningarna väl behöfvas. I år, då sjukligheten var ovanligt liten, var sjukhuset under sagda tid så godt som fullt belagdt — en del fotsvulster och andra fotskador måste på grund af bristande utrymme vårdas i respektive kaserner, hvilket nog esomöftast ökade sjukdagarnas antal, då patienterna ej iakttago nödig stillhet. — En del anmärkningar mot det i öfrigt förträffliga sjukhuset kunna dock göras beträffande själfva konstruktionen af detsamma. Så t. ex. äro cementgolven öfver allt försedda med sprickor, som här och där synas väl stora för att kunna försvaras såsom blott torksprickor. Dörrar här och hvar hafva »slagit sig» och spruckit. En af ytterdörrarna, försedd med glasrutor, har allt för svaga spröjsor, så att vid starkare påkänning har blåsten tryckt in dörrfönstret och sprängt rutorna. Tröskeln mellan instrument- och operationsrum bör borttagas, likaså klosetternas trösklar. Klosettdörrarna böra förses med glas (mattslipadt). Den insatta telefonledningen har redan visat sig af stor nytta. En stor fördel är, att operationsafdelningen kan fullt afstängas från den mera septiska polikliniken, samt att operationssalen är så pass

rymlig som den är, då ju därigenom friktionen minskas mellan operatören, läkaren och sjuksköterskan å ena sidan och de mer öfvade och mindre pålitliga septiska sjukvårdarna å den andra. Angående apparaten i instrumentrummet för sterilisation af vatten, koksaltlösning, instrument och förband se bataljonsläkaren R. Erhardts uppsats därom. Operationsutredningen var färdig till användning midsommartiden, och från denna tid utfördes alla ifråga kommande operationer å regementssjukhuset. En mängd smärre ingrepp sköttes polikliniskt och vid behof med eterruset som narkosmedel — bölder, svårare tanduttagningar o. s. v. Vid andra polikliniska fall användes full narkos eller lokal anästesi (novokain-adrenalin); hit höra uppsugning af skadade fingrar, främmande kroppar, småtumörer o. s. v. Bland de kliniska fallen märkas en del bråck och åderbråck; en illa läkt fraktur renoverades; en större sacro-coccygealcysta borttogs under lokal anästesi; ett empyem, en perityphlitis, en diffus peritonit, utgången från appendix, en paranephrit, en kronisk tendovaginit å handryggen, bursitis o. s. v. Samtliga rena fall hafva läkts med fullgod aseptik. Alla fall hafva gått till hälsa.

Vid omläggningar har pröfvats ett parti »Cellstoff-watte», hitsändt från kungl. sjukvårdsstyrelsen. Det är ett luckert hvitt, efter steriliseringen krämfärgadt förbandsmateriel af en betydande uppsugande förmåga. Synnerligen förmånligt och förbandsbesparande är det vid större omläggningar och passar sålunda utmärkt vid sjukhusarbete. Äfven lämpar det sig för en del sekundära ändamål inom den dagliga sjukvården, såsom vid rengöring af termometrar, aftorkande af nedsmorda fingrar eller operationsattiralj o. s. v., och visar sig äfven här bomullssparande. Däremot torde det icke på grund af bristande elasticitet vara lämpligt vid smärre förband eller i fält, hvilket äfven påpekats från k. sjukvårdsstyrelsen. Samma erfarenhet har man för öfrigt äfven från härvarande länslasarett, där man använt liknande ämne några år med största fördel såsom ett billigt och bomullssparande materiel. Vid operationerna hafva de värnpliktiga från trängen varit till god hjälp. Som narkotisör har inöfvats en af de fast anställda. Som vanligt försvinna dock de dugliga af dessa senare fortast möjligt från tjänsten, och någon möjlighet att utan biträde af sköterska åtaga sig ansvaret för några kliniska operationer se åtminstone icke läkarna vid detta regemente. En Röda-Kors-syster, anställd från bev.-rekrytmötets början till 1 november, har möjliggjort det goda resultatet af årets operativa arbete å sjukhuset.

Dessutom har hon för sjukhusets hemtrefliggörande med lämpliga växter, gardiner, dukar o. s. v. varit af ovärderlig nytta.

Hälsotillståndet bland såväl regementets som skolornas personal har under året varit ovanligt godt. Antalet dödsfall: två själfmord, en af dem en sjukvårdskorpral, blott 21 år gammal.

Ett fall af barnförlamning har förekommit bland de värnpliktiga, isole-

radt å epidemisjukhuset; syntes vid utskrifning fullt återställd från den korsade paresen — ena sidans arm och den andras ben. Sjukdomen var medförd från den sjukes hem i Söderhamn. Dessutom uppträdde i B-kasernen två fall af nyss nämnda sjukdom i en underofficersfamilj. Grundlig desinfektion af kasernens hela södra flygel gjordes, och intet vidare fall uppkom.

Vådan från sanitär synpunkt af att i kasernerna inlogera underoffice-rarna och deras familjer måste alltjämt framhållas, och det så mycket mer, som ett effektivt afstängande af kompanikorridorerna från flyglarnas förstugor synes omöjligt genomföra utan upprättande af en solid vägg utan dörr dem emellan.

Ypperligt dricks- och badvatten finnes i tillräcklig mängd. Mathållningen god och tillräckligt omväxlande. (*Wickholm.*)

Märkliga tre sjukdomsfall.

Värnpliktige n:r 171 $\frac{51}{1010}$ Granström, förut städse frisk och utan anmärkningsvärda förhållanden i hereditärt afseende, behandlades under beväringsrekrytskolan 1911 under tiden $\frac{26}{8}$ — $\frac{2}{9}$ för varbildning i högra axelhålsans svettkörtlar.

Deltog därefter som vapenför värnpliktig i alla öfningar fullt frisk och jämväl vid fälttjänstövningarna i Kolbäck 11—13 september. Natten till den 14 september sjuknade han med håll i höger sida. Vid sjukvisitationen på morgonen sistnämnda dag hade han subfebril temperatur och företedde få knisterrassel och fina gnidningsljud i högra lungflanken längst ned. Han fick hemvända på tåg, sjukskrefs och inlades på regementssjukhuset med tanke närmast på en pleuropneumonisk gryende lungaffär. Alla objektiva fenomen försvunno emellertid snart så när som temperaturens förhållande. Denna ville icke bli fullständigt afebril och visade efter någon tid ett ryckigt och opålitligt förhållande. Mestadels nästan normal, nådde den enstaka dagar 38,5 eller något mera.

Den $\frac{21}{9}$ står antecknad, att ömhet förefanns i högra flanken från ländtrakten rundt veklifvet framåt bukens midt samt tidvis smärtor härstädes i förloppet af de nedersta interkostalnerverna. I buken för öfrigt intet abnormt. Öfriga organ utan anmärkning. Ryggraden utan ömhet. Urin = 0. Subjektivt mycket ringa obehag. Inga frysningar. Behandlingen utgjordes af vaddomslag och acetylsalicylsyra.

Den $\frac{2}{10}$ kändes i högra njurtrakten en obetydligt ömmande, ballotterande resistens, hvars form och öfriga egenskaper väl stämde med en njurtumörs eller stor njures nedre parti. Urin fortfarande utan anmärkning. Diagoreaktion negativ. Samma dag på aftonen steg temperaturen till 39°. Allmänna utseendet hade sista dagarna ändrats, och ansiktsuttrycket var ej fritt från ett visst septiskt drag. Inga frysningar. Diagnosen ställdes på en högersidig paranephritisk abscess.

Den sjuke opererades den $5/10$ på regementssjukhuset (eter): *snedt högersidigt ländsnitt + blottläggande af njuren + uttömmande af en nära knytnäfstor varhåla* belägen kring njurens öfre pol. Njurkapseln klöfs på ryggsidan af njuren, dit varet uppifrån hade banat sig; kapseln öfvergick upptill uti bölden; njuren utpalperades och befanns normal. Blottadt ben fanns ej i varhållans omgifning; hålan hade rätt väl begränsade väggar. Binjuren kunde ej särskiljas. Dränrör till hålan, stoppning af såret, hvars öfre och nedre vinklar dock hopsnörptes med några trådar.

Efter operationen blef den sjuke raskt feberfri; ostörd sårsläkning; $6/11$ uttogs den sista dränrörstumpen, $11/11$ utskrefs den sjuke för poliklinisk vård i hemorten. Första dagarna af december var han enligt bref läkt och frisk.

*

Språkbruket tenderar att med en paranephritis afse den variga inflammationen i njurens fettkapsel. (Bergman v. Bruns Lehrbuch d. Chirurgie III Aufd. s. 260 ff.) Dess orsaker äro antingen en från omgifningen fortledd process — från angränsande variga härdar i bröst eller bukhåla eller från variga processer inom njuren själf — eller också en metastas från en septisk härd någonstades i kroppen; utom ofvannämnda processer kan t. ex. en furunkulos eller enstaka furunkel belägen hvar som helst ge upphof till en paranephrit.

Orsaken härtill är, att njurarna utgöra passageorgan för de mest skilda slag af bakterier samt de rikliga kärl och lymfkärlnät, medelst hvilka fettkapseln står i förbindelse med njuren. Enligt Rehn (Zeitschrift f. ärztl. fort. 1911 sid. 317 ff.) torde böra förutsättas en om också icke kliniskt påvisbar skada å njurparenchymet — urinen är i alla händelser såsom i detta fall många gånger utan anmärkning.

I detta fall ligger nära till hands att sätta den suppurativa svettkörtelinflammationen och paranephriten i samband med hvarandra. De i sjukdomens början uppträdande lätta pleuritiska fenomenen torde kunna förklaras som retningsfenomen från paranephriten, diaphragma är motsvarande öfre njurpolen synnerligen defekt, så att pleuran rent af »dyker in i det perineala fett» (Tuffier). Neuralgierna höra till sjukdomsbilden. Anmärkningsvärdt är det ringa subjektiva obehag, den sjuke i öfrigt hade af sin åkomma — inga kräkningar eller hicka, inga oroande, hastigt isättande smärtor, inga frossbrytningar eller något af de mera klassiska tecknen. Säreget var också njurens nedsjunkande (genom insmältning af dess öfre fästade stråk m. m.; härigenom och genom varets utspänning af fettkapseln å njurens baksida, erhöles fullkomligt bilden af en välbegränsad ballotterande njurtumör, till på köpet som ömhetsen aldrig var i högre grad uttalad. Lade man alla detaljer tillsamman, var ju dock diagnosen icke svår; den operativa behandlingen var också tacksam att utföra.

Beträffande prognosen var totalmortaliteten enligt äldre statistiker enorm. (Küster har 34,33%). Nyare visa emellertid, att prognosen beror på grundlidandet eller på tillfälliga komplikationer, så att man icke numera är berättigad att anse paranephriten i och för sig såsom en så särdeles farlig åkomma.

Ofvanstående torde ha sitt intresse dels som exempel på en rätt ovanlig sjukdom (Socin har 4 fall på 16,661 sjuka), dels på sjukdomens i detta fall rätt lömska förlopp — det var på vippen, att den sjuke efter 1 veckas observation fått ge sig ut i öfningarna. (*Erhardt.*)

Värmlands regemente.

Hälsotillståndet under årets öfningar har varit godt.

Vaccination gaf positivt resultat för alla revaccinerade, 106 värnpliktiga.

För att sprida upplysning om densammas vikt och motarbete den obehagenhet, som finnes, att underkasta sig dess eventuella obehag, lät under-tecknad någon tid förut till alla kompanierna utdela en kortfattad öfversikt af den betydelse, den har för en armé och ett folk, med framhållande af Tysklands föredöme. (*Örn.*)

Lifregementets dragoner.

Hälsotillståndet har under det gångna året varit godt. Ingen epidemi har förekommit, blott enstaka fall af smittosamma sjukdomar och dessa lindriga. Ett vådaskott med träplugg och ett dödsfall af hjärtförlamning hafva förekommit. (*Netzler.*)

Upplands artilleriregemente.

Rekryteringen af lämpliga sjukvårdsbeställningsmän har under året visat svårigheter, i det det icke lyckats att på frivillighetens väg därtill erhålla volontärer, som genomgått rekrytutbildning. Då endast undantagsvis någon sjukvårdsbeställningsman — om han tilläfventyrs befinnes mera lämplig för sin befattning — kan förmås kvarstanna i tjänsten längre tid än de obligatoriska tre åren från första anställningen räknadt, har den betänkliga följden uppstått, att på härvarande 10 batterier och 2 skvadroner f. n. endast finnas 7 sjukvårdsbeställningsmän.

Af de värnpliktiga har på grund af hälsoskäl ett betydande antal måst antingen helt frikallas från värnpliktens vidare fullgörande eller också öfverföras till icke vapenföra, hvilket visar, att mindervärdiga element i alltför stor utsträckning tilldelats dessa specialvapen. (*v. Bahr.*)

Västmanlands trängkår.

Att döma af de värnpliktige, som tilldelats T. 5, synes det gångna året i högre grad än vanligt kunna uppvisa en årsklass, som varit svagare och i allt mindre utvecklad och motståndskraftig än förut varit fallet. Detta framgår såväl i afseende på antalet frikallade och de till icke vapenföra öfverflyttade som vid genomseende af sjukförslagen.

Trots de stora svårigheter, som möta vid inskrifningsförrättningarna, att på den knappt tillmätta tiden hinna gallra ut de olämpliga, vore dock önskvärdt, att större noggrannhet iakttoges.

På grund af den stora manspillan, som äger rum vid efterbesiktningen, reduceras alltför mycket de till vapenföra uttagna, och särskildt vid specialvapnen kan för stora brister i den till antalet ursprungliga numerären hafva farliga följder vid en kommande mobilisering.

Sjuksiffran har varit ovanligt hög; utom hvad som i föregående framhållits, torde de många sjukdomarna i luftvägarna till en del bero på det hårda klimatet. En annan ständigt återkommande sjukdom är halsfluss — 87 fall med 347 sjukdagar. Oaktadt upprepade grundliga rengöringar inom logementen och kompanierna, uppstå fortfarande epidemier häraf.

Under året har mera allmän (147 man) vägran till revaccination ägt rum.

Det ringa antal militärbetare, som anställes vid kåren, synes mig vara allt för fåtaligt i jämförelse med de många, som exempelvis tilldelas infanteriet. Handräckningar måste under dessa förhållanden under månader uttagas bland de stamanställda, hvars pågående skolor af denna orsak ej blifva hvad de kunde vara.

Från min sida sedt är det vid sjukvårdskompaniets skolor mycket svårt att kunna fylla de luckor, som uppstå vid lektionstimmarna, då ofta halfva antalet är på handräckning.

I en föregående rapport har framhållits de svårigheter, som förefunnits vid att få gymnastiklokalen tillräckligt uppvärmd. Dessa kvarstå oförändrade, eller om möjligt ännu mera framträdande, hvilket framgår af följande kårorder: ^{27/1} 1911 N:o 9. »Gymnastiklektionerna inställas tills vidare och påbörjas först då lämplig värmegrad kan erhållas i gymnastiklokalen», och ^{27/2}. »Återupptagas gymnastiklektionerna f. o. m. 28. dennes.»

Då öfningarna i år efter julloftet upptogos, måste likaledes gymnastiklektionerna inställas, då temperaturen i gymnastiksalen var — 2°. Detta oaktadt oafbruten eldning under 3 dygn.

Det är beklagligt att en så viktig del af utbildningen måste uteslutas under så lång tid. Ur »egna kassar» har kåren under de två sista åren låtit insätta dubbelfönster. Dessutom begärdes under 1911 ett mindre anslag (omkring 260 kr.) af fortifikationsdepartementet för anläggande af en

trossbotten öfver inre taket, hvarå finnas långa och breda sprickor, men har detta ej beviljats. Reparationer af taket torde vara det nödvändigaste, men bör äfven en af kaminerna utbytas mot en större och mera effektiv.

Den under året afsynade sjukpaviljongen, med vackert läge vid en skogsbacke och omgifven af en påbörjad trädgårdsanläggning, togs i bruk vid repetitionsmötets början. Såväl i afseende på inredning som utrustning tål densamma väl en granskning med äfven högt ställda anspråk. Den är uppförd i 3 våningar efter nutidens fordringar, med centraluppvärmning och god ventilation, elektrisk belysning, ledningar med varmt och kallt vatten, ett badrum samt W. C. och toalettrum i hvarje våning.

Sjukhuset inrymmer 6 sjuksalar och ett isoleringsrum med 22 sängar, hvilket antal vid behof kan ökas. En lycklig förändring består uti de flera mindre sjukrummen mot de 2 salarna i den gamla sjukafdelningen, där patienter med olika sjukdomar måste läggas tillsammans, ofta vid svårare sjukdomsfall, som kräfde lugn och ro.

I det till mottagningsrummet gränsande mörkrummet för ögon- och öronundersökning finnes en elektrisk thermostat insatt samt ett godt mikroskop med utredning för bakteriologisk undersökning, hvilket allt erhållits genom sjukvårdsstyrelsens försorg.

De luftiga och i glada, ljusa färger hållna sjukrummen och korridorerna måste lämna ett godt intryck ej minst på de sjuka, som i denna omgifning gifvetvis böra känna, att här intet sparats för beredande af en god sjukvård med trefnad och lugn för den, som i tjänsten för fosterlandets försvar ådragit sig någon skada.

I dessas tacksamhet instämma läkare och sjukvårdare till dem, som med stor sakkännedom och omdömesförmåga kunnat föra igenom de militära sjukhusens förändring, från hvad de varit till dessa nyas höga ståndpunkt, hvilket utgör den största hjälp de kunnat lämna till den militära sjukvårdens höjande. (*Arpi.*)

VI. Arméfördelningen.

Hälsinge regemente.

De sjukas antal har som vanligt varit betydligt, fastän flertalet sjukdomar varit af lindrigaste art.

Små epidemier af mässling och påssjuka hafva förekommit.

I A-kasernens underofficerslägenheter har skarlakansfeber förekommit under en god del af året. De sjuka ha visserligen ofördröjligen afförts till stadens epidemisjukhus och de smittade bostäderna genom stadens

hälsovårdsnämnds försorg decinficierats. Men ständigt har man måst vara på sin vakt mot smittans öfverföring till kompanierna, en risk, som man får räkna med, då familjebostäder inrymmas i kaserner.

De yttre skadornas antal har varit rätt anseeligt. Särskildt gäller detta om fotskadorna under augusti och september, då stora fordringar måste ställas på truppens marschprestationer. Till undanrödjande af sådant hinder för kontinuerlig marschduglighet skall säkert en bättre lösning af skodonsfrågan väsentligen bidra.

Kassationen vid efterbesiktningen och under öfningarnas lopp har liksom föregående år varit betydlig. I afsevärdt många fall hafva sjukdomar i andningsvägarna varit anledningen.

Afgången bland volontärer på grund af oduglighet till krigstjänst under fortsättningen af anställningstiden har icke varit ringa. Detta torde till god del få tillskrifvas rekryteringssystemet. Anskaffningen af rekryter försiggår lättast i folklager, i hvilka predisposition för nedsatt fysisk motståndskraft kan anses gifven.

Vid regimentssjukhuset har under vapenöfningarna en skolad sjuk-sköterska varit anställd. Detta har varit i hög grad gagneligt, såväl för den egentliga sjukvården som för ordning och ekonomi. Exemplet af en plikttröhet, som aldrig svikit, har verkat väckande och uppfostrande på de unga sjukvårdsbeställningsmännen och särskildt varit nyttigt för de värnpliktiga, som på regimentet utbildats för sjukvårdstjänst. (*Melin.*)

Västerbottens regemente.

Hälsotillståndet har under året varit godt.

Under beväringsskrytskolans första månader har, i likhet med hvad förhållandet varit under föregående år, ett större antal värnpliktiga på grund af lungtuberkulos måst förklaras oförmögna till värnpliktens vidare fullgörande. Ehuru sjukdomen ej kan anses af militärtjänsten förvållad, vore det likväl önskligt, att medellösa sjuka, i stället för att återsändas till sina fattiga, i hygieniskt hänseende dåliga hem, kunde förhjälpas till sanatorievård.

Ett ofta framhållet oskick, hvaraf sjukvården lider, och som gör tjänsten synnerligen betungande för läkarna, är att så stora skaror sjukanmäla sig utan att behöfva vara föremål för sjukvård. Så sjukanmälde sig under regementsöfningarna många dagar 150—200 man, och ändock var hälsotillståndet under denna tid synnerligen godt. (*Forsslund.*)

Jämtlands fältjägarregemente.

Det nya kasernetablissemnet, som med början af årets vapenöfningar i sin helhet tagits i bruk af regementet, har visat sig uppfylla äfven högt ställda fordringar på god förläggning af truppen under vapenöfningarna.

Logementen uppvärmas med varmluft från värmekammare, korridorer och dagrum därjämte med varmvattenelement. Inom kasernen, där vinterskolorna äro förlagda, har temperaturen i flere rum visserligen varit väl låg, men detta torde sannolikt få tillskrifvas sparsam eldning och möjligen brist på erfarenhet att sköta centraluppvärmningen. Torkrummen äro försedda med större järnkaminer.

Sjukhuset, som är synnerligen ändamålsenligt och prydligt, fyller väl behovet för vård af de sjuka vid regementet, som erfordra sjukhusvård, därest epidemi ej uppträder. Endast 2 mindre rum för 2 sängar i hvarje rum kunna användas till isolering af epidemifall. Hvert och ett af dessa rum har särskild ingång från sjukhusets baksida.

Enär de inom regementet i smittosam sjukdom insjuknade ej mottagas å stadens epidemisjukhus på grund af stadsfullmäktiges beslut, kan vid epidemi under vapenöfningarna isolering af de sjuka ej åstadkommas annat än genom förläggning i tält.

Då särskildt med hänsyn till Östersunds kalla och blåsiga klimat förläggning af sjuka i tält må undvikas, är det af vikt, att bristen på lokal för isolering af sjukdomsfall under epidemi snarast blifver undanröjd.

Här må ock, såsom förut från andra regementen, framhållas önskvärdheten, att sjukvårdssergeant under fälttjänstöfningarna utrustas med velociped.

Af största värde är den goda ordning i sjukrummen och utmärkta hjälp med sjukvårdslevernans utbildning i sjukhustjänst, som genom skolad sjuksköterska kan ernås. (*Isander.*)

Västernorrlands regemente.

De icke vapenföra värnpliktiga inflyttade i de nya kasernerna den 13 mars, beväringsskrytskolan förlades dit den 5 april, och sedan denna tid ha kasernerna oafbrutet varit i användning.

Mot de nya kasernerna har ej funnits anledning att göra andra anmärkningar än att underofficersbostäderna i I. bataljonens kasern allt från inryckningen befunnits fuktiga med mögel å väggarna.

Hvad sjukligheten under året beträffar, har visserligen sjukantalet varit rätt betydligt, men har dock en väsentlig förbättring beträffande fallens art inträdt, i det att sjukdomsfallen varit af lindrigare beskaffenhet. Särskildt ha lunginflammationsfallen blifvit färre och mindre svårartade. Benägenheten att sjukanmäla sig vid minsta anledning äfvensom benägenheten att simulera sjuka har tilltagit bland de värnpliktiga. Den omständigheten, att läkarvården på grund af vakanser delvis måst bestridas af unga läkare, har möjligen bidragit till detta missförhållande.

Då det blifvit allt vanligare, att läkarna oftast utan anledning utsättas

för offentliga angrepp i pressen, förklarar detta, hvarför de i tveksamma fall ofta föredraga att sjukskrifva än låta de sjukanmälda delta i öfningarna. Så länge dylika angrepp utan påföljd för de angripande få göras, är ingen förbättring i detta hänseende att påräkna.

En afsevärd olägenhet för sjukvårdens ordentliga handhavande under bevärningsrekrytskolan och repetitionsöfningarna ligger däruti, att sjukvårdspersonalen måste splittras och fördelas dels å sjukpaviljongen, där sjukvisitationerna försiggå, dels å sjukhuset å Sollefteå läger. Svårigheterna ökas ytterligare därigenom, att denna personal, på grund af svårigheterna för rekrytering, ej är fulltalig. (*Lindskog.*)

Norrlands dragonregemente.

Hälsotillståndet har under det gångna året varit ganska tillfredsställande; af epidemiska sjukdomar är att anteckna en epidemi af påssjuka (50 fall), som förekom under första halfåret med komplikationer från testiklarna i 20 % af fallen — en kvarlefva från föregående året. (*Trafvenfelt.*)

Norrlands artilleriregemente.

Hälsotillståndet har under det gångna året varit synnerligen godt, om man fränser en paratyfusepidemi, som hastigt utbredde sig med 18 fall under juli och augusti månader. Smittokällan stod ej att utforska, då fallen voro spridda öfver flera batterier. Genom sträng isolering och grundlig rengöring i batterierna blef epidemien snart begränsad. Samtidigt förefunnos spridda fall af såväl paratyfus som abdominaltyfus i staden och omnejd. Af en under hösten pågående parotitisepidemi i staden och omnejd förekom endast ett fall vid regementet.

Anmärkningsvärdt få fall af svårare sjukdomar ha under året förekommit, hvilket möjligen kan bero på den bättre och rymligare förläggningen.

Åt mathållningen har ägnats stor omsorg, och födan har varit omväxlande, god och riklig. Marketenteriets lokaler äro synnerligen dåliga och olämpliga; särskildt är marketenteriets kökslokaler odugliga.

Att väl rekrytera och utbilda sjukvårdsbeställningsmännen möter fortfarande stora svårigheter. Att förmå förtjänta sjukvårdare att rekapitulera är oftast lönlöst, så länge inga bättre befordringsmöjligheter förefinnas. Att minst en, helst tvenne sjukvårdsförstekonstapelsbefattningar äfven ur militär synpunkt äro nödvändiga, torde vara klart och tydligt, om man betänker, att sjukvårdspersonalen vid ett fältartilleriregemente uppgår till 1 1/2 tropp. Att biträda vid befälföringen hafva läkarna 3 sjukvårdsandrekonstaplar och 4 vicekonstaplar, hvilka på grund af de genom befordringsförhållandena

föranledda täta ombytena sällan eller aldrig förvärfva någon vana eller duglighet i befälsföring. Jag anser därför, att denna brist på lämpligt sjukvårdsbefäl under ett fälttåg skulle kunna medföra stor skada och kunna väsentligen störa sjukvården under dess kräfvande arbete. (*Thorné.*)

Norrlands trängkår.

Under 3. kvartalet förekom i september ett fall af akut barnförlamning hos en bevärimansman; den sjuke afled efter 1 dygn. — En volontär sökte med ett skott ur karbin taga lifvet af sig den 14 april (se specialrapport af e. läkaren Rinander till 2. kvartalets sjukbesked); han fördes omedelbart till länslasarettet här, hvarest han vårdats hela återstående delen af år 1911 och kvarliggert i januari 1912; han har opererats för empyem i vänstra lungan; processen i lungan är ej utläkt; 2:ne fistelgångar kvarstå på lungans baksida och lasarettsläkaren skall företaga en ytterligare resection af refben för att få processen läkt. — En beväring fick den 6 sept. 1911 träflisor från en söndersprungen träplugg i en öfningspatron i högra ögat och högra sidan af ansiktet. — En vice korpral blef den 4 okt. så illa slagen af en kamrat med något hårdt föremål (antagligen boxhandske), att han samma natt afled på vägen till lasarettet. (*Hoffman.*)

Gottlands trupper.

Gottlands infanteriregemente.

Bevärimnsrekrytskolan för det från fastlandet hit beordrade manskapet inryckte i medio af februari.

Beväringen, ovan vid klimatet och vid det med öfningarna följande lifvet i det fria, var i början ganska mycket angripen af katarrala sjukdomar.

Af epidemiska sjukdomar hafva af tyfoidfeber förekommit endast två fall, barnförlamning 1 fall samt difteri 10 fall, för öfrigt har hälsotillståndet varit tämligen godt, så att antalet sjukskrifna i år ej varit mera än två tredjedelar mot förra året. För öfrigt kan som ett glädjande tidens tecken nämnas, att de sjukanmäldas antal ej uppgått till mer än hälften mot förra året.

Brist på sjukvårdsmanskap gör sig fortfarande gällande; hvad det sjukvårdsmanskap, som genomgått sjukvårdskorpralskolan, beträffar, så vill jag påpeka, det deras utbildning lämnar mycket öfrigt att önska. Efter hvad jag kunnat inhämta af dem själfva framgår, att de under tjänstgöring vid lasarettten så godt som uteslutande användas till handräckningsgöromål, såsom skurning och öfriga gröfre renhållningsarbeten. (*Bolin.*)

Gottlands artillerikår.

Den förut anmärkta dåliga dräneringen af kasernområdet förefinnes ännu, dock har under året olägenheterna häraf varit mindre framträdande på grund af den torra väderleken.

Hvad hälsotillståndet beträffar, måste detta under året betraktas som tillfredsställande. Smittosamma sjukdomar ha uppträdt i betydligt mindre grad än föregående år, särskildt gäller detta difteri, af hvilken sjukdom endast trenne fall under året uppträdt.

Af de rätt talrika yttre skadorna sättas ej så få i samband med sport-öfningar, särskildt fotbollspelet.

Simulation eller olust för militäröfningar vid kåren synes förekomma ovanligt ringa grad. (*Fries.*)

Garnisonssjukhuset å Visborgs slätt.

Bristen på skolade och pålitliga sjukvårdsbeställningsmän gör sig fortfarande gällande i hög grad. Såsom ett exempel på, hur riskabel sjukvården under sådana förhållanden är, vill jag omnämna, att en sjukvårds-korpral tvärtemot gifna föreskrifter utspisade en nervfeberpatient i konvalescentstadiet med ärter och fläsk, hvilket hade till följd, att patienten sväf-vade mellan lif och död i flera dagar.

Under året har den gamla underofficerspaviljongen inköpts för att in-redas till epidemisjukhus, ritningar till omändringar äro godkända och an-slag beviljad. (*Bolin.*)

Bodens trupper.

Norrbottens regemente.

Under årets första kvartal förekommo ganska många frostskaador såväl bland befäl som manskap, men så godt som uteslutande bland dem, som voro från sydligare delar af landet och voro hitkommenderade såsom befäl eller elever vid underofficersskolan eller för att fullgöra sin värnplikt såsom skidlöpare. En del skador voro af rätt allvarsam beskaffenhet och togo lång tid för tillfrisknande. Alla gingo dock till hälsa utan att kvarlämna framtida men.

Ovana att kläda sig lämpligt, användande af för trånga skodon och för liten härdning af ansikte och händer, torde få anses såsom hufvudorsaker till att företrädesvis de s. k. sydländingarna blefvo utsatta för dylika skador.

Hvad sjukligheten i öfrigt beträffar, så kan man säga, att densamma i det hela taget ej varit större än föregående år, oaktadt åtskilliga dödsfall inträffat.

Den skarlakansfeberepidemi, som började på våren 1910, har äfven fortsatt under större delen af detta år, ehuru sjukdomsfallen ej varit så talrika och uppträdt med långa mellanrum.

En Röda-kors-syster tjänstgjorde under en kortare tid vid regementet, men då det nya garnisonssjukhuset togs i anspråk, måste hon förflyttas dit, alldenstund sjukhuset saknade sköterska. Synnerligen önskvärdt vore det, om man under vintermånaderna, då flera hundra man värnpliktiga ligga inne för att utbildas till skidlöpare, hade tillgång till en skolad sköterska vid regementet. För läkaren, som skall handhafva sjukvården, kännes det alltid lugnt och tillfredsställande att hafva en person, som han fullt kan lita på att gifna föreskrifter utföras samt att ordning och snygghet uppehållas inom lokalerna. Bland den manliga sjukvårdspersonalen blir en helt annan ton och bättre ambition rådande genom det dagliga umgänget med en bildad kvinna.

I sjukpaviljongen hafva alla golfven blifvit belagda med linoleummattor, hvarigenom ett länge efterlängtadt mål blifvit uppfyllt. Hela kostnaden för mattorna (af prima kvalité, 179 kvm.), inläggning och fernissning, belöpte sig till kr. 757: 17.

I december månad togs den nya marketenteribyggnaden i besittning. De stora, rymliga lokalerna i ljusa, glada färger, väl möblerade, göra ett synnerligen hemtrefligt intryck. För manskapets trefnad är äfven ett finare pianino inköpt. I samma byggnad finnes dessutom stor messlokal för underofficerare. (Andersson.)

Norrlands artilleriregementes detachment i Boden.

Sjukligheten bland manskapet har under det gångna året varit relativt ringa. Såsom en egendomlighet må anföras, att de sjukskrifnas antal under de tre första kvartalen varit på siffran nästan lika, resp. 48, 49 och 48 personer, och under sista 23.

Den mest gängse sjukdomen har varit angina. På 8. batteriet förekom denna sjukdom en tid epidemiskt, hvarför en grundlig desinfektion af logementen företogs, som visade ett effektivt resultat. Inga andra epidemiska sjukdomar hafva förekommit.

Ridsår och bölder hafva ganska ofta gifvit anledning till delvis befrielse från öfningar.

Tvenne dödsfall hafva inträffat. Af dessa insjuknade den ena, en värnpliktig, den ²⁵/₃ i Otit. med. ac. supp.; vårdades under de första dagarna

å sjukrum, afpolletterades sedan till Luleå lasarett och afled där den $14/4$ i allmän septichæmi.

Den andra, en fast anställd sjukvårdsbeställningsman, insjuknade den $29/6$ och afled den $4/6$ å provisoriska garnisonssjukhuset i ytterst svår och plågsam Pleuro-pneumoni + Pericardit. Total infiltration af vänstra lungan och öfre loben af högra lungan. Den $2/6$ aftappades från högra pleurahålan cirka 500 gr. putridstinkande missfärgadt exudat. Vid obduktion befunnos båda lungorna till större delen intimt sammanlödda med bröstväggen. I basen af vänstra lungan en mörjigt sönderfallande större hård.

Ifrågavarande person var kraftig och ifrig sportman, bland annat löpare, och med all sannolikhet ådrog han sig sjukdomen, då han halfnaken tränade sig i längdlöpning och andra sportöfningar under de kalla vårkvällarna i slutet af maj månad.

Revaccination verkställdes i december månad å de nyantagna rekryterna samt 13 värnpliktiga å 8. batteriet. Å de öfriga batterierna vägrade samtliga beväringmän att undergå vaccination.

Hos alla de vaccinerade blef resultatet = 0, hvilket måste bero på oduglig vaccin.

En synnerligen stor och treflig marketenteribyggnad, försedd med centraluppvärmning och andra bekvämligheter, har under året blifvit färdig och togs den 1. oktober i besittning. I densamma är äfven inrymd messlokal för underofficerare. (Andersson.)

Boden-Karlsborgs artilleriregementes detachement i Boden.

Allmänna hälsotillståndet har varit tillfredsställande. I underofficersbyggnaden fick ett barn i en familj difteri, men efter dettas afsändande till epidemisjukhuset och grundlig desinfektion af bostaden yppade sig ej flera fall.

Äfven i år har fortfarit det oeffterättliga springandet på sjukvisitationerna för att komma ifrån öfningarna åtminstone under tiden för visitationen. Att lägga simulanterna på sjukrum har visat sig i allmänhet vara ett godt botemedel, i synnerhet om det kunnat ske öfver någon söndag. Likaså hafva försöken att blifva hemförlofvade varit talrika, och är det vanligast att skylla på hjärtfel.

Den alltmer tilltagande idrottsöfningen förefaller mig ej vara odeladt för tjänsten nyttig. Nästan alltid blir någon efter hvarje fotbollspel, som synes vara den vanligaste idrottsformen, till följd af sparkar, vrickning eller sensträckning urständsat att för längre eller kortare tid deltaga i de vanliga öfningarna.

Benägenheten att låta revaccinera sig är hos de värnpliktiga mycket

liten och synes blifva mindre för hvar år, hvarför den borde vara obligatorisk för alla, om något skall vinnas med densamma.

Å sjukpaviljongens vind ha blifvit inredda tvenne rum, afsedda för vissa smittosamma sjukdomar, hvilket var väl behöfligt, då alltid varit stor svårighet att erhålla särskildt rum för de mindre farliga infektionssjukdomarna. *(Sjöstrand.)*

Bodens ingenjörkår.

Allmänna hälsotillståndet har varit ganska godt. Eget är, att ej fall af difteri och mässling inträffat, då båda sjukdomarna talrikt uppträdt i Boden.

Det vanliga oefterrättlighetstillståndet med afseende på de uppenbarligen onödiga besöken å sjukvisitationerna har som vanligt förekommit, hvilket helt säkert beror på önskan att på detta sätt komma ifrån en eller annan timmes öfning, då det visat sig, att det utan risk låter sig göra. Ålades de, som i otid springa på sjukvisitationerna, att på fritid taga igen hvad som försummats, skulle snart de onödiga besöken upphöra, om därtill komme strängare tillsyn från befälets sida. Ett annat oskick är att för obetydligaste skada, som å annan tid kan af sjukvården behandlas, låta sjukrapportera sig för att äfven på detta sätt smita ifrån någon timmes tjänstgöring.

Å sjukpaviljongens vind ha blifvit inredda tvenne rum för misstänkta smittosamma sjukdomar, men ännu finnas ej några inventarier. Dessutom saknas linoleummattor i hela paviljongen utom i väntrummet. *(Sjöstrand.)*

Garnisonssjukhuset i Boden.

Den 1 juli 1911 togs det nya garnisonssjukhuset i besittning för sitt ändamål. Sjukhusetablissemnet utgöres af tvenne sjukpaviljonger, en midt emellan dessa liggande administrationsbyggnad och cirka 100 meter bakom denna senare ekonomibyggnaden.

De båda sidoflyglarna äro medelst förbindelsegångar förenade med den mellanliggande administrationsbyggnaden. Härigenom bildar sjukhusetablissemnets fasad mot söder ett sammanhängande helt, som åstadkommer ett synnerligen imponerande, nästan slottsliknande intryck.

Sjukpaviljongerna lämna utrymme för resp. 40 och 30 patienter, fransedt reservrummen å vindarna, i hvilka kunna inläggas sammanlagdt mellan 30 à 35 patienter. Sjukrummen äro synnerligen vackra och luftiga, alla belägna mot söder, sängar och sängutredningar af utmärkt beskaffenhet och möbleringen för öfrigt hållen i ljusa, glada färger. Alla golven äro belagda med linoleummattor. I sin helhet verkar det inre af sjukhuset syn-

nerligen hemtrefligt, och för patienternas bekvämlighet är på bästa sätt sörjdt i alla afseenden.

Administrationsbyggnaden innehåller operationsafdelning med en stor och ljus operationssal, mottagningsrum, expeditiionslokal, rum för chef-läkaren, jourhafvande läkaren, operationssköterskan m. m.

I ekonomibyggnaden finnes köksafdelning, bostad för sjukhusväbeln, tvättinrättning och bostäder för en del af personalen.

Alla lokaler, med undantag af ekonomibyggnaden, äro försedda med centraluppvärmning. Denna har funktionerat till fullkomlig belåtenhet. Temperaturen i sjukrummen har äfven under mycket kalla dagar kunnat hållas uppe vid 18 à 20 grader.

Hvad ekonomiafdelningen vidkommer, har det visat sig vara högeligen olämpligt, att köket blifvit förlagdt på så långt afstånd från själfva sjukhuset och utan förbindelsegång med detta. Oaktadt särskilda anordningar äro vidtagna för att hålla kokfödan varm under transporten från köket, har det blifvit nödvändigt under den kalla årstiden att vidtaga en förnyad uppvärmning af maten på afdelningen, innan den utportionerats till patienterna. Besvärligt är det äfven för personalen att tätt och ofta, i ur och skur, springa den långa vägen med allt, som måste hämtas till och från köket.

Förvaringsrummen för köksafdelningen, såsom skafferier och källare, hafva befunnits under vissa årstider vara så godt som oanvändbara, till följd af att de på vintern äro för kalla, allting fryser, och på sommaren för varma.

Personalen vid sjukhuset har utgjorts af sjukhusväbel, 1 sjuksköterska, 1 sjukvårdskorpral, 1 sjukhuspiga, kokerska, tvätterska, maskinist och gårdskarlar.

Bristen på vana assistenter vid operationer har varit synnerligen kännbar och tålamspröfvande; därför har det äfven varit omöjligt att ge sig in på några svårare operationsfall, och den hjälp, man har af den manliga sjukvårdspersonalen, är mången gång mera till besvär än nytta.

Önskvärdt vore det, om äfven civila patienter finge mottagas å garnisonssjukhuset; därigenom skulle sjukmaterialet blifva mera omväxlande och intressant, till nytta såväl för läkare som för sjukvårdspersonal, och då utrymme och utredning finnes i öfverflöd, synes det mig, att detta ej borde möta något hinder. (Andersson.)

Två fall af Meningitis tuberculosa.

1. *fallet*: Beväringssmannen vid I 19 n:o 273/7 Berglund, 21 år. Patientten är af kraftig kroppsbyggnad, har ett friskt utseende. I släkten har aldrig förekommit tuberkulos. Har själf aldrig varit sjuk, ej haft hosta eller ondt i bröstet. Var i början af beväringssrekrytskolan i april månad under

några dagar sjukskrifven och låg inne på sjukrum. Han klagade då öfver, att det kändes liksom trångt i vänstra sidan af bröstet vid mera ansträngande öfningar, ingen hosta eller feber, och från lungorna kunde intet annat höras än något svagare respiration öfver vänstra lungan. Utskrefs på egen begäran efter några dagar. Sedan hörde jag aldrig af personen förrän den $^{25}/_8$, då han inställde sig vid sjukvisitationen och klagade öfver, att han under några dagar ej kunnat äta, emedan han haft kväljningar och kräkningar, men sade sig för öfrigt ej vara sjuk.

Han inlades genast på sjukrum, fick V. V. O. och medicin för magen, då jag antog det vara en tillfällig dyspepsi.

Då emellertid kräkningarna fortforo och jag började misstänka, att något gravare lidande låg under, afpolletterades han den $^{1}/_9$ till garnisonssjukhuset. Temperaturen hade under de föregående dagarna växlat emellan $36,9$ — $37,6$.

St. pr. $^{8}/_9$. Patienten lider fortfarande ej af något annat än kräkningar och kväljning, ingen som helst hufvudvärk eller svindel, inga förlamnings-symptom, känner sig ej sjuk. Har afmagrat betydligt, då han ej får behålla någon mat. Sömn god, fullt redig och förefaller ej slö. Puls 76, jämn och kraftig. Temperaturen, med undantag af den $^{1}/_9$ på kvällen, då den gick upp till $38,8^{\circ}$, varierat emellan $36,8^{\circ}$ — $37,9^{\circ}$.

$^{10}/_9$. Är i dag på morgonen mera slö, temperaturen $39,0^{\circ}$ på kvällen, fullt medvetslös. Låg sedan i komatöst tillstånd till den $^{13}/_9$ f. m., då han afled.

Vid obduktionen förekom såväl på basen som konvexiteten af hjärnan utspridda talrika miliära tuberkler. Vänstra lungan var öfverallt intimt sammanväxt med bröstkorgen och diafragmat, men några tuberkulösa härdar kunde ej upptäckas i denna, ej heller i öfriga organ.

2. *fallet:* Beväringsmannen vid I 19 n:o 116/4 Markstedt, 22 år. Patienten är liten och mager, af klen kropps-konstitution. Tuberkulos har ej förekommit i släkten, själf har han aldrig haft ondt i bröstet eller hostat. Några dagar innan han sjukanmälde sig, hade han känt sig trött och olustig, men deltagit i arbetet i köket.

Den $^{2}/_9$ infann han sig vid sjukvisitation och klagade öfver intensiv hufvudvärk. Inga kräkningar eller kväljningar. Från öfriga organ intet att anmärka. Temperaturen 39° . Afpolletterades till garnisonssjukhuset.

St. pr. $^{7}/_9$. Klagar fortfarande endast öfver svår hufvudvärk. Inga kräkningar, har rätt god matlust. Inga tecken till förlamningssymptom. Pulsen 84, jämn och kraftig. Sofver ganska lugnt, då han får asperin till natten. Afföringen normal. Temperaturen har hållit sig emellan 39° — 40° . Fullkomligt redig och vid godt humör, då hufvudvärken för någon stund ger efter.

$^{15}/_9$. Under senaste nätterna har han varit mera orolig, velat upp och gå kring golfvet, däremot på dagarna fullt klar och företer inga tecken till

slöhet. Äter någorlunda bra och får behålla maten. Afföring och urineringsnormala. Inga förlamningssymptom. Temperaturen under sista dagarna 38° — $39,5^{\circ}$. Afled den $17/9$ efter att sista dygnet hafva legat i ett soporöst tillstånd.

Vid obduktionen visade sig i hjärnan och meningerna fullkomligt liknande patologiska förändringar som i det föregående fallet, oaktadt sjukdomsbilden framträdde så helt olika. Detta fall ingaf från början tanken på tyfoidfeber, i all synnerhet som en mindre mjältförstoring kunde konstateras. (*Andersson.*)

Ett fall af själfmordsförsök.

Den 6 juni 1911 vid 11-tiden på f. m. blef jag påkallad med anledning af att en volontär vid I 19 gjort själfmordsförsök genom att skjuta sig i bröstet, på grund af obesvarad kärlek, efter att omedelbart förut ha försökt skjuta flickan.

Vid min ankomst till sjukpaviljongen vid I 19, dit den sårade blifvit förd, befann han sig i halft medvetslöst tillstånd, ansiktsfärgen var blek, andningen stönande, pulsen liten och ojämn, stundtals knappt kännbar. Emellanåt slog och fäktade han med armarna samt utstötte formliga indian-tjut, symptom härledande sig från att han var starkt berusad, ty för att skaffa sig mod att utföra det planlagda dådet, hade han förtärt betydlig mängd sprit.

Vid undersökning befanns kulan från det använda skjutvapnet, en vanlig officersrevolver, hafva ingått i högra brösthalfvan emellan 4. och 5. refbenen, ungefär 2 cm. innanför bröstvårtan, samt blifvit stannande någonstades i kroppen. Någon grundligare undersökning ansågs ej rådlig, utan så snart han blifvit afklädd och förband anlagdt, lades han till sängs med isblåsa på bröstet — till natten $_{mo}^{+}$.

$7/6$. Patienten är i dag fullt klar; sömn har under natten varit obetydlig. Klagar öfver smärtor i bröstet och lefvertrakten, andningen plågsam, pulsen ganska kraftig och jämn, temperaturen $37,4^{\circ}$. Blodiga upphostningar. Vid palpation markeras intensiv ömhet i högra mammilarlinjen strax under bröstkorgsranden. Matt perkussionston och försvagadt respirationsljud öfver nedre partiet af högra lungan. Buken något spänd. Högra benet fullkomligt orörligt, pares af blåsan och tarmen; måste tappas och tarmsköljas.

$16/6$. Andas nu obehindradt, ingen blod i uppkastningarna, sömn orolig, förtär något litet flytande föda. Högra benet fullkomligt förlamadt, blåsa och tarm fortfarande paretiska. Smärtorna kvarstående i lefvertrakten; jämnar sig högljudt vid lättaste beröring af huden på detta ställe, förefaller att vara hyperestesi, ty vid hårdare tryck är ömheten mindre. Ingen feber. Pulsen normal.

²⁵/₆. Kan nu helt obetydligt röra stortån å högra foten, urineringen går af sig själf. Tarmsköljning fortfar.

¹/₇. Kan draga upp benet och lyfta det helt litet. Afföringen går nu äfven med tillhjälp af afförande medel. Patellarreflexerna till höger något ökade.

²⁸/₇. Får börja gå uppe, benet betydligt svagt, men kan gå med stöd af käpp.

Tillfrisknandet fortgick sedan oafbrutet, och då patienten utskrefs den ³/₁₀, kunde han gå obehindradt med en obetydlig släpning af foten.

Intressant hade det varit, om tillfälle funnits att röntgenfotografera den sjuke för bestämmande af kulans läge. Med sannolikhet torde denna hafva tagit en snedt inåt och nedåt gående riktning samt fastnat i ryggraden, och genom det tryck på ryggmärgen, som uppkommit dels af blödnigen vid ledereringen af ryggraden och kanske äfven af själfva kulan, torde ofvan omnämnda förlamningssymptom kunna förklaras. (*Andersson.*)

Ett fall af Meningitis cerebrospinalis, utgången från en otit. med. ac. purul.

Beväringsmannen vid I 19 n:o 76 Berglund, 21 år. Patienten skall förut en och annan gång ha haft ondt i högra örat. Sjukanmälde sig den ¹⁰/₅ på grund af värk i högra örat. Temperatur 37,7. Trumhinnan rodnad, ingen flytning. Inlades på sjukrum; ordinerades V. V. O. + aspirin.

¹¹/₅. Värken i örat något mindre, ganska riklig, blodblandad flytning. Temperaturen 37,6. Ingen ömhet öfver proc. mastoid.

¹³/₅. Har mot morgonsidan haft frossbrytning, temperaturen 38,2°, klagar öfver svår värk i bakhufvudet; varflytningen fortfar. Hörselgången något tillsvälld. Ingen ömhet eller ansvällning öfver proc. mastoid. Afpolletterades till provisoriska garnisonssjukhuset, där debridering af perforationsöppningen å trumhinnan gjordes.

¹⁴/₅. Fullt utbildade meningitiska symptom, nackstyfhet, ptosis, smärtor vid tryck längs ryggraden. Korta stunder redig, då han klagar öfver svår värk i hufvudet och nacken.

Afled den ¹⁷/₅. — Blef ej obducerad. (*Andersson.*)

3. Viktigare bestämmelser och föreskrifter rörande arméns sjukvård m. m. under år 1911.

Generalorder.

- D. 2 jan. n:r 7 ang. utvälj. af sjukbärare vid inf. och art.
- D. 17 jan. n:r 45 ang. takt. öfningar för mil.-läkare år 1911.
- D. 27 jan. n:r 76 ang. intendenturskolor (läkarvården p. 6 och 10).
- D. 10 febr. n:r 132 ang. fältöfningar och fälttjänstöfningar år 1911.
- D. 17 febr. n:r 153 ang. värnpl. med. kandidaters tjänstgöring i en följd.
- D. 10 mars n:r 230 ang. sjukhusutbildning af vol.-rekryter vid trängkårens sjukvårdskompanier.
- D. 10 mars n:r 231 ang. sjukhusutbildning af de till trängen i egentlig sjukvårdstjänst uttagna värnpliktiga.
- D. 10 mars n:r 232 ang. sjukvårdssoldatskolor.
- D. 14 mars n:r 245 ang. transport af sjuka vid Västernorrl. reg. genom Norrl. trängkårs försorg.
- D. 20 april n:r 375 ang. ändrade bestämmelser rör. militärläkarresestipendiet.
- D. 20 maj n:r 510 ang. vapenöfningstabell.
- D. 1 juni n:r 546 ang. fastställande af modeller å sjukvårdsväska för läkare och dito för sjukvårdssergeant.
- D. 8 juni n:r 576 ang. sjukvårdssergeantkurs år 1911.
- D. 29 juni n:r 661 ang. fältutrustningslista för ett fältsjukhus.
- D. 29 juni n:r 670 ang. sjukvårdssoldatskola i Boden.
- D. 30 juni n:r 675 ang. fälttjänstöfningar med I.—III. arméfördelningarna m. m.

- D. 4 juli n:r 686 ang. färgen å regnkappa m. m.
- D. 19 aug. n:r 883 ang. andra läkarbesiktningen af off. och res.-off. vol.
- D. 31 aug. n:r 950 ang. sjukvårdskorpralskolor.
- D. 31 aug. n:r 951 ang. sjukhusutbildning af trängens fast anställda sjukvårdsmanskap.
 - D. 8 sept. n:r 1005 ang. fastställande af ny upplaga af Tj.-R.
 - D. 8 sept. n:r 1007 ang. utdelning af dito.
 - D. 10 sept. n:r 1022 ang. åtgärder i anl. af barnförlamningsepidemi inom II. arméfördelningens område.
 - D. 29 sept. n:r 1111 ang. fastställande af I. Exp.
 - D. 24 nov. n:r 1394 ang. sabelbaljors sandblästring och brungöring.
 - D. 30 dec. ang. intendenturskolor 1911—12 (läkarvården p. 6 och 11).

Kungl. bref.

- D. 20 jan. ang. understöd åt Sv. mil.-läkarföreningen.
- D. 27 jan. ang. läkarvården vid vissa intend.-skolor år 1911.
- D. 3 febr. ang. anställ. af sjuksköterskor vid truppförbanden år 1911.
- D. 24 mars ang. understöd för år 1911 till Sv. fören. för sanitets-hundens användning.
 - D. 31 mars ang. tillstånd för öfverfältläkaren att vara beriden å stamhäst.
 - D. 7 april ang. anställ. af sjuksköterska m. m. vid garn.-sjukhuset i Boden.
 - D. 7 april ang. uppför. af sjukpaviljong åt Svea trängkår i Örebro.
 - D. 28 maj ang. viss skyldighet för militärläkare vid inskrifningsrevision.
 - D. 6 juni ang. anställ. af sjuksköterska vid större fälttjänstöfningar år 1911.
 - D. 9 juni ang. iordningställ. af epidemisjukhus å Visborgs slätt.
 - D. 22 juni ang. fältläkarkårens omorganisation.
 - D. 22 juni ang. regler. af utgifterna under riksstatens 4. hufvudtitel för år 1912.
 - D. 22 juni ang. tuberkulossanatorier för arméns personal.
 - D. 28 juni ang. anordn. af ett dagrum vid garnis.-sjukhuset i Sthlm.
 - D. 21 juli ang. uppskjut. af militärläkarkursen till år 1912.
 - D. 22 sept. ang. bestrid. af kostnaderna för särsk. anordningar under repet.-öfn. med anl. af rådande sjuklighet.

D. 22 sept. ang. fastställ. af stat för sjukvårdsanslaget för år 1912.

D. 3 nov. ang. tilldel. för år 1912 af resestipendier åt mil.-läkare.

D. 10 nov. ang. anordn. af tandpolikliniker vid vissa truppförband under år 1912.

D. 1 dec. ang. fastställ. af plan för användande af anslaget till Sv. friv. sjukv.-väsendet.

D. 30 dec. ang. läkarvården vid vissa intendenturskolor.

Åtsk. k. bref i nov. och dec. ang. nåd. tillstånd för vissa militärläkare att med resp. militärläkarbeställning få förena annan tjänst.

Kungl. kungörelser m. m.

D. 12 maj ang. afgifvande af vissa befodringsförslag (se ang. läkarbetyg § 5).

D. 2 juni ang. rätt till fri sjukvård m. m. under fredstid för arméns personal.

D. 22 juni ang. villkor och bestämmelser för åtnjut. af nya aflöningsförmåner vid fältläkarkåren.

D. 22 juni ang. ändrade bestämmelser i fråga om fältläkarkårens personals tjänsteställning.

D. 22 juni ang. ändrad lydelse af §§ 10 och 13 i förordn. ang. arméns reserver.

D. 17 nov. ang. ändring i arméförvaltningens instruktion.

D. 17 nov. ang. tillsättande af vissa militärläkarbeställningar vid armén.

D. 30 dec. ang. ändring af inskrifningsförordningen.

Arméförv:s sjukvårdsstyrelses cirkulär.

D. 24 jan. ang. bestrid. af kostnaderna för transport af sjuka.

D. 31 mars ang. förvaltningen af landstormsförrådets sjukvårdsmateriel.

D. 7 maj med föreskrifter rör. första förband.

D. 4 juli med närmare bestämmelser ang. vård å civil sjukvårdsinrättning.

D. 29 aug. ang. förläggning m. m. af värnpliktiga från smittad ort.

D. 6 sept. ang. tiden för isolering vid barnförlamning.

D. 15 sept. ang. hygieniska anordningar mot smittofara.

D. 19 sept. ang. insändande af sammandrag öfver viss sjukvårdsmateriel.

Statistiska tabellkommissionen.

D. 2 dec. med bestämmelser ang. statistiska trycket.

TABELLER.

Tab. n:r 1. Tablå öfver trupp-

1		2	3	4	5	6	7
		D E B E T					
		Reservation från år 1910 kronor	1911 års anslag kronor	Extra uppbörd kronor	Extra anvisning kronor	Summa kronor	Brist till år 1912 kronor
I. Arméfördelningen.							
1	N:r 7 Kungl. Karlskrona grenadjärreg:te	605 ⁸⁷	1 447 ⁰⁷	—	—	2 052 ⁹⁴	—
2	» 11 » Kronobergs reg:te	—	1 952 ⁸¹	4 ¹⁰	—	1 956 ⁹¹	515 ⁶⁹
3	» 16 » Hallands reg:te	—	2 919 ³²	171 ¹⁰	—	3 090 ⁴²	47 ²⁶
4	» 24 » Norra skånska inf.-reg:tet	—	2 087 ²⁵	1 402 ⁸⁰	1 530 ⁸⁴	5 020 ⁸⁹	1 740 ⁰¹
5	» 25 » Södra skånska inf.-reg:tet	952 ⁰⁶	1 872 ²⁸	336 ⁹¹	—	3 161 ²⁵	—
6	» 5 » Skånska husarregementet	—	—	—	—	—	—
	afdelningen i Hälsingborg	91 ⁰⁸	1 372 ⁹¹	2 ⁵⁰	—	1 466 ⁴⁹	—
7	afdelningen i Landskrona.	244 ¹⁶	1 313 ⁹⁴	52 ⁷⁰	—	1 610 ⁸⁰	—
8	» 6 » Skånska dragonreg:tet	743 ⁰⁹	3 127 ³⁵	49 ⁷⁵	—	3 920 ¹⁹	—
9	» 7 Kronprinsens husarreg:te	54 ⁶⁴	1 660 ⁷⁵	216 ¹²	—	1 931 ⁵¹	—
10	» 3 Kungl. Vendes artillerireg:te	1 077 ¹⁹	3 266 ⁶³	122 ⁹³	—	4 466 ⁷⁵	—
11	» 4 » Skånska trängkåren	—	2 612 ⁰¹	84 ⁵⁵	—	2 696 ⁵⁶	—
II. Arméfördelningen.							
12	N:r 4 Kungl. Första lifgrenadjärreg:tet	—	2 087 ⁸¹	—	—	2 087 ⁸¹	—
13	» 5 » Andra lifgrenadjärreg:tet	181 ³⁸	2 116 ⁵⁷	40 ²⁵	—	2 338 ²⁰	—
14	» 12 » Jönköpings reg:te	1 179 ⁵⁹	2 029 ⁶⁹	9 ⁶⁶	—	3 218 ⁹⁴	—
15	» 21 » Kalmar reg:te	142 ⁴³	2 096 ⁴¹	282 ⁵⁵	—	2 521 ³⁹	—
16	» 4 » Smålands husarreg:te	67 ²⁷	1 501 ²⁸	234 ⁵⁸	—	1 803 ¹³	—
17	» 6 » Smålands artillerireg:te	276 ⁹⁷	2 435 ⁶²	21 ⁰³	2 016 ¹³	4 749 ⁷⁵	147 ⁰⁴
18	» 6 » Östgöta trängkår	2 979 ⁸¹	2 412 ²¹	215 ⁸⁵	1 246 ³⁵	8 070 ²²	—
19	Volontärskolan i Norrköping	—	615 ¹³	—	—	615 ¹³	2 564 ⁰³
20	» i Ronneby	135 ²¹	91 ⁷¹	—	—	226 ⁹²	—
III. Arméfördelningen.							
21	N:r 6 Kungl. Västgöta reg:te	1 929 ⁴⁵	1 871 ¹⁸	442 ⁶¹	—	4 243 ²⁴	—
22	» 9 » Skaraborgs reg:te	1 475 ⁰⁵	2 124 ⁴⁰	59 ⁵⁰	—	3 659 ⁸⁵	—
23	» 15 » Älfsborgs reg:te	1 453 ⁶³	2 307 ⁴⁸	17 ⁴⁶	—	3 778 ⁵⁷	—
24	» 17 » Bohusläns reg:te	739 ⁵¹	2 645 ⁸⁷	87 ⁶⁰	—	3 472 ⁹⁸	—
25	» 3 » Lifregementets husarer...	872 ¹⁶	1 791 ⁸¹	— ¹⁵	—	2 664 ¹²	—
26	» 2 » Göta artillerireg:te	1 089 ⁴⁷	2 209 ⁷¹	— ⁹⁰	—	3 300 ⁰⁸	—
27	» 8 » Boden — Karlsborgs artill- lerireg:te	284 ⁸¹	924 ⁸⁶	—	—	1 209 ⁶⁷	—
28	» 2 » Göta ingenjörkår	2 724 ¹⁴	1 909 ⁴⁸	—	—	4 633 ⁶²	—
29	» 2 » Göta trängkår	1 301 ⁵⁷	2 878 ⁴⁴	59 ⁸⁰	1 209 ⁸²	6 339 ⁶³	—
30	Volontärskolan å Karlsborg	282 ⁰⁶	1 057 ²⁵	—	—	1 340 ²¹	—
31	» i Varberg	17 ⁷⁵	445 ⁰⁶	—	—	463 ⁷¹	150 ⁴⁶

¹ Värde af till truppförb. utlämnad materiel.

sjukvårdsanslaget år 1911.

8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22
K R E D I T				Antal tjänst- görings- dagar	Kostnad per man och dag i öre									
Brist från år 1910 kronor	Utgifter kronor	Summa kronor	Reservation till år 1912 kronor		Naturavården	Förbr. materiel	Nyanskaffning	Underhåll	Tvätt	Medikamenter	Transp.-kostn.	Diverse	Utgifter för epidemier	S:ma kostnad
—	1 139 ¹⁴	1 139 ¹⁴	913 ⁸⁰	144 707	0 ²⁴	0 ⁰²	0 ⁰²	0 ⁰²	0 ⁰²	0 ⁴¹	—	—	—	0 ⁷⁸ 1
174 ⁹⁰	2 297 ⁷⁰	2 472 ⁶⁰	—	195 281	0 ³²	0 ⁰⁴	—	—	0 ¹²	0 ⁶⁰	—	0 ⁰⁴	—	1 ¹⁸ 2
—	3 137 ⁶⁸	3 137 ⁶⁸	—	291 932	0 ¹⁷	0 ⁰³	0 ⁰³	0 ⁰²	0 ²¹	0 ⁵⁰	—	0 ⁰⁶	—	1 ⁰⁷ 3
3 049 ⁵³	3 611 ³⁷	6 760 ⁹⁰	—	208 725	0 ⁴⁵	0 ⁰⁶	0 ³⁶	0 ⁰⁶	0 ²³	0 ⁵⁴	0 ⁰³	0 ⁰²	—	1 ⁷⁷ 4
—	1 252 ⁴⁸	1 252 ⁴⁸	1 908 ⁷⁷	187 228	0 ⁰⁸	—	—	—	0 ⁰⁴	0 ³²	0 ⁰³	0 ¹⁵	—	0 ⁶⁶ 5
—	1 301 ³⁰	1 301 ³⁰	165 ¹⁹	137 291	0 ¹⁶	—	0 ⁰⁴	—	0 ⁰⁷	0 ⁶⁰	—	—	—	0 ⁹⁴ 6
—	1 569 ⁴⁰	1 569 ⁴⁰	41 ⁴⁰	131 394	0 ³⁰	—	—	—	0 ¹³	0 ⁶³	—	0 ⁰³	—	1 ¹⁹ 7
—	1 982 ⁷⁶	1 982 ⁷⁶	1 937 ⁴³	312 735	0 ¹⁸	0 ⁰²	—	0 ⁰²	0 ⁰⁵	0 ²⁹	—	0 ⁰⁴	—	0 ⁶³ 8
—	1 712 ⁷⁴	1 712 ⁷⁴	218 ⁷⁷	166 075	0 ⁰⁵	0 ⁰³	0 ¹⁶	—	0 ¹³	0 ⁵⁵	—	—	0 ⁰⁴	1 ⁰³ 9
—	3 935 ⁹¹	3 935 ⁹¹	530 ⁸⁴	326 663	0 ¹⁹	—	0 ¹⁹	—	0 ¹⁰	0 ⁶⁰	—	—	—	1 ²⁰ 10
207 ¹⁰	1 978 ²⁰	2 185 ³⁰	511 ²⁶	87 067	1 ⁰¹	—	0 ¹²	0 ²⁸	0 ¹⁰	0 ⁶²	0 ⁰⁷	—	—	2 ²⁷ 11
0 ³⁷	1 733 ⁶⁷	1 734 ⁰⁴	353 ⁷⁷	208 781	0 ²⁷	—	0 ¹⁵	—	0 ¹¹	0 ¹⁴	—	0 ⁰⁶	—	0 ⁸³ 12
—	2 114 ¹⁹	2 114 ¹⁹	224 ⁰¹	211 657	0 ³⁷	—	—	0 ⁰⁴	0 ⁰⁸	0 ⁴⁰	0 ⁰⁶	—	—	0 ⁹⁹ 13
—	2 507 ⁴⁵	2 507 ⁴⁵	711 ⁴⁹	202 969	0 ²⁵	—	0 ⁰⁷	—	0 ¹²	0 ⁶⁷	—	—	—	1 ²³ 14
—	2 177 ²³	2 177 ²³	344 ¹⁶	209 641	0 ²⁵	0 ⁰⁴	—	—	0 ¹⁹	0 ⁴⁶	—	—	—	1 ⁰³ 15
—	1 803 ¹³	1 803 ¹³	—	150 128	—	0 ⁰⁶	—	—	0 ¹¹	0 ⁹⁷	—	—	—	1 ²⁰ 16
—	4 896 ⁷⁹	4 896 ⁷⁹	—	243 562	0 ⁵⁰	0 ⁰⁶	0 ⁰⁶	—	0 ¹⁵	0 ⁷⁴	—	—	0 ⁶⁰	2 ⁰¹ 17
—	3 365 ⁸⁹	3 365 ⁸⁹	4 704 ³³	80 407	0 ⁷²	—	—	0 ⁷¹	0 ¹⁵	0 ⁵⁹	—	—	—	2 ⁴⁰ 18
1 482 ²⁰	1 696 ⁹⁶	3 179 ¹⁶	—	61 513	0 ¹²	—	—	—	—	2 ⁶²	—	—	—	2 ⁷⁵ 19
—	226 ⁹²	226 ⁹²	—	9 171	0 ⁵²	—	—	—	—	1 ⁶⁵	0 ²¹	—	—	2 ⁴⁷ 20
—	1 846 ⁸⁹	1 846 ⁸⁹	2 401 ⁹⁰	187 118	0 ¹⁷	0 ⁰²	—	0 ⁰²	0 ⁰²	0 ⁷¹	—	—	—	0 ⁹⁸ 21
—	2 210 ⁵⁶	2 210 ⁵⁶	1 449 ²⁹	212 440	0 ⁰⁷	0 ⁰⁶	—	—	0 ²²	0 ⁵¹	—	—	0 ¹⁰	1 ⁰⁴ 22
—	1 246 ²⁷	1 246 ²⁷	2 532 ³⁰	230 748	0 ⁰⁴	0 ⁰⁵	0 ¹⁶	—	—	0 ⁵⁷	—	—	—	0 ⁸⁴ 23
—	2 249 ¹⁶	2 249 ¹⁶	1 223 ⁸²	264 587	0 ¹²	0 ⁰⁴	0 ⁰⁵	0 ⁰²	0 ¹⁵	0 ⁴⁰	0 ⁰²	0 ⁰¹	—	0 ⁸⁵ 24
—	2 248 ⁶²	2 248 ⁶²	415 ⁵⁰	179 181	0 ⁰⁵	0 ¹²	—	—	0 ¹⁴	0 ⁶⁸	—	—	0 ¹⁷	1 ²⁵ 25
—	2 064 ⁴⁶	2 064 ⁴⁶	1 235 ⁶²	220 971	0 ¹⁰	—	—	0 ⁰³	0 ⁰⁹	0 ⁶⁶	—	—	—	0 ⁹³ 26
—	956 ⁸⁴	956 ⁸⁴	252 ⁸³	92 486	0 ³⁸	—	—	—	—	0 ⁵⁵	—	—	—	1 ⁰⁸ 27
—	1 747 ⁴⁷	1 747 ⁴⁷	2 886 ¹⁵	190 948	0 ³⁴	—	0 ⁰⁴	0 ⁰⁵	0 ⁰⁵	0 ³⁴	—	—	—	0 ⁹¹ 28
—	6 132 ¹²	6 132 ¹²	207 ⁵¹	95 948	1 ⁹⁵	0 ¹⁰	0 ¹⁰	0 ⁴⁸	0 ²⁹	0 ⁹⁹	0 ⁰⁹	—	—	4 ²⁰ 29
—	936 ³²	936 ³²	403 ⁸⁹	105 725	0 ³⁵	—	—	—	—	0 ⁴⁷	—	—	—	0 ⁸⁸ 30
—	614 ¹⁷	614 ¹⁷	—	44 596	—	—	—	—	—	1 ³⁵	—	—	—	1 ³⁷ 31

* Häre inberäknadt värdet af till truppförb. utlämnad materiel = kr. 1 432²⁸.* Häre inberäknadt värdet af till truppförb. utlämnad materiel = kr. 2 099²⁸.

1		2	3	4	5	6	7
		D E B E T					
		Reservation från år 1910 kronor	1911 års anslag kronor	Extra uppbörd kronor	Extra anvisning kronor	Summa kronor	Brist till år 1912 kronor
IV. Arméfördelningen.							
1	N:r 1 Kungl. Svea lifgarde	1 206 ³⁸	3 348 ³²	—	—	4 554 ⁷⁰	—
2	» 2 » Göta lifgarde	1 212 ²¹	3 648 ²⁶	—	—	4 860 ⁴⁷	—
3	» 3 » Lifreg:ets grenadjärer ...	830 ⁰⁶	2 006 ²²	4 ⁶⁰	—	2 840 ⁸⁸	—
4	» 10 » Södermanlands reg:te ...	503 ⁴⁴	2 498 ⁴²	—	—	3 001 ⁸⁶	—
5	» 26 » Vaxholmsgrenadjärreg:te	—	1 481 ⁵⁵	—	—	1 481 ⁵⁵	—
6	» 1 » Lifgardet till häst	2 254 ⁹⁴	1 801 ¹⁸	8 ⁵⁰	—	4 064 ⁶²	—
7	» 1 » Svea artillerireg:te	3 469 ⁰⁰	2 515 ⁹⁴	64 ³⁸	—	6 049 ³²	—
8	» 9 » Positionsartillerireg:tet ...	1 992 ⁵⁷	1 274 ²¹	—	—	3 266 ⁷⁸	—
9	» 1 » Svea ingenjörkår	1 672 ⁷⁴	1 783 ⁸⁰	—	—	3 456 ⁵⁴	—
10	» 3 » Fälttelegrafkåren	1 735 ⁸⁵	957 ⁵⁷	6 ⁴⁵	—	2 699 ⁸⁷	—
11	» 1 » Svea trängkår	1 057 ⁴⁹	2 854 ⁹⁵	148 ³⁰	47 236 ³⁷	11 297 ¹¹	—
V. Arméfördelningen.							
12	N:r 8 Kungl. Upplands infanterireg:te	940 ⁸⁵	2 543 ⁶⁰	1 ²⁰	—	3 485 ⁶⁵	—
13	» 13 » Dalreg:tet	1 123 ⁹⁸	3 326 ⁰⁴	21 ⁹⁰	—	4 471 ⁹²	—
14	» 18 » Västmanlands reg:te	634 ⁵⁹	2 874 ⁸¹	3 ¹⁵	—	3 512 ⁵⁶	—
15	» 22 » Värmlands reg:te	520 ⁵⁶	2 060 ⁷³	8 ⁴⁰	—	2 589 ⁶⁹	—
16	» 2 » Lifregementets dragoner	205 ⁷⁵	1 719 ⁹⁸	1 370 ⁹⁶	—	3 296 ⁶⁹	—
17	» 5 » Upplands artillerireg:te..	—	2 849 ⁵⁷	191 ⁰⁰	—	3 040 ⁵⁷	462 ⁶³
18	» 5 » Västmanlands trängkår...	1 573 ²⁸	2 458 ¹⁷	—	—	4 031 ⁴⁵	—
VI. Arméfördelningen.							
19	N:r 14 Kungl. Hälsinge reg:te	1 600 ⁷⁶	2 579 ⁵⁸	—	—	4 180 ³⁴	—
20	» 20 » Västerbottens reg:te	460 ⁸⁰	2 507 ³⁴	—	—	2 968 ¹⁴	—
21	» 23 » Jämtlands fältjägarreg:te	1 343 ⁸⁴	2 045 ⁸⁰	1 ⁰⁰	—	3 390 ⁶⁴	—
22	» 28 » Västernorrlands reg:te...	357 ⁰²	3 104 ⁹⁶	44 ²⁵	—	3 506 ²³	—
23	» 8 » Norrlands dragonreg:te..	216 ⁵⁰	1 747 ⁹⁹	—	—	1 964 ⁴⁹	—
24	» 4 » Norrlands artillerireg:te..	2 556 ⁹⁸	1 491 ³⁶	3 ³⁵	—	4 051 ⁶⁹	—
25	» 3 » Norrlands trängkår	162 ²¹	2 518 ⁰⁸	30 ⁷⁵	5 458 ²⁰	8 169 ²⁴	—
Bodens trupper.							
26	N:r 19 Kungl. Norrbottens reg:te	2 016 ⁴⁴	2 970 ³²	31 ⁵⁹	—	5 018 ³⁵	—
27	» 4 » Norrlands art-reg:tes dett i Boden	147 ⁶⁷	686 ²⁴	5 ⁵⁰	—	839 ⁴¹	75 ⁴³
28	» 8 » Boden—Karlsborgs art- reg:tes dett i Boden...	—	968 ¹⁷	216 ⁴⁰	—	1 184 ⁵⁷	—
29	» 4 » Bodens ingenjörkår	403 ³⁰	850 ⁵⁵	35 ⁶⁰	—	1 289 ⁴⁵	—
Gottlands trupper.							
30	N:r 27 Kungl. Gottlands inf-reg:te	—	2 433 ⁹⁵	1 171 ¹⁹	192 ⁹⁴	3 798 ⁰⁸	276 ⁷⁸
31	» 7 » Gottlands artillerikår ...	—	656 ⁶³	—	1 116 ⁹⁶	1 773 ⁵⁹	231 ⁰⁴

¹ Värde af till truppförb. utlämnad samt i magasin befintlig materiel.

² Härin ingår värdet af till truppförbund utlämnad materiel = kronor 3 242²² och värdet af i förråd förvaradt materiel = kronor 2 215⁷⁷.

TAB. 1 (FORTS.). TABLÅ ÖFVER TRUPPSJUKVÅRDSANSLAGET ÅR 1911. 79

8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22
K R E D I T				Antal tjänst- görings- dagar	Kostnad per man och dag i öre									
Brist från år 1910 kronor	Utgifter kronor	Summa kronor	Reservation till år 1912 kronor		Naturavården	Förbr. materiel	Nyanskaffning	Underhåll	Tvätt	Medikamenter	Transp.-kostn.	Diverse	Utgifter för epidemier	Suma kostnad
—	2 341 ³⁹	2 341 ³⁹	2 213 ³¹	334 832	0 ¹⁵	0 ⁰⁶	0 ⁰³	0 ⁰⁴	0 ⁰⁵	0 ²⁶	—	0 ⁰²	0 ⁰³	0 ⁶⁹ 1
—	3 881 ¹⁸	8 881 ¹⁸	979 ²⁹	364 826	0 ³⁵	0 ⁰⁹	—	0 ⁰⁵	0 ¹⁴	0 ²⁶	—	—	0 ¹²	1 ⁰⁶ 2
—	2 728 ³⁴	2 728 ³⁴	112 ⁵⁴	200 622	0 ⁴⁵	—	—	—	0 ¹¹	0 ⁶⁰	—	—	—	1 ³⁵ 3
—	1 801 ⁴⁸	1 801 ⁴⁸	1 200 ³⁸	249 842	0 ¹⁶	0 ⁰⁵	—	—	0 ⁰⁶	0 ³⁵	—	—	—	0 ⁷² 4
1 ⁰⁸	1 316 ⁸⁴	1 317 ⁹²	163 ⁶³	148 155	0 ¹⁷	—	—	—	—	0 ⁵²	—	—	—	0 ⁸⁸ 5
—	1 712 ⁵⁸	1 712 ⁵⁸	2 352 ⁰⁴	180 118	0 ³⁸	—	0 ¹⁹	—	0 ⁰⁹	0 ¹⁹	—	—	—	0 ⁹⁵ 6
—	3 642 ¹⁰	3 642 ¹⁰	2 407 ²²	251 594	0 ¹⁶	—	0 ¹⁴	0 ⁰⁵	0 ⁰⁶	0 ⁶²	0 ⁰⁵	—	0 ³¹	1 ⁴⁴ 7
—	2 609 ⁴²	2 609 ⁴²	657 ³⁶	127 421	0 ⁸²	—	0 ²⁴	—	0 ⁰⁸	0 ⁶²	—	0 ⁰⁹	—	2 ⁰⁴ 8
—	1 753 ⁰⁵	1 753 ⁰⁵	1 703 ⁴⁹	178 380	0 ³⁷	0 ⁰⁶	0 ²⁵	—	0 ⁰⁶	0 ¹⁴	—	—	—	0 ⁹⁸ 9
—	396 ⁸¹	396 ⁸¹	2 303 ⁰⁶	95 757	0 ²⁴	—	—	—	0 ⁰⁹	0 ⁰⁵	—	—	—	0 ⁴¹ 10
—	9 292 ⁴⁶	9 292 ⁴⁶	2 004 ⁶⁵	95 165	0 ⁵⁷	0 ¹⁶	0 ¹⁵	0 ¹⁶	—	0 ⁹⁵	—	0 ¹⁰	—	2 ¹⁵ 11
—	2 316 ⁹⁹	2 316 ⁹⁹	1 168 ⁶⁶	254 360	0 ¹¹	0 ⁰⁴	—	—	0 ⁰⁷	0 ⁶⁰	—	—	—	0 ⁹¹ 12
—	3 609 ¹⁴	3 609 ¹⁴	862 ⁷⁸	332 604	0 ¹⁵	0 ¹¹	0 ⁰⁷	0 ⁰³	0 ¹¹	0 ⁵⁰	0 ⁰⁷	—	—	1 ⁰⁸ 13
—	3 080 ¹²	3 080 ¹²	432 ⁴³	287 481	0 ¹⁴	0 ⁰⁶	0 ⁰⁷	0 ¹¹	0 ¹⁴	0 ⁴⁷	—	—	—	1 ⁰⁷ 14
—	2 316 ⁷⁵	2 316 ⁷⁵	272 ⁹⁴	206 073	0 ²⁰	—	0 ¹⁰	—	—	0 ⁶⁵	—	—	—	1 ¹² 15
—	1 833 ²⁹	1 833 ²⁹	1 463 ⁴⁰	171 998	0 ²²	—	0 ²⁸	—	0 ²⁰	0 ²⁹	—	—	—	1 ⁰⁶ 16
356 ⁸⁷	3 146 ³³	3 503 ²⁰	—	284 957	0 ¹⁰	—	—	—	0 ¹¹	0 ⁶⁵	—	—	0 ¹⁷	1 ¹⁰ 17
—	2 588 ⁴⁰	2 588 ⁴⁰	1 443 ⁰⁵	81 939	0 ⁹⁰	0 ¹³	—	0 ⁸⁰	0 ¹²	0 ⁹⁹	—	—	—	3 ¹⁵ 18
—	4 179 ⁸⁹	4 179 ⁸⁹	0 ⁴⁵	257 958	0 ²⁵	0 ⁰⁹	0 ⁰⁹	—	0 ⁴⁸	0 ⁶²	—	—	—	1 ⁶² 19
—	2 795 ⁹⁵	2 795 ⁹⁵	172 ¹⁹	250 734	0 ¹⁶	0 ⁰⁹	—	—	—	0 ⁶⁴	—	—	0 ¹³	1 ¹¹ 20
—	3 376 ⁶⁰	3 376 ⁶⁰	14 ⁰⁴	204 580	0 ⁷⁸	0 ⁰⁷	—	—	0 ⁰⁵	0 ⁶⁸	—	—	—	1 ⁶⁵ 21
—	2 715 ⁴³	2 715 ⁴³	790 ⁸⁰	310 496	0 ¹⁸	—	—	0 ⁰⁴	0 ¹⁰	0 ⁴⁶	—	—	—	0 ⁸⁷ 22
—	1 864 ⁴⁹	1 864 ⁴⁹	100 ⁰⁰	174 799	0 ¹²	0 ⁰⁸	—	—	0 ¹⁰	0 ⁷⁰	—	—	—	1 ⁰⁶ 23
—	1 426 ¹⁰	1 426 ¹⁰	2 625 ⁵⁹	149 136	0 ¹⁵	—	—	—	0 ⁰⁸	0 ⁵⁹	—	—	—	0 ⁹⁵ 24
—	8 067 ⁵³	8 067 ⁵³	101 ⁷¹	83 936	0 ⁴⁰	—	—	—	0 ¹⁷	2 ⁰⁵	—	—	—	2 ⁹⁶ 25
—	4 156 ³⁵	4 156 ³⁵	862 ⁰⁰	297 032	0 ²⁶	0 ⁰³	0 ³¹	—	0 ⁰³	0 ⁵⁸	0 ⁰⁶	0 ¹⁰	—	1 ³⁹ 26
—	914 ⁸⁴	914 ⁸⁴	—	68 624	0 ²²	—	—	—	—	0 ⁶⁹	—	0 ¹⁵	—	1 ³³ 27
216 ⁴⁰	647 ⁶⁸	864 ⁰⁸	320 ⁴⁹	96 817	—	—	—	—	—	0 ⁴⁷	—	—	—	0 ⁶⁷ 28
—	592 ⁶⁸	592 ⁶⁸	696 ⁷⁷	85 055	0 ²⁶	—	—	—	—	0 ³⁰	—	—	—	0 ⁶⁹ 29
851 ⁶⁶	3 223 ²⁰	4 074 ⁸⁶	—	243 395	0 ²⁰	0 ⁰⁶	0 ⁰⁸	0 ⁰⁷	0 ³⁰	0 ⁵⁴	—	—	—	1 ³³ 30
1 116 ⁹⁶	887 ⁶⁷	2 004 ⁶³	—	65 663	0 ⁵⁰	—	—	—	0 ¹⁵	0 ⁵⁷	—	—	—	1 ³⁵ 31

⁵ Här i inberäkn. värdet af till truppförb. utlämn. och i kårens ersättn:sförråd befintlig materiel = kr. 7 239ⁿ.

⁷ Här i ingår jämväl värdet af befintlig magasinsbehållning och värdet af till truppförband utlämnad materiel eller tillhopa kronor 5 579¹⁸.

⁸ Den låga kostnaden beroende därpå, att fr. garnissonssjukhuset erhållna, under året förbrukade medikamenter, icke betalats under räkenskapsåret.

Tab. n:r 2. Sjukligheten bland man-

1		2	3	4	5	6	7	8
Truppförband och förläggningssorter.		Manskapstyrka	Kvarliggande från 1910	In-				
				Ålder			Januari	Februari
				Under 21 år	21—25 år	Öfver 25 år		
I. Arméfördelningen.								
1	Karlskrona grenadjärregemente (Karlskrona)	413	—	27	176	3	6	15
2	Kronobergs regemente (Kronobergshed)	529	—	21	668	24	—	1
3	Hallands regemente (Halmstad)	807	4	287	1 014	38	103	159
4	Norra Skånska infanteriregementet (Ljungbyhed)	551	—	50	655	13	—	2
5	Södra „ „ (Refvinge)	512	—	66	713	30	—	—
6	Skånska husarregementet, I. bataljonen (Hälsingborg)	378	5	145	176	—	25	50
7	„ „ II. bataljonen (Landskrona)	368	3	94	228	2	36	47
8	Skånska dragonregementet (Ystad)	829	16	521	685	2	133	148
9	Kronprinsens husarregemente (Malmö)	460	3	64	90	—	18	20
10	Vendes artilleriregemente (Kristianstad)	896	5	185	384	2	65	65
11	Göta ingenjörkår, 5. kompaniet (Karlskrona)	76	—	7	36	—	—	1
12	Skånska trängkåren (Hessleholm)	247	—	52	253	—	8	21
Summa		6 066	36	1 519	5 078	114	394	529
II. Arméfördelningen.								
13	Första lifgrenadjärregementet (Malmén)	582	—	37	1 133	8	—	—
14	Andra „ „ (Malmén)	565	—	31	1 165	38	—	7
15	Jönköpings regemente (Skillingaryd)	541	—	28	733	21	—	—
16	Kalmar „ „ (Hultsfred)	531	—	39	590	19	—	—
17	Garnisonskommendering i Norrköping	167	—	230	94	—	61	55
18	Volontärskolan i Jönköping	42	1	18	24	—	7	3
19	„ „ i Ronneby	27	—	8	25	—	15	12
20	Smålands husarregemente (Eksjö)	408	9	131	362	10	60	61
21	Smålands artilleriregemente (Jönköping)	597	13	112	505	2	92	76
22	Fältartilleriets skjutskola (Skillingaryd)	27	—	3	14	—	—	—
23	Östgöta trängkår (jan.—nov. Ränneslätt, dec. Linköping)	205	1	18	130	3	1	9
24	Intendenturskolor (Malmén)	44	—	—	71	—	—	—
Summa		3 736	24	655	4 846	101	236	223
III. Arméfördelningen.								
25	Västgöta regemente (Axvall)	543	—	51	1 093	48	—	—
26	Skaraborgs regemente (Axvall)	602	—	78	1 542	32	5	1
27	Älfsborgs „ „ (Fristad hed)	622	2	33	358	13	—	—
28	Bohusläns „ „ (Backamo)	784	—	41	486	14	—	—
29	Volontärskolan å Karlsborg	284	1	195	185	9	34	42
30	„ „ i Varberg	125	—	199	78	7	59	88
31	Lifregementets husarer (Sköfde)	476	4	128	253	2	82	67
32	Göta artilleriregemente (Göteborg)	614	9	196	764	12	97	145
33	Bo. len—Karlsborgs artilleriregemente, I. bataljonen (Karlsborg)	245	1	49	271	3	9	18
34	Göta ingenjörkår, 1.—4. komp. (Karlsborg)	423	5	75	244	1	13	35
35	Göta trängkår (Sköfde)	281	1	20	252	—	7	20
36	Intendenturskolor å Karlsborg	46	—	1	50	—	—	—
Summa		5 045	23	1 066	5 576	141	306	416

skapet vid arméns truppförband år 1911.

9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28
sjuknade										Vårdade			Summa sjuka	Afförda			Kvarliggande till 1911	Sjukdagarnas antal	Insjuknade i % af styrkan
Månad										vid truppen	å militärsjukhus	å civilt sjukhus		Dugliga till fortsatt krigstjänst	Döda				
Mars	April	Maj	Juni	Juli	Augusti	September	Oktober	November	December										
12	13	39	21	13	17	31	25	8	6	197	—	9	206	202	4	—	2 502	498 ⁸	1
—	69	113	113	92	96	141	85	2	1	307	394	12	713	687	26	—	6 560	1 347 ⁸	2
111	88	136	82	134	96	191	150	43	46	801	517	25	1 343	1 286	54	2	8 104	1 659 ²	3
2	79	149	71	68	104	132	111	—	—	598	111	9	718	690	28	—	4 750	1 303 ¹	4
—	47	172	51	117	105	163	141	8	5	768	26	15	809	738	70	—	5 189	1 580 ¹	5
27	38	17	16	17	26	27	19	24	35	164	149	13	326	312	9	1	3 533	849 ²	6
33	20	32	11	23	11	40	29	24	18	57	247	23	327	309	11	3	3 745	880 ⁴	7
115	115	100	46	76	169	104	48	74	80	1 209	1	14	1 224	1 194	20	1	8 716	1 457 ²	8
14	15	9	10	10	8	15	11	7	17	135	1	21	157	137	17	—	3 792	334 ⁸	9
65	41	48	23	28	43	56	23	58	56	131	389	56	576	558	15	—	6 173	637 ³	10
4	3	3	5	4	4	10	2	5	2	42	—	1	43	42	1	—	437	565 ⁸	11
29	20	39	38	17	21	57	41	6	8	257	41	7	305	292	13	—	2 259	1 234 ⁸	12
412	548	957	487	599	700	967	685	259	274	4 666	1 876	205	6 747	6 447	268	7	55 760	1 106 ³	
—	38	114	84	114	159	344	293	18	14	849	319	10	1 178	1 117	55	5	7 381	2 024 ¹	13
—	35	104	120	141	180	298	334	9	6	907	312	15	1 234	1 211	21	2	7 796	2 184 ¹	14
—	38	69	48	73	148	205	197	2	2	551	205	26	782	763	19	—	4 708	1 445 ⁵	15
—	70	118	88	45	54	133	106	16	18	609	32	7	648	628	17	—	4 783	1 220 ³	16
55	18	25	6	12	17	6	10	34	25	296	—	28	324	322	1	—	2 253	1 940 ¹	17
6	2	—	—	—	—	—	—	17	7	37	5	1	43	41	1	—	301	1 000 ⁰	18
6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	30	—	3	33	30	2	—	254	1 222 ²	19
45	36	50	28	46	41	13	23	42	58	275	221	16	512	475	24	2	8 407	1 232 ⁸	20
55	72	25	20	28	68	57	30	36	60	442	119	71	632	609	15	2	8 245	1 036 ⁹	21
—	—	—	6	11	—	—	—	—	—	16	—	1	17	15	—	—	56	629 ⁶	22
12	16	18	12	21	15	21	11	10	5	73	75	4	152	144	6	1	2 057	736 ⁶	23
—	4	5	4	9	18	16	15	—	—	55	15	1	71	70	1	—	437	1 613 ⁶	24
179	329	528	416	500	700	1 093	1 019	184	195	4 140	1 303	183	5 626	5 425	162	13	46 678	1 499 ⁵	
5	88	174	134	127	156	272	234	2	—	847	333	12	1 192	1 136	49	5	9 246	2 195 ²	25
16	139	248	219	170	244	304	290	11	5	1 451	189	12	1 652	1 606	43	2	10 720	2 744 ²	26
—	23	62	61	65	58	77	58	—	—	225	173	8	406	382	20	4	4 641	649 ⁵	27
—	41	110	115	88	70	67	50	—	—	296	233	12	541	537	3	1	3 941	690 ⁰	28
46	20	13	21	36	30	24	24	69	30	252	138	—	390	388	—	—	2 741	1 369 ⁷	29
71	—	—	—	—	—	—	4	34	28	284	—	—	284	257	11	1	1 261	2 272 ⁰	30
54	45	33	23	14	11	17	7	11	19	232	145	10	387	378	7	—	5 340	804 ⁶	31
99	73	90	40	99	66	109	54	35	65	514	449	18	981	932	43	—	6 608	1 583 ¹	32
54	36	40	23	21	52	51	9	4	6	92	232	—	324	318	4	2	3 134	1 318 ⁴	33
17	33	33	18	17	54	63	17	9	11	38	285	2	325	318	7	—	3 364	756 ⁵	34
21	24	58	29	31	15	33	15	8	11	121	145	7	273	266	4	1	3 034	968 ⁰	35
—	3	10	6	9	14	6	3	—	—	—	51	—	51	49	1	—	471	1 108 ⁷	36
383	525	871	689	677	770	1 023	765	183	175	4 352	2 373	81	6 806	6 567	192	16	54 501	1 344 ⁵	

		2	3	4	5	6	7	8
		Manskapstyrka	Kvarliggande från 1910	In-				
				Ålder		Januari	Februari	
Truppförband och förläggningssorter.				Under 21 år	21—25 år			Öfver 25 år
IV. Arméfördelningen.								
1	Svea lifgarde (Stockholm)	940	7	316	495	3	81	58
2	Göta „ „	1 030	1	310	818	1	62	62
3	Lifregementets grenadjärer (Sanna hed)	571	—	107	944	39	—	—
4	Södermanlands regemente (Malma hed)	679	—	22	783	14	10	2
5	Vaxholms grenadjärregemente (Vaxholms och Oscar Fredriksborgs fästning)	421	—	49	207	3	11	4
6	Lifgardet till häst (Stockholm)	493	12	141	282	3	57	43
7	Svea artilleriregemente (Stockholm)	676	4	149	408	3	47	68
8	Positionsartilleriregementet (Stockholm)	348	4	58	255	—	26	21
9	Svea ingenjörkår, 1.—4. komp. „	422	5	78	224	—	37	47
10	„ „ 5. komp. (Vaxholms och Oscar Fredriksborgs fästning)	77	—	20	53	—	1	3
11	Fälttelegrafkåren (Stockholm)	263	3	152	245	—	66	68
12	Svea trängkår (Örebro) ..	264	1	121	634	1	26	26
13	Krigsskolan (Stockholm)	146	—	45	131	—	18	38
Summa		6 330	37	1 568	5 479	67	442	440
V. Arméfördelningen.								
14	Upplands infanteriregemente (Uppsala)	672	2	21	1 364	8	3	5
15	Dalregementet (Falun)	756	3	207	865	31	50	127
16	Västmanlands regemente (Västerås)	690	5	137	424	14	49	70
17	Värmlands regemente (Trossnäs fält)	546	—	25	610	11	—	—
18	Infanteriskjutskolan (Rosersberg)	33	—	20	8	—	—	—
19	Lifregementets dragoner (Stockholm)	460	5	129	297	4	65	48
20	Skånska husarregementets detachement i Uppsala	178	6	86	204	—	41	45
21	Upplands artilleriregemente (Uppsala)	605	13	163	628	2	154	99
22	Fästnings- och positionsartilleriets skjutskola (Marma) ...	8	—	1	4	—	—	—
23	Västmanlands trängkår (Sala)	255	2	34	315	7	17	14
24	Intendenturskolor å Rommehed	54	—	3	41	—	—	—
Summa		4 257	36	826	4 760	77	379	408
VI. Arméfördelningen.								
25	Hälsinge regemente (Gäfle).....	745	5	160	687	11	64	37
26	Västerbottens regemente (Umeå)	677	3	103	623	4	24	29
27	Jämtlands fältjägarregemente (Östersund)	555	—	97	949	7	—	—
28	Västernorrlands regemente (Sollefteå)	762	—	108	936	16	31	39
29	Norrlands dragonregemente (Umeå)	455	11	152	335	2	57	51
30	Norrlands artilleriregemente, I. och II. division:a (Östersund)	405	4	31	123	2	14	11
31	Norrlands trängkår (Sollefteå)	243	—	81	307	4	12	24
Summa		3 842	23	732	3 960	46	202	191

9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28
Sjuknade										Vårdade			Afförda				Kvarliggande till 1912	Sjukdagarnas antal	Insjuknade i ‰ af styrkan
Månad										vid truppen	å militärsjukhus	å civilt sjukhus	Summa sjuka	Dugliga till fortsatt krigstjänst	Odugliga till fortsatt krigstjänst	Döda			
Mars	April	Maj	Juni	Juli	Augusti	September	Oktober	November	December										
46	62	102	68	65	58	93	75	63	43	596	217	8	821	796	20	2	3	7 983	866 ⁰
53	56	127	83	97	121	201	146	50	71	909	208	13	1 130	1 097	12	3	18	11 414	1 096 ¹
—	65	108	111	102	135	235	288	18	28	762	316	12	1 090	1 058	29	3	—	7 714	1 852 ⁹
4	66	126	87	69	62	167	214	8	4	665	139	15	819	787	32	—	—	6 584	1 206 ²
9	24	34	25	33	30	66	16	6	1	205	53	1	259	255	4	—	—	2 366	615 ²
53	39	39	25	42	29	37	19	14	29	308	122	8	438	426	5	2	5	4 489	864 ¹
69	49	43	50	35	40	57	24	22	56	369	163	32	564	540	17	1	6	6 013	829 ⁴
32	48	46	31	35	27	18	16	8	5	227	80	10	317	314	3	—	—	3 014	898 ⁴
30	29	35	17	18	15	31	9	14	20	229	75	3	307	280	21	—	6	3 666	715 ⁶
11	6	7	3	1	13	10	4	12	2	40	33	—	73	73	—	—	—	620	948 ¹
64	46	29	21	10	9	21	9	29	25	263	131	6	400	387	6	2	5	3 853	1 509 ⁵
30	70	125	47	44	58	148	142	18	22	741	—	16	757	741	11	1	4	4 582	2 863 ⁶
26	13	14	15	3	5	—	12	18	14	14	157	5	176	175	—	—	1	1 348	1 205 ⁵
427	573	835	583	554	602	1 084	974	280	320	5 328	1 694	129	7 151	6 929	160	14	48	63 646	1 123 ⁹
14	95	187	79	147	256	302	252	21	32	1 305	59	31	1 395	1 317	73	4	1	11 876	2 072 ⁹
91	52	153	86	81	144	161	113	25	20	1 011	79	16	1 106	1 087	14	5	—	11 167	1 459 ⁰
54	34	26	27	77	59	84	55	22	18	560	6	14	580	566	10	—	4	7 456	833 ⁸
13	35	39	48	34	70	212	195	—	—	615	9	22	646	623	23	—	—	4 982	1 183 ²
—	1	7	10	4	6	—	—	—	—	28	—	—	28	27	1	—	—	159	848 ⁵
39	56	31	6	39	58	37	7	37	7	386	48	1	435	419	10	1	5	3 580	934 ⁸
32	19	18	18	20	24	20	17	19	17	261	5	30	296	279	15	—	2	3 569	1 629 ²
115	53	51	35	34	47	47	33	47	78	718	8	80	806	752	45	2	7	7 802	1 310 ⁷
—	—	—	5	—	—	—	—	—	—	5	—	—	5	5	—	—	—	16	625 ⁰
14	37	44	41	22	45	66	37	10	9	309	36	13	358	336	21	—	1	2 871	1 396 ¹
—	4	8	8	7	4	12	1	—	—	44	—	—	44	43	—	1	—	276	814 ⁸
372	386	564	363	465	713	941	710	181	181	5 242	250	207	5 699	5 454	212	13	20	53 754	1 330 ³
28	109	98	65	71	113	233	19	10	11	727	121	15	863	819	41	1	2	8 332	1 151 ⁷
26	104	74	61	110	107	134	21	22	18	667	42	24	733	685	46	1	1	8 399	1 078 ³
9	158	151	94	128	142	295	27	36	13	795	254	4	1 053	999	54	—	—	5 875	1 897 ³
19	193	200	169	90	84	169	33	23	10	406	632	22	1 060	1 021	38	—	1	10 535	1 391 ¹
48	49	32	38	54	36	59	18	17	30	438	42	20	500	493	—	—	7	3 582	1 074 ⁷
11	15	15	9	25	18	7	3	10	18	1	156	3	160	147	6	—	7	2 001	385 ²
26	76	88	42	35	17	37	9	14	12	369	—	23	392	365	20	2	5	3 765	1 613 ²
167	704	658	478	513	517	934	130	132	112	3 403	1 247	111	4 761	4 529	205	4	23	42 489	1 228 ⁰

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
		Manskapsstyrka	Kvarliggande från 1910	I n s j u k-								
	Truppförband och förlägg- ningsorter.			Ålder			M å-					
				Under 21 år	21—25 år	Öfver 25 år	Januari	Februari	Mars	April	Maj	Juni
	Bodens trupper.											
1	Norrbottens reg:te (Boden)...	851	8	85	772	4	114	97	78	59	99	69
2	Norrlands artilleriregemente, III. divisionen (Boden).....	191	1	21	135	1	15	17	16	13	14	14
3	Boden—Karlsborgs artilleri- regemente, II. bataljonen (Boden)	272	3	30	180	—	11	14	23	25	43	23
4	Bodens ingenjörkår (Boden)	237	2	52	136	1	8	15	29	23	16	12
	Summa	1 551	14	188	1 223	6	148	143	146	120	172	118
	Gottlands trupper.											
5	Gottlands infanteriregemente (Visby)	675	1	94	603	18	23	57	107	79	87	52
6	Gottlands artillerikår (Visby)	175	—	74	143	1	24	47	22	12	12	3
	Summa	850	1	168	746	19	47	104	129	91	99	55
	Summa summarum	31 677	194	6 722	31 668	571	2 154	2 454	2 215	3 276	4 584	3 189

13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28
n a d e						Vårdade			Sum- ma sjuka	Afförda			Kvarliggande till 1912	Sjukdagarnas antal	Insjuknade i % af styrkan
n a d						vid truppen	å militärsjukhus	å civilt sjukhus		Dugliga till fort- satt krigstjänst	Odugliga till fortsatt krigstjänst	Döda			
Juli	Augusti	September	Oktober	November	December										
75	51	99	50	43	27	708	156	5	869	834	25	6	4	6 506	1 011 ⁸
15	24	8	5	8	8	121	35	2	158	150	5	2	1	1 482	820 ⁰
16	14	19	8	10	4	143	70	—	213	209	1	—	3	3 185	772 ¹
17	22	27	11	4	5	149	40	2	191	186	4	—	1	2 131	797 ⁵
123	111	153	74	65	44	1 121	301	9	1 431	1 379	35	8	9	13 304	913 ⁶
86	78	63	48	17	18	631	81	4	716	645	68	1	2	7 277	1 059 ³
12	13	14	7	22	30	170	45	3	218	199	13	—	6	1 761	1 245 ⁷
98	91	77	55	39	48	801	126	7	934	844	81	1	8	9 038	1 097 ⁶
3 529	4 204	6 272	4 412	1 323	1 349	29 053	9 170	932	39 155	37 574	1 315	76	190	339 170	1 229 ⁹

Tab. n:r 3. Sjukdomar bland manskapet

Truppförband	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
	I. Bildningsstiel och medfödda sjukdomar	II. Akuta infektions-														
		Skarlakansfeber. — Scarlatina	Vattenkoppor. — Varicella	Smittkoppor. — Variola	Varicella	Rash. — Rubella	Mässling. — Morbilli	Skarlakansfeber. — Scarlatina	Asiatisk kolera. — Cholera asiatica	Tarmtyfus. — Febris typhoides	Fläcktyfus. — Typhus exanthematicus	Rash. — Rubella	Mässling. — Morbilli	Skarlakansfeber. — Scarlatina	Asiatisk kolera. — Cholera asiatica	Tarmtyfus. — Febris typhoides
I. Arméfördelningen.																
1 Karlskrona grenadjärreg:te	—	—	1	—	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	14
2 Kronobergs regemente	—	—	—	—	6	1	—	—	—	—	—	—	—	—	4	87
3 Hallands »	—	3	—	—	5	17	—	—	—	—	—	—	—	—	21	319
4 Norra Skånska inf.-reg:tet	—	—	1	—	—	—	—	—	—	5	—	—	—	—	3	46
5 Södra »	9	—	—	—	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10	62
6 Skånska husarreg:t, I. bat.	—	1	1	—	1	8	—	—	—	—	—	—	—	—	4	48
7 » » II. »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	58
8 Skånska dragonregementet	—	—	—	7	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	9	132
9 Kronprinsens husarregemente	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	9	17
10 Vendes artilleriregemente	—	—	—	—	18	5	—	—	—	—	—	—	—	—	21	41
11 Göta ingenjörkår, 5. komp.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2
12 Skånska trängkåren	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	71
Summa	9	1	5	8	39	34	—	5	—	—	—	—	1	14	87	897
II. Arméfördelningen.																
13 Första lifgrenadjärregementet	—	—	1	—	2	8	—	—	—	—	—	—	—	—	1	62
14 Andra »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	96
15 Jönköpings regemente	—	—	—	—	18	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	114
16 Kalmar regemente	—	—	—	—	1	10	—	—	—	—	—	—	—	—	3	162
17 Garnisonskommenderingen i Norrköp.	—	2	—	—	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	74
18 Volontärskolan i Jönköping	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	19
19 » i Ronneby	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7
20 Smålands husarregemente	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	126
21 Smålands artilleriregemente	—	—	—	1	3	30	—	—	—	—	—	—	—	—	12	108
22 Fältartilleriets skjutskola	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3
23 Östgöta trängkår	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	35
24 Intendenturskolor	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1
Summa	—	—	3	1	32	49	—	—	—	—	—	—	2	38	3	807
III. Arméfördelningen.																
25 Västgöta regemente	—	—	—	—	57	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8	170
26 Skaraborgs »	—	—	—	—	63	1	—	—	—	—	—	—	—	—	6	304
27 Älfsborgs »	—	—	—	—	35	—	—	—	—	—	—	—	—	—	21	59
28 Bohusläns »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	12	110
29 Volontärskolan å Karlsborg	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	84
30 » i Varberg	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	42
31 Lifregementets husarer	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	17	109
32 Göta artilleriregemente	—	—	—	—	10	32	—	—	—	—	—	—	—	—	37	145
33 Boden—Karlsborgs art.-reg:te, I. bat.	—	—	—	—	3	20	—	—	—	9	—	—	—	—	3	42
34 Göta ingenjörkår, 1.—4. komp.	—	—	—	—	10	6	—	—	—	—	—	—	—	—	3	16
35 Göta trängkår	—	—	—	—	3	4	—	—	—	—	—	—	—	—	8	90
36 Intendenturskolor å Karlsborg	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	4
Summa	—	—	—	—	184	63	—	13	—	—	—	—	11	37	118	1175

Anm. Kolumnernas nummer i denna tabell motsvara respektive nummer i rannortformulärens sjukdomsnomenklatur.

vid arméns truppförband år 1911.

[illegible]

Truppförband		42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52	53	54 a	54b	55	56	57	58	59
		VI. Kron. förgiftningssjukdomar		VII. Sinnessjukdomar	VIII. Nervsystemets sjukdomar									IX. Ögonsjukdomar						
		Kronisk alkoholförgiftning. — Alkoholisminus chron. Delirium tremens	Andra kroniska förgiftningssjukdomar		Nervinflammation. — Neuritis. Polyneuritis	Nervsmärta. — Neuralgia	Perifer förlämnings. — Paresis. Paralysis	Fallandesot. — Epilepsia	Nervsvaghet. — Neurasthenia	Ryggmärgsinflammation. Myelitis	Hjärnblödning. — Hämorrhagia cerebri	Hjärnhinneinflammation. Meningitis cerebri	Conjunctivitis phlyctenulosa	Conjunctivitis catarrhalis	Keratitis	Iritis	Panophthalmitis	Refraktionsanomalier	Andra ögonsjukdomar	
I. Arméfördelningen.																				
1	Karlskrona grenadjärregemente	—	—	—	—	2	—	1	—	—	1	—	—	2	—	—	—	—	—	—
2	Kronobergs regemente	—	—	2	—	—	—	—	5	—	—	—	2	5	—	—	—	—	—	—
3	Hallands »	—	—	—	—	8	—	—	14	—	—	—	—	15	2	—	—	—	—	7
4	Norra Skånska inf.reg:et	—	—	—	—	7	—	—	1	—	—	—	1	10	—	—	—	—	—	—
5	Södra »	—	—	3	—	9	—	—	2	—	—	—	4	6	—	—	—	—	1	1
6	Skånska husarreg:et, I. bat.	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1	2	—	—	—	—	—	—
7	» II.	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	2	—	—	1
8	Skånska dragonregementet	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	1	4	—	—	—	1
9	Kronprinsens husarregemente	—	—	1	—	—	—	2	2	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—
10	Vendes artilleriregemente	—	—	1	—	3	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—
11	Göta ingenjörkår, 5. komp.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
12	Skånska trängkåren	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa		—	—	9	—	31	—	1	3	25	—	1	—	9	47	4	4	2	—	10
II. Arméfördelningen.																				
13	Första lifgrenadjärreg:et	—	—	3	—	—	—	2	5	—	—	—	1	15	—	—	—	—	1	3
14	Andra »	—	—	—	—	9	—	1	5	—	—	—	3	8	2	—	—	—	—	2
15	Jönköpings regemente	—	—	1	—	2	—	—	4	—	—	—	—	13	1	—	2	—	—	1
16	Kalmar »	—	—	1	—	—	—	—	4	—	—	—	8	3	—	—	1	—	—	—
17	Garnisonskommendering i Norrköping	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	—	—	—	—	—	2
18	Volontärskolan i Jönköping	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—
19	» i Ronneby	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
20	Smålands husarregemente	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	7	—	—	—	—	—	—
21	Smålands artilleriregemente	—	—	1	—	1	—	1	3	—	—	—	4	—	—	—	—	—	1	1
22	Fältartilleriets skjutskola	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
23	Östgöta trängkår	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
24	Intendenturskolor	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—
Summa		—	—	6	—	14	—	—	4	23	—	—	—	16	51	3	1	5	—	9
III. Arméfördelningen.																				
25	Västgöta regemente	—	—	1	1	7	—	—	—	—	—	—	1	15	—	—	1	—	—	2
26	Skaraborgs »	—	—	2	—	12	—	1	5	—	—	—	—	14	3	2	—	—	—	5
27	Älfsborgs »	—	—	—	—	—	1	1	—	—	1	—	1	3	—	2	—	—	—	—
28	Bohusläns »	—	—	1	—	4	—	2	1	—	—	—	—	31	—	—	1	—	—	—
29	Volontärskolan å Karlsborg	—	—	—	—	1	—	—	3	—	—	—	1	3	—	—	—	—	—	—
30	» i Varberg	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
31	Lifregementets husarer	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
32	Göta artilleriregemente	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	—	—	4	—	—	—	—	—	—
33	Boden—Karlsborgs art.reg:te, I. bat.	—	—	—	—	2	—	—	1	—	—	—	—	2	1	—	—	—	—	—
34	Göta ingenjörkår, 1.—4. komp.	—	—	1	—	4	—	—	—	—	—	—	3	8	—	—	—	—	—	—
35	Göta trängkår	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
36	Intendenturskolor å Karlsborg	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—
Summa		—	—	5	2	30	2	3	13	—	1	—	7	81	4	4	2	—	—	8

60	61	62	63	64	65	66	67	68	69	70	71	72	73	74	75	76	77 a	77 b	78	79	80	81	82	83	84		
X. Öronsjukdomar				XI. Cirkulationsorganens sjukdomar										XII. Andningsorganens sjukdomar										83	84		

Truppförband	85	86	87 a	87 b	88	89	90	91	92	93	94	95	96	97	98	99	100	101	102
	XIII. Matsmältningsorganens sjukdomar																		
	Andra sjukdomar i mat- smältningsorganen	Galsten. — Cholelithiasis	Gulsot. — Icterus ca- tarialis	Bukhinneinflammation. — Peritonitis	Ändarmspricka. Andarms- kontraktur. — Fissura, contractura ani	Inflammation kring Änd- tarmen. Ändarmsfistel. — Periproctitis. Fistula ani	Förstopning. — Obstipatio	Bräck. — Hernia	Tarmhindet. Tarmvred. — Ileus. Volvulus. Invaginatio	Blindtarmsinflammation. — Appendicitis	Tarmkatarr. — Enteritis	Mag-tarmkatarr. — Gastro- enteritis	Uvidgning af magsäcken — Dilatatio ventriculi	Magsår. — Ulcus ventriculi. Ulcus duodeni	Funktionell magsjukdom. — Neurosis ventriculi	Kronisk magkatarr. — Gastritis chronica	Akut magkatarr. — Gastritis acuta	Inflamm. i svalg o. magsstrupic. — Pharyngitis. Oesophagitis	Inflammation i mun o. tunga. — Stomatitis. Glossitis
I. Arméfördelningen.																			
1 Karlskrona grenadjärregemente...	—	—	—	—	—	—	—	3	3	1	—	—	—	1	1	2	—	—	—
2 Kronobergs regemente	—	—	17	—	—	—	—	22	29	5	—	—	—	4	—	—	—	2	—
3 Hallands »	—	17	14	—	15	3	1	37	61	5	—	—	—	1	21	—	—	2	1
4 Norra Skånska inf.-regementet ...	—	—	26	—	—	1	—	5	17	7	1	—	—	2	1	—	—	—	—
5 Södra »	—	—	13	4	—	2	—	3	32	7	—	—	—	4	1	—	—	4	5
6 Skånska husarregementet, I. bat.	—	—	6	1	—	—	—	—	5	3	—	—	—	1	—	—	—	—	—
7 » » II. »	—	3	13	7	—	—	—	3	3	—	—	—	—	2	—	—	1	—	1
8 Skånska dragonregementet	—	—	62	—	—	—	—	—	13	1	—	—	—	3	—	—	—	1	4
9 Kronprinsens husarregemente ...	—	—	4	—	1	—	—	—	3	10	—	—	—	2	—	—	—	2	—
10 Vendes artilleriregemente	—	—	59	—	—	—	—	—	4	3	—	—	—	7	—	—	—	1	—
11 Göta ingenjörkår, 5. komp.	—	—	—	1	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1
12 Skånska trängkåren	—	—	11	—	—	—	—	1	10	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa	—	20	226	13	16	7	1	74	180	45	1	27	24	2	—	1	12	1	12
II. Arméfördelningen.																			
13 Första lifgrenadjärregementet ...	—	4	39	—	1	1	—	8	17	15	—	—	—	7	—	—	1	—	1
14 Andra »	1	—	25	4	—	4	—	1	44	11	—	—	—	2	—	—	—	2	—
15 Jönköpings regemente	—	—	7	1	—	—	—	15	105	5	—	—	—	4	5	—	—	—	—
16 Kalmar »	—	—	8	1	1	—	—	4	33	2	—	—	—	—	1	—	—	1	—
17 Garnisonskommendering i Norr- köping	—	—	8	—	—	—	—	—	5	5	—	—	—	—	—	—	—	3	—
18 Volontärskolan i Jönköping	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—
19 » » i Ronneby	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
20 Smålands husarregemente	—	—	25	—	—	—	—	2	2	6	—	—	—	5	—	—	—	—	—
21 Smålands artilleriregemente	—	6	9	3	—	—	—	3	43	4	—	—	—	3	8	—	—	1	—
22 Fältartilleriets skjutskola	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—
23 Östgöta trängkår	—	—	3	—	—	—	—	—	7	—	—	—	—	4	—	—	—	—	—
24 Intendenturskolor	—	—	1	1	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—
Summa	1	13	125	10	2	5	—	35	257	48	—	27	14	1	1	—	7	1	1
III. Arméfördelningen.																			
25 Västgöta regemente	1	—	12	6	—	—	—	22	101	6	—	—	—	3	3	—	—	—	—
26 Skaraborgs »	—	1	61	5	—	—	—	4	136	3	—	—	—	4	5	—	1	—	1
27 Älfsborgs »	—	1	3	—	—	—	—	—	29	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—
28 Bohusläns »	—	—	4	1	1	—	1	5	53	7	—	—	—	1	1	—	—	—	1
29 Volontärskolan å Karlsborg	—	—	13	—	—	—	—	3	26	5	—	—	—	—	—	1	—	1	—
30 » » i Varberg	—	—	5	—	—	—	—	—	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
31 Lifregementets husarer	—	—	1	—	2	—	—	1	—	4	—	—	—	3	—	—	—	—	—
32 Göta artilleriregemente	—	—	24	—	—	—	—	4	114	5	—	—	—	—	—	—	—	1	—
33 Boden-Karlsborgs art.-reg.te, I. bat.	—	—	16	—	1	—	—	—	25	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—
34 Göta ingenjörkår, 1.—4. komp.	—	—	13	1	—	—	—	4	26	4	—	—	—	1	—	—	—	1	—
35 Göta trängkår	—	—	3	1	—	1	—	—	8	2	—	—	—	1	—	—	—	—	—
36 Intendenturskolor å Karlsborg ...	—	—	6	—	—	—	—	1	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa	1	2	161	14	4	1	1	44	524	41	—	14	9	1	1	—	4	—	2

[illegible]

		130	131	132	133	134	135	136	137	138	139	140	141	142
		XVI. Hudsjukdomar och sjukdomar i bindväfen												
Truppförband		Erythema multiforme et nodosum	Urticaria.	Herpes zoster	Psoriasis	Eczema	Impetigo. Ecthyma	Favus	Herpes tonsurans. Sycosis	Nageltrång. — Unguis incarnatus. Paronychia	Bindvävsinflammation. Bulnad. — Phlegmone. Abscessus	Böld. — Furunculus. Carbunculus	Rötsår. — Ulcus	Brand. — Gangrena
I. Arméfördelningen.														
1	Karlskrona grenadjärregemente	—	—	1	—	—	—	—	—	5	32	9	1	—
2	Kronobergs regemente	3	—	1	—	5	—	—	1	6	18	57	1	—
3	Hallands »	—	—	1	5	12	—	—	2	2	58	48	—	—
4	Norra Skånska infanteriregementet	—	2	2	1	14	—	—	—	3	24	76	—	—
5	Södra »	—	—	1	—	10	—	—	—	5	44	23	2	—
6	Skånska husarregementet, I. bat.	2	—	—	1	1	—	—	—	2	45	7	—	—
7	» » II. »	—	—	2	—	4	—	—	—	—	19	23	1	—
8	Skånska dragonregementet	2	—	2	2	17	—	—	—	—	76	180	1	—
9	Kronprinsens husarregemente	—	—	—	—	—	—	—	—	1	12	5	—	—
10	Vendes artilleriregemente	—	2	—	—	2	—	—	—	—	39	32	—	—
11	Göta ingenjörkår, 5. komp.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	3	—	—
12	Skånska trängkåren	1	1	—	—	5	—	—	—	1	10	13	—	—
Summa		8	5	10	9	70	—	—	3	25	381	476	6	—
II. Arméfördelningen.														
13	Första lifgrenadjärregementet	—	1	2	—	14	—	—	—	13	71	32	11	—
14	Andra »	—	4	1	—	12	—	—	1	3	64	30	—	—
15	Jönköpings regemente	—	—	1	—	3	2	—	—	6	22	38	—	—
16	Kalmar »	1	4	—	1	2	—	—	—	1	6	1	—	—
17	Garnisonskommendering i Norrköping	—	—	—	—	1	—	—	—	1	16	4	—	—
18	Volontärskolan i Jönköping	1	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—
19	» » i Ronneby	—	1	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—
20	Smålands husarregemente	1	—	2	—	2	—	—	—	—	12	3	—	—
21	Smålands artilleriregemente	4	—	1	—	2	—	—	—	—	20	30	1	—
22	Fältartilleriets skjutskola	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—
23	Östgöta trängkår	—	—	1	1	1	—	—	—	—	3	—	—	—
24	Intendenturskolor	—	—	1	—	1	—	—	—	—	8	2	—	—
Summa		7	10	9	2	39	2	—	1	25	224	141	12	—
III. Arméfördelningen.														
25	Västgöta regemente	2	1	3	1	7	1	—	—	11	51	22	1	—
26	Skaraborgs »	—	1	4	—	13	—	—	2	9	24	42	—	—
27	Älfsborgs »	2	2	1	—	2	—	—	—	—	21	4	—	—
28	Bohusläns »	—	1	4	—	2	—	—	—	—	13	1	7	—
29	Volontärskolan å Karlsborg	—	—	—	—	7	—	—	—	2	5	4	—	—
30	» » i Varberg	—	—	—	—	3	—	—	—	—	6	—	—	—
31	Lifregementets husarer	1	—	—	2	—	—	—	—	—	10	2	—	—
32	Göta artilleriregemente	—	2	—	—	7	—	—	—	1	9	38	7	—
33	Boden-Karlsborgs artilleriregemente, I. bat. ...	1	—	2	—	2	—	—	—	6	2	3	1	—
34	Göta ingenjörkår, 1.—4. komp.	—	—	—	3	8	—	—	1	4	23	4	—	1
35	Göta trängkår	—	—	—	—	2	—	—	—	—	2	1	—	—
36	Intendenturskolor å Karlsborg	—	—	—	—	2	—	—	1	—	3	4	—	—
Summa		6	7	14	6	55	1	—	4	33	169	125	16	1

143	144	145	146	147	148	149	150	151	152	153	154	155	156	157	158	159	160	161	
	XVII. Svult. — Tumör	XVIII. Genom våld och olyckshändelse uppkomna skador samt akuta förgiftningar															Sjukdom af obestämd art	Observationspatienter	Summa
Andra sjukdomar i huden eller bindväven		Muskelbristning. Senbristning. Sensträckning	Ledvrickning	Benbrott	Stöt och krossning. Krossår	Sår af skarpt eller spetsigt vapen	Skottsår	Skoskaf. Skatsår efter skidbindning e. d.	Ridsår	Skada, orsakad af förbränning eller explosion	Kylskada	Solsyng. Värmeslag	Akut förgiftning	Andra skador	Självmord. Självmordsförsök				
—	—	7	6	2	14	13	—	4	—	3	1	—	—	13	—	—	1	4	206
3	1	14	23	5	21	39	1	18	—	7	—	—	—	1	—	—	7	713	
2	3	55	38	2	38	11	1	7	—	1	—	—	1	—	—	—	9	1 339	
1	2	1	50	1	52	58	—	91	—	1	—	—	—	—	—	—	1	718	
2	—	—	2	6	35	8	2	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—	809	
—	—	—	19	2	25	14	1	2	1	—	—	—	—	1	—	—	—	321	
1	1	15	56	3	173	21	—	6	—	5	—	—	—	1	—	—	7	324	
1	—	—	—	2	19	4	—	1	—	2	—	—	1	—	—	—	—	1 208	
2	—	1	17	6	50	—	—	—	—	6	—	—	—	—	—	—	—	154	
—	—	—	2	—	4	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	571	
—	—	—	14	1	9	20	—	9	1	1	—	—	—	—	—	—	1	43	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	305	
14	7	93	250	9	32	490	204	5	188	2	30	1	4	1	16	—	1	29	6 711
2	14	36	28	14	2	42	42	1	99	—	7	1	—	3	—	—	—	5	1 178
—	4	9	86	1	5	34	28	—	147	—	3	—	—	—	—	—	—	1	1 234
1	2	11	35	1	4	19	10	—	18	—	—	—	—	1	—	—	1	18	782
—	2	4	12	2	21	7	—	—	8	—	2	—	—	—	—	—	—	—	648
—	—	2	6	—	13	10	1	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	324
—	—	—	—	—	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	42
—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	33
—	—	4	14	—	6	37	16	2	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	503
1	3	—	7	2	5	26	5	—	8	3	6	1	—	—	1	—	4	—	619
—	—	—	3	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	17
1	1	—	10	—	2	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	151
—	1	—	1	—	—	5	—	13	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	71
5	27	66	202	19	28	205	128	4	296	3	20	2	—	6	1	1	1	29	5 602
4	3	8	34	2	5	50	11	2	39	—	6	—	—	1	—	—	—	3	1 192
4	5	18	50	1	1	65	28	2	50	—	5	—	—	—	—	—	—	10	1 652
—	1	—	17	2	3	11	5	1	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	404
—	—	2	15	1	6	11	8	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	4	541
1	—	15	36	—	3	30	3	—	10	—	—	—	—	1	—	—	—	4	389
—	—	—	17	—	—	15	1	—	12	—	—	—	—	—	—	—	—	—	284
—	—	—	13	—	1	28	6	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	383
—	—	2	43	1	4	105	14	1	22	—	7	—	—	—	—	—	—	—	972
4	3	16	—	1	1	10	1	—	7	—	1	—	—	—	—	—	—	4	323
4	1	11	4	1	4	27	16	—	3	—	5	—	—	—	—	—	6	—	320
—	—	—	—	—	—	10	2	—	—	—	1	—	—	2	—	—	—	—	272
—	—	3	—	—	—	4	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	51
17	11	48	259	7	28	366	95	6	147	—	28	1	—	4	—	—	31	—	6 783

Truppförband	I. Bildningsfel och medförda sjukdomar	II. Akuta infektions															
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
		Skarlagansfeber. Morbilli Mässling. Scarlatina Vattenkoppor. Varicella Smittkoppor. Varola. Varicella Varicella	Skarlagansfeber. Morbilli Mässling. Scarlatina Vattenkoppor. Varicella Smittkoppor. Varola. Varicella Varicella	Skarlagansfeber. Morbilli Mässling. Scarlatina Vattenkoppor. Varicella Smittkoppor. Varola. Varicella Varicella	Skarlagansfeber. Morbilli Mässling. Scarlatina Vattenkoppor. Varicella Smittkoppor. Varola. Varicella Varicella	Skarlagansfeber. Morbilli Mässling. Scarlatina Vattenkoppor. Varicella Smittkoppor. Varola. Varicella Varicella	Skarlagansfeber. Morbilli Mässling. Scarlatina Vattenkoppor. Varicella Smittkoppor. Varola. Varicella Varicella	Skarlagansfeber. Morbilli Mässling. Scarlatina Vattenkoppor. Varicella Smittkoppor. Varola. Varicella Varicella	Skarlagansfeber. Morbilli Mässling. Scarlatina Vattenkoppor. Varicella Smittkoppor. Varola. Varicella Varicella	Skarlagansfeber. Morbilli Mässling. Scarlatina Vattenkoppor. Varicella Smittkoppor. Varola. Varicella Varicella	Skarlagansfeber. Morbilli Mässling. Scarlatina Vattenkoppor. Varicella Smittkoppor. Varola. Varicella Varicella	Skarlagansfeber. Morbilli Mässling. Scarlatina Vattenkoppor. Varicella Smittkoppor. Varola. Varicella Varicella	Skarlagansfeber. Morbilli Mässling. Scarlatina Vattenkoppor. Varicella Smittkoppor. Varola. Varicella Varicella	Skarlagansfeber. Morbilli Mässling. Scarlatina Vattenkoppor. Varicella Smittkoppor. Varola. Varicella Varicella	Skarlagansfeber. Morbilli Mässling. Scarlatina Vattenkoppor. Varicella Smittkoppor. Varola. Varicella Varicella	Skarlagansfeber. Morbilli Mässling. Scarlatina Vattenkoppor. Varicella Smittkoppor. Varola. Varicella Varicella	Skarlagansfeber. Morbilli Mässling. Scarlatina Vattenkoppor. Varicella Smittkoppor. Varola. Varicella Varicella
IV. Arméfördelningen.																	
1 Svea lifgarde.....	—	—	—	2	—	10	—	—	—	—	—	—	1	10	—	26	207
2 Göta	—	—	—	3	2	4	—	1	—	—	—	—	3	13	—	5	221
3 Lifregementets grenadjärer	1	—	—	38	—	—	—	—	—	—	—	—	1	11	—	25	87
4 Södermanlands regemente	1	—	1	2	3	1	1	—	—	—	—	—	—	—	6	—	96
5 Vaxholms grenadjärregemente.....	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	54
6 Lifgardet till häst	—	—	1	3	—	14	—	—	—	—	—	—	1	3	1	22	43
7 Svea artilleriregemente	—	—	—	3	9	—	—	—	—	—	—	—	3	10	—	12	114
8 Positionsartilleriregementet	—	—	1	—	22	—	1	—	—	—	—	—	—	3	—	3	82
9 Svea ingenjörkår, 1.—4. komp.	—	—	1	1	14	—	—	—	—	—	—	—	2	1	1	17	54
10 » » 5. komp.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	20
11 Fälttelegrafkåren	—	—	—	1	13	—	—	—	—	—	—	—	1	6	—	9	42
12 Svea trängkår	—	—	2	—	5	—	—	—	—	—	—	—	—	15	—	5	98
13 Krigsskolan	—	—	—	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	16
Summa	2	—	4	17	65	74	1	2	—	—	—	—	12	73	9	126	1134
V. Arméfördelningen.																	
14 Upplands infanteriregemente	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1	5	3	7	104
15 Dalregementet	—	—	—	—	1	—	—	68	—	—	—	—	2	17	—	25	273
16 Västmanlands regemente	—	—	7	2	6	—	—	—	—	—	—	—	1	6	—	15	87
17 Värmlands	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	5	1	2	53
18 Infanteriskjutskolan	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10
19 Lifregementets dragoner	—	—	—	5	5	—	—	—	—	—	—	—	3	7	—	8	45
20 Skånska husarreg. ts det. i Uppsala.....	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	9	—	7	62
21 Upplands artilleriregemente	—	—	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	37	2	14	196
22 Fästnings- och positionsarts skjutskola	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	3
23 Västmanlands trängkår	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	9	—	10	87
24 Intendenturskolor å Rommehed	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	15
Summa	—	—	1	12	9	12	—	69	—	—	—	—	13	96	6	89	935
VI. Arméfördelningen.																	
25 Hälsinge regemente	—	—	3	2	10	3	—	—	—	—	—	—	4	23	1	25	109
26 Västerbottens regemente	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	13	—	9	68
27 Jämtlands fältjägarregemente	—	—	—	2	—	1	—	—	—	—	—	—	5	11	—	7	87
28 Västernorrlands regemente	—	—	1	1	—	4	—	—	—	—	—	—	2	3	—	—	140
29 Norrlands dragonregemente	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	—	4	51
30 Norrlands artilleriregemente	—	—	—	—	—	—	—	18	—	—	—	—	2	5	—	5	26
31 Norrlands trängkår	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	16	—	2	88
Summa	—	—	4	5	10	8	—	18	—	—	—	—	14	75	1	52	569

[illegible]

Truppförband	42	43	44	VII. Sinnessjukdomar	VIII. Nervsystemets sjukdomar										IX. Ögonsjukdomar									
	VI. Kron. förgiftningssjukdomar				Nervsvaghet. — Neurasthenia	Fallandesot. — Epilepsia	Perifer förlämn. — Paresis. Paralysis	Nervsmärta. — Neuralgia	Nervinflammation. — Neuritis. Polyneuritis	Ryggmärgsinflammation. — Myelitis	Hjärnblödning. — Hämorrhagia cerebri	Hjärnhinneinflammation. — Meningitis cerebri	Andra sjukdomar i nervsystemet	Conjunctivitis catarhalis	Conjunctivitis phlyctenulosa	Keratitis	Iritis	Panophthalmis	Refraktionsanomalier	Andra ögonsjukdomar				
	Andra kroniska förgiftningssjukdomar	Kronisk alkoholförgiftning. — Alcoholismus chronicus. Delirium tremens																						
IV. Arméfördelningen.																								
1 Svea lifgarde	—	—	2	—	—	1	—	2	—	—	—	—	—	2	—	1	—	—	—	—	—	1		
2 Göta »	—	—	1	—	—	3	—	2	3	—	—	—	—	1	2	6	1	—	—	—	—	1		
3 Lifregementets grenadjärer	—	—	—	—	—	3	—	—	2	—	—	—	—	4	—	1	1	—	3	—	—	—		
4 Södermanlands regemente	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	1	1	1	2			
5 Vaxholms grenadjärregemente	—	—	—	—	—	—	2	2	2	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1			
6 Lifgardet till häst	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	3	—	3	—	—	—			
7 Svea artilleriregemente	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	—	—	3			
8 Positionsartilleriregementet	—	—	—	—	—	2	—	1	—	—	—	—	—	—	—	7	—	1	—	—	—			
9 Svea ingenjörkår, 1.—4. komp.	—	—	1	—	—	3	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—			
10 » » 5. komp.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—			
11 Fälttelegrafkåren	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	3			
12 Svea trängkår	—	—	—	—	—	4	1	—	—	—	—	—	—	—	—	9	1	—	—	—	2			
13 Krigsskolan	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1			
Summa	—	—	6	4	17	3	4	10	—	—	—	1	7	32	5	6	4	1	2	14				
V. Arméfördelningen.																								
14 Upplands infanteriregemente	—	—	1	—	7	—	1	5	—	—	—	—	—	2	22	—	—	—	—	—	1			
15 Dalregementet	—	—	—	—	4	—	—	—	—	—	—	—	—	1	3	—	—	—	—	—	1			
16 Västmanlands regemente	—	—	—	—	3	—	—	3	—	—	—	—	—	1	3	—	—	1	—	—	2			
17 Värmlands »	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	3	3	—	—	—	—	—	—			
18 Infanteriskjutskolan	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—			
19 Lifregementets dragoner	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	5	—	—	2	—	—	—			
20 Skånska husarregts det. i Uppsala	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1			
21 Upplands artilleriregemente	—	—	1	—	2	—	—	2	—	1	—	—	—	15	—	—	—	—	—	—	—			
22 Fästnings- och positionsartilleriets skjutskola	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—			
23 Västmanlands trängkår	—	—	—	—	1	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	1			
24 Intendenturskolor a Rommehed	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—			
Summa	—	—	2	1	17	—	1	14	—	—	1	—	8	52	—	2	3	—	—	—	6			
VI. Arméfördelningen.																								
25 Hälsinge regemente	—	—	—	2	2	1	1	2	—	—	—	—	1	2	—	1	—	—	—	—	—			
26 Västerbottens regemente	—	—	1	—	6	—	3	1	—	—	—	—	—	4	—	2	—	—	—	—	2			
27 Jämtlands fältjägarregemente	—	—	1	—	8	—	1	4	—	—	—	—	—	10	1	1	—	—	—	—	1			
28 Västernorrlands regemente	—	—	3	1	5	—	—	1	—	—	—	—	—	8	—	1	3	—	—	—	1			
29 Norrlands dragonregemente	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	4	—	—	—	—	—	—	—			
30 Norrlands artilleriregemente	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—			
31 Norrlands trängkår	—	—	—	—	2	—	—	3	—	—	—	—	—	10	1	—	1	—	—	—	—			
Summa	—	—	5	3	25	1	5	11	—	—	—	—	1	40	2	5	4	—	—	—	4			

60	61	62	63	64	65	66	67	68	69	70	71	72	73	74	75	76	77 a	77 b	78	79	80	81	82	83	84
X. Öronsjukdomar				XI. Cirkulationsorganens sjukdomar										XII. Andningsorganens sjukdomar											
Infektion, böld i hörsel- gången. — Otitis externa dif- fusa. Furunculus meatus, aud.	Katarr i mellanörat. — Ca- tarrhus cavi tympani	Varig inflammation i mel- lanörat. — Otitis media purulenta	Andra öronsjukdomar	Inflammation i hjärtat. Myocarditis. Endocarditis Inflammation i hjertsäcken. Pericarditis	Organiskt hjärtfel. — Vitium organicum cordis	Hjärt hypertrofi. — Hyper- trophia cordis	Nervös hjärtsjukdom. — Af- fectio cordis nervosa	Akutt svaghetstillstånd hos hjärtat. Insufficiencia hjärtat. cordis acuta	Blödaderbräck. — Varix	Blödaderinflammation. — Phlebitis. Periphlebitis	Blodpropp. — Thrombosis. Embolia	Andra sjukdomar i cirkula- tionsorganen	Sjukdomar i näsan och dess bihålor	Strupkatarr. — Laryngitis. Tracheitis	Ödem i struphufvet. — Oedema laryngis. Oedema glottidis	Akut lufttröskkatarr. — Bronchitis chronica	Kronisk lufttröskkatarr. — Bronchitis chronica	Astma. — Asthma bronchiale	Lungemyskem. — Emphy- sema pulmonum	Hämorrhagi pulmonum	Katarral lunginflammation. — Bronchopneumonia. Pneumonia lobularis	Krupps lunginflammation. — Pneumonia crouposa sive lobaris	Lungabscessinflammation. — Pleuritis	Andra sjukdomar i and- ningsorganen	
1	—	10	—	1	5	—	5	—	8	2	—	—	3	7	—	59	10	—	1	1	2	5	12	—	1
—	1	6	1	—	1	—	—	—	12	—	—	—	4	14	—	63	5	1	—	1	4	7	2	1	2
3	3	12	3	—	6	1	6	—	10	7	3	—	3	26	—	70	18	—	—	—	16	3	10	3	3
—	—	1	—	—	2	—	2	—	4	4	—	4	1	2	—	73	29	1	—	—	1	11	—	—	4
—	—	3	—	—	1	—	—	—	3	3	—	—	3	12	—	18	2	—	—	—	4	1	—	—	5
—	—	7	—	—	6	—	—	—	8	—	—	—	—	—	—	29	—	—	—	—	8	6	—	—	6
—	—	3	—	—	1	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	15	—	—	—	2	3	1	—	—	8
1	2	3	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	5	37	1	—	2	—	4	2	1	—	9
—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	13	—	41	—	—	—	—	2	1	—	—	10
1	2	16	—	—	—	—	—	—	3	—	—	—	5	2	—	46	—	—	—	—	4	7	1	—	11
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	11	—	—	—	—	—	3	—	—	—	12
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	13
6	10	72	4	—	2	23	1	37	—	62	2	3	4	26	76	—	529	18	3	—	5	15	53	59	4
—	14	10	2	—	9	1	13	—	14	—	—	3	—	10	—	84	6	1	—	5	—	7	3	—	14
4	1	11	—	—	1	14	—	1	3	—	—	—	—	1	3	—	110	—	—	—	1	15	6	—	15
1	6	2	—	—	5	—	2	—	2	3	—	—	—	1	3	—	41	—	—	—	12	9	—	—	16
—	—	10	—	—	—	—	1	—	3	—	—	—	—	1	13	—	44	—	—	1	3	6	1	—	17
1	2	5	—	—	3	2	—	—	—	—	—	—	—	1	2	—	18	2	—	—	2	4	6	2	18
3	6	7	—	—	5	1	2	—	6	—	—	—	—	1	4	—	27	—	—	—	6	2	—	—	19
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	101	12	—	—	—	12	6	—	—	20
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	21
—	2	5	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	31	—	—	—	1	—	—	—	—	22
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	2	1	—	—	23
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	24
9	31	58	2	—	4	35	2	24	1	32	3	—	3	4	39	—	459	20	1	1	8	3	62	40	—
—	—	16	—	—	1	6	—	2	4	—	—	—	—	1	9	—	86	5	—	—	5	—	6	—	25
—	18	4	—	—	—	6	—	—	1	—	—	—	—	1	—	—	83	—	—	—	1	2	—	—	26
—	—	12	1	—	—	18	10	—	4	—	1	—	—	7	—	—	83	1	—	—	8	3	—	—	27
1	2	7	—	—	3	8	7	—	2	—	—	7	—	12	—	108	1	—	—	—	4	8	—	—	28
—	12	2	—	—	—	—	—	—	1	—	—	4	—	5	—	82	—	—	—	—	3	1	—	—	29
—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	8	—	—	—	—	3	1	—	—	30
1	—	3	—	—	3	8	5	—	2	—	1	—	—	2	—	33	2	—	—	—	1	3	—	—	31
2	32	44	1	—	7	47	—	24	—	15	—	2	11	2	35	—	483	9	—	7	11	17	24	—	—

	85	86	87 a	87 b	88	89	90	91	92	93	94	95	96	97	98	99	100	101	102
XIII. Matsmältningsorganens sjukdomar																			
Truppförband	Andra sjukdomar i mat- smältningsorganen	Gallsten. — Cholelithiasis	Quinsol. — Icterus ca- tarialis	Bukhinneinflammation. — Peritonitis	Andarrspricka. Andarrms- kontraktur. — Fissura, contractura ani	Inflammation kring änd- tarmen. Andarrmsfistel. Periproctitis. Fistula ani	Förstopning. — Obstipatio	Bräck. — Hernia	Tarmhinder. Tarmvred. Ileus. Volvulus. Invaginatio	Blindtarmsinflammation. Appendicitis	Tarmkatarr. — Enteritis	Magtarmkatarr. — Gastro- enteritis	Utväggning af magsäcken. Dilatatio ventriculi	Magsår. — Ulcus ventriculi. Ulcus duodeni	Funktionell magsjukdom. Neurosis ventriculi	Kronisk magkatarr. — Gastritis chronica	Akut magkatarr. — Gastritis acuta	Inflamm. i svalg o. matstrup. Pharyngitis. Oesophagitis	Inflammation i mun o. tunga. Stomatitis Glositis
IV. Arméfördelningen.																			
1 Svea lifgarde	1	1	26	2	—	—	—	—	1	7	—	5	—	—	1	—	3	—	—
2 Göta „	1	1	7	—	—	3	—	6	44	7	—	4	—	—	—	—	2	—	3
3 Lifregementets grenadjärer	—	—	62	3	—	1	—	30	78	6	—	2	—	—	—	—	1	—	4
4 Södermanlands regemente	—	—	1	—	—	—	—	14	16	2	—	3	1	—	—	—	—	—	—
5 Vaxholms grenadjärregemente ...	—	—	7	1	—	—	—	4	4	3	—	1	—	—	—	—	1	—	—
6 Lifgardet till häst	1	—	19	4	—	1	—	—	16	9	—	3	—	—	—	—	2	—	—
7 Svea artilleriregemente	—	—	26	2	—	—	—	—	8	5	—	4	1	1	—	—	1	—	1
8 Positionsartilleriregementet	—	—	5	—	—	—	—	—	10	1	—	2	—	—	—	—	—	—	—
9 Svea ingenjörkår, 1.—4. komp.	—	—	1	—	2	1	—	—	5	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—
10 „ „ „ 5. komp.	1	—	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11 Fälttelegrafkåren	—	—	12	1	—	—	—	7	12	5	—	—	—	—	—	—	1	—	—
12 Svea trängkår	—	—	23	2	1	—	—	—	52	5	1	3	—	—	—	—	—	—	—
13 Krigsskolan	—	—	1	—	—	—	—	—	9	2	—	—	4	—	—	—	1	—	—
Summa	4	2	194	15	3	6	—	61	255	53	1	28	6	1	1	—	12	—	8
V. Arméfördelningen.																			
14 Upplands infanteriregemente	—	—	52	8	—	4	—	3	161	4	—	3	12	—	—	—	—	—	—
15 Dalregementet	—	1	26	4	—	—	—	2	65	6	—	1	1	—	—	—	2	—	—
16 Västmanlands regemente	—	1	3	—	—	—	—	2	8	4	—	3	—	—	—	2	—	—	—
17 Värmlands „	—	—	21	2	—	—	—	2	45	10	—	13	—	1	—	—	4	—	—
18 Infanteriskjutskolan	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
19 Lifregementets dragoner	1	—	8	—	—	—	—	—	33	3	—	1	—	—	—	—	—	—	—
20 Skånska husarregementets de- taschement i Uppsala	—	—	12	1	—	—	—	—	8	2	—	1	—	—	—	—	—	—	—
21 Upplands artilleriregemente	—	—	14	1	—	—	—	5	26	2	—	2	—	—	—	—	—	—	—
22 Fästnings- och positionsartilleriets skjutskola	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
23 Västmanlands trängkår	—	—	7	4	—	1	—	—	40	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—
24 Intendenturskolor a Rommeled	—	—	—	—	—	—	—	—	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa	1	2	145	20	—	5	—	14	391	36	—	24	13	1	—	2	6	—	—
VI. Arméfördelningen.																			
25 Hälsinge regemente	1	—	47	9	—	6	—	9	29	14	3	4	—	—	—	—	—	—	—
26 Västerbottens regemente	—	—	6	6	1	—	—	—	36	15	—	3	—	—	—	—	2	—	—
27 Jämtlands fältjägarregemente	—	1	80	1	—	1	—	7	40	3	—	2	—	—	—	—	—	—	—
28 Västernorrlands regemente	—	—	13	12	—	1	—	14	26	29	—	7	1	—	—	—	1	—	2
29 Norrlands dragonregemente	—	—	38	—	—	—	—	—	25	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—
30 Norrlands artilleriregemente	—	—	2	1	—	—	—	2	3	5	—	1	—	—	—	—	2	—	—
31 Norrlands trängkår	—	—	4	1	—	—	—	2	13	4	—	1	—	—	—	—	—	—	1
Summa	1	1	190	30	1	8	—	34	172	70	3	20	1	—	—	—	5	—	3

103	104	105	106	107	108	109	110	111	112	113	114	115	116	117	118	119	120	121	122	123	124	125	126	127	128	129
XIV. Urin- och könsorganens sjukdomar												XV. Rörelseorganens och bsystemets sjukdomar														
Andra sjukdomar i rörelseorganen och bsystemet	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Ansträngningsperiostit.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Periostitis alba ab exercitio	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Marcheviusit. — Syndemitts metatarsa	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Fotödem. — Oedema pedis	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Beninflammation. — Periostitis	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Ben- och benmärgsinflammation. — Osteitis.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Osteomyelitis	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Ledmus. — Mus articularis.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Corpus mobile in articulo	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kronisk ledgångsreumatism. — Rheumatismus articularis chronicus	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Inflammation i ledgång. — Synovitis, Arthritis	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Ledsyhet. — Anchylosis	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Falsk ledställning. — Scoliosis. Genu valgum. Pes varus. Hallux valgus etc.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Inflammation i stensäck. — Bursitis, Hygroma	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Inflammation i senksida. — Tendovaginitis	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Senknuta. — Ganglion	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Inflammation i muskulatur. — Muskelreumatism. — Myositis. Rheumatismus muscularis	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Andra sjukdomar i urin- och könsorganen	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Pungäderbräck. — Varicocele	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Vattenbräck. Pungsvulnad. — Hydrocele. Hæmatocele. Pyocele	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Testikelinflammation. — Epididymitis. Orchitis	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Förfrysning af förhuden. — Phimosis. Paraphimosis	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Urinrösförstämning. — Stricture urethre	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Blåskortinflammation. — Prostatitis. Abscessus prostaticus	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Funktionell blåslsjukdom. — Neurosis vesicæ urinaria. — Emuretis nocturna	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Katarr. inflammation i urinblåsan. — Cystitis	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Äggvulvurin. — Albuminuria	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Njurssten. — Lithiasis renalis	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Njuriinflammation. — Nephritis	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27
—	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26
—	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26
—	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26
—	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26
—	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26
—	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26
—	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26
—	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26
—	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26
—	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26
—	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26
—	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26
—	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26
—	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26
—	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26
—	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26
—	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26
—	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26
—	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26
—	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26
—	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26
—	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26
—	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26
—	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26
—	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26
—	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26
—	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26
—	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26
—	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26
—	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26
—	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26
—	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26
—	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26
—	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11															

		130	131	132	133	134	135	136	137	138	139	140	141	142
		XVI. Hudsjukdomar och sjukdomar i bindväfen												
Truppförband		Erythema multiforme et nodosum	Urticaria	Herpes zoster	Psoriasis	Eczema	Impetigo. Ecthyma	Favus	Herpes tonsurans. Sycosis	Nageltång. — Unguis incarnatus. Paronychia	Bindvävsinflammation. Bulnad. — Phlegmone. Abscessus	Böld. — Furunculus. Carbunculus	Rötsår. — Ulcus	Brand. — Gangrena
IV. Arméfördelningen.														
1	Svea lifgarde	2	3	1	2	2	—	—	—	2	25	12	2	—
2	»	6	3	1	1	8	2	—	—	6	58	28	2	—
3	Lifregementets grenadjärer	4	2	—	—	3	2	—	—	4	32	26	7	—
4	Södermanlands regemente	—	1	1	—	8	—	—	—	5	8	23	—	—
5	Vaxholms grenadjärregemente	—	—	—	—	1	—	—	—	1	1	4	—	—
6	Lifgardet till häst	2	—	1	—	4	—	—	—	1	17	14	—	—
7	Svea artilleriregemente	7	2	—	2	6	—	—	—	3	26	9	—	—
8	Positionsartilleriregementet	2	—	1	—	2	—	—	1	—	22	3	—	—
9	Svea ingenjörkår, 1.—4. komp.	—	—	—	1	3	—	—	—	—	4	11	—	—
10	» » 5. komp.	1	—	—	—	1	—	—	—	—	2	3	—	—
11	Fälttelegrafkåren	1	2	1	—	1	—	—	—	1	7	—	1	—
12	Svea trängkår	1	—	—	—	3	—	—	—	4	29	53	1	—
13	Krigsskolan	—	—	—	—	1	—	—	—	—	7	—	—	—
Summa		26	13	6	6	43	4	—	1	27	238	186	13	—
V. Arméfördelningen.														
14	Upplands infanteriregemente	—	—	3	—	5	—	—	—	—	37	48	1	—
15	Dalregementet	—	—	2	1	7	—	—	1	1	20	29	—	—
16	Västmanlands regemente	1	—	3	—	2	—	—	—	1	19	26	2	—
17	Värmlands »	—	—	1	1	6	—	—	—	2	20	21	—	—
18	Infanteriskjutskolan	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
19	Lifregementets dragoner	2	—	—	1	2	—	—	—	1	23	40	—	—
20	Skånska husarregts detaschement i Uppsala	—	—	1	—	1	—	—	—	—	8	23	—	—
21	Upplands artilleriregemente	—	—	1	—	1	1	—	—	—	24	48	1	—
22	Fästnings- och positionsarts skjutskola	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
23	Västmanlands trängkår	—	—	—	—	2	1	—	—	2	—	8	—	—
24	Intendenturskolor a Rommehed	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—
Summa		3	—	11	3	25	3	—	1	7	151	245	4	—
VI. Arméfördelningen.														
25	Hälsinge regemente	1	—	1	1	7	1	—	1	10	41	15	1	—
26	Västerbottens regemente	—	1	—	—	9	—	—	—	—	11	29	—	—
27	Jämtlands fältjägarregemente	—	—	2	2	5	2	—	1	4	54	39	—	1
28	Västernorrlands regemente	1	—	—	2	9	—	1	1	3	28	39	6	—
29	Norrlands dragonregemente	—	—	1	—	5	—	—	—	—	3	44	—	—
30	Norrlands artilleriregemente	2	—	—	—	1	—	—	—	—	1	1	1	—
31	Norrlands trängkår	—	—	—	1	1	—	—	1	1	11	9	1	—
Summa		4	1	4	6	37	3	1	4	18	149	176	9	1

143	144	145	146	147	148	149	150	151	152	153	154	155	156	157	158	159	160	161	
XVIII. Genom våld och olyckshändelse uppkomna skador samt akuta förgiftningar																		Observationspatienter	Summa
Andra sjukdomar i huden eller bindväven	XVII. Svulst. — Tumör	Muskelbristning. Senbristning. Sensträckning	Ledvrickning	Benbrott	Stöt och krossning. Krossår	Sår af skarpt eller spetsigt vapen	Skottsår	Skoskaf. Skafsår efter skidbindning e. d.	Ridsår	Skada, orsakad af förbränning eller explosion	Kylskada	Solstyg. Värmeslag	Akut förgiftning	Andra skador	Självmord. Självmordsförsök	Sjukdom af obestämd art			
1	4	—	28	1	6	14	19	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	9	814
1	3	4	41	—	5	35	11	—	24	—	1	—	—	—	—	—	—	6	1 129
11	5	1	68	1	1	57	13	—	47	—	—	—	—	—	—	—	—	10	1 090
3	—	2	62	—	5	23	29	—	29	—	2	—	—	—	—	—	—	8	819
1	6	2	17	—	7	7	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	259
—	1	—	15	3	16	58	6	1	2	2	—	—	—	—	—	—	—	1	426
2	—	1	13	3	3	55	2	—	2	4	—	—	—	—	—	—	—	1	560
—	—	—	4	1	2	23	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	313
1	—	—	9	1	7	12	3	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	302
—	—	—	1	—	—	13	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	73
2	3	9	7	—	3	7	5	—	7	—	2	—	—	—	—	—	—	1	397
—	3	—	21	2	1	37	9	—	45	2	2	—	—	—	—	—	—	1	756
2	—	—	9	8	4	11	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	176
24	26	19	295	20	53	352	104	2	160	8	16	1	2	1	12	—	—	39	7 114
—	4	46	72	—	3	79	32	1	76	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1 393
—	2	—	77	3	2	56	11	2	17	—	3	—	—	—	—	—	—	23	1 103
3	2	2	25	1	18	32	26	1	19	—	2	—	—	—	—	—	—	—	575
—	1	30	36	2	3	28	10	1	30	—	3	—	—	—	—	—	—	4	646
—	—	—	1	—	1	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	28
1	1	—	23	—	2	36	35	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	430
—	—	1	19	—	2	42	3	1	2	—	3	—	—	—	—	—	—	—	290
1	—	3	23	3	5	61	8	1	4	—	3	—	—	1	—	—	—	—	793
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5
—	1	—	8	—	3	4	5	—	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	356
—	—	—	4	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	44
5	11	82	288	9	39	342	130	8	152	—	16	—	—	1	3	—	—	31	5 663
—	1	—	10	2	2	8	28	1	43	—	1	—	—	—	—	—	—	—	858
—	3	9	32	—	2	11	25	1	11	—	—	—	—	—	—	—	—	25	730
5	—	3	79	3	2	34	28	1	51	—	1	—	—	—	—	—	—	15	1 063
4	6	5	35	—	4	49	16	1	1	—	4	—	—	—	—	—	—	4	1 060
—	1	—	10	1	4	65	11	—	14	4	3	—	—	—	—	—	—	3	489
—	—	1	1	—	1	13	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	156
1	—	1	20	1	3	28	2	1	—	—	1	—	—	—	—	1	1	3	392
10	11	19	187	7	18	208	110	5	120	4	10	5	1	—	—	1	1	50	4 738

		I	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	
Truppförband		I. Bildningsfel och medfödda sjukdomar	II. Akuta infektions-																
			Halstuss. — Angina tonsillaris	Akut ledgångsreumatism. — Rheumatismus articularis acutus	Blodförgiftning. Varicella. — Septicæmia. Pyæmia	Septisk lymfader- och lymf-körrelinfektion. — Lymphangitis et lymphadenitis septica	Ros. — Erysipelas	Stelkramp. — Tetanus	Rödsot. — Dysenteria	Inhemsk kolera. — Cholera nostras	Asiatisk kolera. — Cholera asiatica	Tarmtyfus. — Febris typhoides	Fläcktyfus. — Typhus exanthematicus	Rash. — Rubella	Mälsling. — Morbilli	Skarlaksfeber. — Scarlatina	Vattenkoppor. — Varicella	Smittkoppor. — Variola	Varicella
Bodens trupper.																			
1	Norrbottens regemente				14									5	19		—	200	
2	Norrlands artilleriregemente, III. div....	1												1	6		1	45	
3	Boden—Karlsborgs art.-regte, II. bat.				4									3	3		3	20	
4	Bodens ingenjörkår			3	5									1	6		1	13	
	Summa	1		3	23									10	34		5	278	
Gottlands trupper.																			
5	Gottlands infanteriregemente						1		1						18		11	146	
6	Gottlands artillerikår			3					1						4		1	52	
	Summa			3			1		2						22		12	198	
Summa summarum		12	1	23	66	339	241		1	109				1	76	462	22	528	5993

17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31 a	31 b-i	32	33 a	33 b	34	35	36	37	38	39	40	41		
s j u k d o m a r										III. Zooparasitäre sjukdomar				IV. Kroniska infektionssjukdomar					V. Ämnesomsättnings- och blodsjukdomar									
Difteri. Strypsjuka. — Diphtheria. Croup	Påssjuka. — Parotitis epidemica	Kikhosta. — Pertussis	Influenta. Influenta epidemica	Akut barntörflamning. — Polionymyellitis anterior acuta	Epidemisk hjärnhinneinflammation. — Meningitis cerebrospinalis epidemica	Dröppel. — Gonorrhoea (med följdsjukdomar)	Enkelt veneriskt sår. — Ulcus molle. Chancra	Feber af obestämd art. Febricula. Febris ephemerica	Andra akuta infektionssjukdomar	Trikinsjukdom. — Trichinosis	Andra zooparasitära sjukdomar	Skabb. — Scabies	Masksjukdom. — Helminthiasis	Lungtuberkulos. — Tuberculosis pulmonum	Tuberkulos i andra organ. — Tuberculosis organorum ceterum	Trakom. — Conjunctivitis trachomatosa	Nyförfärdad syfilis. — Syphilis recens	Recidiverande syfilis. — Syphilis recidivans	Andra kroniska infektionssjukdomar	Blekstot. Blodbrist. — Chlorosis. Anæmia	Skörbjugg. — Scorbutus	Blodfläcksjuka. — Morbus maculosus Werthoffi. Purpura	Gikt. — Arth. vera sive urica	Blödarrestjuka. — Hæmophilæ	Sockerjuka. — Diabetes mellitus	Andra ämnesomsättnings- och blodsjukdomar		
4	35	—	115	—	7	—	34	—	—	—	2	—	15	3	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
10	—	—	156	1	—	—	5	—	—	—	1	—	9	2	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
3	—	—	46	—	—	—	1	—	—	—	1	—	3	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	
13	—	—	202	1	—	9	1	5	—	—	2	—	12	2	—	3	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
346	814	6	1211	31	1	551	35	2302	48	—	—	7	257	9	257	52	—	38	15	2	154	1	—	6	—	2	—	

			42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52	53	54 a	54b	55	56	57	58	59
			VI. Kron. förgiftningssjukdomar		VII. Sinnessjukdomar	VIII. Nervsystemets sjukdomar								IX. Ögonsjukdomar							
Truppförband			Kronisk alkoholförgiftn. Alcoholismus chron. Delirium tremens	Andra kroniska förgiftningssjukdomar		Nervinflammation. — Neuritis. Polyneuritis	Nervsmärta. Neuralgia	Perifer förlamning. Paresis. Paralysis	Fallandesot. — Epilepsia	Nervsvaghet. Neurasthenia	Rygmärtsinflammation. Myelitis	Hjärnhinneinflammation. — Meningitis cerebri	Hjärnbjödning. — Hämorrhagia cerebri	Andra sjukdomar i nervsystemet	Conjunctivitis catarrhalis	Conjunctivitis phlyctenulosa	Keratitis	Iritis	Panophthalmitis	Refraktionsanomalier	Andra ögonsjukdomar
Bodens trupper.																					
1	Norrbottens regemente		—	—	1	—	4	1	1	2	—	1	—	—	5	4	—	—	—	—	—
2	Norrlands artilleriregemente, III. div....		—	—	1	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
3	Boden—Karlsborgs art.-reg:te, II. bat.		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	1	—	—	2
4	Bodens ingenjörkår		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1
Summa			—	—	2	—	4	1	1	3	—	1	—	—	8	4	—	1	—	—	4
Gottlands trupper.																					
5	Gottlands infanteriregemente		—	—	4	—	3	—	1	2	—	—	—	—	7	—	1	4	—	1	2
6	Gottlands artillerikår		—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—
Summa			—	—	4	1	3	—	1	2	—	—	—	—	7	1	1	4	—	1	2
Summa summarum			—	—	39	11	141	8	22	101	—	4	1	48	318	23	23	25	1	6	57

60	61	62	63	64	65	66	67	68	69	70	71	72	73	74	75	76	77 a	77 b	78	79	80	81	82	83	84
X. Öronsjukdomar				XI. Cirkulationsorganens sjukdomar										XII. Andningsorganens sjukdomar											
Andra öronsjukdomar				Andra sjukdomar i cirkulationsorganen										Andra sjukdomar i andningsorganen											
Varig inflammation i mellanörat. — Otitis media purulenta				Krupps lunginflammation. — Pneumonia crouposa sive lobaris										Lungtecken i inflammation. — Pleuritis											
Katarr i mellanörat. — Catarrhus cavi tympani				Hamorrhagi pulmonum										Kronisk lunginflammation. — Bronchopneumonia. Pneumonia lobularis											
Inflammation, böld i hörelsekanalen. — Otitis externa diffusa. Furunculus meat. aud.				Lungemysen. — Emphysema pulmonum										Akut luftvägssjukdom. — Bronchitis acuta											
				Asthma bronchiale										Akut luftvägssjukdom. — Bronchitis chronica											
				Odem i struphufvet. — Oedema laryngis. Oedema glottidis										Strupkatarr. — Laryngitis. Tracheitis											
				Sjukdomar i näsan och dess bilhor										Andra sjukdomar i cirkulationsorganen											
				Blodpropp. — Thrombosis. Embolia										Blodcirkulation. — Phlebitis. Periphlebitis											
				Blodderbäck. — Varix										Nervös hjärtsjukdom. — Affectio cordis nervosa											
				Akut svaghetstillstånd hos hjärtat. — Insufficiencia cordis acuta										Hjärttypetorfi. — Hypertrophia cordis											
				Organiskt hjärtefel. — Vitium organicum cordis										Inflammation i hjärtat. — Myocarditis. Endocarditis											
				Inflammation i hjärtsäcken. — Pericarditis										Inflammation i hjärtsäcken. — Pericarditis											
				Andra öronsjukdomar										Andra öronsjukdomar											
				Varig inflammation i mellanörat. — Otitis media purulenta										Katarr i mellanörat. — Catarrhus cavi tympani											
				Inflammation, böld i hörelsekanalen. — Otitis externa diffusa. Furunculus meat. aud.										Inflammation, böld i hörelsekanalen. — Otitis externa diffusa. Furunculus meat. aud.											
				Andra öronsjukdomar										Andra öronsjukdomar											
				Varig inflammation i mellanörat. — Otitis media purulenta										Katarr i mellanörat. — Catarrhus cavi tympani											
				Inflammation, böld i hörelsekanalen. — Otitis externa diffusa. Furunculus meat. aud.										Inflammation, böld i hörelsekanalen. — Otitis externa diffusa. Furunculus meat. aud.											
				Andra öronsjukdomar										Andra öronsjukdomar											
				Varig inflammation i mellanörat. — Otitis media purulenta										Katarr i mellanörat. — Catarrhus cavi tympani											
				Inflammation, böld i hörelsekanalen. — Otitis externa diffusa. Furunculus meat. aud.										Inflammation, böld i hörelsekanalen. — Otitis externa diffusa. Furunculus meat. aud.											
				Andra öronsjukdomar										Andra öronsjukdomar											
				Varig inflammation i mellanörat. — Otitis media purulenta										Katarr i mellanörat. — Catarrhus cavi tympani											
				Inflammation, böld i hörelsekanalen. — Otitis externa diffusa. Furunculus meat. aud.										Inflammation, böld i hörelsekanalen. — Otitis externa diffusa. Furunculus meat. aud.											
				Andra öronsjukdomar										Andra öronsjukdomar											
				Varig inflammation i mellanörat. — Otitis media purulenta										Katarr i mellanörat. — Catarrhus cavi tympani											
				Inflammation, böld i hörelsekanalen. — Otitis externa diffusa. Furunculus meat. aud.										Inflammation, böld i hörelsekanalen. — Otitis externa diffusa. Furunculus meat. aud.											
				Andra öronsjukdomar										Andra öronsjukdomar											
				Varig inflammation i mellanörat. — Otitis media purulenta										Katarr i mellanörat. — Catarrhus cavi tympani											
				Inflammation, böld i hörelsekanalen. — Otitis externa diffusa. Furunculus meat. aud.										Inflammation, böld i hörelsekanalen. — Otitis externa diffusa. Furunculus meat. aud.											
				Andra öronsjukdomar										Andra öronsjukdomar											
				Varig inflammation i mellanörat. — Otitis media purulenta										Katarr i mellanörat. — Catarrhus cavi tympani											
				Inflammation, böld i hörelsekanalen. — Otitis externa diffusa. Furunculus meat. aud.										Inflammation, böld i hörelsekanalen. — Otitis externa diffusa. Furunculus meat. aud.											
				Andra öronsjukdomar										Andra öronsjukdomar											
				Varig inflammation i mellanörat. — Otitis media purulenta										Katarr i mellanörat. — Catarrhus cavi tympani											
				Inflammation, böld i hörelsekanalen. — Otitis externa diffusa. Furunculus meat. aud.										Inflammation, böld i hörelsekanalen. — Otitis externa diffusa. Furunculus meat. aud.											
				Andra öronsjukdomar										Andra öronsjukdomar											
				Varig inflammation i mellanörat. — Otitis media purulenta										Katarr i mellanörat. — Catarrhus cavi tympani											
				Inflammation, böld i hörelsekanalen. — Otitis externa diffusa. Furunculus meat. aud.										Inflammation, böld i hörelsekanalen. — Otitis externa diffusa. Furunculus meat. aud.											
				Andra öronsjukdomar										Andra öronsjukdomar											
				Varig inflammation i mellanörat. — Otitis media purulenta										Katarr i mellanörat. — Catarrhus cavi tympani											
				Inflammation, böld i hörelsekanalen. — Otitis externa diffusa. Furunculus meat. aud.										Inflammation, böld i hörelsekanalen. — Otitis externa diffusa. Furunculus meat. aud.											
				Andra öronsjukdomar										Andra öronsjukdomar											
				Varig inflammation i mellanörat. — Otitis media purulenta										Katarr i mellanörat. — Catarrhus cavi tympani											
				Inflammation, böld i hörelsekanalen. — Otitis externa diffusa. Furunculus meat. aud.										Inflammation, böld i hörelsekanalen. — Otitis externa diffusa. Furunculus meat. aud.											
				Andra öronsjukdomar										Andra öronsjukdomar											
				Varig inflammation i mellanörat. — Otitis media purulenta										Katarr i mellanörat. — Catarrhus cavi tympani											
				Inflammation, böld i hörelsekanalen. — Otitis externa diffusa. Furunculus meat. aud.										Inflammation, böld i hörelsekanalen. — Otitis externa diffusa. Furunculus meat. aud.											
				Andra öronsjukdomar										Andra öronsjukdomar											
				Varig inflammation i mellanörat. — Otitis media purulenta										Katarr i mellanörat. — Catarrhus cavi tympani											
				Inflammation, böld i hörelsekanalen. — Otitis externa diffusa. Furunculus meat. aud.										Inflammation, böld i hörelsekanalen. — Otitis externa diffusa. Furunculus meat. aud.											
				Andra öronsjukdomar										Andra öronsjukdomar											
				Varig inflammation i mellanörat. — Otitis media purulenta										Katarr i mellanörat. — Catarrhus cavi tympani											
				Inflammation, böld i hörelsekanalen. — Otitis externa diffusa. Furunculus meat. aud.										Inflammation, böld i hörelsekanalen. — Otitis externa diffusa. Furunculus meat. aud.											
				Andra öronsjukdomar										Andra öronsjukdomar											
				Varig inflammation i mellanörat. — Otitis media purulenta										Katarr i mellanörat. — Catarrhus cavi tympani											
				Inflammation, böld i hörelsekanalen. — Otitis externa diffusa. Furunculus meat. aud.										Inflammation, böld i hörelsekanalen. — Otitis externa diffusa. Furunculus meat. aud.											
				Andra öronsjukdomar										Andra öronsjukdomar											
				Varig inflammation i mellanörat. — Otitis media purulenta										Katarr i mellanörat. — Catarrhus cavi tympani											
				Inflammation, böld i hörelsekanalen. — Otitis externa diffusa. Furunculus meat. aud.										Inflammation, böld i hörelsekanalen. — Otitis externa diffusa. Furunculus meat. aud.											
				Andra öronsjukdomar										Andra öronsjukdomar											
				Varig inflammation i mellanörat. — Otitis media purulenta										Katarr i mellanörat. — Catarrhus cavi tympani											
				Inflammation, böld i hörelsekanalen. — Otitis externa diffusa. Furunculus meat. aud.										Inflammation, böld i hörelsekanalen. — Otitis externa diffusa. Furunculus meat. aud.											
				Andra öronsjukdomar										Andra öronsjukdomar											
				Varig inflammation i mellanörat. — Otitis media purulenta										Katarr i mellanörat. — Catarrhus cavi tympani											
				Inflammation, böld i hörelsekanalen. — Otitis externa diffusa. Furunculus meat. aud.										Inflammation, böld i hörelsekanalen. — Otitis externa diffusa. Furunculus meat. aud.											
				Andra öronsjukdomar										Andra öronsjukdomar											
				Varig inflammation i mellanörat. — Otitis media purulenta										Katarr i mellanörat. — Catarrhus cavi tympani											
				Inflammation, böld i hörelsekanalen. — Otitis externa diffusa. Furunculus meat. aud.										Inflammation, böld i hörelsekanalen. — Otitis externa diffusa. Furunculus meat. aud.											
				Andra öronsjukdomar										Andra öronsjukdomar											
				Varig inflammation i mellanörat. — Otitis media purulenta										Katarr i mellanörat. — Catarrhus cavi tympani											
				Inflammation, böld i hörelsekanalen. — Otitis externa diffusa. Furunculus meat. aud.										Inflammation, böld i hörelsekanalen. — Otitis externa diffusa. Furunculus meat. aud.											
				Andra öronsjukdomar										Andra öronsjukdomar											
				Varig inflammation i mellanörat. — Otitis media purulenta										Katarr i mellanörat. — Catarrhus cavi tympani											
				Inflammation, böld i hörelsekanalen. — Otitis externa diffusa. Furunculus meat. aud.										Inflammation, böld i hörelsekanalen. — Otitis externa diffusa. Furunculus meat. aud.											
				Andra öronsjukdomar										Andra öronsjukdomar											
				Varig inflammation i mellanörat. — Otitis media purulenta										Katarr i mellanörat. — Catarrhus cavi tympani											
				Inflammation, böld i hörelsekanalen. — Otitis externa diffusa. Furunculus meat. aud.										Inflammation, böld i hörelsekanalen. — Otitis externa diffusa. Furunculus meat. aud.											
				Andra öronsjukdomar										Andra öronsjukdomar											
				Varig inflammation i mellanörat. — Otitis media purulenta										Katarr i mellanörat. — Catarrhus cavi tympani											
				Inflammation, böld i hörelsekanalen. — Otitis externa diffusa. Furunculus meat. aud.										Inflammation, böld i hörelsekanalen. — Otitis externa diffusa. Furunculus meat. aud.											
				Andra öronsjukdomar										Andra öronsjukdomar											
				Varig inflammation i mellanörat. — Otitis media purulenta										Katarr i mellanörat. — Catarrhus cavi tympani											
				Inflammation, böld i hörelsekanalen. — Otitis externa diffusa. Furunculus meat. aud.										Inflammation, böld i hörelsekanalen. — Otitis externa diffusa. Furunculus meat. aud.											
				Andra öronsjukdomar										Andra öronsjukdomar											
				Varig inflammation i mellanörat. — Otitis media purulenta										Katarr i mellanörat. — Catarrhus cavi tympani											
				Inflammation, böld i hörelsekanalen. — Otitis externa diffusa. Furunculus meat. aud.										Inflammation, böld i hörelsekanalen. — Otitis externa diffusa. Furunculus meat. aud.											
				Andra öronsjukdomar										Andra öronsjukdomar											
				Varig inflammation i mellanörat. — Otitis media purulenta										Katarr i mellanörat. — Catarrhus cavi tympani											
				Inflammation, böld i hörelsekanalen. — Otitis externa diffusa. Furunculus meat. aud.										Inflammation, böld i hörelsekanalen. — Otitis externa diffusa. Furunculus meat. aud.											
				Andra öronsjukdomar										Andra öronsjukdomar											
				Varig inflammation i mellanörat. — Otitis media purulenta										Katarr i mellanörat. — Catarrhus cavi tympani											
				Inflammation, böld i hörelsekanalen. — Otitis externa diffusa. Furunculus meat. aud.										Inflammation, böld i hörelsekanalen. — Otitis externa diffusa. Furunculus meat. aud.											
				Andra öronsjukdomar										Andra öronsjukdomar											
				Varig inflammation i mellanörat. — Otitis media purulenta										Katarr i mellanörat. — Catarrhus cavi tympani											
				Inflammation, böld i hörelsekanalen. — Otitis externa diffusa. Furunculus meat. aud.										Inflammation, böld i hörelsekanalen. — Otitis externa diffusa. Furunculus meat. aud.											
				Andra öronsjukdomar										Andra öronsjukdomar											
				Varig inflammation i mellanörat. — Otitis media purulenta										Katarr i mellanörat. — Catarrhus cavi tympani											
				Inflammation, böld i hörelsekanalen. — Otitis externa diffusa. Furunculus meat. aud.										Inflammation, böld i hörelsekanalen. — Otitis externa diffusa. Furunculus meat. aud.											
				Andra öronsjukdomar										Andra öronsjukdomar											
				Varig inflammation i mellanörat. — Otitis media purulenta										Katarr i mellanörat. — Catarrhus cavi tympani											
				Inflammation, böld i hörelsekanalen. — Otitis externa diffusa. Furunculus meat. aud.										Inflammation, böld i hörelsekanalen. — Otitis externa diffusa. Furunculus meat. aud.											
				Andra öronsjukdomar										Andra öronsjukdomar											
				Varig inflammation i mellanörat. — Otitis media purulenta										Katarr i mellanörat. — Catarrhus cavi tympani											
				Inflammation, böld i hörelsekanalen. — Otitis externa diffusa. Furunculus meat. aud.										Inflammation, böld i hörelsekanalen. — Otitis externa diffusa. Furunculus meat. aud.											
				Andra öronsjukdomar										Andra öronsjukdomar											
				Varig inflammation i mellanörat. — Otitis media purulenta										Katarr i mellanörat. — Catarrhus cavi tympani											
				Inflammation, böld i hörelsekanalen. — Otitis externa diffusa. Furunculus meat. aud.										Inflammation, böld i hörelsekanalen. — Otitis externa diffusa. Furunculus meat. aud.											
				Andra öronsjukdomar										Andra öronsjukdomar											
				Varig inflammation i mellanörat. — Otitis media purulenta										Katarr i mellanörat. — Catarrhus cavi tympani											
				Inflammation, böld i hörelsekanalen. — Otitis externa diffusa. Furunculus meat. aud.										Inflammation, böld i hörelsekanalen. — Otitis externa diffusa. Furunculus meat. aud.											
				Andra öronsjukdomar										Andra öronsjukdomar											
				Varig inflammation i mellanörat. — Otitis media purulenta										Katarr i mellanörat. — Catarrhus cavi tympani											
				Inflammation, böld i hörelsekanalen. — Otitis externa diffusa. Furunculus meat. aud.										Inflammation, böld i hörelsekanalen. — Otitis externa diffusa. Furunculus meat. aud.											
				Andra öronsjukdomar										Andra öronsjukdomar											
				Varig inflammation i mellanörat. — Otitis media purulenta										Katarr i mellanörat. — Catarrhus cavi tympani											
				Inflammation, böld i hörelsekanalen. — Otitis externa diffusa. Furunculus meat. aud.										Inflammation, böld i hörelsekanalen. — Otitis externa diffusa. Furunculus meat. aud.											
				Andra öronsjukdomar										Andra öronsjukdomar											
				Varig inflammation i mellanörat. — Otitis media purulenta										Katarr i mellanörat. — Catarrhus cavi tympani											
				Inflammation, böld i hörelsekanalen. — Otitis externa diffusa. Furunculus meat. aud.										Inflammation, böld i hörelsekanalen. — Otitis externa diffusa. Furunculus meat. aud.											
				Andra öronsjukdomar										Andra öronsjukdomar											
				Varig inflammation i mellanörat. — Otitis media purulenta										Katarr i mellanörat. — Catarrhus cavi tympani											
				Inflammation, böld i hörelsekanalen. — Otitis externa diffusa. Furunculus meat. aud.										Inflammation, böld i hörelsekanalen. — Otitis externa diffusa. Furunculus meat. aud.											
				Andra öronsjukdomar										Andra öronsjukdomar											
				Varig inflammation i mellanörat. — Otitis media purulenta										Katarr i mellanörat. — Catarrhus cavi tympani											
				Inflammation, böld i hörelsekanalen. — Otitis externa diffusa. Furunculus meat. aud.										Inflammation, böld i hörelsekanalen. — Otitis externa diffusa. Furunculus meat. aud.											
				Andra öronsjukdomar										Andra öronsjukdomar											
				Varig inflammation i mellanörat. — Otitis media purulenta										Katarr i mellanörat. — Catarrhus cavi tympani											
				Inflammation, böld i hörelsekanalen. — Otitis externa diffusa. Furunculus meat. aud.										Inflammation, böld i hörelsekanalen. — Otitis externa diffusa. Furunculus meat. aud.											
				Andra öronsjukdomar										Andra öronsjukdomar											
				Varig inflammation i mellanörat. — Otitis media purulenta										Katarr i mellanörat. — Catarrhus cavi tympani											
				Inflammation, böld i hörelsekanalen. — Otitis externa diffusa. Furunculus meat. aud.										Inflammation, böld i hörelsekanalen. — Otitis externa diffusa. Furunculus meat. aud.											
				Andra öronsjukdomar										Andra öronsjukdomar											
				Varig inflammation i mellanörat. — Otitis media purulenta										Katarr i mellanörat. — Catarrhus cavi tympani											
				Inflammation, böld i hörelsekanalen. — Otitis externa diffusa. Furunculus meat. aud.										Inflammation, böld i hörelsekanalen. — Otitis externa diffusa. Furunculus meat. aud.											
				Andra öronsjukdomar										Andra öronsjukdomar											
				Varig inflammation i mellanörat. — Otitis media purulenta										Katarr i mellanörat. — Catarrhus cavi tympani											
				Inflammation, böld i hörelsekanalen. — Otitis externa diffusa. Furunculus meat. aud.										Inflammation, böld i hörelsekanalen. — Otitis externa diffusa. Furunculus meat. aud.											
				Andra öronsjukdomar										Andra öronsjukdomar											
				Varig inflammation i mellanörat. — Otitis media purulenta										Katarr i mellanörat. — Catarrhus cavi tympani											
				Inflammation, böld i hörelsekanalen. — Otitis externa diffusa. Furunculus meat. aud.										Inflammation, böld i hörelsekanalen. — Otitis externa diffusa. Furunculus meat. aud.											
				Andra öronsjukdomar										Andra öronsjukdomar											
				Varig inflammation i mellanörat. — Otitis media purulenta										Katarr i mellanörat. — Catarrhus cavi tympani											
				Inflammation, böld i hörelsekanalen. — Otitis externa diffusa. Furunculus meat. aud.										Inflammation, böld i hörelsekanalen. — Otitis externa diffusa. Furunculus meat. aud.											
				Andra öronsjukdomar										Andra öronsjukdomar											
				Varig inflammation i mellanörat. — Otitis media purulenta										Katarr i mellanörat. — Catarrhus cavi tympani											
				Inflammation, böld i hörelsekanalen. — Otitis externa diffusa. Furunculus meat. aud.										Inflammation, böld i hörelsekanalen. — Otitis externa diffusa. Furunculus meat. aud.											
				Andra öronsjukdomar										Andra öronsjukdomar											
				Varig inflammation i mellanörat. — Otitis media purulenta										Katarr i mellanörat. — Catarrhus cavi tympani											
				Inflammation, böld i hörelsekanalen. — Otitis externa diffusa. Furunculus meat. aud.										Inflammation, böld i hörelsekanalen. — Otitis externa diffusa. Furunculus meat. aud.											
				Andra öronsjukdomar										Andra öronsjukdomar											
				Varig inflammation i mellanörat. — Otitis media purulenta										Katarr i mellanörat. — Catarrhus cavi tympani											
				Inflammation, böld i hörelsekanalen. — Otitis externa diffusa. Furunculus meat. aud.										Inflammation, böld i hörelsekanalen. — Otitis externa diffusa. Furunculus meat. aud.											
				Andra öronsjukdomar										Andra öronsjukdomar											
				Varig inflammation i mellanörat. — Otitis media purulenta										Katarr i mellanörat. — Catarrhus cavi tympani											
				Inflammation, böld i hörelsekanalen. — Otitis externa diffusa. Furunculus meat. aud.										Inflammation, böld i hörelsekanalen. — Otitis externa diffusa. Furunculus meat. aud.											
				Andra öronsjukdomar										Andra öronsjukdomar											
				Varig inflammation i mellanörat. — Otitis media purulenta										Katarr i mellanörat. — Catarrhus cavi tympani											
				Inflammation, böld i hörelsekanalen. — Otitis externa diffusa. Furunculus meat. aud.										Inflammation, böld i hörelsekanalen. — Otitis externa diffusa. Furunculus meat. aud.											
				Andra öronsjukdomar										Andra öronsjukdomar											
				Varig inflammation i mellanörat. — Otitis media purulenta										Katarr i mellanörat. — Catarrhus cavi tympani											
				Inflammation, böld i hörelsekanalen. — Otitis externa diffusa. Furunculus meat. aud.										Inflammation, böld i hörelsekanalen. — Otitis externa diffusa. Furunculus meat. aud.											
				Andra öronsjukdomar										Andra öronsjukdomar											
				Varig inflammation i mellanörat. — Otitis media purulenta										Katarr i mellanörat. — Catarrhus cavi tympani											
				Inflammation, böld i hörelsekanalen. — Otitis externa diffusa. Furunculus meat. aud.										Inflammation, böld i hörelsekanalen. — Otitis externa diffusa. Furunculus meat. aud.											
				Andra öronsjukdomar										Andra öronsjukdomar											
				Varig inflammation i mellanörat. — Otitis media purulenta										Katarr i mellanörat. — Catarrhus cavi tympani											
				Inflammation, böld i hörelsekanalen. — Otitis externa diffusa. Furunculus meat. aud.										Inflammation, böld i hörelsekanalen. — Otitis externa diffusa. Furunculus meat. aud.											
				Andra öronsjukdomar										Andra öronsjukdomar											
				Varig inflammation i mellanörat. — Otitis media purulenta										Katarr i mellanörat. — Catarrhus cavi tympani											
				Inflammation, böld i hörelsekanalen. — Otitis externa diffusa. Furunculus meat. aud.										Inflammation, böld i hörelsekanalen. — Otitis externa diffusa. Furunculus meat. aud.											
				Andra öronsjukdomar										Andra öronsjukdomar											
				Varig inflammation i mellanörat. — Otitis media purulenta										Katarr i mellanörat. — Catarrhus cavi tympani											
				Inflammation, böld i hörelsekanalen. — Otitis externa diffusa. Furunculus meat. aud.										Inflammation, böld i hörelsekanalen. — Otitis externa diffusa. Furunculus meat. aud.											
				Andra öronsjukdomar										Andra öronsjukdomar											
				Varig inflammation i mellanörat. — Otitis media purulenta										Katarr i mellanörat. — Catarrhus cavi tympani											
				Inflammation, böld i hörelsekanalen. — Otitis externa diffusa. Furunculus meat. aud.										Inflammation, böld i hörelsekanalen. — Otitis externa diffusa. Furunculus meat. aud.											
				Andra öronsjukdomar										Andra öronsjukdomar											
				Varig inflammation i mellanörat. — Otitis media purulenta										Katarr i mellanörat. — Catarrhus cavi tympani											
				Inflammation, böld i hörelsekanalen. — Otitis externa diffusa. Furunculus meat. aud.										Inflammation, böld i hörelsekanalen. — Otitis externa diffusa. Furunculus meat. aud.											
				Andra öronsjukdomar										Andra öronsjukdomar											
				Varig inflammation i mellanörat. — Otitis media purulenta										Katarr i mellanörat. — Catarrhus cavi tympani											
				Inflammation, böld i hörelsekanalen. — Otitis externa diffusa. Furunculus meat. aud.										Inflammation, böld i hörelsekanalen. — Otitis externa diffusa. Furunculus meat. aud.											
				Andra öronsjukdomar										Andra öronsjukdomar											
				Varig inflammation i mellanörat. — Otitis media purulenta										Katarr i mellanörat. — Catarrhus cavi tympani											
				Inflammation, böld i hörelsekanalen. — Otitis externa diffusa. Furunculus meat. aud.										Inflammation, böld i hörelsekanalen. — Otitis externa diffusa. Furunculus meat. aud.											
				Andra öronsjukdomar										Andra öronsjukdomar											
				Varig inflammation i mellanörat. — Otitis media purulenta										Katarr i mellanörat. — Catarrhus cavi tympani											
				Inflammation, böld i hörelsekanalen. — Otitis externa diffusa. Furunculus meat. aud.										Inflammation, böld i hörelsekanalen. — Otitis externa diffusa. Furunculus meat. aud.											
				Andra öronsjukdomar										Andra öronsjukdomar											
				Varig inflammation i mellanörat. — Otitis media purulenta										Katarr i mellanörat. — Catarrhus cavi tympani											
				Inflammation, böld i hörelsekanalen. — Otitis externa diffusa. Furunculus meat. aud.										Inflammation, böld i hörelsekanalen. — Otitis externa diffusa. Furunculus meat. aud.											
				Andra öronsjukdomar										Andra öronsjukdomar											
				Varig inflammation i mellanörat. — Otitis media purulenta										Katarr i mellanörat. — Catarrhus cavi tympani											
				Inflammation, böld i hörelsekanalen. — Otitis externa diffusa. Furunculus meat. aud.										Inflammation											

Truppförband		XIII. Matsmältningsorganens sjukdomar																		
		85	86	87 a	87 b	88	89	90	91	92	93	94	95	96	97	98	99	100	101	102
		Andra sjukdomar i mat- smältningsorganen	Gallensten. — Cholelithiasis	Quinsot. — Icterus ca- tarhalis	Bukhinneinflammation. — Peritonitis	Ändarmspår. Andarms- kontraktur. — Fissura, contractura ani	Inflammation kring änd- tarmen. Andarmsstel. — Periproctitis. Fistula ani	Förstopning. — Obstipatio	Bräck. — Hernia	Tarmhinder. Tarmvred. — Ileus. Volvulus. Invaginatio	Blindarmsinflammation. — Appendicitis	Tarmkatarr. — Enteritis	Mag-tarmkatarr. — Gastro- enteritis	Utvridning af magsäcken — Dilatatio ventriculi	Magsår. — Ulcus ventriculi. Ulcus duodeni	Funktionell magsjukdom. Neurosis ventriculi	Kronisk magkatarr. — Gastritis chronica	Akut magkatarr. — Gastritis acuta	Inflamm. i svalg o. matstrupen. — Pharyngitis. Oesophagitis	Inflammation i mun o. tunga. — Stomatitis. Glossitis
Bodens trupper.																				
1	Norrbottens regemente	1	—	24	1	—	—	—	15	2	—	4	—	1	—	—	—	9	—	1
2	Norrlands art.-regemente III. div.	—	—	—	—	—	—	—	4	—	—	2	—	—	—	—	—	5	—	1
3	Boden—Karlsborgs art.-reg:te, II. bat.	—	—	4	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
4	Bodens ingenjörkår	—	—	5	—	—	—	1	2	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—
	Summa	1	—	33	1	—	—	—	1	23	3	—	7	—	1	—	—	14	—	2
Gottlands trupper																				
5	Gottlands infanteriregemente ...	—	1	34	2	—	—	—	22	5	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—
6	Gottlands artillerikår	1	—	12	—	—	—	—	4	2	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—
	Summa	1	1	46	2	—	—	—	26	7	—	1	—	—	—	—	—	3	—	—
	Summa summarum	10	41	1120	105	26	32	2	263	1828	303	5	148	67	7	3	3	63	2	28

103	104	105	106	107	108	109	110	111	112	113	114	115	116	117	118	119	120	121	122	123	124	125	126	127	128	129		
XIV. Urin- och könsorganens sjukdomar												XV. Rörelseorganens och bensystemets sjukdomar																
Njurinflammation. — Nephritis	Ägghviteurin. — Albuminuria	Katarr. inflammation i urinblåsan. — Cystitis	Neurosis vesicae urinariae. Emuresis nocturna	Funktionell blåsjukdom. — Neurosis vesicae urinariae.	Blåskörtelinflammation. — Prostatitis. Abscessus prostaticus	Urinrörsförträngning. — Stricture urethrae	Phimosis. Paraphimosis	Förträngning af förhuden. —	Testikelinflammation. Epididymitis. Orchitis	Pycocle	Vattenbräck. Pungsvullnad. — Hydrocele. Hæmatocele.	Pungåderbräck. — Varicocele	Andra sjukdomar i urin- och könsorganen	Senkanta. — Ganglion	Inflammation i samskida. — Endovaginitis	Muskelinflammation. Muskelreumatism. — Myofitis. Rheumatismus muscularis	Infektion i ledgång. —	Synovitis. Arthralgia	Inflammation i ledgång. —	Ledsyftet. — Anchylosis	Falsk ledställning. — Scoliosis. Genu valgum. Pes varus. Hallux valgus etc.	Inflammation i slemhinnor. — Bursitis. Hygroma	Infektion i slemhinnor. —	Infektion i slemhinnor. —	Infektion i slemhinnor. —	Infektion i slemhinnor. —		
1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1		
2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2		
4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4		
2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2		
2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2		
56	4	34	11	26	1	1	20	56	22	23	24	199	659	6	62	17	18	594	103	12	22	178	57	846	72	43		

		130	131	132	133	134	135	136	137	138	139	140	141	142
		XVI. Hudsjukdomar och sjukdomar i bindväfven												
Truppförband		Erythema multiforme et nodosum	Urticaria	Herpes zoster	Psoriasis	Eczema	Impetigo. Ecthyma	Favus	Herpes tonsurans. Sycosis	Nageltång. — Unguis incarnatus. Paronychia	Bindvävsinflammation. Bulnad. — Phlegmone. Abscessus	Böld. — Furunculus. Carbunculus	Rötsår. — Ulcus	Brand. — Gangrena
Bodens trupper.														
1	Norrbottens regemente	2	—	1	1	21	—	—	—	5	—	59	—	—
2	Norrlands artilleriregemente, III. div.	—	—	—	—	2	—	—	—	—	1	5	4	—
3	Boden—Karlsborgs art.-reg:te, II. bat.	—	—	—	—	1	—	—	—	5	7	5	—	—
4	Bodens ingenjörkår	1	—	—	—	4	—	—	1	1	8	16	—	—
	Summa	3	—	1	1	28	—	—	1	11	16	85	4	—
Gottlands trupper.														
5	Gottlands infanteriregemente	2	—	3	—	—	—	—	—	3	2	18	—	—
6	Gottlands artillerikår	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	8	—	—
	Summa	2	—	3	—	—	—	—	—	3	5	26	—	—
Summa summarum		59	36	58	33	297	13	1	15	149	1 333	1 460	64	2

143	144	145	146	147	148	149	150	151	152	153	154	155	156	157	158	159	160	161	
Andra sjukdomar i huden eller bindväven	XVII. Svulst. — Tumör	XVIII. Genom våld och olyckshändelse uppkomna skador samt akuta förgiftningar															Sjukdom af obestämd art	Observationspatienter	Summa
		Muskelbristning. Senbristning. Sensträckning	Ledvrickning	Luxation	Benbrott	Stöt och krossning. Krossår	Sår af skarpt eller spetsigt vapen	Skottår	Skoskat. Skatsår efter skidbinding e. d.	Ridsår	Skada, orsakad af förbränning eller explosion	Kylskada	Solsyng. Värmeslag	Akut förgiftning	Andra skador	Självmord. Självmordsförsök			
2	1	2	24	3	2	23	21	1	24	—	1	31	—	—	—	—	—	—	861
—	—	—	2	—	1	17	2	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	157
3	—	—	14	1	2	12	6	—	—	—	4	—	—	—	—	—	—	10	210
2	—	—	24	—	—	13	11	—	1	—	1	1	—	—	1	—	—	1	189
7	1	2	64	4	5	65	40	1	26	—	6	32	—	—	1	—	—	11	1 417
—	3	—	20	1	1	5	23	—	—	—	3	—	—	—	—	—	—	19	715
1	—	—	8	—	2	13	3	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	218
1	3	—	28	1	3	18	26	—	—	—	4	—	—	—	—	—	—	19	933
83	97	329	1 573	76	206	2 046	837	31	1 089	17	130	42	7	3	42	2	3	239	38 961

1
2
3
4

5
6

Tab. n:r 4. De veneriska sjukdomarna

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	
Dröppel (gonorrhoea) med följd-sjukdomar							Enkelt veneriskt sår (ulcus molle, chancre) med följd-sjukdomar						
	Behäftade med sjukdomen vid insättelsen till tjänstgöring	Insjuknade under tjänstgöringstiden	Insjuknade utom förlägningsorten	Summa insjuknade bland fast anställdt manskap	Summa insjuknade bland värnpliktigt manskap	Sammanlagt antal sjukdagar	Behäftade med sjukdomen vid insättelsen till tjänstgöring	Insjuknade under tjänstgöringstiden	Insjuknade utom förlägningsorten	Summa insjuknade bland fast anställdt manskap	Summa insjuknade bland värnpliktigt manskap	Sammanlagt antal sjukdagar	
I. Arméfördelningen.													
1	Fast anställdt manskap	2	29	12	43	2 186	—	—	—	—	—	44	
2	Värnpliktigt manskap	27	8	5	—		40	1	1	1	—		3
II. Arméfördelningen.													
3	Fast anställdt manskap	2	14	1	17	1 051	—	—	—	—	—	67	
4	Värnpliktigt manskap	16	1	3	—		20	2	—	—	—		2
III. Arméfördelningen.													
5	Fast anställdt manskap	7	12	8	27	1 627	—	1	2	3	—	61	
6	Värnpliktigt manskap	23	11	6	—		40	—	—	—	—		—
IV. Arméfördelningen.													
7	Fast anställdt manskap	7	67	6	80	5 419	—	6	—	6	—	338	
8	Värnpliktigt manskap	66	32	15	—		113	2	1	2	—		5
V. Arméfördelningen.													
9	Fast anställdt manskap	3	10	1	14	1 660	—	1	—	1	—	38	
10	Värnpliktigt manskap	18	5	8	—		31	—	—	—	—		—
VI. Arméfördelningen.													
11	Fast anställdt manskap	—	20	—	20	1 335	—	—	—	—	—	—	
12	Värnpliktigt manskap	21	8	4	—		33	—	—	—	—		—
Bodens trupper.													
13	Fast anställdt manskap	—	2	2	4	186	—	—	—	—	—	—	
14	Värnpliktigt manskap	1	—	3	—		4	—	—	—	—		—
Gottlands trupper.													
15	Fast anställdt manskap	—	4	1	5	222	—	1	—	1	—	28	
16	Värnpliktigt manskap	1	3	—	—		4	—	—	—	—		—
Summa		194	226	75	210	285	13 686	5	11	5	11	10	576

inom armén år 1911.

1	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25
	Nyförvärfvad syfilis (Syphilis recens)						Recidiverande syfilis (Syphilis recidiv.)					
	Behäftade med sjukdomen vid insättelsen till tjänstgöring	Insjuknade under tjänstgöringstiden		Summa insjuknade bland fast anställt manskap	Summa insjuknade bland värnpliktigt manskap	Sammanlagt antal sjukdagar	Behäftade med sjukdomen vid insättelsen till tjänstgöring	Insjuknade under tjänstgöringstiden		Summa insjuknade bland fast anställt manskap	Summa insjuknade bland värnpliktigt manskap	Sammanlagt antal sjukdagar
		Snittade inom förläggningorten	Snittade utom förläggningorten					Snittade inom förläggningorten	Snittade utom förläggningorten			
I. Arméfördelningen.												
Fast anställdt manskap	—	1	—	1	—	249	—	2	—	2	—	50
Värnpliktigt manskap	5	—	—	—	5		1	—	—	—	1	
II. Arméfördelningen.												
Fast anställdt manskap	1	3	1	5	—	202	—	—	—	—	—	—
Värnpliktigt manskap	—	1	—	—	1		—	—	—	—	—	
III. Arméfördelningen.												
Fast anställdt manskap	1	1	1	3	—	155	—	—	1	1	—	82
Värnpliktigt manskap	—	—	1	—	1		4	—	2	—	6	
IV. Arméfördelningen.												
Fast anställdt manskap	—	2	—	2	—	411	—	—	—	—	—	25
Värnpliktigt manskap	10	1	—	—	11		2	—	1	—	3	
V. Arméfördelningen.												
Fast anställdt manskap	—	—	—	—	—	29	—	—	—	—	—	31
Värnpliktigt manskap	1	—	—	—	1		1	—	1	—	2	
VI. Arméfördelningen.												
Fast anställdt manskap	—	—	—	—	—	57	—	—	—	—	—	—
Värnpliktigt manskap	1	—	—	—	1		—	—	—	—	—	
Bodens trupper.												
Fast anställdt manskap	—	1	—	1	—	94	—	—	—	—	—	—
Värnpliktigt manskap	—	—	—	—	—		—	—	—	—	—	
Gottlands trupper.												
Fast anställdt manskap	—	2	—	2	—	136	—	2	—	2	—	89
Värnpliktigt manskap	1	—	—	—	1		—	—	—	—	—	
Summa	20	12	3	14	21	1 333	8	4	5	5	12	277

Tab. n:r 6. Fördelningen på åldersgrupper af de döda bland arméns manskap år 1911.

Under 21 år	19
21—25 år	62
Öfver 25 år	5
Summa	86

Tab. n:r 7. Vårdade sjuka å Garnisonssjukhusen år 1911.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
Sjukhus	Kvarliggande från 1910	Inkomna					Summa vårdade	Utskrifna					Kvarliggande till 1912	Antal underhållsdagar
		Under 21 år	21--25 år	26--40 år	Öfver 40 år	Summa		Döda	Öfverflyttade till annan sjukvårdsanstalt	Odugliga till fortsatt krigstjänst	Dugliga till fortsatt krigstjänst			
Stockholm	66	383	1 628	75	59	2 145	2 211	1 987	103	30	25	2 145	66	46 741
Karlsborg.....	7	172	528	19	4	723	730	712	10	—	5	727	3	7 748
Boden	6	45	264	9	—	318	324	303	6	2	6	317	7	6 525
Sköfde	4	10	129	2	—	141	145	137	1	1	2	141	4	2 103
Visby	1	22	105	8	—	135	136	125	6	1	—	132	4	2 557
Summa	84	632	2 654	113	63	3 462	3 546	3 264	126	34	38	3 462	84	65 674

Tab. n:r 8. Vårdade sjukdomar

	11	10	9	8	7	6	5	4	3	2	1	
	Stelkramp. — Tetanus	Rödsot. — Dysenteria	Inhemsk kolera. — Cholera nostras	Asiatisk kolera. — Cholera asiatica	Tarmtyfus. — Febris typhoides	Fläcktyfus. — Febris exanthematicus	Rash. — Rubecola	Mässling. — Morbilli	Skarlakansfeber. — Scarlatina	Vattenkoppor. — Varicellæ	Smittkoppor. — Variola. Variolois	Bildningsfel och medfödda sjukdomar
1	—	—	—	—	5	—	7	21	3	1	—	3
2	—	—	—	—	12	—	28	13	—	—	—	—
3	—	—	—	—	—	—	—	2	26	2	—	2
4	—	—	—	—	—	—	4	1	—	—	—	—
5	—	—	—	—	4	—	—	—	—	—	—	—
	—	—	—	—	21	—	39	37	29	3	—	5
												Summa
	</											

	23 f	24	25	26	27	28	29	30	31 a	31 b	31 c	31 d
Garnisonssjukhus	Rheumatismus gonorrhoeicus	Enkelt veneriskt sår. — Ulcus molle. Chancere (med följsjukdomar)	Feber af obestämd art. — Febricula. Febris ephemera	Andra akuta infektionssjukdomar	Trikinsjukdom. — Trichinosis	Masksjukdom. — Helminthiasis	Skabb. — Scabies	Andra Zooparasitära sjukdomar	Lungtuberkulos. — Tuberculosis pulmonum	Körteltuberkulos. — Tuberculosis glandularum lymphaticarum	Ben- och ledgångstuberkulos. — Tuberculosis ossium et articularum	Hudtuberkulos. — Tuberculosis cutis
1 Stockholm	4	42	3	—	—	5	99	—	60	9	9	3
2 Karlsborg	—	1	46	—	—	—	5	—	2	5	—	—
3 Boden	—	2	5	—	—	—	—	—	6	—	1	—
4 Skövde	—	1	27	2	—	1	—	—	2	—	—	—
5 Visby	—	1	1	—	—	—	—	—	5	—	—	—
Summa	4	47	82	2	—	6	104	—	75	14	10	3

Anm. Kolumnernas nummer i denna tabell motsvara resp. nummer i rapportformulärens sjukdomsnomenklatur.

å Garnisonssjukhusen år 1911.

12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23 a	23 b	23 c	23 d	23 e	
Ros. — Erysipelas	Septisk lymfader- och lymfkörtel-inflammation. — Lymphangitis et lymphadenitis septica	Blodförgiftning. Varfeber. — Septicämia. Pyämia	Akut ledgångsreumatism. — Rheumatismus articularis acutus	Halsfluss. — Angina tonsillaris	Difteri. Strypsjuka. — Diphtheria. Croup	Påssjuka. — Parotitis epidemica	Kikhosta. — Pertussis	Influensa. — Influenza epidemica	Akut barnförslämning. — Polio-myelitits anterior acuta	Epidemisk hjärnhinneinflammation. — Meningitis cerebrospinalis epidemica	Dröppel. — Gonorrhoea. Urethritis gonorrhoeica	Prostatitis gonorrhoeica	Cystitis gonorrhoeica	Epididymitis gonorrhoeica	Conjunctivitis gonorrhoeica	1 2 3 4 5
12 1 4 1 —	12 5 7 — 2	4 — — — —	61 11 8 — 4	26 63 4 23 3	4 1 — — 13	37 — 2 — —	— — — — —	6 — 20 8 8	1 — — — —	— — — — —	290 15 5 5 6	1 — — — —	2 — — — —	43 1 1 — —	— — — — —	—
18	26	4	91	119	18	39	—	42	1	—	314	1	2	45	—	—

31 e	31 f	31 g	31 h	31 i	32	33 a	33 b	34	35	36	37	38	39	40	41	
Lupus vulgaris	Urogenitaltuberkulos. — Tuberculosis urogenitalis	Hjärn- och hjärnhinne-tuberkulos. — Tuberculosis cerebri. Meningitis tuberculosa	Allmän tuberkulos. — Tuberculosis. Tuberculi. miliaris acuta	Andra former af tuberkulos	Trakom. — Conjunctivitis trachomatosa	Nyförvärfvad syfilis. — Syphilis recens	Recidiverande syfilis. — Syphilis recidivans	Andra kroniska infektions-sjukdomar	Blekeot. Blodbrist. — Chlorosis. Anämia	Blodfläcksjuka. — Morbus maculosus Werlhofii. Purpura	Skörbjugg. — Scorbutus	Blöddaresjuka. — Hämophilii	Gikt. — Arthritis vera sive urica	Soakersjuka. — Diabetes mellitus	Andra ämnesomsättnings- och blodsjukdomar	1 2 3 4 5
— — — — —	3 — — — —	— — 2 — —	— — — — —	2 — — — —	— — — — —	71 2 4 — 3	— — — — —	— — — — —	15 2 — — —	— — — — —	— — — — —	— — — — —	— — — — —	1 — — — —	— — — — —	—
—	3	2	—	2	—	80	2	—	18	—	—	—	—	1	—	—

	Garnisonssjukhus	42	43	44	45	46	47	48	49	50	51
		Kronisk alkoholförgiftning. — Alcoholismus chronicus. Delirium tremens	Andra kroniska förgiftnings-sjukdomar	Sinnessjukdom	Nervinflammation. — Neuritis. — Polyneuritis	Nervsmärta. — Neuralgia	Perifer förlamning. — Paresis. Paralysis	Fallandesot. — Epilepsia	Nervsvaghet. — Neurasthenia	Rygmärgsinflammation. — Myelitis	Hjärnhinneinflammation. — Meningitis cerebralis
1	Stockholm	28	—	6	—	13	9	5	15	—	—
2	Karlsborg	—	—	1	1	6	—	—	4	—	—
3	Boden	—	—	1	1	1	1	—	2	—	1
4	Sköfde	1	—	—	—	—	4	—	—	—	—
5	Visby	1	—	1	—	—	—	—	1	—	—
	Summa	30	—	9	2	20	14	5	22	—	1

	Garnisonssjukhus	64	65	66	67	68	69	70	71	72	73
		Inflammation i hjärtsäcken. — Pericarditis	Inflammation i hjärtat. — Myocarditis. Endocarditis	Organiskt hjärtfel. — Vitium organicum cordis	Hjärt hypertrofi. — Hypertrophia cordis	Nervös hjärtsjukdom. — Affectio cordis nervosa	Akut svaghetsstånd hos hjärtat. — Insufficiencia cordis acuta	Blödaderbräck. — Varix	Blödåderinflammation. — Phlebitis. Periphlebitis	Blödpropp. — Thrombosis. Embolia	Andra sjukdomar i cirkulationsorganen
1	Stockholm	3	5	24	2	7	—	63	2	2	3
2	Karlsborg	1	—	—	—	5	—	13	—	—	—
3	Boden	1	—	—	—	—	—	7	—	—	—
4	Sköfde	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
5	Visby	—	—	1	—	—	—	4	—	—	—
	Summa	5	5	25	2	12	—	87	2	2	3

TAB. 8 (FORTS.). VÅRDADE SJUKDOMAR Å GARNISONSSJUKHUSEN ÅR 1911. 117

52	53	54 a	54 b	55	56	57	58 a	58 b	58 c	59	60	61	62 a	62 b	63
Hjärnblödning. — Hämorrhagia cerebri	Andra sjukdomar i nervsystemet	Conjunctivitis catarrhalis	Conjunctivitis phlyctenulosa	Keratitis	Iritis	Panophthalmitis	Myopia	Hypermetropia	Astigmatismus	Andra ögonsjukdomar	Inflammation i hörselgången. Böld i hörselgången. — Otitis externa diffusa. Furunculus meatus auditorii	Katarr i mellanörat. — Catarrhus cavi tympani	Varig inflammation i mellanörat. — Otitis media purulenta	Varig inflammation i mellanörat m. komplikat. åt omgivande delar. — Mastoiditis etc.	Andra öronsjukdomar
2	6	6	4	5	3	—	—	1	—	13	3	3	47	19	1
—	4	10	2	—	2	—	—	—	—	4	3	2	17	—	—
—	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—	1	—	15	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—
2	10	16	9	5	5	—	—	1	—	17	7	5	85	19	1

1
2
3
4
5

74	75	76	77 a	77 b	78	79	80	81	82	83 a	83 b	83 c	84	85	86	87 a
Sjukdomar i näsan och dess binälor	Strupkatarr. — Laryngitis. Tracheitis	Ödem i struphuvudet. — Oedema laryngis. Oedema glottidis	Akut luftrörsskatarr. — Bronchitis acuta	Kronisk luftrörsskatarr. — Bronchitis chronica	Astma. — Asthma bronchiale	Lungemlysem. — Emphysema pulmonum	Hämorrhagia pulmonum	Katarral lunginflammation. — Bronchopneumonia. Pneumonia lobularis	Krupös lunginflammation. — Pneumonia crouposa sive lobaris	Torr lungsäcksinflammation. — Pleuritis sicca sive fibrinosa	Serös lungsäcksinflammation. — Pleuritis serosa	Varig lungsäcksinflammation. — Empyema pleurae	Andra sjukdomar i andningsorganen	Inflammation i mun och tunga. — Stomatitis. Glossitis	Inflammation i svalg och magsvaga. — Pharyngitis. Oesophagitis	Akut magkatarr. — Gastritis acuta
53	23	—	159	20	1	1	3	43	32	14	26	4	6	5	—	31
3	6	—	54	1	—	—	3	2	11	1	9	—	—	—	—	42
2	—	—	5	—	—	—	—	6	5	2	—	—	—	—	—	8
—	—	—	16	—	—	—	—	15	—	—	—	—	—	—	—	4
—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	19
58	29	—	239	21	1	1	6	68	48	24	35	4	6	5	—	104

1
2
3
4
5

	96	95 b	95 a	94	93	92 b	92 a	91	90	89	88	87 b
	Förstoppning. — Obsipatio	Inklämdt bräck. — Hernia incarcerated	Rörligt bräck. — Hernia mobilis	Tarmhinder. Tarmvred. — Ileus. Volvulus. Invagination	Blindarmsinflammation. — Appendicitis	Kronisk tarmkatarr. — Enteritis etc. chronica	Akut tarmkatarr. — Enteritis, colitis, entero-colitis acuta	Mag-tarmkatarr. — Gastro-enteritis	Utvigkning af magsäcken. — Dilatatio ventriculi	Magsår. — Ulcus ventriculi. Ulcus duodeni	Funktionell magsäckssjukdom. — Neurosis ventriculi	Kronisk magkatarr. — Gastritis chronica
1 Stockholm	4	1	—	43	55	3	18	—	—	13	15	14
2 Karlsborg	—	—	1	1	11	—	72	7	—	1	—	1
3 Boden	—	—	—	—	2	—	7	—	—	—	—	—
4 Sköfde	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	2	—
5 Visby	—	—	—	—	3	1	—	—	—	—	1	1
Summa	5	1	47	—	72	4	97	7	—	14	15	18

	122	121	120	119	118	117	116	115b	115 a	114	113
	Kronisk ledgångsreumatism. — Rheumatismus articularis chronicus	Inflammation i ledgång. — Synovitis. Arthrititis	Ledsyftet. — Anchylosis	Falsk ledställning. — Scoliosis. Genu valgum. Pes varus. Hallux valgus etc.	Inflammation i slämsäck. — Bursitis. Hygroma	Senknuta. — Ganglion	Inflammation i senskida. — Tendovaginitis	Kronisk muskelreumatism. — Rheumatismus muscularis chronicus	Akut muskelinflammation, muskelreumatism. — Myitis acuta. Rheumatismus muscul. acutus	Andra sjukdomar i urin- och könsorganen	Pungåderbräck. — Varicocele.
1 Stockholm	8	15	—	8	8	—	1	6	15	15	15
2 Karlsborg	4	8	—	—	1	—	6	—	14	2	1
3 Boden	—	10	—	—	4	2	1	—	3	1	—
4 Sköfde	1	—	—	—	—	—	—	—	4	—	—
5 Visby	1	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—
Summa	14	34	—	8	13	2	8	6	39	18	16

TAB. 8 (FORTS.). VÄRDADE SJUKDOMAR Å GARNISONSSJUKHUSEN ÅR 1911. 119

		1	2	3	4	5	
112	Vattenbräck. Pungsvullnad. — Hydrocele. Hämatocele. Pyocoele	6	1	1	1		8
111	Testikelinflammation. — Epididymitis. Orchitis	2	2	1	1		4
110	Förtängning af förhuden. — Phimosis. Paraphimosis	8	1	1	1		8
109	Urinrörförtängning. — Strictura urethrae	1	1	1	1		1
108	Blåskörtelinflammation. — Prostatitis. Abscessus prostatae	1	1	1	1		—
107	Funktionell blåssjukdom. — Neurosis vesicae urinariae. Enuresis nocturna	6	1	1	1		8
106	Katarr, inflammation i urinblåsan. — Cystitis	1	1	3	1		5
105	Ägghviteurin. — Albuminuria	12	1	1	1		12
104	Njursten. — Lithiasis renalis	1	1	1	1		—
103 b	Kronisk njurinflammation. — Nephritis chronica	13	2	1	1		15
103a	Akut njurinflammation. — Nephritis acuta	2	1	1	1		3
102	Andra sjukdomar i matsmältningsorganen	12	1	1	1		13
101	Gallsten. — Cholelithiasis	1	1	1	1		—
100	Gulsot. — Icterus catarrhalis	16	3	14	2		35
99	Bukhinneinflammation. — Peritonitis	1	1	1	1		—
98	Ändarmsspricka. — Ändarmskontraktur. — Fisura. Contractura ani	1	1	1	1		1
97	Inflammation kring ändtarmen. Ändarmsfistel. — Periproctitis. Fistula ani	11	1	1	1		13

		1	2	3	4	5	
138	Nageltrång. — Unguis incarnatus. Paronychia	19	12	11	1		43
137	Herpes tonsurans. Sycosis	3	2	1	1		6
136	Favus	1	1	1	1		—
135	Impetigo. Ecthyma	1	1	1	1		1
134	Eczema	20	14	11	1		46
133	Psoriasis	15	3	1	1		20
132	Herpes zoster	1	1	1	1		1
131	Urticaria	7	1	1	1		7
130	Erythema multiforme et nodosum	4	1	1	1		5
129	Andra sjukdomar i rörelseorganen och bensystemet	1	1	1	1		1
128	Ansträngningsperiostit. — Periostitis tibiale ab exercitio	1	1	1	1		—
127	Marschsvulst. — Syndesmitis metatarsa	1	5	1	1		5
126	Fotödem. — Oedema pedis	1	1	1	1		—
125	Bekhinneinflammation. — Periostitis	19	2	1	1		22
124	Ben- och benmärgsinflammation. — Osteitis. Osteomyelitis.	2	1	1	1		2
123	Ledmus. — Mus articulares. Corpus mobile in articulo	1	2	1	1		3

Garnisonssjukhus		139	140	141	142	143	144
		Bindväsinflammation. Bulnad. — Phlegmone. Abscessus	Böld. — Furunculus. Carbunculus	Rötsår. — Ulcus	Brand. — Gangræna	Andra sjukdomar i huden eller bindväven	Svulst. — Tumor
1	Stockholm	73	21	7	—	15	37
2	Karlsborg	28	10	1	—	7	1
3	Boden	4	3	1	—	1	6
4	Sköfde	—	—	—	—	—	—
5	Visby	1	1	—	—	1	2
Summa		106	35	9	—	24	46

Garnisonssjukhus		154 a	154 b	154 c	155 a	155 b	155 c
		Skada, orsakad af förbränning el. explosion. 1. gr. förbränning	2. gradens förbränning	3. gradens förbränning	1. gradens förfrysning	2. gradens förfrysning	3. gradens förfrysning
1	Stockholm	—	1	—	—	—	—
2	Karlsborg	—	3	1	—	—	—
3	Boden	—	1	—	1	—	—
4	Sköfde	—	—	—	—	—	—
5	Visby	—	—	—	—	—	—
Summa		—	5	1	1	—	—

TAB. 8 (FORTS.). VÄRDADE SJUKDOMAR Å GARNISONSSJUKHUSEN ÅR 1911. 121

145	146	147 a	147 b	148 a	148 b	149	150	151 a	151 b	151 c	152	153
Muskelbristning. Senbristning. Sensträckning	Ledvrickning	Enkel luxation.	Komplicerad luxation	Enkelt benbrott.	Kompliceradt benbrott	Stöt och krossning. Krossår	Sår af skarpt eller spetsigt vapen. (Hugg-, stick- eller skärsår)	Enkelt skottsår. Skottsår i mjukdelarna	Kompliceradt skottsår. Skottfraktur	Inträngande skottsår	Skotskaf. Skafsår efter skidbindning e. d.	Ridsår
1 1 1 1	18 18 — 1	9 2 7 1	— — — —	45 8 4 1 2	8 — — — —	60 28 10 1 4	19 18 6 1 2	4 — 1 — —	— — — — —	— — 1 — —	— 6 — — —	— — — — —
2	37	19	—	60	8	103	45	5	—	1	6	—

1
2
3
4
5

156	157 a	157 b	157 c	157 d	157 e	157 f	157 g	158	159	160	161
Solstyg. Värmeslag	Akut förgiftning af alkohol	Akut förgiftning af narkotiska ämnen	Akut förgiftning af kolas eller lysgas	Akut förgiftning af metallsalter	Akut förgiftning af syror eller alkalier	Akut förgiftning af födoämnen	Akut förgiftning af andra gifter	Andra skador	Självmord. Självmordsförsök.	Sjukdom af obestämd art	Observationspatienter
2 — — — —	— — — — —	— — — — —	— — — — —	— — — — —	— — — — —	— — — — —	— — — — —	15 1 1 — —	— — — — —	— — — — —	62 14 18 5 3
2	—	—	—	—	—	—	—	17	—	—	102

1
2
3
4
5

Tab. n:r 9. Operationer utförda å Garnissonssjukhusens patienter år 1911.

122

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
Operation (Enl. K. Med.-styr:s cirk. d. 11 dec. 1891)	Antal	Sjukdom	Den sjukas ålder			Operationens ut- gång			Sjukhus					Anmärkingar
			Under 15 år	15—55 år	Öfver 55 år	God	Mindre god	Dålig	Stockholm	Karlsborg	Boden	Sköfde	Visby	
1. Amputation:														
b) å underarm	1	Krossning	—	1	—	1	—	—	—	1	—	—	—	
e) å fingrar	4	Laceratio	—	4	—	4	—	—	3	1	—	—	—	
3. Osteotomi och uppmäjsling af ben	1	Caries ossis tempor.	—	1	—	1	—	—	1	—	—	—	—	
6. Osteosyntes	1	Fractura patellæ	—	1	—	1	—	—	1	—	—	—	—	
8. Trepanation	1	Fractura cranii c. compress. ce- rebri	—	1	—	—	—	1	1	—	—	—	—	Pat. afled af en in vitam ej diagnosticerad meningeal- blödning å andra sidan, uppkommen troligen ge- nom contrecoup.
9. Operation å fingrar.....	1	Spina ventosa	—	1	—	1	—	—	—	—	1	—	—	
10. Exartikulation: g) å fingrar och tår.....	2	Contractura	—	2	—	2	—	—	2	—	—	—	—	
	9	Sår	—	9	—	9	—	—	8	1	—	—	—	
11. Resektion: g) af tåled	2	Hallux valgus	—	2	—	2	—	—	2	—	—	—	—	
12. Artrotomi och ledpunktion...	2	Mus articularis	—	2	—	2	—	—	1	—	1	—	—	
	11	Synovitis genus	—	11	—	11	—	—	8	1	2	—	—	
13. Reposition	3	Luxatio axillaris	—	3	—	3	—	—	3	—	—	—	—	
»	4	» cubiti	—	4	—	4	—	—	1	1	2	—	—	
»	2	» menisc. genus	—	2	—	2	—	—	2	—	—	—	—	
»	1	» pedis	—	1	—	1	—	—	1	—	—	—	—	

TAB. 9. OPERATIONER UTFÖRDA Å

13. Reposition	1 Luxatio phalang. dig.....	—	1	—	1	—	—	1	—	—	—	—	
14. Sensutur	2 Sår	—	2	—	2	—	—	—	2	—	—	—	
17. Operation å senskidor.....	1 Tendovagin. suppur.	—	1	—	1	—	—	1	—	—	—	—	
	1 , chron.	—	1	—	1	—	—	1	—	—	—	—	
18. Andra operationer å ledgå- gar, senor etc.	7 Hygroma præpatellare	—	7	—	7	—	—	6	—	1	—	—	
	1 , olecrani	—	1	—	1	—	—	1	—	—	—	—	
	2 Ganglion art. man.....	—	2	—	2	—	—	—	—	2	—	—	
21. Operat. för varicer	75 Åderbräck	—	75	—	75	—	—	52	12	8	—	—	3
22. Nervsöm å N. radialis	1 Laceratio humeri	—	1	—	1	—	—	1	—	—	—	—	
33. Plastiska operationer	1 Contract. cicatric. dig.	—	1	—	1	—	—	1	—	—	—	—	
	3 Syndactyli	—	3	—	3	—	—	1	—	2	—	—	
34. Exstirpation af lymfkörtlar...	11 Lymfomata colli	—	11	—	11	—	—	7	4	—	—	—	
35. Exstirpation af tumörer:													
c) cysta	14 Cysta ateromatosa	—	14	—	14	—	—	12	—	—	—	—	2
	6 " dermoid.	—	6	—	6	—	—	5	1	—	—	—	
	1 , 	—	1	—	1	—	—	1	—	—	—	—	
e) angiom	1 Angioma	—	1	—	1	—	—	—	—	1	—	—	
g) papillom	9 Papillomata	—	9	—	9	—	—	4	—	5	—	—	
h) fibrom	1 Fibroma	—	1	—	1	—	—	1	—	—	—	—	
i) lipom	3 Lipoma	—	3	—	3	—	—	2	1	—	—	—	
l) andra svulster	1 Verruca	—	1	—	1	—	—	—	1	—	—	—	
37. Tonsillotomi	13 Hypertrofia tons.	—	13	—	13	—	—	10	—	3	—	—	
42. Operation för adenoida ve- getationer i svalget	1 Adenoida vegetat.	—	1	—	1	—	—	1	—	—	—	—	
43. Intralaryngeal operation för tumör	1 Polyp. chordæ vocalis.....	—	1	—	1	—	—	1	—	—	—	—	
52. Andra operationer å hufvud och hals (Conchotomia)...													
	1 Sinusit. maxillaris	—	1	—	1	—	—	1	—	—	—	—	
	5 Rhinit. chron. hypertr.	—	5	—	5	—	—	5	—	—	—	—	
Kilians operat.	2 Deviat. sept. nasi.....	—	2	—	2	—	—	2	—	—	—	—	
53. Amputation af bröstkörtel...	1 Mastitis	—	1	—	1	—	—	1	—	—	—	—	
54. Torakocentes	2 Hæmothorax traum.	—	2	—	2	—	—	2	—	—	—	—	

Verkställd 1 år efter trauma-
mat. Pat. kvarligger, och
resultatet kan ej fullt be-
dömas, men sensibiliteten
är återvunnen fullst., och
några muskler halva bör-
jat fungera.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
Operation (Enl. K. Med.-styr:s cirk. d. 11 dec. 1891)	Antal	Sjukdom	Den sjukas ålder		Operationens ut- gång		Sjukhus				Anmärkningar			
			Under 15 år	15—55 år	Öfver 55 år	God	Mindre god	Dålig	Stockholm	Karlsborg		Boden	Sköfde	Visby
	1	Pleuritis septic.	—	1	—	—	—	1	1	—	—	—	—	
	1	» acut.	—	1	—	1	—	—	—	1	—	—	—	
	5	» exsud.	—	5	—	5	—	—	—	—	5	—	—	
55. Torakotomi med resektion af rebben	4	Empyema	—	4	—	3	—	1	4	—	—	—	—	* App. gangr. perf. cum peritonit. pur.
58. Laparotomi	2	Bukabscesser efter appendicitiska diffusa peritoniter	—	2	—	1	—	1	2	—	—	—	—	
71. Operation för perityphlitis	31	Appendicitis	—	31	—	30	—	*1	25	6	—	—	—	
76. Radikal operation för bråck	41	Herniæ ing. mobil. et incarce- ratæ	—	41	—	41	—	—	36	1	4	—	—	
78. Operation för ändtarmsfistel	11	Abscess. ad anum	—	11	—	11	—	—	10	—	1	—	—	
79. Operation för hemorrohi- der	9	Hemorroider	—	9	—	9	—	—	8	1	—	—	—	
91. Operation för phimosis.....	7	Phimosis	—	7	—	7	—	—	7	—	—	—	—	
92. Operation för hydrocele ...	7	Hydrocele	—	7	—	7	—	—	6	—	1	—	—	
93. Operation för varicocele ...	15	Varicocele	—	15	—	15	—	—	15	—	—	—	—	
94. Exstirpation af testis.....	1	Sarcoma.....	—	1	—	1	—	—	1	—	—	—	—	* Tbc. prostatæ (kvarligger).
	2	Tuberculos	—	2	—	1	*1	—	2	—	—	—	—	
125. Bowmans operation	5	Stenos. canal. lachrym.	—	5	—	5	—	—	5	—	—	—	—	
127. Operation för chalazion ...	3	Chalazion	—	3	—	3	—	—	2	—	1	—	—	
131. Skrapning af hornhinnan...	4	Corp. alien.	—	4	—	4	—	—	4	—	—	—	—	
144. Enucleation af bulben	1	Glaucoma	—	1	—	1	—	—	1	—	—	—	—	

150. Operation för öronpolyp ...	1 Öronpolyp.....	—	1	—	1	—	—	1	—	—	—	—
151. Paracentes af trumhinnan...	18 Otit. med. pur. ac.	—	18	—	18	—	—	15	1	2	—	—
153. Öppnande af cell. mastoid.	2 Empyema proc. mastoid.	—	2	—	2	—	—	2	—	—	—	—
154. Andra öronoperat.:												
a) Schwarzes op.	4 Otit. med. purul.	—	4	—	4	—	—	4	—	—	—	—
b) dränage af sinus transv.	3 Sinusit. transv.	—	3	—	2	—	1	3	—	—	—	—
c) underbindn. af vena jugularis	2 Trombophlebitis sin. transv.....	—	2	—	1	—	1	2	—	—	—	—
XII. Operationer, som ej kunna hänföras till ofvanstående hufvudafdelningar	32 Unguis incarnatus	—	32	—	32	—	—	18	—	12	—	2
	12 Phlegmone. Abscess	—	12	—	12	—	—	—	—	5	—	7
	1 Carbunculus	—	1	—	1	—	—	—	—	1	—	—
	7 Furunculus	—	7	—	7	—	—	—	—	1	—	6
	3 Lymphadenit. septica	—	3	—	3	—	—	—	—	—	—	3
	1 Clavus	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	1
	3 Frakturer	—	3	—	3	—	—	—	—	3	—	—
	2 Corp. alien. man.	—	2	—	2	—	—	2	—	—	—	—
	1 „ „ antibrachii.....	—	1	—	1	—	—	1	—	—	—	—
Summa	455	—	455	—	447	1	7	331	36	64	—	24

Tab. n:r 10. Revaccination af manskaf vid armén år 1911.

Truppförband	Antal revac- cinera- de	Resultat		
		Godt	Osikkert	Intet
Karlskrona grenadjärregemente	399	237	—	162
Hallands regemente	808	282	60	466
Kronobergs »	29	6	—	23
Norra Skånska infanteriregementet	10	9	—	1
Södra »	550	354	65	131
Skånska husarregementet, I. bat.	83	29	11	43
» » II. »	100	60	15	25
Skånska dragonregementet	425	325	—	100
Kronprinsens husarregemente	259	156	9	94
Vendes artilleriregemente	169	127	—	42
Skånska trängkåren	264	213	5	46
Första lifgrenadjärregementet	597	452	—	145
Andra »	421	258	77	86
Jönköpings regemente	86	78	—	8
Kalmar »	173	83	18	72
Garnisonskommenderingen i Norrköping	89	14	4	71
Volontärskolan i Jönköping	13	1	—	12
Smålands husarregemente	161	69	—	92
Smålands artilleriregemente	124	38	2	84
Östgöta trängkår	243	109	10	124
Västgöta regemente	59	45	7	7
Skaraborgs »	665	473	—	192
Älfsborgs »	4	4	—	—
Bohusläns »	88	56	6	26
Volontärskolan å Karlsborg	117	75	8	34
» i Varberg	108	17	5	86
Lifregementets husarer	116	75	—	41
Göta artilleriregemente	86	33	11	42
Boden—Karlsborgs artilleriregemente, I. bat.	183	153	11	19
Göta ingenjörkår, 1.—4. komp.	278	271	1	6
Göta trängkår	30	11	2	17
Svea lifgarde	185	44	2	139
Göta »	187	155	6	26
Lifregementets grenadjärer	286	179	3	104
Södermanlands regemente	7	6	—	1
Vaxholms grenadjärregemente	30	16	—	14
Lifgardet till häst	119	36	—	83
Svea artilleriregemente	351	159	70	122
Positionsartilleriregementet	86	36	—	50
Svea ingenjörkår, 1.—4. komp.	284	254	13	17
» 5. komp.	7	5	—	2
Fälttelegrafkåren	47	42	—	5
Svea trängkår	31	25	1	5
Upplands infanteriregemente	30	—	3	27
Dalregementet	114	83	—	31
Västmanlands regemente	110	35	9	66
Värmlands »	106	106	—	—
Lifregementets dragoner	251	107	50	94
Skånska husarregementets detaschement i Uppsala	34	23	—	11
Upplands artilleriregemente	71	42	—	29
Hälsinge regemente	53	34	4	15
Transport	9 126	5 500	488	2 138

Truppförband	Antal revac- cinera- de	Resultat		
		Godt	Osäkert	Inlet
Transport	9 126	5 500	488	2 138
Västerbottens regemente	72	14	11	47
Jämtlands fältjägarregemente	115	79	6	30
Västernorrlands regemente	43	20	—	23
Norrlands dragonregemente	137	18	—	119
Norrlands artilleriregemente	271	167	62	42
Norrlands trängkår	15	7	4	4
Norrbottens regemente	30	15	1	14
Norrlands artilleriregemente, III. div.	28	—	—	28
Boden—Karlsborgs artilleriregemente, II. bat.	40	32	2	6
Bodens ingenjörkår	78	53	9	16
Gottlands infanteriregemente	63	33	—	30
Gottlands artillerikår	61	41	—	20
Summa	10 079	5 979	583	3 517

Tab. n:r 11. Inskrifningsområdenas ordningsföljd med hänsyn till antalet på grund af kroppsfel eller sjukdom frikallade år 1911.

1	2	1	2
21-åriga	% fri- kallade	Öfveråriga	% fri- kallade
1. Göteborgs och Bohus inskri- fningssområde	11'78	1. Norrbottens inskriptionsom- råde	14'14
2. Västerbottens inskriptionsomr.	13'49	2. Kopparbergs »	15'08
3. Älfsborgs norra »	13'97	3. Älfsborgs norra »	17'61
4. Värmlands »	15'08	4. Göteborgs o. Bohus »	17'74
5. Norrbottens »	15'71	5. Jämtlands »	18'30
6. Malmöhus södra »	15'90	6. Kalmar »	21'76
7. Kalmar »	16'10	7. Västernorrlands »	22'13
8. Blekinge »	16'25	8. Gäfleborgs »	22'47
9. Skaraborgs »	16'44	9. Värmlands »	22'50
10. Stockholms »	16'46	10. Blekinge »	22'60
11. Södermanlands »	16'72	11. Östergötlands östra »	22'69
12. Östergötlands östra »	16'91	12. Skaraborgs »	23'17
13. Jämtlands »	17'63	13. Hallands »	23'81
14. Malmöhus norra »	17'79	14. Västerbottens »	23'88
15. Västernorrlands »	18'84	15. Jönköpings »	25'58
16. Älfsborgs södra »	19'06	16. Stockholms »	26'98
17. Kopparbergs »	19'13	17. Kronobergs »	28'67
18. Jönköpings »	19'22	18. Malmöhus södra »	29'11
19. Örebro »	19'41	19. Älfsborgs södra »	29'63
20. Västmanlands »	19'53	20. Västmanlands »	29'75
21. Östergötlands västra »	20'10	21. Uppsala »	33'64
22. Kronobergs »	20'73	22. Östergötlands västra »	34'18
23. Gäfleborgs »	21'41	23. Örebro »	34'86
24. Hallands »	21'97	24. Södermanlands »	35'80
25. Gottlands »	23'05	25. Malmöhus norra »	36'29
26. Uppsala »	23'21	26. Gottlands »	50'00
Hela riket	17'58	Hela riket	24'33

Tab. n:r 12. Sammandrag af rapporterne om

1		2	3	4	5
		Vid förrättning pröfvade	Icke in-		
			Frikallade		
			På grund af kroppslig eller sjukdom. (Vpl. § 19 mom. 1 c)	På grund af förlust af medborgligt förtroende	Summa
I. Arméfördelningsområdet.					
1	21-åriga	6 476	1 192	—	1 192
2	Öfveråriga	693	192	1	193
3	Underåriga	971	—	—	—
II. Arméfördelningsområdet.					
4	21-åriga	4 819	871	—	871
5	Öfveråriga	500	123	—	123
6	Underåriga	492	—	—	—
III. Arméfördelningsområdet.					
7	21-åriga	5 867	866	—	866
8	Öfveråriga	659	134	—	134
9	Underåriga	668	—	—	—
IV. Arméfördelningsområdet.					
10	21-åriga	5 856	1 005	—	1 005
11	Öfveråriga	620	183	—	183
12	Underåriga	1 130	1	—	1
V. Arméfördelningsområdet.					
13	21-åriga	5 634	1 088	—	1 088
14	Öfveråriga	514	127	—	127
15	Underåriga	482	1	—	1
VI. Arméfördelningsområdet.					
16	21-åriga	6 589	1 157	—	1 157
17	Öfveråriga	820	163	—	163
18	Underåriga	449	—	—	—
Gottlands militärområde.					
19	21-åriga	282	65	—	65
20	Öfveråriga	16	8	—	8
21	Underåriga	20	—	—	—
		43 557	7 176	1	7 177

läkarebesiktningarna å värnpliktiga år 1911.

6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	
skrifna				Inskrifna					Summa				
Erhålлит uppskof med inskrifningen			Summa icke inskrifna	Utan personlig inställelse	Närvarande			Summa inskrifna	21-åriga	Öfveråriga	Underåriga	Summa summarum	
På grund af hälsoskäl	På grund af familjeskäl	Summa			Vapenföra		Icke vapenföra						
					I all vapentjänst	I viss vapentjänst							
152 11 —	40 51 —	192 62 —	1 384 255 —	168 32 1	3 950 311 902	231 14 34	743 81 34	5 092 438 971	6 476 — —	— 693 —	— — 971	6 476 693 971	1 2 3
171 13 —	42 54 —	213 67 —	1 084 190 —	65 20 —	3 051 228 482	30 1 1	589 61 9	3 735 310 492	4 819 — —	— 500 —	— — 492	4 819 500 492	4 5 6
201 31 —	56 113 —	257 144 —	1 123 278 —	237 27 —	3 862 278 649	77 5 3	568 71 16	4 744 381 668	5 867 — —	— 659 —	— — 668	5 867 659 668	7 8 9
129 19 —	25 40 —	154 59 —	1 159 242 1	60 13 —	3 952 292 1 083	30 5 7	655 68 39	4 697 378 1 129	5 856 — —	— 620 —	— — 1 130	5 856 620 1 130	10 11 12
160 11 —	79 109 —	239 120 —	1 327 247 1	23 2 —	3 653 225 463	49 2 1	582 38 17	4 307 267 481	5 634 — —	— 514 —	— — 482	5 634 514 482	13 14 15
190 17 —	99 162 —	289 179 —	1 446 342 —	81 13 —	4 250 379 411	115 7 11	697 79 27	5 143 478 449	6 589 — —	— 820 —	— — 449	6 589 820 449	16 17 18
16 — —	— 1 —	16 1 —	81 9 —	— — —	150 5 20	— — —	51 2 —	201 7 20	282 — —	— 16 —	— — 20	282 16 20	19 20 21
1 121	871	1 992	9 169	742	28 596	623	4 427	34 388	35 523	3 822	4 212	43 557	

Tab. n:o 13. Sammandrag af kassationsorsakerna

21-

1	2	3					
		Däraf frikallade					
		Bilnings- och utvecklingsfel		Kroniska in- fektions- sjukdomar		Konstitutionella sjukdomar	
Inskriftningsområden	Vid för- rättning pröf- vade	Fortvarande allmän svaghet	Ödtræcklig kropsplængd	Ödtræcklig mæng- og utvecklingsfel	Tuberkel- sjukdom	Ödtræcklig kroniska infektions- sjukdomar	Ödtræcklig konstitutionella sjukdomar
1 Malmöhus södra inskrifningsområde	1 522	11	3	—	31	—	1
2 Malmöhus norra »	1 377	14	2	3	27	—	—
3 Hallands »	1 279	23	3	4	39	—	—
4 Blekinge »	1 169	10	2	12	20	—	1
5 Kronobergs »	1 129	8	4	1	21	—	3
6 Kalmar »	1 255	10	7	3	21	—	1
7 Jönköpings »	1 238	11	2	4	22	—	—
8 Östergötlands västra »	1 179	17	4	4	17	—	2
9 Östergötlands östra »	1 147	5	8	1	9	—	1
10 Göteborgs och Bohus »	2 165	12	6	4	40	—	—
11 Älfsborgs södra »	1 233	21	1	3	27	—	—
12 Älfsborgs norra »	1 210	10	4	—	17	—	1
13 Skaraborgs »	1 259	10	4	6	12	—	1
14 Örebro »	1 283	10	6	3	20	—	1
15 Södermanlands »	1 310	4	5	7	13	—	—
16 Stockholms »	3 263	52	5	3	45	—	—
17 Värmlands »	1 337	17	6	4	18	—	—
18 Västmanlands »	1 362	13	9	4	31	—	1
19 Uppsala »	1 456	32	7	—	15	—	—
20 Kopparbergs »	1 479	13	4	2	40	—	1
21 Gäfleborgs »	1 163	25	1	4	23	—	—
22 Jämtlands »	1 373	24	3	3	10	—	1
23 Västernorrlands »	1 789	11	8	—	51	—	—
24 Västerbottens »	1 201	22	2	3	15	—	—
25 Norrbottens »	1 063	9	6	5	28	—	1
26 Gottlands »	282	5	—	—	4	—	—
Summa	35 523	399	112	83	616	—	16
27 Kassation % af samtlige kasserade	—	6.4	1.8	1.3	9.9	—	0.3
28 % af besigtigede	—	11.2	3.2	2.3	17.3	—	0.5

vid läkarbesiktningarna å värnpliktiga år 1911.

åriga.

7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	
på grund af kroppsfel eller sjukdom															
Sinessjukdomar	Nervsystemets sjukdomar		Ögonsjukdomar	Öron-sjukdomar		Cirkulationsorganens sjukdomar	Andningsorganens sjukdomar	Matsmält-ningsorganens sjukdomar		Urin- och könsorganens sjukdomar	Benstyrelsens och rörelseorganens sjukdomar	Hudsjukdomar och sjukdomar i bindväven	Svulster	Summa	
	Fallandesot	Öfriga sjukdomar i nervsystemet		Döftumhet	Döft och öfriga öron-sjukdomar			Bräck	Öfriga matsmält-ningsorganens sjukdomar						
13	1	4	11	—	21	57	4	5	20	8	42	10	—	242	1
16	2	4	18	1	12	94	5	—	2	7	30	7	1	245	2
23	7	9	7	3	10	100	—	3	1	4	42	3	—	281	3
14	5	6	6	1	14	60	2	—	4	3	28	1	1	190	4
16	6	1	13	6	17	72	5	—	19	4	30	7	1	234	5
20	9	4	8	3	17	44	2	1	7	2	41	1	1	202	6
20	3	6	7	1	21	65	4	—	25	10	33	3	1	238	7
14	—	9	11	2	21	80	2	2	5	5	40	1	1	237	8
14	—	4	11	4	23	44	3	3	25	5	31	3	—	194	9
13	3	3	17	1	34	42	7	3	15	5	47	3	—	255	10
16	1	2	14	3	21	78	9	1	2	2	34	—	—	235	11
14	1	8	8	2	15	37	4	1	6	12	27	2	—	169	12
20	4	6	13	2	28	42	10	—	12	8	28	1	—	207	13
17	4	4	19	2	18	48	4	1	40	10	38	3	1	249	14
4	2	4	22	1	24	69	4	—	16	4	33	6	1	219	15
19	9	10	27	4	35	188	6	6	43	12	68	4	1	537	16
18	5	2	16	3	12	27	4	1	29	2	35	2	—	201	17
11	4	9	13	2	23	62	4	3	23	6	42	5	1	266	18
14	3	7	16	4	29	100	13	7	10	14	62	3	2	338	19
14	7	4	12	2	23	81	3	1	40	3	29	4	—	283	20
19	1	3	25	—	29	61	5	1	5	6	39	2	—	249	21
18	5	8	12	7	21	45	4	1	30	7	38	5	—	242	22
16	7	4	17	3	30	106	2	2	32	5	40	1	2	337	23
13	3	—	6	6	11	30	13	1	15	4	16	2	—	162	24
7	7	2	8	—	15	26	5	7	2	—	32	7	—	167	25
2	—	2	5	1	7	17	7	2	—	3	7	2	1	65	26
385	99	125	342	64	531	1 675	131	52	428	151	932	88	15	6 244	
6.2	1.6	2.0	5.6	1.0	8.5	26.8	2.1	0.8	6.9	2.4	14.9	1.4	0.2	—	27
10.8	2.8	3.5	9.6	1.8	14.9	47.2	3.7	1.5	12.0	4.3	26.2	2.5	0.4	175.8	28

Tab. n:o 14. Sammandrag af kassationsorsakerna

Öfver-

1	Inskriftningsområden	2	Däraf frikallade					
			Bildnings- och utvecklingsfel			Kroniska infektions-sjukdomar		Konstitutionella sjukdomar
			Fortvrande allmän svaghet	Outtrækkelig kropslængd	Öfriga bildning- og udviklingsfel	Tuberkel-sjukdom	Öfriga kroniska infektions-sjukdomar	
1	Malmöhus södra inskrifningsområde	158	10	2	—	10	—	—
2	Malmöhus norra	124	12	—	—	5	1	—
3	Hallands	168	5	1	—	5	—	—
4	Blekinge	146	1	1	—	5	—	—
5	Kronobergs	97	2	2	—	2	—	—
6	Kalmar	216	6	1	—	11	—	—
7	Jönköpings	86	2	—	—	1	—	—
8	Östergötlands västra	79	7	—	—	3	—	—
9	Östergötlands östra	119	6	—	—	5	—	—
10	Göteborgs och Bohus	327	3	—	—	7	—	—
11	Älfsborgs södra	108	8	—	—	7	—	—
12	Älfsborgs norra	142	8	—	—	1	—	—
13	Skaraborgs	82	9	1	—	1	—	—
14	Örebro	109	11	1	1	6	—	—
15	Södermanlands	81	6	—	—	1	—	—
16	Stockholms	430	15	3	—	19	—	1
17	Värmlands	160	5	—	1	2	—	—
18	Västmanlands	121	5	1	—	4	—	—
19	Uppsala	107	7	—	—	2	—	1
20	Kopparbergs	126	1	2	1	3	—	—
21	Gäfleborgs	89	4	—	—	1	—	—
22	Jämtlands	153	4	—	—	5	—	—
23	Västernorrlands	253	4	1	—	8	—	—
24	Västerbottens	134	3	2	—	4	—	—
25	Norrbottnens	191	2	1	1	4	—	—
26	Gottlands	16	1	—	—	1	—	—
	Summa	3 822	147	19	4	123	1	2
27	Kassation % af samtlige kasserade	—	15·8	2·0	0·4	13·2	0·1	0·2
28	„ % „ „ besigtigade	—	38·5	5·0	1·0	32·2	0·3	0·5

vid läkarbesiktningarna å värnpliktiga år 1911.

åriga.

7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21
på grund af kroppsfel eller sjukdom														
Sjukesjukdomar	Nervsystemets sjukdomar		Ögonsjukdomar	Öron-sjukdomar		Cirkulationsorganens sjukdomar	Andningsorganens sjukdomar	Matsmältningsorganens sjukdomar		Urin- och könsorganens sjukdomar	Bensystemets och rörelseorganens sjukdomar	Hudsjukdomar och sjukdomar i blindtarmen	Svulster	Summa
	Fallandesot	Öfriga sjukdomar i nervsystemet		Döft och öfriga öron-sjukdomar	Döft och öfriga öron-sjukdomar			Bräck	Öfriga matsmältningsorganens sjukdomar					
4	1	—	1	—	—	7	1	1	4	1	4	—	—	46
4	—	—	1	—	—	13	1	—	—	2	3	1	—	45
2	1	2	1	—	—	13	1	—	2	1	5	—	1	40
1	2	1	2	—	—	12	1	—	—	—	3	1	—	33
3	—	—	2	—	—	7	2	—	2	1	1	1	—	28
4	1	1	1	—	—	9	2	—	3	—	6	1	—	47
1	—	—	—	—	—	11	—	—	2	2	2	—	—	22
—	—	—	—	—	—	7	—	2	4	—	4	—	—	27
2	1	—	1	—	—	4	1	—	—	—	5	—	1	27
6	2	2	6	—	—	14	—	1	2	1	8	1	—	58
2	—	2	—	—	—	4	3	—	—	2	4	—	—	32
2	—	3	1	—	—	3	3	—	—	—	4	—	—	25
—	—	1	1	—	—	2	1	1	—	—	2	—	—	19
3	—	2	1	—	—	5	—	—	2	—	3	—	2	38
1	1	—	2	—	—	7	1	—	—	3	6	—	—	29
7	—	5	2	—	—	26	2	1	2	3	21	1	1	116
2	2	2	2	—	—	8	1	1	3	1	5	1	—	36
2	—	2	1	—	—	14	1	—	2	1	1	1	—	36
1	—	—	—	—	—	11	5	—	2	2	5	—	—	36
2	—	—	1	1	—	—	—	2	2	—	3	—	—	19
2	—	—	2	—	—	1	2	—	—	1	4	1	—	20
3	—	—	1	—	—	4	2	1	—	—	6	1	—	28
7	—	—	1	1	—	18	—	2	3	3	4	—	—	56
1	1	—	—	—	—	11	4	—	1	1	3	—	—	32
1	—	—	2	—	—	3	3	—	1	1	8	—	—	27
1	—	—	—	—	—	1	2	—	1	—	—	—	—	8
64	12	23	32	2	36	215	39	12	38	26	120	10	5	930
6.9	1.8	2.5	3.4	0.2	3.9	23.1	4.2	1.3	4.1	2.8	12.9	1.1	0.5	—
16.7	3.1	6.0	8.4	0.5	9.4	56.3	10.2	3.1	9.9	6.8	31.4	2.6	1.3	243.3

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28

Tab. n:r 15. Sammandrag af rapporterna öfver ändringar i förut inskrifnas värnpliktsförhållanden år 1911.

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Inskrifningsområden	Frikallade				Icke vapenföra			
	Inskrifna 1910	Inskrifna 1909	Inskrifna före 1909	Summa	Inskrifna 1910	Inskrifna 1909	Inskrifna före 1909	Summa
Malmöhus södra.....	34	55	24	113	11	51	5	67
Malmöhus norra.....	34	74	36	144	14	28	10	52
Hallands	29	56	14	99	9	24	2	35
Blekinge	13	51	15	79	2	58	8	68
Kronobergs	23	70	30	123	8	28	8	44
Kalmar	34	76	13	123	10	42	3	55
Jönköpings	42	66	31	139	12	47	8	67
Östergötlands västra	39	82	18	139	8	61	2	71
Östergötlands östra	30	79	10	119	28	36	6	70
Göteborgs och Bohus	95	95	34	224	28	58	12	98
Älfsborgs södra	19	45	21	85	3	36	4	43
Älfsborgs norra	19	85	20	124	3	42	3	48
Skaraborgs	32	55	17	104	11	60	11	82
Örebro	31	106	27	164	10	26	7	43
Södermanlands	16	40	14	70	1	35	2	38
Stockholms	118	192	100	410	11	90	30	131
Värmlands	25	88	31	144	2	58	9	69
Västmanlands	42	93	10	145	4	26	—	30
Uppsala	27	88	29	144	2	56	6	64
Kopparbergs	40	129	15	184	1	63	7	71
Gäflleborgs	31	149	11	191	7	64	6	77
Jämtlands	30	74	22	126	5	42	4	51
Västernorrlands	26	221	23	270	4	90	8	102
Västerbottens	18	63	13	94	4	36	1	41
Norrbottens	14	23	9	46	1	10	2	13
Gottlands	24	19	10	53	—	13	—	13
Summa	885	2 174	597	3 656	199	1 180	164	1 543

**Tab. n:r 16. Kassationsorsaker hos förut inskrifna
värnpliktiga år 1911.**

1	2
Sjukdomar	% frikallade
Bildnings- och utvecklingsfel: fortvarande allmän svaghet.....	5'09
otillräcklig kroppslängd	—
öfriga bildnings- och utvecklingsfel	0'05
Kroniska infektionssjukdomar: tuberkelsjukdom	15'45
öfriga kroniska infektionssjukdomar	0'08
Konstitutionella sjukdomar	0'38
Sinnessjukdomar	5'58
Nervsjukdomar: fallandesot	1'48
öfriga sjukdomar i nervsystemet	4'81
Ögonsjukdomar	3'36
Öronsjukdomar: döfstumhet	—
döfhhet och öfriga öronsjukdomar	6'32
Cirkulationsorganens sjukdomar.....	21'80
Andningsorganens	6'67
Matsmältningsorganens sjukdomar: bräck	0'66
öfriga matsmältningsorganens sjukdomar	10'39
Urin- och könsorganens sjukdomar	4'62
Bensystemets och rörelseorganens sjukdomar.....	11'98
Hudsjukdomar och sjukdomar i bindväfven	1'18
Svulster	0'16
Summa	100'01

C. Arméförvaltningens sjukvårdsstyrelses verksamhet å fältveterinärbyrån.

Å fältveterinärbyrån hafva under året handlagts 392 ärenden. Dessutom hafva liksom under föregående år ett stort antal underhandsskrifvelser inkommit och afgått.

Fältveterinären har företagit tjänsteresor och inspektioner under sammanlagdt 10 dagar.

Från styrelsen har under året utlämnats veterinärmateriel till ett värde af 10,500 kronor.

Tablå öfver truppveterinärvårdsanslaget (se tabell 1).

Sammandrag af hästsjukbeskeden från arméns truppförband och remontdepåer (se tabell 2).

Döda stamhästar (se tabell 3).

Dödade stamhästar (se tabell 4).

Kasserade stamhästar (se tabell 5).

D. Veterinärvården vid armén.

1. Fältveterinärkåren.

På stat äro följande veterinärtjänster uppförda:

1 fältveterinärtjänst (byråchefstjänst i styrelsen), 14 regementsveterinärtjänster, 26 bataljonsveterinärtjänster och 8 fältveterinärstipendiattjänster.

Befordrade äro till regementsveterinärer bataljonsveterinärerna F. A. Setterbom, J. O. Hederstedt och F. B. M. Bengtson, samt till bataljonsveterinärer fältveterinärstipendiaterna E. A. W. Wolke, G. A. Hellgren och K. B. Olsson, hvarjämte till fältveterinärstipendiat antagits veterinären C. A. Norrgren.

Afsked har beviljats bataljonsveterinär G. C. E. Forsell.

Aflidna äro regementsveterinären Th. G. A:son von Zweigbergk samt bataljonsveterinären D. W. G. Andréé.

Beställningar	Lediga vid årets början	Ledigblifna genom			Summa	Åter- besatta	Lediga vid årets slut
		Transport eller befordran	Afsked	Döds- fall			
Regementsveterinär ...	1	1	—	1	3	3	—
Bataljonsveterinär	5	5	1	1	12	6	6
Fältveterinärstipendiat	7	1	—	—	8	1	7

Vid årets slut voro alltså 6 bataljonsveterinär- och 7 fältveterinärstipendiattjänster vakanta.

Två bataljonsveterinärer hafva kommit i åtnjutande af för äldre bataljonsveterinärer bestämd högre aflöning.

Fältveterinärkårens reserv utgjordes vid årets slut af 1 regementsveterinär, 7 bataljonsveterinärer och 11 fältveterinärstipendiater.

Tre fältveterinärstipendiater i fältveterinärkårens reserv hafva fullgjort dem åliggande tjänstgöring.

2. Utdrag ur veterinärernas årsberättelser.

Lifgardet till häst.

Hälsotillståndet kan sägas hafva varit synnerligen godt. Så till exempel har lungröta, frånräknadt de patienter, som kvarstodo från föregående år, endast uppträdt i 6 fall, ett förhållande, som saknar motstycke under långliga tider vid regementet.

Af dödsfall hafva inträffat tre stycken, däraf ett sporadiskt fall af mjältbrand. Sex hästar hafva blifvit nedslaktade på grund af genom olyckshändelser ådragna obotliga skador.

Några sjukdomsfall af särskildt intresse hafva med ett undantag ej förekommit. Detta utgjordes af ett fall af urinsten. Hästen, en vallack af årets remonter, insjuknade på aftonen under tecken på kolik. Behandling föreskrefs. Då hästen påföljande morgon fortfarande var sjuk, och urinblåsan vid företagen rektalundersökning befanns ofantligt utspänd, ledde detta tanken på ett rent mekaniskt hinder för urinens afgang. Vid sondering påträffades också helt nära urinrörets mynning en urinsten af en större hasselnöts storlek. Sedan den medelst en korntång blifvit krossad, afgick urinen normalt. De under operationen uppkomna obetydliga lesionerna på urinrörets slemhinna läktes snart nog, och sedan har hästen ej visat sig sjuk. (Morell.)

Lifregementets dragoner.

Med fullt fog torde hälsotillståndet för år 1911 kunna sägas hafva varit synnerligen godt.

Af infektionssjukdomar hafva ett fall af mjältbrand och ett af anasarka

med dödlig utgång förekommit, samt af lungröta sexton fall, hvilka senare härleda sig från 1910 års lungröteepizooti. Af de i lungröta insjuknade dogo två. Af de följsjukdomar, som i föregående årsrapport omnämnts, hafva så godt som alla återgått till hälsa efter sommarens gräsbete, hvilket således synes vara den bästa behandlingsmetoden för lungrötekonvalescenter.

Kolik har förekommit i endast fem fall: ett med dödlig utgång, tarmslynga.

Sår och kontusioner stå som vanligt främst, därefter hofinflammationer och vrickningar.

Bland större operationer kan omnämnas å ett fall af mankfistel samt ett af näs- och pannhålekatarr. Af afskurna böjsenor (båda) hafva förekommit två fall, af hvilka båda visserligen gingo till hälsa, men det ena djuret fick dock hofbensänkning på motsatta benet och måste nedslaktas. Vid företagen dissektion af de afskurna böjsenorna befanns läkningen vara fullständig, men med höggradig bindväfsnybildning, så att båda senorna voro intimt sammanvuxna så väl sins emellan som med huden. (*Skarstedt.*)

Lifregementets husarer.

Den lungröteepizooti, som här började i oktober 1910, nådde sin kulmen på nyåret 1911, men aftog i slutet af januari hastigt nog för att i medio af mars upphöra. Under år 1911 har sedermera intet nytt fall af lungröta inträffat.

Att ej några af de i september anlända remonterna blefvo angripna af sjukdomen, anser jag vara ett lyckligt förhållande, hvars orsaker möjligen torde få hänföras till, att lungrötan under 1910—11 års epizooti, när öfver 70 % af hästarna voro angripna, helt och hållet lämnades fria tyglar. Den samma fick då rasa ut för att sedan i brist på lämplig jordmån och näring af sig själf dö ut.

I slutet af maj vidtogs en så godt sig göra lät genomgående desinfektion af stallar och all slags stallutredning.

Antalet senåkommor är, jämfördt med föregående år, afsevärdt stort, särskildt antalet dagar, hästar med senlidande stått sjukskrifna.

Öfver 20 % af lungrötepatienterna hade vid och efter tillfrisknandet ömma senskidor i allmänhet å frambenen. Dessa hästar affördes från sjukbeskedet som lungrötehästar men blefvo ånyo sjukskrifna för lungrotessynovit.

Ett tiotal af dessa hästar ha blifvit streckbrända med godt resultat. Tvenne hästar ha till följd af senlidandet i hög grad blifvit nedsatta i tjänsteduglighet.

Orsaken till detta stora antal lungrötesynoviter tror jag man har att söka i, att ridhuset under hösten och vintern 1910 ej blef upplåtet för ridning, hvarigenom hästarnas senor och senskidor väl hårdt anlätades i det hårda och dåliga väglag, som under samma tid var rådande.

Trenne fall af lungpipning som svit af lungröta fins att anteckna, och kunna dessa hästar ännu anses användbara.

Ett framfall af penis tvang till penisamputation, och var hästen 12 dagar efter operationen i fullt arbete.

I det stora hela torde man få anse, att lungröteepizootien 1910—11 aflupit godartadt utan att ha lämnat större märken efter sig.

Tvenne fall af bäckenbrott ha förekommit. Båda fallen få skrivas på de hala stallgolfvens konto.

Ett stelkrampsfall är af intresse så till vida, att det gått till fullständig hälsa. Närande kloralhydratlavemang flera gånger dagligen har jag trott mig finna vara till stor nytta.

Ett 20-tal ytterst godartade men dock typiska fall af kvarka ha förekommit, utan att någon egentlig kvarkepizooti har utbrutit.

För öfrigt har hälsotillståndet bland hästarna i allmänhet varit godt.
(Bengtson.)

Smålands husarregemente.

Hälsotillståndet under det gångna året kan betecknas såsom mycket godt jämfördt med förhållandet under 1910, då lungrötan grasserade.

Af de tolf i lungröta till 1911 kvarstående sjuka hästarna tillfrisknade den siste den 28 januari. Tack vare att lungrötan under 1910 genomgick och immuniserade hästarna å Björnö depå, hvarifrån regementet får sina remonter, hafva vi under förlidna år varit fria från den sjukdomen.

Af öfriga infektionssjukdomar har förekommit kvarka med 39 fall, lyckligtvis begränsad till ett skvadronsstall (2:dra skvadronen). Sjukdomen började den 14 januari och fortgick till slutet af mars. Under denna tid inträffade 29 fall, däraf ett dödsfall af metastatiska abscesser i bronchial-körtlarna. Sedermera i oktober började den åter i samma skvadronsstall, men höll sig nu endast till de nykomna remonterna (12 st.), bland hvilka 11 insjuknade. Af dessa elfva fall är ett i hästsjukbeskedet upptaget såsom fläckfeber, till hvilken följsjukdom kvarkan öfvergick. Fallet var synnerligen allvarsamt och hade af alla tecken att döma ledt till döden, om jag icke användt antistreptococseruminjektioner. Jag är åtminstone böjd hålla före, att dessa injektioner räddade hästen. Efter den första kvarkperioden på våren gjordes grundlig desinfektion af stallen, men sannolikt

är väl ändå, att de på hösten inträffade fallen förorsakats af kvarvarande smitta i stallen.

Anmärkningsvärdt är det stora antalet benbrott (6 st.), som genast ledt till döden eller föranledt omedelbar nedslaktning.

I likhet med föregående år hafva äfven under år 1911 åtskilliga stamhästar, som af en eller annan anledning däraf särskildt varit i behof, varit utsläppta på bete under längre eller kortare tid af sommaren. Inalles åt-njoto 39 hästar sålunda någon frihet. (*Lokrantz.*)

Skånska husarregementets I. bataljon.

Hälsotillståndet har under det gångna året varit det bästa möjliga. Antalet hästsjukdagar öfversteg dock föregående års med 437, hufvudsakligast beroende på ett väsentligt större antal sår och kontusioner, eller 43 fall mer än under 1910. Bland orsakerna till uppkomsten af ifrågasvarande lidanden märkas: sadel med tillbehör 28, slag af annan häst 19, upphängning å bom eller i grimskäft 13, hinderhoppning 9, strykning 8, ikullridning 5 och halkning å stallgolfvet 2 fall. Slag af annan häst föranledde i två fall benbrott med omedelbar nedslaktning, i ett fall brand med nedslaktning en tid efteråt.

Af inre sjukdomar ha förekommit 25 fall af kolik eller lika många som under föregående år, dock intet med dödlig utgång.

Utom suturering af sår, öppnande af abscesser, en del operativa ingrepp å hofvarna o. d. ha följande operationer företagits: punktbränning mot ringkota 3 fall, streckbränning mot tendeniter och distorsioner 4 fall, operation mot krubbitning 1 fall samt böjseneresektion i följd af spiktramp 1 fall, samtliga med positivt resultat utom i två, nämligen bränning mot ringkota.

Årets remonter voro af god beskaffenhet och kondition.

För omkring ett 50-tal hästar bereddes betesgång under ett par månader med god följd, icke minst med afseende på en del lidanden i extremiteterna. (*Sjöberg.*)

Skånska husarregementets II. bataljon.

Hälsotillståndet har under året varit synnerligen godt. Af infektiösa sjukdomar har sålunda endast kvarka förekommit i tre sporadiska fall af lindrig beskaffenhet. För öfrigt ha inga anmärkningsvärda sjukdomsfall förekommit. (*Larsson.*)

Skånska dragonregementet.

Hälsotillståndet bland hästarna vid regementet kan i stort sedt anses hafva varit godt, ehuru väl icke mindre än 1,470 hästar stått under behandling. Något fall af smittosam sjukdom har dess bättre icke förekommit. Tvenne hästar, afsedda till egna tjänstehästar, hitfördes från Umeå och blefvo uppstallade i gamla kasernen; den ene insjuknade i lunginflammation men tillfrisknade, hvarefter båda hästarna stodo isolerade i två månader, innan det blef tillåtet att insätta dem i skvadronsstall.

Vid närmare granskning af sjukbeskedet finner man vissa sjukdomar med anmärkningsvärdt många fall: så t. ex. blodförgiftningar — 52 — hvilka oftast uppstått därigenom, att resp. hästar blifvit sparkade af sina kamrater, under det att de varit uppstallade utanför stallet för att »luftas». Denna »luftning» har också i 2 fall förorsakat benbrott och däraf följande nedslaktning, och det torde med fog kunna ifrågasättas, huruvida denna »luftning», som ägt rum under ganska olika väderleksförhållanden, varit till någon nytta. Jag förmodar, att den är afsedd för att härda hästarna, men jag betvivlar högeligen, att något godt resultat vinnes med att den ena dagen låta en häst stå ute i skarpaste solsken och värme och den andra dagen i blåst och duggregn. Efter framställda anmärkningar har rättelse till det bättre inträddt, i det att förbud utfärdats för att utsätta hästarna för alltför stark sol samt för blåst och regn.

Ledvrickningar, sen- och hofåkommor samt sår hafva förekommit med rätt många fall, men dess bättre hafva de allra flesta återgått till hälsa. En del operationer hafva under året blifvit utförda, nämligen: 51 bränningar för olika led-, sen- och benåkommor, 2 operationer för sjuklig könsdrift, medelst borttagande af clitoris, 1 operation för hofkräfta samt en hel del för andra hofåkommor; slutligen 1 operation för tuppsteg; denna företogs å en 8-årig vallack, i hög grad behäftad med denna åkomma å båda bakbenen. Resultatet blef, att rörelsen å vänstra bakbenet blef fullständigt och det högra bakbenet nästan normal. Emellertid blef hästen, som var svagt utvecklad och ej kunde uthärda äfven mindre ansträngningar, kasserad efter regementsmötet. Kolik har uppträdd med ej mindre än 98 fall, af hvilka 6 slutat dödligt, nämligen på grund af magbristning 4 samt af kolon omvridning 1 och 1 orsakad af sandkolik. Alla dessa ofta uppträdande kolikfall hafva berott på mindre lämpligt foder, särskildt hvad beträffar hafre, och detta har äfven inverkat på hästarnas kondition, hvilken under året ej varit så tillfredsställande som under föregående. (*Sjöberg.*)

Kronprinsens husarregemente.

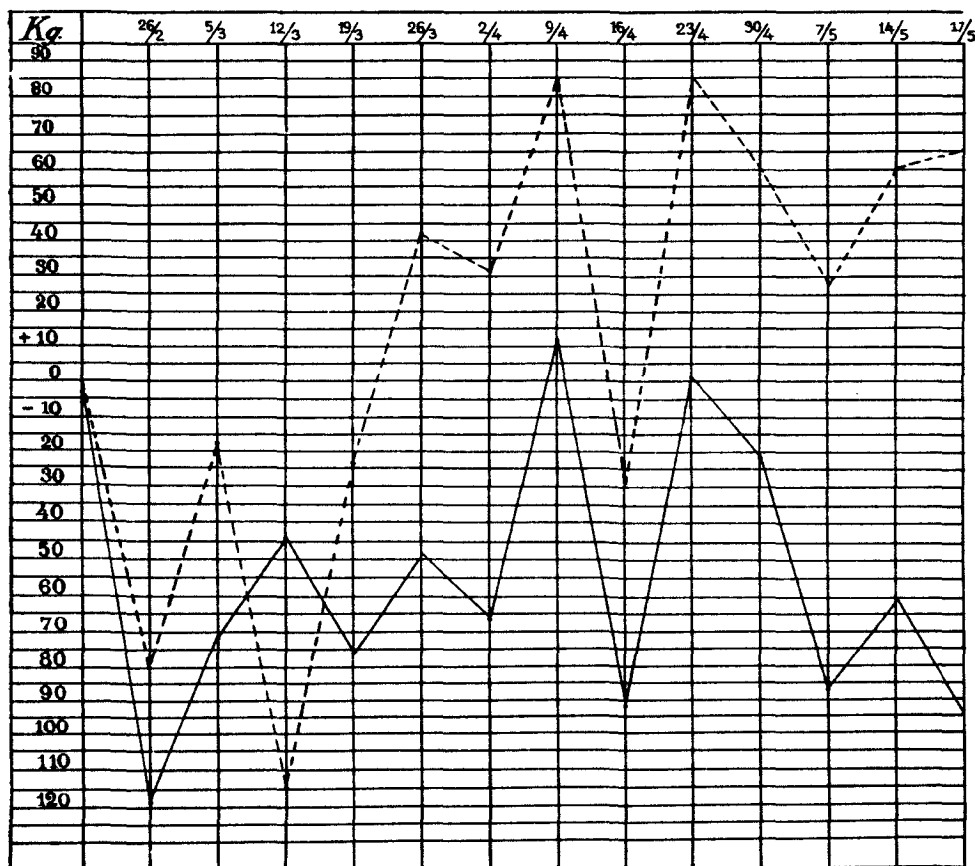
Hälsotillståndet bland hästarna kan betecknas som godt, om man bortser från de under året uppträdande fallen af lungröta. Från år 1910 kvarstodo 6 st. hästar, tillhörande lifskvadronen, i denna sjukdom. Under året hafva ytterligare 82 fall inträffat, däraf 5 med dödlig utgång. Flertalet af fallen uppträdde i januari och februari månader, efter hvilken tid endast ett mindre antal hästar insjuknade, och i maj tycktes sjukdomen hafva upphört. Af de 90 remonter, som regementet erhållit på hösten 1910, hade då 72, eller 80 %, varit angripna. Under sommaren, då regementets öfningar voro förlagda till Bonarp, rengjordes och utluftades stallarna. Remonterna utsläpptes på bete i juni och hemkommo därifrån i slutet af juli. Åtta dagar efter hemkomsten insjuknade åter en af dessa i lungröta, och då de nya remonterna måste sättas i regementets stallar, utbröt sjukdomen bland dem. Till årets slut hafva 16 af dem angripits.

På en af skvadronerna har insprutning af sérum ägt rum på ett antal remonter utan att någon skillnad i mottaglighet eller sjukdomsförlopp kunnat iakttagas emellan dessa sålunda behandlade hästar och öfriga remonter å samma skvadron.

För att utröna huruvida sockersnitsel skulle kunna ersätta hafre vid utfodringen, hafva försök anställts med en del af regementets hästar. Till dessa försök uttogos 16 hästar från tvenne skvadroner, hvarjämte ett lika stort antal, tillhörande samma afdelningar och utförande samma arbete som försöksdjuren, skulle utgöra kontroll vid försöken. Från den ena skvadronen uttogos hästar af 5—6 års ålder, under det att åldern hos den andra skvadronens hästar växlade mellan 8—12 år. Under de första dagarna utfordrades med endast en mindre mängd snitsel, men ganska snart öfvergick man till större rationer däraf, hvilka dock åter minskades. Utfodringen har på de båda skvadronerna varit något olika. Den började på den ena skvadronen den $20/2$, då 0,5 kg. hafre utbyttes mot 0,5 kg. snitsel. Den $25/2$ ökades snitselmängden till 1,5 kg. samt den $1/3$ till 2,5 kg. Samtidigt med ökningen af snitselmängden minskades hafrerationen i samma proportion. Den $3/3$ ökades hafrerationen med 1 kg., under det att snitselmängden behölls oförändrad till den $9/3$, då den minskades till 2 kg., hvilken mängd sedan utfordrades under hela den tid, försöken pågingo. Under påskveckan fr. o. m. den $15/4$ minskades hafrerationen med 2 kg., ökades åter den $19/4$ med 1 kg. och den $22/4$ med ytterligare 1 kg. På den andra skvadronen utbyttes under tiden $13/2$ — $17/2$ 0,5 kg. hafre mot 0,5 kg. snitsel, den $18/2$ — $22/2$ utfordrades med 1,5 kg., den $23/2$ — $5/3$ med 2,5 kg. och fr. o. m.

Tabell, utvisande viktförändringen hos 2 grupper hästar, för hvilka en del hafre hos den ena gruppen ersatts med lika viktsmängd sockersnitsel.

D a g

Den prickade linjen angifver viktförändringen hos den grupp, som erhöi sockersnitsel. Obs. Vapenhvila under påskveckan fr. o. m. den 18/4, därunder hafreationen minskades.

den 6/3 till försökens slut med 1,6 kg. snitsel, alltunder det att hafremängden för hvarje gång minskades och ökades med motsvarande viktsmängd.

Besiktning och vägning af försöks- och kontroldjuren hafva af mig företagits såväl omedelbart före försökens början som äfven sedermera en gång hvarje vecka, alltid vid samma tid på dagen före middagsfodring och vattning, då djuren voro, såväl hvad utfodring som arbete beträffar, vid samtliga vägningar under så likartade förhållanden som möjligt. Den torra snitseln har utfodrats blandad med hafre; någon obenägenhet för dess upptagande har kunnat iakttagas endast under den första dagen. Närlagda

grafiska tabell utvisar viktförändringen vid hvarje vägning hos de olika grupperna. Den prickade kurvan betecknar viktförändringen hos försöksden svarta den hos kontroldjuren. Såsom af tabellen framgår, nedgick vikten hos den förra gruppen den $^{12}/_3$, och torde detta förhållande böra tillskrifvas utfodring med för stor mängd snitsel i förhållande till hafrerationen. Sedan snitselmängden minskats och hafrerationen ökats i motsvarande grad, tilltog vikten och höll sig sedermera under den återstående delen af försökstiden betydligt högre än kontrollgruppens. Visserligen sjönk kurvan åter hastigt under tiden $^{9}/_4$ — $^{16}/_4$, men som detta var gemensamt för båda grupperna, torde det otvifvelaktigt böra tillskrifvas den under påskveckan minskade hafrerationen.

Någon anmärkningsvärd inverkan på foderlust, fodersmältning och hull har jag ej kunnat iakttaga.

Att utfodring med sockersnitsel kan medföra fara för djurens välbefinnande, framgår af de här verkställda utfodringsförsöken, i det att hos tvenne af försöksdjuren snitsel och hafre fastnat i foderstrupen. Hos den ene af de sålunda insjuknade hästarna uppstöttes den sammanklibbade massan tämligen hastigt till följd af inträdande stark kräkning; den andra åter måste tagas i behandling under tvenne dagar, innan den kunde befrias från den fastnade foderbollen. Under flera dagar därefter visade hästen minskad foderlust.

Genom att fukta snitseln före utfodringen skall nämnda fara kunna undvikas. (*Bohm.*)

Norrlands dragonregemente.

Hälsotillståndet inom regementets hästbesättning har under årets första månader varit mindre godt på grund däraf, att den lunggröteepizooti, som bröt ut hösten 1910, fortsatte äfven ett godt stycke in på år 1911. Under sista halfåret däremot har hälsotillståndet varit mycket godt.

Vid årsskiftet funnos 27 hästar sjuka i lungröta, däraf 18 på 1:sta skvadronen, 1 på 2:dra, 7 på 5:te skvadronen och en officershäst stående i 5:te skvadronens stall.

På 1:sta skv., där sjukdomen under föregående år rasat svårt bland både remonter och äldre hästar, inträffade inga nya sjukdomsfall under 1911, utan tillfrisknade samtliga sjuka under januari månad.

På 5:te skv. däremot, där första sjukdomsfallet visat sig först den 5 dec. 1910, tog sjukdomen fart under januari, och insjuknade inalles 24 hästar. De flesta af dessa voro remonter. På denna skvadron, liksom i ännu högre grad på 2:dra, 3:dje och 4:de skvadronerna, lyckades det att genom sträng isolering af de angripna årsremonterna och de här och där uppdykande fallen bland de äldre hästarna samt noggrann rengöring och

desinfektion af stallarna hålla sjukdomen så tillbaka, att den ej kunde få någon nämnvärd spridning, och att den, ju längre fram på våren det led, blef af allt lindrigare och lindrigare art. Detta gjorde, att dessa skvadroner, och framför allt de tre sistnämnda, gingo nästan fria från sjukdomen ända fram till slutet af maj månad, då samöfningarna mellan skvadronerna togo sin början.

De fall, som då uppstodo, blefvo dock af så lindrig art, att hästarna efter ett par veckor åter voro fullt friska igen. På så vis kunde ridningen och dressyrarbetet på dessa skvadroner fortgå ostörda hela vintern med undantag för årsremonterna.

På 3:dje skvadronen insjuknade t. ex. inalles 19 remonter under januari—mars, men på grund af de vidtagna isolerings- och desinfektionsåtgärderna samt de på samtliga hästarna företagna dagliga temperaturmätningarna, som möjliggjorde de sjukas isolering i det tidigaste sjukdomsstadiet, uppstod endast två enstaka fall inom skvadronens öfriga hästar, det ena i januari och det andra i maj månad.

På 2:dra skvadronen fanns vid årsskiftet en häst sjuk (isolerad i sjukstallet). Här lyckades det att hålla hela skvadronen fullt fri från sjukdomen ända till slutet af maj, då ett nytt fall inträffade. Denna häst hade säkerligen blifvit smittad vid en samöfning med hästar från 4:de skv., där samtidigt några fall förekommo.

Tjugo dagar därefter insjuknade några årsremonter (inalles 8 stycken), samt ytterligare två stänkfäll bland de äldre hästarna, det sista i juli. På grund af den varma årstidens gynnsamma inflytande och smittämnets försvagande, voro samtliga fallen af lindrig natur.

På 4:de skvadronen var förhållandet detsamma. Från januari till maj insjuknade inalles endast 11 hästar, årsremonterna inberäknade. De första fallen i januari voro likväl så allvarliga, att en häst störtade efter endast några dagars sjukdom. Antalet sjukdomsfall i lungröta för hela regementet har varit 77, och hafva tre hästar störtat, däraf en remont.

Utom lungröta har regementet äfven haft tvenne andra infektions-sjukdomar att bekämpa, nämligen anasarka och mjältbrand.

Hur smittämnet i dessa fall tillförts regementet, är mig omöjligt att förklara. Sporadiska fall af mjältbrand förekomma dock ganska ofta i Umeå närmaste omgifning, och det är ju ej omöjligt, att smittämnet medföljt från dessa platser inköpt foder. Möjligt är också, att det medföljt foderhafre, som regementets leverantör importerat från Riga.

Bägge fallen slutade dödligt, mjältbrandsfallet inom 2 timmar, men tack vare de kraftiga desinfektionsåtgärder, som lagen i senare fallet föreskrifver, lyckades det förhindra sjukdomens vidare spridning. Att i februari månad här i Norrland företaga sådana åtgärder inom ett militäretablissemang kräver dock mycket arbete och besvär, och kom mjältbrandsfallet synner-

ligen olägligt, när 1:sta skvadronens stall, där sjukdomen yppade sig, kort tid förut genomgått slutdesinfektion efter lungröta.

Antalet sjukskrifna kolikfall har under året uppgått till 20 stycken, af hvilka samtliga öfvergått till hälsa. Strax efter repetitionsöfningarnas slut förekom under ungefär en månads tid dagligen 1 à 2 kolikfall, ja, en dag ända till 9 stycken.

Orsaken härtill ligger i den tvära öfvergången från ansträngande tjänstgöring till relativ overksamhet och samtidigt utfodring med det till fouragemagasinen inkomna höet af årets skörd, hvilket ofta är alltför färskt och lätt förorsakar väderkolik.

Dessa kolikfall äro dock oftast af lindrig natur, och, då patienten kan omedelbart komma under behandling, öfvergå de också efter 6—8 timmar till hälsa. Allmännast förekommande utvärtes sjukdomar under år 1911 hafva liksom under föregående år varit sår och kontusioner samt hofinflammationer. Såren och krosskadorna utgöra tillsammans med 43 s. k. grimskaftsskador 241 fall, eller 67 fall mindre än under år 1910. Kontusionerna uppgå till 48, hofinflammationerna till 77 och krontrampen till 68 fall, eller nära nog på siffran lika med antalet fall under föregående år.

Samma förhållande gäller äfven böjseneinflammationerna, som uppgå till 49 fall. Bland dessa äro inberäknade en hel del synnerligen svåra fall å bägge extremiteterna, uppkomna i sista lungrötestadiet hos ett stort antal årsremonter. Somliga af dessa voro så hårdt angripna, att böjsenorna ansvällt till oformlighet och patienterna på grund af smärtor knappast kunde stå på benen, oaktadt de ej varit ur spiltan sedan sitt insjuknande i lungröta.

Anmärkningsvärdt är dock, att nästan inga fall af svitsjukdomar uppträdt sedan lungrötepatienterna en gång friskskrifvits, tack vare att de under den 6 veckor långa konvalescenttiden sparades från hvarje ansträngning, innan de återgingo till tjänstgöring vid skvadron.

Årsremonterna medförde detta år, liksom så många föregående, den smittosamma hudsjukdomen »ringorm», som, under den tid remonterna gingo i flock i ridhuset, hann spridas till nästan allesammans. Trettioen hästar voro så pass nedsmittade, att de måste sjukskrifvas, men samtliga hafva varit under behandling för en eller flera fläckar. Sedan remonterna utplacerats på skvadronerna, har det varit förenadt med mycket besvär att hindra sjukdomen att i större utsträckning sprida sig till skvadronernas öfriga hästar. Detta har dock lyckats, tack vare en daglig noggrann inspektion, hvarigenom jag i tid kunnat taga reda på de nya fallen och genast låta dem komma under behandling.

Förutom de 5 förutnämnda dödsfallen har under året endast en häst störtat och detta på grund af tarmslynga. Sex hästar hafva måst nedslaktas såsom obotliga, nämligen en under betesgång för exungulation (efter

nervsnittsoperation), en för fraktur å skankbenet genom spark af en häst, två för purulenta artriter uppkomna genom ledsår, en för partiell böjsenebristning å båggenen efter en ansträngande galopp i djup snö och slutligen en för fång i alla fyra hofvarna efter en ansträngande patrullridt i svår och bergig terräng. (*Widerström.*)

Svea artilleriregemente.

Hälsotillståndet bland hästarna vid regementet har under året varit tillfredsställande. Antalet sjukdomsfall har visserligen varit rätt stort eller 611 st. — hvaraf 99 bland de lejda hästarna — men hafva de till största delen utgjorts af yttre skador och åkommor af i allmänhet lindrig natur.

Af *lungröta* hafva förekommit blott 12 fall (5 på 7:de, 3 på 8:de och 4 på 9:de batteriet), af hvilka 3 kvarstodo från 1910. Sista fallet inträffade den 25 mars, och sedan detta den 26 april friskskrifvits, kunde regementet den 7 juni rapporteras fritt från lungröta. Samtliga fall öfvergingo i hälsa. Under senare delen af året förekommo några stänkfäll af feber och näskatarr bland årsremonterna. Några tecken till utbrott af en ny lungröte-epizooti hafva dock icke visat sig. Bland infektionssjukdomar hafva för öfrigt förekommit 3 fall af *kvarka* samt ett fall af *stelkramp* med dödlig utgång.

Af *kolik* hafva förekommit 31 fall, af hvilka 2 slutade dödligt. De flesta fallen (14) förekommo under 4:de kvartalet och minsta antalet (2) under 2:dra kvartalet. På första kvartalet kommo 8 och på 3:dje 7 fall.

Bland olyckshändelser må omnämnas 4 fall af *benbrott*, som nödvändiggjorde djurens nedslaktande. En stamhäst ådrog sig under ett kolikanfall, då han kastade sig på stallgolfvet, ett kompliceradt brott af bäckenet. Ett liknande brott drabbade på okänt sätt under fältmarsch en lejd häst. Två fall af brott af tibia uppkommo genom sparkar af andra hästar. Ett fall af *kväfning* förekom natten till den 16 december, i det att en ung remont snärjde sig i grimskafvet. Två hästar, som skenade framför åkdon, störtade våldsamt mot ett träd i parken utanför kasernen, hvarvid den ene stannade på platsen på grund af *krosskada* i hufvudet, under det att den andre ådrog sig ett reftensbrott, som ännu vid årsskiftet kvarhöll honom å sjukrapporten, men som nu är läkt. (*Ringdahl.*)

Göta artilleriregemente.

Hälsotillståndet har under år 1911 varit utmärkt godt. Som vanligt har en del kolikfall inträffat, men då de rätt snart återställts, hafva de ej influtit i sjukbeskedet.

En del lindrigare sjukdomsfall, såsom sår, kontusioner, mugg, laryn-

giter m. m., hvilka visserligen varit föremål för behandling, men hvilka ej omöjliggjort hästarnas användande, äro ej heller upptagna i detsamma.

Antalet fall af brottskador af sele är jämförelsevis stort, men detta har sin förklaring däraf, att, då fältmanövern inställdes, regementet i stället under några dagar i slutet af regementsöfningarna företog — divisionsvis åt skilda håll — långa, pröfvande marscher, och det är just under de långa marscherna, som selbrotten företrädesvis framkallas. (*Olsson.*)

Vendes artilleriregemente.

Hälsotillståndet bland hästarna vid Vendes artilleriregemente och bland officersvolontärskolans hästar kan under det gångna året betraktas som tillfredsställande. Några smittosamma sjukdomar hafva ej förekommit, ty ett och annat stänkefall af kvarka kan man ej gärna bland så pass stor hästbesättning räkna med. Ett 50-tal hästar hafva varit angripna af näskatarr, och förekom den sjukdomen hufvudsakligast bland de lejda, som inmönstrats vid nya kasernen, och mot slutet af regementsmötet, så att 7 st. vid utmönstringen måste under en tid kvarlämnas i och för behandling. Kolikfallen hafva uppgått till 79 st. De flesta sjukdomsfallen hafva eljest som vanligt varit yttre skador och åkommor. 565 hästar hafva varit sjukrapporterade, men under året hafva dessutom behandlats 4,374 för mindre åkommor, för hvilka de ej blifvit sjukskrifna, hvadan hela antalet af dem, hvilka varit föremål för sjukvård, utgjort 4,939 st.

Litet otur hafva vi på regementet under år 1911 haft, emedan dödsprocenten bland hästarna varit större än vanligt, beroende därpå, att 3 st. hästar måst nedslaktas på grund af benbrott och 1 häst på grund af korsförflamning, 1 häst störtade under exercis på grund af hjärtförflamning, och 1 häst blef af annan häst slagen så våldsamt i ena bukväggen, att den efter en kvarts timmas förlopp dog af inre förblödning. (*Jonsson.*)

Norrlands artilleriregemente.

Vid en jämförelse med föregående års sjukbesked framgår, att hälsotillståndet bland hästarna varit synnerligen tillfredsställande. Blott tvenne dödsfall i kvarka och en nedslaktning i koller finnas att notera. Bland årets remonter, hvilka tilldelades regementet, befanns en lida af mankfistel med brand i ryggkotornas tornutskott och varhårdar under bogbladet; och en befanns vara höggradig krubbitare och vaderslukare och led ofta af upprepade kolikanfall.

Bland årets utfodringsstater hafva N:r 2: 4 kg. hafre, 4,5 kg. hö, 4,5 kg. halm och N:r 3: 3,5 kg. hafre, 5 kg. hö, 4,85 kg. halm visat sig vara de förhållandena häruppe fördelaktigaste. (*Söderberg.*)

Norrlands artilleriregementes detachement i Boden.

I likhet med föregående år har hälsotillståndet bland hästarna vid divisionen varit godt. Inga smittosamma sjukdomar hafva förekommit. Några fall af kolik hafva inträffat, de flesta under loppet af en och samma vecka omedelbart efter ombyte af ströbäddar (»halmkolik»); alla fallen gingo till hälsa. Bland de lejda hästarna har, såsom sjukbeskedet utvisar, förekommit ett rätt stort antal tryckskador, ådragna sistl. höst under en ansträngande manöver till Piteå-trakten, hvarunder ett konstant regnande rådde och vägarna till följd af den ihållande nederbörden voro i ett dåligt skick. (*Bergh.*)

Upplands artilleriregemente och Skånska husarregementets detachement i Uppsala.

Hälsotillståndet bland hästarna vid regementet har under året varit i allmänhet godt. De under år 1910 ganska ofta förekommande kvarkfallen upphörde strax på nyåret 1911. Några få fall af nämnda sjukdom uppträdde visserligen på hösten, men i medio af december månad voro de fullständigt öfver.

Kolik yppade sig i ett afsevärdt antal fall på hösten efter regementsöfningarnas slut. Af de under året förekommande 116 fallen inträffade omkring 90 st. på hösten, och bör detta förhållande enligt mitt förmenande tillskrifvas fodrets beskaffenhet. Icke så, att detta varit dåligt, skämdt eller illa bärgadt, utan antagligen beroende på att detsamma varit alltför torr-vuxet. Samma sak inträffade nämligen på hösten 1901, då likasom i år en ovanlig torka under sommaren var rådande. Fallen ha varit mycket lindriga och af de många angripna hästarna ha endast 11 st. behöft sjukskrifvas. Intet dödsfall har inträffat. I vinterfodringsrationen har ingått 0,5 kg. melass och den under förra året uttalade förmodan, att härigenom kolikfallen skulle minskas, har visserligen ej slagit in, men möjligt är ju, att sjukdomen häraf blifvit af lindrigare form.

Af andra sjukdomar ha yttre skador varit de vanligaste.

Sadel- och selbrott ha i helt få fall yppat sig, och af de förr så vanliga sadeltrycken ha endast ett fåtal uppstått. De nya sadlarna tyckas sålunda i detta fall uppfylla alla de fordringar man kan ställa på dem. Har något brott eller tryck inträffat, har det berott på antingen dålig filt eller på användningen af låghvälfd sadel (s. k. engelsk).

Manktryck med följande svårartad och långvarig mankfistel har nämligen i några fall uppkommit och då alltid varit beroende på att sadel af sistnämnda slag brukats.

Mankbrott, orsakade af de korta lokorna, hafva i år liksom föregående år varit rätt vanliga, dock icke af någon svårare beskaffenhet. Dylika brott ha förekommit hos en stor mängd hästar, men helt få ha behöft sjukrapporteras. Efter behandling med rentvättning och pyoktaninpensling samt anbringande af mankamsskyddare ha hästarna så godt som omedelbart kunnat användas i arbete. På ett par batterier användes på grund af missförstånd icke dylika skyddare, och man skulle kunna tro, att brottens antal här borde blifvit större och deras beskaffenhet svårare, men så har dock ej varit fallet, om beroende på en tillfällighet kan dock icke afgöras.

Rationen har äfven under detta år under vinterstallfodringen varit så till vida ändrad, att en del af hafren utbyttis mot något melassfoder samt ökad mängd af strå, ett utbyte som varit till allmän belåtenhet och till hästarnas trefnad. Kontinuerliga ströbäddar ha under året varit i bruk. De hafva lagts med underlag af torfströ samt underhållits med daglig påfyllning af halm. På många batterier ha de legat hela året utan ombyte och har detta visat sig icke blott icke vara utan olägenhet utan t. o. m. fördelaktigt så till vida, att halmen bättre räckt till.

Bland egendomliga sjukdomsfall kan anföras följande:

Hos en lejd häst, inmönstrad den 1 augusti och använd utan minsta anmärkning under legotiden, iaktogs på morgonen den 21 augusti en helt plötsligt uppkommen svullnad å undre sidan af halsen i närheten af struphufvudet. Svullnaden ökades allt mer och mer sträckande sig såväl bakåt å halsens sidor som framåt i käftgången och nedre och undre delen af hufvudet. Djuret behandlades till en början med varma omslag, men på eftermiddagen inträdde så häftig andnöd, att hästen hotade att kväfas, på grund hvaraf luftrörssnitt företogs. Djurets tillstånd var mycket medtaget. Hästen vacklade hit och dit vid rörelse, föll stundtals omkull samt blef då liggande mer eller mindre medvetslös. Svullnaden ökades alltmera, och allmänbefinnandet blef allt sämre, och dog djuret på eftermiddagen. Vid därefter anställd obduktion befanns vid hudens aftagande å kinderna, strupgången, kring svalget och ett stycke nedåt halsen stora, gula, syltlika, vattniga afsättningar i bindväfen, hvilka befunno sig i något större mängd för handen å den högra halssidan än å den vänstra. På högra sidan af svalget och struphufvudet anträffades en blodlever af cirka två knutna händers storlek, utgången från ett härstädes löpande mindre blodkärl. Vid genomsnitt af denna blodlever, som var inbäddad i riklig mängd af ofvan angifna syltafsättningar, iaktogs ett par nötstora förhårdningar af grårödstrimmig färg. Antagligt är att dessa förhårdningar, som tydligen voro blodproppar, orsakat en bristning af det lilla kärlet, hvaraf döden ock följt.

(Florén.)

Smålands artilleriregemente.

Hälsotillståndet bland hästarna har ej varit fullt tillfredsställande.

Vid årsskiftet 1910—1911 kvarstodo 26 i lungröta insjuknade hästar och 8 nya fall tillkommo; vid januari månads utgång hade sjukdomen emellertid upphört. Som följsjukdom efter lungröta hafva 2 fall af lungblödning förekommit, af hvilka det ena ledde till hästens dödande. Lungorna voro här till stor del förtätade genom fibrös väfnad och innehöllo åtskilliga kaverner, fyllda af lurfärgad massa.

Nio dagar före utsatt inmönstring af 94 st. legda hästar insjuknade en omkring 3 veckor förut inlegd häst under symptom, som i hög grad tydde på lungröta; det var emellertid svårt att förklara, hvarifrån den skulle fått smittan. Hästen ställdes i ett hörn af kaserngården och isolerades, så godt förhållandena medgäfvos. Som det var sista perioden af regementsöfningarna, och de planerade stora fälttjänstövningarna förestodo, voro goda råd dyra; skulle hästarna tagas emot eller ej? Inmönstringen tillstyrktes och försiggick. På sjunde sjukdagen dog hästen. Obduktionen visade hjärtsäcksinflammation med grumligt exsudat och någon utgjutning i brösthålan; lungornas perifer delar ej luftförande, och ärtstora härdar, fyllda med ostliknande massa, insprängda i hela lungorna, hvarje sådan härd omgifven af en färsk inflammationszon. Det torde varit lämningar efter en förut genomgången lungröta.

Fallet visar behöfligheten af ett isoleringsstall.

Hos legda hästarna hafva 53 fall af halsinflammation förekommit, några däraf långvariga. Det utgör ungefär tredjedelen af sjukdomsfallen bland de legda hästarna. Denna hvarje år med en mängd fall återkommande sjukdom inverkar städse störande på öfningarna, och åtgärder för att i någon mån stäifa den äro nödvändiga. Oaktadt en del af fallen förlöpa med abscesser, är jag ej öfvertygad, att sjukdomen är af smittosam natur, utan jag är mera benägen att antaga, att det hastiga ombytet i yttre omständigheter, som de legda hästarna blifva underkastade, då de inkomma till regementet, i hufvudsak bär skulden. Från betesgång eller delvis utfodring med grönfoder och vattning med i regel vatten af högre temperatur än källvatten samt arbete i mera långsam takt sättas de utan öfvergång på uteslutande torrfodring och komma i ovant arbete, i hastigare takt och med mera »hets», än de äro vana vid. Detta allt förorsakar ett större behof af vatten, som i regel blott tillfredsställes tre gånger dagligen samt med kallare vatten än de varit vana vid. Den stora mängd vatten, som då upptages, förorsakar stark afkylning af svalgregionen med åtföljande katarr. Genom ändring af vattningstiderna kan möjligen något vara att vinna.

Af »marschåkommor» har fång förekommit i 11 fall, däraf 2 stamhästar måste dödas. Båda insjuknade på samma batteri efter marsch till Skillinga-

ryd — blott 47 km. Tryckskadorna hafva varit mindre talrika än föregående år, beroende på att större fälttjänstöfningar icke ägt rum med regementet; äfven hafva mankamsskyddarna väsentligt bidragit härtill.

Ett sadelbrott d. $\frac{27}{6}$ resulterade i mankfistel med rekros i mankfascian och en del proc. spinos. Sedan på ena sidan af manken 3 gånger utan resultat gjorts vertikalsnitt, tillgrep jag ($\frac{3}{11}$) bågsnitt (Mörkeberg) på den andra sidan med en bas på 25 ctm. resektion af fyra proc. spinos. och bortskalning af hela den blottade delen af fascian; nekrosen fortsatte emellertid bakåt och framåt; snittet förlängdes ($\frac{1}{12}$) 10 ctm. bakåt, en proc. spin. till resekerades; vertikalsnitt ett stycke framåt halsen för att söka begränsa nekrosen. Sårets hela längd var nu 45 ctm. Den $\frac{23}{12}$ vertikalsnitt 6 ctm. bakom bakre sårvinkeln och bortsefning af öfre delen af där ligande proc. spin. Nekrosen fortsatte framåt halsen omkring 7 ctm. Vid årsskiftet såg det stora såret vackert ut och inga sänkningar funnos.

(Hederstedt.)

Gottlands artillerikår.

Under försommaren gick liksom föregående år en infektiös halsinflammation öfver en stor del af hästbesättningen; sjukdomen var af lindrig art, och endast ett fåtal hästar behöfde någon egentlig behandling. I slutet af juli började kvarka uppträda bland hästarna; i början lindriga fall; efter hand öfvergick sjukdomen till mera elakartad form med suppurativ adenit i lymfkörtlarna i parotidealregionen och suppurativ parotit, och operativa ingrepp hörde en tid till ordningen för dagen. Ett fall af anasarka, som svit till kvarka, har inträffat; hästen dog 12 dagar efter det anasarkasymptomen visat sig. Den 27 juni slaktades en stamhäst på grund af artrit och enchylos i ett framknä, hvilken skada uppkommit efter ett olycksfall i ridhuset under februari månad. (Ahlgren.)

Positionsartilleriregementet.

Under det gångna året har ett mindre tillfredsställande hälsotillstånd varit rådande bland hästarna. Sjukdomarnas antal uppgår till 4,934 mot 2,646 under år 1910. Trenne stamhästar hafva störtat, två i kolik och en i anasarka. En häst, angripen af sistnämnda sjukdom, har nedslaktats på grund af större huddefekter å bakbenen. En lejd häst har aflidit i lungemfysem med hjärtfel och en har blifvit nedslaktad, lidande af vargörande hasledsinflammation. Tryckskador ha varit orsaken till största antalet sjukskrifna hästar (94 st.). Flertalet af dessa åkommor inträffade på ett kulsprutebatteri, hvilket efter en 3 veckors ansträngande marsch återkom med

hästarna i ett bedröfligt skick. Marschen, som var den första i sitt slag, pekar tydligt på, att för stora fordringar ställas på hästarna.

En häst har opererats radikalt för hofbroskfistel med mycket godt resultat, 4 punktbränningar och 2 streckbränningar ha företagits med gynnsam effekt. (*Kruse.*)

Svea ingenjörkår.

Hälsotillståndet bland hästarna vid Svea ingenjörkår kan sägas hafva varit tillfredsställande. Inga smittosamma sjukdomar hafva förekommit och af invärtes endast ett fall af fläckfeber med dödlig utgång — fallet är så till vida egendomligt, som de ödemätösa ansvällningarna under buken och å hufvudet försvunno strax före djurets död —, 13 fall af halsinflammation, däraf 5 st. kvarstodo från föregående år, samt 3 lindrigare fall af kolik. I öfrigt hafva åkommorna mest varit af utvärtes beskaffenhet, såsom sår och kontusioner m. m. samt hältor. (*Arenander.*)

Göta ingenjörkår.

Hälsotillståndet bland kårens hästar har varit tillfredsställande.

(*Sandberg.*)

Fälttelegrafkåren.

Hälsotillståndet bland hästarna vid Fälttelegrafkåren kan under det gångna året sägas hafva varit särdeles godt. Inga smittosamma sjukdomar hafva förekommit och af invärtes åkommor endast 13 fall, däraf 11 st. halsinflammationer, ett fall af lungröta med dödlig utgång samt ett lindrigare fall af kolik. Halsinflammationerna misstänktes i början vara af smittosam art, men befunnos sedan hafva sin grund i fodrets dåliga beskaffenhet. Höbalarna visade sig nämligen vid undersökning fläckvis mögliga och starkt dammande. Sedan vederbörlig tillsyn ägnats fodret före dess användning, upphörde framkomsten af vidare sjukdomsfall. I öfrigt hafva åkommorna mest varit af utvärtes beskaffenhet såsom sår och kontusioner samt hältor.

(*Arenander.*)

Bodens ingenjörkår.

Allmänna hälsotillståndet bland kårens hästar har varit godt.

(*Bergh.*)

Svea trängkår.

Sjukdomsfallen bland kårens hästar äro till sitt antal betydligt ökade mot i fjol. Likaså det rel. antalet sjukdagar. Orsakerna härtill äro dels de många kontusioner, som uppstått geom hästarnas sparkar mot de lösa bommarna, dels de ofördelaktiga hygieniska egenskaperna hos stallen (dåligt aflopp, otillfredsställande ventilationsmöjligheter) som försvåra all sår-läkning, och slutligen införandet af infektion genom de lejda hästarna. Detta sista gifver mig anledning att i detta sammanhang påpeka önskvärdheten af ändrade bestämmelser vid lejning af hästar. Entreprenadsystemet, som utvecklats därhän, att entreprenören är ägare till ett stort antal hästar, hvilka han skickar från kår till kår och under mellantiderna, då hästarna ej äro i Kronans lega, utplantera dem litet hvarstans, hart när omöjliggör en bestämd förklaring från veterinär, att hästarna ej varit sjuka i contagiös sjukdom eller varit i beröring med smittad ort. Och de collectiv-intyg, som man ofta får nöja sig med, äro, synes det mig, både för afgifvaren och Kronan afsevärdt vanskliga. Detta skickande af hästar från olika delar af landet till andra, kan vara, och *är* det helt säkert också i många fall, en allvarligt smittospridande faktor. Jag vill sålunda betona, att det vore önskvärdt, att behovet af lejda hästar såvidt möjligt fylles å nära liggande ort. (*Berg.*)

Göta trängkår.

Samma dag, den 18 april, som 29 stycken från Skåne lejda hästar anlände till kåren, inträffade bland stamhästarna ett fall af lungröta. Antagligt är, att smittan öfverförts från K. 3, där sjukdomen då redan länge härjat.

För att undvika de lejda hästarnas besmittande föranstaltades, att dessa blefvo insatta i ett Sköfde stad tillhörigt stall, beläget cirka 1,000 meter från trängkårens stallar, hvarjämte isolerings- och desinfektionsåtgärder vidtogos. Det lyckades äfven att hålla de lejda hästarnas stall fritt, så att samtliga djuren den 7 oktober kunde utmönstras. Inalles hafva 20 stycken stamhästar varit angripna af lungröta. Fallen kommo ej strax efter hvarandra. I regel hafva 2 hästar insjuknat ungefär samtidigt samt cirka 3 veckor efter näst föregående fall. I allmänhet kan sjukdomen sägas hafva varit häftigast i sitt tidigare skede. Sista sjukdoms-fallet inträffade den 1 december. Endast en förut med pipande kvickdrag behäftad häst dog.

Frånsedt de för truppens utbildning högst förlamande verkningar, som isoleringen af de lejda hästarna och arbetet med desinfektioner medförde, torde man kunna anse, att farsoten blef mindre ödesdiger, än hvad man kunnat befara.

För öfrigt har hälsotillståndet varit godt. (*Sandberg.*)

Norrlands trängkår.

Det allmänna hälsotillståndet bland hästarna vid Norrlands trängkår under år 1911 har varit i hufvudsak ungefär lika som under närmast föregående år. Vissa sjukdomar hafva förekommit i något större, andra i något mindre antal än förut. De sjukdomar, som mest förekommit, hafva varit kolik, fotrulleinflammationer, tryckskador, krosskador, sår, inflammationer i hofvens läderhud och krontramp. (*Setterbom.*)

Skånska trängkåren.

Hälsotillståndet har under året varit synnerligen godt och samtliga hästar voro vid godt hull och i god kondition. Ingen smittosam sjukdom har förekommit. (*Dickert.*)

Västmanlands trängkår.

Hälsotillståndet bland kårens hästar har under året varit synnerligen godt. Inga smittosamma sjukdomar hafva förekommit, hvilket är så mycket egendomligare, som i trakten rundt omkring Sala under våren och sommaren härjade en mycket svår kvarkepizooti bland allmogens hästar.

En lejd häst blef under en marsch, sjukvårdskompaniet företog, sparkad så svårt, att musculus masseter å vänstra sidan blef genomslagen och öfverkåbenet delvis krossadt, så att flera större benskärfvor fingo uttagas och munhålan blef öppnad utåt.

Hästen utmönstrades dock vid utmönstringen mot ersättning sex dagar efter hemkomsten från marschen, då djurägaren ansåg sig själf kunna sköta om hästen.

Ett fall af kolik, orsakadt af tunntarmslinga i Foramen Winslowi har förekommit. Diagnosen tunntarmslinga kunde först så sent ställas, att jag ej ansåg operation med framgång kunna företagas, hvarför hästen sköts i dödskampen.

Vid inkörning skenade en remont och sprang mot ett broräck, hvarvid han bröt af ena skankbenet strax ofvanför hasen och måste dödas.

(*Larsson.*)

Östgöta trängkår.

Hälsotillståndet under året måste betraktas som godt. Från år 1910 kvarstodo 5 hästar i lungrot och under januari 1911 insjuknade ännu en. Den 2 februari kunde samtliga dessa friskskrifvas, och har sedan dess

intet fall af lungröta inträffat. Sjukdomen lämnade emellertid efter sig sviter i form af skensidelidanden, hvilka dock alla genom lämplig behandling gått till hälsa. (*Moren.*)

Herrevadsklosters remontdepå.

Hälsotillståndet bland remonterna å Herrevadsklosters och Silfåkra remontdepåer har under år 1911 varit godt, fränsedt den å betet sedvanliga kvarkan bland nyinköpta treåringarne.

Kvarkan metastatiserade i några fall och slutade med döden i tvenne; det ena med brusten kvarkböld i brösthålan samt det andra med en större sådan på magsäcken.

En från 1910 kvarstående remont behandlades en längre tid för kroniskt digestionslidande, som vid obduktionen visade sig vara tuberkulos i lever och mjälte. I levern förekom dessutom den hos en häst sällsynta formen af amyloiddegeneration.

På våren förekommo en mängd kolikfall, de flesta tämligen lätta men några få af mera svårartad natur. 3 fall slutade med döden. Kolikfallen uppträdde i samband med att djuren fingo ombyte på hafre, som dock vid undersökning visade sig ej innehålla några abnorma beståndsdelar.

Den i sjukbeskedet upptagna åkomman »sticksår af taggar» uppstår af på Trolleholms betesmark förekommande torra törntaggar, som oftast intränga omkring kotleden och i många fall förorsaka ganska otrefliga sår med under lång tid kvarstående ansvällning omkring leden. På sista åren har dock rätt mycket gjorts för att bortrensa dessa torra törngrenar från betesmarken.

Djurens hull och kondition hafva under hela året varit synnerligen goda. De flesta af dem, som genomgingo kvarka, hämtade sig snart och kommo ganska fort i kondition igen. (*Follin.*)

Björnö remontdepå.

Hälsotillståndet bland remonterna på Björnö har under det år berättelsen omfattar varit synnerligen godt och af smittosamma sjukdomar har intet enda fall förekommit. Några sviter efter föregående års svåra lung-rötefarsot i form af tendovaginit, pipande kvickdrag el. d. har ej heller förmärkts. De flesta af de fall, som kommit under behandling, ha varit förorsakade af slag af kamraterna eller ådragna under våldsamma galopper i beteshagarna. (*Almgren.*)

Frösö remontdepå.

Endast ett olycksfall med dödlig utgång har förekommit i det n:r 486/1911 Jesuit den 24 juni måste dödas på grund af djupgående buk-skador med tarmframfall, åsamkade vid öfvergång af stängsel under betesgång.

Fallen af näskatarr uppträdde samtliga på sommaren under betesgången.

Fallen af kvarka uppträdde med september månad och kräfde i regel endast medicinsk-dietisk behandling för motverkande af afmagring.

Inga andra smittosamma sjukdomar ha under året dess bättre uppträdt. För mottagande af dylika ovälkomna gäster är ej heller remont-depån rustad, ett förhållande som fortast bör afhjälpas (stallisolerings-anordningar).

Allmänna hälsotillståndet bland depåns hästar under 1911 har sålunda varit godt. (*Frykholm.*)

Tab. I. Tablå öfver trupp-

1		2	3	4	5	6	7
		D E B E T					
		Reservation från år 1910 kronor	1911 års anslag kronor	Extra uppbörd kronor	Extra anvisningar kronor	Summa kronor	Brist till år 1912 kronor
Kavalleri.							
1	N:r 1 Kungl. Lifgardet till häst.....	6 809 ²⁶	6 236 ²⁸	386 ⁵⁰	—	13 432 ⁰⁴	—
2	» 2 » Lifregem:ts dragoner	1 664 ¹⁸	6 457 ⁴⁴	403 ⁹⁵	—	8 525 ⁵⁷	—
3	» 3 » Lifregementets husarer.....	9 288 ⁴⁶	5 608 ⁴¹	415 ⁹⁵	—	15 312 ⁸²	—
4	» 4 » Smålands husarregemente ..	5 108 ⁰⁹	5 596 ⁴¹	406 ⁷⁰	—	11 111 ²⁰	—
5	» 5 » Skånska husarregementets afdeln. i Hälsingborg ...	4 307 ⁰³	4 217 ⁵²	350 ⁸⁷	—	8 875 ⁴²	—
6	» » Skånska husarregementets afdeln. i Landskrona.....	2 077 ⁰⁸	4 308 ³³	335 ⁷⁰	—	6 721 ¹¹	—
7	» 6 » Skånska dragonregementet ..	4 801 ³⁵	10 719 ⁴²	236 ⁴²	—	15 757 ¹⁹	—
8	» 7 Kronprinsens husarregemente.....	7 674 ⁸³	6 031 ⁷⁴	512 ¹⁵	—	14 218 ⁷²	—
9	» 8 Kungl. Norrlands dragonregemente	2 889 ²⁴	6 402 ¹⁸	259 ⁹⁰	—	9 551 ³²	—
Artilleri.							
10	N:r 1 Kungl. Svea artilleriregemente.	—	4 268 ⁴³	389 ⁸⁰	—	4 658 ²³	—
11	» 2 » Göta artilleriregemente ..	3 669 ¹⁸	4 101 ²²	182 ⁴⁵	—	7 952 ⁸⁵	—
12	» 3 » Vendes artilleriregemente ..	15 463 ⁵⁸	6 498 ⁴⁰	116 ⁴³	—	22 078 ⁴¹	—
13	» 4 » Norrlands artilleriregemen- tes I. och II. divisioner...	3 004 ⁵⁴	2 877 ⁹⁵	338 ⁷⁰	—	6 221 ¹⁹	—
14	» » Norrlands artilleriregemen- tes detaschement i Boden	—	1 381 ⁶³	250 ⁶⁸	—	1 632 ²¹	—
15	» 5 » Upplands artilleriregemente ..	7 543 ⁶²	6 346 ⁵⁴	510 ⁰⁵	—	14 400 ²¹	—
16	» 6 » Smålands »	8 567 ⁶⁷	4 654 ²⁰	226 ⁸⁵	—	13 448 ⁷²	—
17	» 7 » Gottlands artillerikår.....	189 ⁵⁸	1 009 ⁶⁶	39 ⁴⁵	—	1 238 ⁶⁹	—
18	» 8 » Boden—Kbgs artillerireg:te I. bataljonen.....	—	20 ⁰³	—	—	20 ⁰³	—
19	» » » » II. »	24 ²⁴	23 ⁸¹	—	—	48 ⁰⁵	—
20	» 9 » Positionsartilleriregementet ..	390 ⁴²	1 020 ⁵³	132 ⁷⁵	—	1 543 ⁷⁰	—
Ingenjörtrupper.							
21	N:r 1 Kungl. Svea ingenjörkår	689 ⁰⁸	935 ³²	50 ⁵⁰	—	1 674 ⁹⁰	—
22	» 2 » Göta »	655 ²⁸	890 ⁷⁶	49 ¹⁰	—	1 595 ¹⁴	—
23	» 3 » Fälttelegrafkåren	23 ¹¹	453 ³⁹	73 ¹⁰	—	549 ⁶⁰	—
24	» 4 » Bodens ingenjörkår	—	153 ⁰⁴	33 ⁸¹	—	186 ⁸⁵	—
Träng.							
25	N:r 1 Kungl. Svea trängkår	1 105 ⁹²	703 ⁸⁴	52 ⁰⁰	—	1 861 ⁷⁶	—
26	» 2 » Göta »	271 ⁶⁴	694 ⁶⁶	33 ⁹²	—	1 000 ²²	—
27	» 3 » Norrlands trängkår	727 ³¹	648 ⁸⁶	14 ⁰⁴	—	1 390 ²¹	—
28	» 4 » Skånska trängkåren	55 ⁵⁹	674 ⁵⁷	— ²⁵	—	730 ⁴¹	—
29	» 5 » Västmanl:ds trängkår	—	664 ⁰⁶	6 ⁷⁴	—	670 ⁸⁰	—
30	» 6 » Östgöta trängkår	422 ⁵⁴	671 ³²	28 ⁰⁰	—	1 121 ⁸⁶	—

veterinärvårdsanslaget år 1911.

8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	
K R E D I T				Antal tjänst- görings- dagar	Kostnad pr häst och dag i öre					
Brist från år 1910 kronor	Utgifter kronor	Summa kronor	Reservation till år 1912 kronor		Naturavärden	Material för skoning	Medikamenter	Diverse	Summa kostnad	
—	6 433 ¹³	6 433 ¹³	6 998 ⁹¹	207 876	0 ³⁸	1 ⁹²	0 ⁴¹	0 ³⁷	3 ⁰⁹	1
—	7 416 ⁰⁰	7 416 ⁰⁰	1 109 ⁵⁷	215 248	0 ⁵⁰	1 ⁷⁹	1 ⁰⁴	0 ¹⁰	3 ⁴⁴	2
—	9 497 ⁹¹	9 497 ⁹¹	5 814 ⁹¹	186 947	0 ⁵⁰	1 ⁹⁷	2 ²²	0 ³⁷	5 ⁰⁸	3
—	6 103 ⁹⁷	6 103 ⁹⁷	5 007 ²³	186 547	—	1 ⁴²	1 ⁷⁵	0 ⁰⁶	3 ²⁷	4
—	3 346 ⁴⁴	3 346 ⁴⁴	5 528 ⁹⁸	140 584	0 ³³	1 ⁵⁸	0 ³³	0 ¹⁸	2 ³⁸	5
—	5 735 ³³	5 735 ³³	985 ⁷⁸	143 611	0 ³⁴	3 ¹⁵	0 ⁴¹	0 ⁰⁷	3 ⁹⁹	6
—	10 129 ⁵³	10 129 ⁵³	5 627 ⁶⁶	357 314	0 ²¹	2 ¹⁵	0 ³⁹	0 ⁰⁶	2 ⁸³	7
—	4 984 ¹³	4 984 ¹³	9 234 ⁵⁹	201 058	0 ³⁴	1 ⁴¹	0 ⁴⁸	0 ²³	2 ⁴⁷	8
—	9 017 ¹⁷	9 017 ¹⁷	534 ²⁰	213 406	1 ³⁸	1 ⁵¹	1 ¹⁴	0 ¹⁸	4 ²²	9
264 ⁴⁶	4 044 ⁹¹	4 309 ³⁷	348 ⁸⁶	146 557	0 ⁴³	1 ⁶²	0 ⁴⁵	0 ²⁴	2 ⁹⁴	10
—	2 705 ⁸⁵	2 705 ⁸⁵	5 247 ⁰⁰	140 467	0 ¹⁸	1 ⁴¹	0 ²⁹	0 ⁰⁸	1 ⁹²	11
—	3 288 ³⁹	3 288 ³⁹	18 790 ⁰²	222 317	0 ²⁰	0 ⁷⁰	0 ⁴⁰	0 ¹⁶	1 ⁴⁷	12
—	2 981 ⁸⁷	2 981 ⁸⁷	3 239 ³²	99 736	0 ³¹	1 ⁶⁴	0 ⁴⁴	0 ⁴⁸	2 ⁹⁸	13
61 ⁶³	1 212 ³⁶	1 273 ⁹⁹	358 ²²	47 401	0 ²⁴	1 ⁸⁷	0 ³⁶	—	2 ⁶⁸	14
—	5 580 ⁴¹	5 580 ⁴¹	8 819 ⁸⁰	215 521	0 ¹⁶	1 ⁹⁶	0 ³⁶	—	2 ⁵⁸	15
—	2 395 ³⁴	2 395 ³⁴	11 053 ³⁸	160 690	0 ¹¹	1 ¹³	0 ¹⁶	0 ⁰⁸	1 ⁴⁹	16
—	995 ⁹⁰	995 ⁹⁰	242 ⁷⁹	34 280	—	1 ⁸²	0 ⁶⁹	0 ¹⁸	2 ⁹⁰	17
—	—	—	20 ⁰³	—	—	—	—	—	—	18
—	2 ⁶⁰	2 ⁶⁰	45 ⁴⁵	—	—	—	—	—	—	19
—	1 095 ⁶⁰	1 095 ⁶⁰	448 ¹⁰	37 761	0 ³⁴	2 ¹³	0 ³⁵	—	2 ⁹⁰	20
—	974 ⁸⁶	974 ⁸⁶	700 ⁰⁴	33 820	—	2 ¹³	0 ⁴⁸	—	2 ⁸⁸	21
—	835 ⁸⁹	835 ⁸⁹	759 ²⁵	32 928	0 ²⁹	1 ⁷⁴	0 ³⁷	—	2 ⁶³	22
—	445 ⁴¹	445 ⁴¹	104 ¹⁹	16 948	—	1 ⁶⁹	—	—	2 ⁶²	23
—	183 ²⁸	183 ²⁸	3 ⁵⁷	7 543	—	1 ⁸⁸	—	—	2 ⁴²	24
—	593 ⁰⁰	593 ⁰⁰	1 268 ⁷⁶	24 542	—	1 ³¹	0 ⁶⁷	—	2 ⁴¹	25
—	832 ³¹	832 ³¹	167 ⁹¹	24 322	—	1 ⁶¹	1 ⁵²	—	3 ⁴²	26
—	850 ⁹⁹	850 ⁹⁹	539 ²²	21 857	0 ⁸⁵	2 ⁴⁰	—	—	3 ⁸⁹	27
—	560 ³¹	560 ³¹	170 ¹⁰	23 284	0 ³¹	1 ³⁹	0 ⁵⁹	—	2 ⁴⁰	28
4 ⁵⁶	656 ⁰⁷	660 ⁶³	10 ¹⁷	22 981	0 ⁷¹	1 ⁵³	0 ⁵⁸	—	2 ⁸⁷	29
—	907 ⁷⁷	907 ⁷⁷	214 ⁰⁹	23 341	—	1 ⁴⁴	2 ³⁸	—	3 ⁸⁸	30

Tab. 2. Sammandrag af hestesjukbesked.

a) från arméns truppförband för år 1911.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
Egna tjänste- och stamhästar									Lejda hästar						Medeltal sjukdagar	
Sjukdomar	Kvarstående från föregående år	Insjuknade	Summa	Afförda			Kvarstående till nästa år	Insjuknade	Afförda				Antal sjukdagar			
				Tjänstbara	Döda eller dödade	Summa afförda			Tjänstbara	Sjuka vid lejningstidens slut	Döda eller dödade	Summa afförda				
I. Infektionssjukdomar.																
Kvarka.....	3	136	139	136	—	3	139	—	28	25	3	—	—	28	3 739	22'39
Lungrota.....	297	263	560	528	—	16	544	16	—	—	—	—	—	—	9 155	16'35
Mjältbrand.....	—	3	3	—	—	3	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Öfriga sjukdomar...	1	122	123	110	—	10	120	3	3	2	—	—	1	3	1 412	11'21
II. Invasionssjukdomar.	—	3	3	3	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—	13	4'33
III. Konstitutionella sjukdomar.	—	4	4	4	—	—	4	—	—	—	—	—	—	—	80	20'00
IV. Nervsystemets sjukdomar.	1	15	16	4	8	4	16	—	1	—	1	—	—	1	428	25'18
V. Synorganens sjukdomar.	3	117	120	118	—	—	118	2	15	9	6	—	—	15	1 342	9'04
VI. Andningsorganens sjukdomar.																
Katarr i de öfre luftvägarne.....	—	141	141	135	2	2	139	2	60	50	9	—	1	60	414	2'06
Öfriga sjukdomar...	—	8	8	2	1	5	8	—	4	1	1	—	2	4	221	18'42
VII. Cirkulationsorganens sjukdomar.																
Sjukdomar i hjärtat.....	—	8	8	3	—	5	8	—	1	—	—	—	1	1	128	14'22
Lymfkärlesinflammation.....	7	201	208	197	4	—	201	7	10	6	4	—	—	10	3 174	14'56
Öfriga sjukdomar...	2	6	8	3	—	5	8	—	—	—	—	—	—	—	187	23'38
VIII. Digestionsorganens sjukdomar.																
Halsinflammation...	5	50	55	54	—	—	54	1	70	63	6	—	1	70	1 849	14'79
Kolik.....	1	456	457	440	—	17	457	—	21	19	—	—	2	21	814	1'70
Öfriga sjukdomar...	1	122	123	106	1	15	122	1	5	4	1	—	—	5	808	6'31
Transport	321	1 655	1 976	1 843	16	85	1 944	32	218	179	31	—	8	218	23 767	

TAB. 2 (FORTS.). SAMMANDRAG AF HÄSTSIJUKBESKED.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
Sjukdomar	Egna tjänste- och stamhästar								Lejda hästar						Antal sjukdagar	Medeltal sjukdagar
	Kvarstående från föregående år	Insjuknade	Summa	Afförda				Kvarstående till nästa år	Insjuknade	Afförda				Summa afförda		
				Tjänstbara	Ofjänstbara	Döda eller dödade	Summa afförda			Tjänstbara	Sjuka vid lejnings-tidens slut	Döda eller dödade	Summa afförda			
Transport	321	1 655	1 976	1 843	16	85	1 944	32	218	179	31	—	8	218	23 767	
IX. Urin- och könsorganens sjukdomar.	—	6	6	6	—	—	6	—	1	1	—	—	—	1	30	4 ²⁸
X. Rörelseorganens sjukdomar.																
Benbrott och ben-spricka.....	6	69	75	32	4	35	71	4	12	2	—	4	6	12	2 345	26 ⁹⁵
Böjsene- och senskideinflammation	52	675	727	649	26	4	679	48	14	8	6	—	—	14	21 524	29 ⁰⁵
Inflammation i benhinna och öfverben	10	284	294	286	—	—	286	8	7	6	1	—	—	7	6 171	20 ⁵⁰
Ledinflammation och ledvrickningar	32	1 025	1 057	995	15	8	1 018	39	45	35	8	—	2	45	22 139	20 ⁰⁹
Rheumatism	—	22	22	22	—	—	22	—	5	4	1	—	—	5	378	14 ⁰⁰
Spatt	2	71	73	40	25	1	66	7	3	3	—	—	—	3	2 878	37 ⁸⁷
Ringkota	4	60	64	47	12	3	62	2	—	—	—	—	—	—	2 599	40 ⁶¹
Öfriga sjukdomar...	18	613	631	533	66	13	612	19	22	16	5	—	1	22	15 164	23 ²²
XI. Hudens och underhudbindväfvens sjukdomar.																
Mugg	9	145	154	149	—	—	149	5	27	15	12	—	—	27	1 696	9 ³⁷
Sår och kontusion	55	2 384	2 439	2 376	13	1	2 390	49	334	206	128	—	—	334	33 898	12 ²²
Tryckskada	—	306	306	304	—	—	304	2	381	187	194	—	—	381	5 407	7 ⁸⁷
Ringorm	—	32	32	30	—	—	30	2	—	—	—	—	—	—	1 128	35 ²⁶
Öfriga sjukdomar...	19	839	858	822	3	3	828	30	75	38	37	—	—	75	11 682	12 ⁵²
XII. Hofvens sjukdomar.																
Fång.....	1	48	49	33	5	11	49	—	23	18	5	—	—	23	1 713	23 ⁷⁹
Krontramp	3	502	505	493	1	—	494	11	13	12	1	—	—	13	4 385	8 ⁴⁷
Spiktramp	3	162	165	162	1	—	163	2	7	7	—	—	—	7	2 640	15 ³⁵
Öfriga sjukdomar...	23	1 355	1 378	1 329	10	1	1 340	38	169	77	91	—	1	169	19 350	12 ⁵¹
XIII. Svulster.	1	48	49	45	1	—	46	3	—	—	—	—	—	—	672	13 ⁷¹
Summa	559	10 301	10 860	10 196	198	165	10 559	301	1 356	814	520	4	18	1 356	179 566	

Sammandrag af h stsiikubesked.

b) från remontdep erne f r  r 1911.

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Sjukdomar	Egna tjenste- og stamhästar							
	Kvarstående från föregående �r	Insjuknede	Summa	Aff�rda				Kvarstående till näste �r
				T�nsbare	Ot�nsbare	Döde eller d�d�de	Summa aff�rda	
<i>I. Infektionssjukdomar.</i>								
Kvarka	—	286	286	484	—	2	286	—
�friga sjukdomar	—	8	8	7	—	1	8	—
<i>II. Nervsystemets sjukdomar.</i>	—	1	1	—	—	1	1	—
<i>III. Synorganens sjukdomar.</i>	—	7	7	7	—	—	7	—
<i>IV. Andningsorganens sjukdomar.</i>	—	21	21	20	—	1	21	—
<i>V. Cirkulationsorganens sjukdomar.</i>	—	2	2	—	—	2	2	—
<i>VI. Digestionsorganens sjukdomar.</i>								
Kolik	—	55	55	52	—	3	55	—
�friga sjukdomar	1	11	12	9	—	3	12	—
<i>VII. Urin- og könsorganens sjukdomar.</i>	—	1	1	1	—	—	1	—
<i>VIII. Rörelseorganens sjukdomar.</i>								
Benbrott.....	—	8	8	1	2	5	8	—
B�jsene- og senskideinflammation	—	2	2	1	—	—	1	1
Ledvrickning.....	—	6	6	6	—	—	6	—
�friga sjukdomar	—	20	20	17	3	—	20	—
<i>IX. Hudens og bindv�fvens sjukdomar.</i>								
Mugg	—	16	16	16	—	—	16	—
S�r og kontusion	6	199	205	200	—	1	201	4
�friga sjukdomar	—	61	61	61	—	—	61	—
<i>X. Hofvens sjukdomar.</i>								
Spiktramp	—	3	3	3	—	—	3	—
�friga sjukdomar	—	85	85	84	—	—	84	1
Summa	7	792	799	769	5	19	793	6

Tab. 3. Döda hästar.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Truppförband	Orsak till döden						Summa	Procent af truppförbandets hästar	Procent af samtliga döda hästar	Medelålder
	Infektionssjukdom	Sjukdom i nervsystemet	Sjukdom i andningsorganen	Sjukdom i cirkulationsorganen	Sjukdom i digestionsorganen	Benbrott				
K. 1	1	—	—	—	1	1	3	0'53	4'05	14'00
» 2	4	—	—	1	1	1	7	1'36	9'46	7'14
» 3	2	—	—	1	2	1	6	1'17	6'76	12'33
» 4	1	1	—	—	4	1	7	1'37	9'46	7'57
» 5	—	1	—	—	—	—	1	0'10	1'35	8'00
» 6	—	—	—	1	6	2	9	0'92	12'16	11'11
» 7	5	—	1	—	—	—	6 ¹	1'09	6'76	4'17
» 8	5	—	—	—	1	—	6	1'08	6'76	8'50
A. 1	1	—	1	—	1	1	4	1'14	5'41	9'00
» 2	—	—	—	—	3	—	3	0'88	4'05	6'33
» 3	1	—	—	2	4	—	7	1'33	9'46	8'57
» 4	2	—	—	—	—	—	2	0'58	2'70	5'00
» 5	—	—	—	—	1	—	1	0'29	1'35	8'00
» 6	—	—	1	1	—	—	2	0'55	2'70	8'50
» 7	1	—	—	—	—	—	1	1'14	1'35	4'00
» 9	1	—	—	—	2	—	3	5'00	4'05	6'33
Ing. 1	1	—	—	—	—	—	1	1'85	1'35	11'00
» 2	—	—	—	—	1	—	1	1'92	1'35	9'00
» 3	—	—	1	—	—	—	1	4'00	1'35	7'00
T. 1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
» 2	1	—	—	—	1	—	2	3'78	2'70	5'00
» 3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
» 4	—	—	—	—	1	—	1	1'85	1'35	8'00
» 5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
» 6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa	26	2	4	6	29	7	74	—	—	9'00
Procent af döda hästar	35'01	2'70	5'41	6'76	39'19	9'46	—	—	—	—

¹ Dessutom innebrända i Bonarp 35 st.

Tab. 4. Dödade hästar.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
Trupp- förband	Orsak till dödandet										S u m m a	Procent af truppförbandets dödade hästar	Procent af samtliga dödade hästar	Medelålder
	Infektionssjukdom	Sjukdom i nervsystemet	Sjukdom i andningsorganen	Sjukdom i cirkulationsorganen	Sjukdom i digestionsorganen	Senäkomma	Ledäkomma	Hofäkomma	Annan äkomma i rörelseorganen	Sår och fistel				
K. 1	—	—	—	—	—	—	1	—	3	—	4	0'71	4'40	10'75
" 2	—	—	—	—	—	—	2	2	1	—	5	0'97	5'50	7'40
" 3	—	—	—	—	—	—	1	1	3	—	5	0'97	5'50	10'60
" 4	—	—	—	—	—	1	—	—	3	—	4	0'78	4'40	7'75
" 5	1	—	—	—	—	2	7	6	4	—	20	2'05	21'98	14'15
" 6	—	1	—	1	1	—	—	3	7	—	13	1'33	14'29	11'23
" 7	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	2	0'36	2'20	13'50
" 8	—	—	—	—	—	—	—	1	3	2	6	1'09	6'59	12'00
A. 1	—	—	1	—	—	1	—	1	2	—	5	1'43	5'50	10'20
" 2	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	2	0'59	2'20	6'50
" 3	—	—	—	—	—	—	—	—	4	—	4	0'76	4'40	11'25
" 4	—	1	—	—	—	1	1	—	1	—	4	1'17	4'40	9'50
" 5	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	0'29	1'99	10'00
" 6	1	—	1	1	—	—	—	1	—	—	4	1'10	4'40	10'25
" 7	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	1'14	1'99	6'00
" 9	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1'67	1'99	6'00
Ing. 1	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	2	3'70	2'20	17'00
" 2	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	2	3'85	2'20	8'00
" 3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
T. 1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
" 2	—	—	—	—	—	—	1	—	2	—	3	5'66	3'29	10'67
" 3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1'75	1'99	7'00
" 4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
" 5	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	2	3'77	2'20	6'00
" 6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa	3	2	2	2	2	6	15	16	40	3	91	—	—	11'02
Procent af dödade hästar.....	3'30	2'20	2'20	2'20	2'20	6'59	16'48	17'58	43'96	3'30	—	—	—	—

Tab. 5. Kasserade hästar.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
Trupp- förband	Orsak till kassationen															Medelålder
	Sjukdom i nervsystemet	Sjukdom i andningsorganen	Sjukdom i cirkulationsorganen	Sjukdom i digestionsorganen	Allmän stelhet och slapphet	Spat	Ringkota	Annan ledåkomma	Senskldegalla	Annan senåkomma	Hofåkomma	Annan åkomma i rörelseorganen	Sjukdom i hud- och bindväf	Olämplighet såsom ridhäst	S u m m a	
K. 1.....	—	1	2	1	16	2	5	—	—	4	4	4	—	7	46	13 ⁵⁴
„ 2.....	—	1	—	1	20	5	1	—	—	1	2	2	—	1	34	7 ⁹⁴
„ 3.....	—	1	—	—	20	9	—	—	—	5	1	2	—	—	38	8 ²⁴
„ 4.....	—	—	—	—	24	3	—	2	—	4	1	2	—	1	37	14 ⁵⁴
„ 5.....	3	2	—	—	41	3	1	6	3	8	5	6	—	—	78	13 ⁶⁹
„ 6.....	—	2	1	1	19	11	1	5	3	4	3	12	—	—	61	12 ⁸⁹
„ 7.....	—	—	—	1	11	1	4	—	—	4	1	—	—	—	22	12 ⁹¹
„ 8.....	—	—	—	1	12	5	—	2	1	4	—	7	2	2	36	13 ⁹⁴
A. 1.....	—	—	—	—	6	1	3	—	—	1	—	3	—	1	15	11 ⁷³
„ 2.....	—	1	—	—	7	—	—	1	1	3	1	—	1	1	16	12 ⁸¹
„ 3.....	—	—	1	—	7	2	—	3	—	4	—	3	—	2	22	12 ⁴¹
„ 4.....	—	1	—	—	2	1	2	—	1	4	2	3	—	3	19	9 ⁸⁹
„ 5.....	—	—	—	—	11	—	1	—	1	—	—	—	—	1	14	12 ⁷⁹
„ 6.....	—	1	—	—	5	2	1	—	—	2	2	—	—	—	13	11 ⁵⁴
„ 7.....	—	1	—	—	—	1	—	1	1	—	—	—	—	2	6	7 ¹⁷
„ 9.....	—	—	—	—	4	—	—	—	—	—	—	—	—	1	5	14 ⁴⁰
Ing. 1.....	—	—	—	—	2	3	—	—	—	—	—	—	—	—	5	12 ⁶⁰
„ 2.....	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	17 ⁰⁰
„ 3.....	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	7 ⁰⁰
T. 1.....	—	—	—	—	2	1	—	—	—	1	—	—	—	—	4	9 ²⁵
„ 2.....	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	8 ⁰⁰
„ 3.....	1	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	2	12 ⁰⁰
„ 4.....	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
„ 5.....	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
„ 6.....	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1	1	—	—	4	9 ⁵⁰
Summa	4	11	4	5	212	52	18	20	11	51	23	45	3	22	481	12 ²⁸
Proc. af kas- serade hästar	0 ⁸³	2 ³³	0 ⁸⁸	1 ⁰⁴	44 ⁰⁷	10 ³²	3 ⁷⁴	4 ¹⁶	2 ²⁹	10 ⁶⁰	4 ⁷⁸	9 ³⁵	0 ⁶²	4 ⁵⁷	—	—

Bil. I.

Om sterilisation med lågtrycksånga för kirurgiskt ändamål.

Af Bataljonsläkaren *R. Ehrhardt*.

Vid det förslag till utrustning och inredning af Västmanlands regementes nya sjukhus, som i tjänsteväg 1910 inlämnats, funnos upptagna en del apparater för operationsafdelningens räkning: steriliseringsugn för förbandsmateriel, behållare för koksaltlösning och sterilt vatten samt instrumentkokare, alla afsedda att inkopplas i sjukhusets centralvärmeledning för lågtrycksånga med tillgodogörande af denna ånga som energikälla. Efter lämnad redogörelse af de beräknade driftkostnaderna sommartid lämnade Sjukvårdsstyrelsen härtill sitt välvilliga medgifvande, men infordrade i samband härmed utredning angående hithörande förhållanden. Nedanstående rader äro afsedda att belysa åsyftade spörsmål.

Uppmonteringen af hithörande apparater har icke varit utan svårigheter. Rådfrågade sakkunniga ha nämligen icke visat förtrogenhet med hithörande frågor, och det har endast varit erfarenhet från annat sjukhus och delvis ny utexperimentering, hvarigenom anordningarna kunnat slutföras med fullständig framgång.

Innan jag ingår på hithörande detaljer, torde en kort redogörelse för förbandssteriliseringens principer vara på sin plats.

Steriliseringen sker numera uteslutande efter Koch's och Pasteurs grundläggande arbeten med tillhjälp af vattenånga. De närmare företeelserna härvid ha utom af dessa utredts af von Esmarch, Rubner m. fl.

På några minuter dödas alla kända patogena mikroorganismer af vattenånga vid 100° C temperatur, om de direkt utsättas för densamma samt ångan är strömmande och mättad. Den vattenånga kallas mättad, som icke är blandad med luft och icke vid ifrågavarande tryck kan afkylas utan att kondenseras. Luften måste före steriliseringens början vara fullständigt utdrifven, emedan den är en dålig värmeledare, som föga upptager ånga och fuktighet; den verkar som en främmande kropp i systemet och

hindrar härigenom äfven ångans cirkulation. Efter utdrifningen af luften ersätter mättad vattenånga densamma och är i första hand upphofvet till temperaturhöjningen och sterilisationen (eller desinfektionen i inskränkt bemärkelse) genom det värme, som alstras vid kondensationen på väfnadernas enskilda maskor och trådar — hvarvid man icke får fatta kondensationen som utskiljande af flytande vatten i droppform. Den hastighet, hvarmed vattenångan i steriliseringens andra skede genomtränger förbandspaketen o. s. v., beror i första hand på trycket, vidare på sättet, på hvilket de äro packade, och på väfnadernas hygroskopiska beskaffenhet. Äro paketen luckert packade, sker i regel inträngandet mycket snabbt äfven vid strömmande ånga utan tryck. En torr väfnads hygroskopiska beskaffenhet betingar ett synnerligen rikligt inträngande af ånga; bindande af hygroskopiskt vatten torde enl. Rubner vara en betydande värmekälla och viktig faktor vid steriliseringen samt vara orsaken till de betydande temperaturer, man kunnat påvisa inuti apparaterna äfven vid atmosfärstryck och utan att ångan varit öfverhettad. Öfverhettad är den ånga, hvars temperatur är högre, än motsvarande tryck visar — eller en ånga som, ursprungligen mättad genom upphettning öfver sin ursprungliga temperatur, förlorat denna sin egenskap. Tryck och mättad vattenångas temperatur stå i följande förhållande till hvarandra.

mm. hg.	atm.	temp.
755		99·8
760	1·0	100·00
770		100·4
	1·10	102·68
912	1·20	104·2
1,064	1·40	108·7 o. s. v.

Starkt öfverhettad ånga är enligt v. Esmarch, Rubner m. fl. icke förmänlig för steriliseringen.

Öfverhettning uppstår bland annat vid alltför långt drifven förvärmning. Enligt Almqvist brukar man uppvärma desinfektionsugnarna till 60°. Holzapfel och Braatz äro af den meningen, att för långt drifven förvärmning vid sterilisation med strömmande vattenånga är skadlig; vid tillförsel af mättad 100° vattenånga till förvärmd förbandsmateriel uppstår lätt öfverhettad vattenånga (icke ånga af högre tryck). Mjältbrandsporer i bomull, hvilka dödades på 6 min. i mättad vattenånga på 99·8°, bli enligt Rubner lefvande ännu efter $\frac{1}{2}$ timme uti öfverhettad vattenånga på 124—126°.

Afsikten med förvärmningen är dels att minska förbandsartiklarnas

allt för rikliga genomdränkande med kondensvatten och underlätta efter-torkningen, dels — enl. de flesta författare — att i icke ringa mån höja vattenångans steriliserande förmåga. I allmänhet anges 50—70° C. såsom en förmånlig förvärmningstemperatur. Ångan bör uppiifrån undantränga luften, hvilken jämte kondensvattnet vid steriliseringens början bör ha fritt utlopp i apparatens botten.

Ofvanstående gäller såväl sterilisering med strömmande vattenånga som ånga under tryck, lika väl om ångan vid steriliseringen utströmmar i fria luften (eller kondenseras i härför afpassade inrättningar), som om den är hermetiskt tillsluten gent emot densamma och först kan utträda efter öfvervinnande af en ventil. En medelställning inta apparater med obetydligt öfvertryck på 0·10—0·50 atmosfärer — ånga med dylikt tryck är det, som i denna uppsats benämnes lågtrycksånga.

De olika sätten att sterilisera med vattenånga ha alla sina olägenheter och fördelar. Fritt löpande vattenånga utan tryck steriliserar fullt säkert, men tar tid och kan för någorlunda vidlyftigt material angifvas i timmar. Apparaterna äro billiga, lättskötta och ofarliga.

Sterilisation under högt öfvertryck på 1—2 atm. sker mycket snabb och säkert. Men apparaterna fordra noggrann skötsel, äro dyrbara och risken för olyckor vid deras skötsel är ej ringa. Vid mindre noggrann skötsel kunna apparaterna lätt fördärfvas och äfven desinfektionen bli otillfredsställande.

Lågtrycksapparaterna hafva gent emot fritt strömmande ånga ej så litet större sterilisationsförmåga. Steriliseringstiden är kortare. Apparaterna äro enklare att handhafva och arbeta jämnare. För desinfektionsändamål finna lågtrycksmaskiner den vidsträcktaste användning, hvilket i Tyskland jämväl beror på, att öfvertrycksapparaterna där stå under polis-kontroll.

I olika kirurgiska kliniker användas olika slags apparater, mest i bruk äro väl de vanliga autoklaverna eller högtrycksgrytorna för uppvärmning med gas eller fotogenkök.

Vid en del sjukhus användas dock fortfarande såväl apparater för strömmande vattenånga som för lågtryck. Borelius beskriver i Hygiea en apparat af förra slaget, med hvilken han synes synnerligen nöjd. Apparater af senare slaget lära enl. yttrande från instrumentmakarhåll ej tillfredsställa alla parter. — På Västerås lasarett användes vid sterilisationen sedan 12—13 år lågtrycksånga med fullständig framgång.

Det fall, då man framför allt bör tänka på användningen af lågtrycksånga för kirurgiskt ändamål, är — såsom vid Västerås lasarett och Västmanlands regementes sjukhus — då ångan redan förut användes för central-uppvärmning. Man slipper då tänka på särskild värmekälla för sterilisationsapparaterna — lågtrycksångan uppvärmer vattnet till bad och toiletter, upp-

värmer själf rummen, antingen direkt i kondenseringsselementen eller äfven indirekt genom uppvärmning af värmekamrarna, samt steriliserar kirurgens operationsutrustning. (Omnämnda kombinerade uppvärmningssystem användes vid vårt regementssjukhus. Systemet är beträffande maskiner och ledningssystem vackert framställt och illustreradt i Prausnitz lärobok i hygien.) Härtill kommer, att skötseln af apparaterna ställer sig synnerligen enkel — bägge dessa faktorer synnerligen viktiga och afgörande, då det gäller ett militärsjukhus, där läkarens flesta assistenter äro af synnerligen rörlig och ojämn beskaffenhet. Finnas gasledningar, ligger visserligen bra nära till hands att använda sig här af med föredragande af autoklaver. Många militäretablissement, bland dem Västmanlands regementes, ligga emellertid utanför städernas planlagda områden och kunna icke inom rimlig tid vänta sig framdragande af dylika ledningar. Fotogenkök fordra noggrann passning för att fungera väl, och osat från desamma förpestar omgifningarna. Elektrisk kraft är för ifrågavarande drift för dyrbar. Allt skäl, som tala för användandet af de för annat ändamål monterade ångpannorna.

För att lågtrycksapparaterna vid anläggningen skola ställa sig ekonomiska och i driften vara i alla afseenden fullt tillfredsställande, fordras emellertid, att de planläggas samtidigt med centraluppvärmningen samt att apparaterna konstrueras enligt riktiga principer. Trycket bör kunna uppdrifvas till mellan 0·20—0·50 atmosfärers öfvertryck. Vid lägre tryck, 0·18—0·20, få apparaterna ej vara långt aflägsna från maskinrummet, ledningarna böra i sådant fall vara högst 35—40 meter långa. Rörvidden är viktig; diametern får ej vara för liten: trycket minskas då obehörigt under vägen, och den genom apparaterna cirkulerande ångmängden per sekund blir för ringa; ej heller får den vara för stor: onödigt kondensation och värmeförlust blir då följden. Lämplig rördiameter är 1-tums rör (rördiametrar mätas allt fortfarande i tum) och denna vidd bör bibehållas till apparaternas omedelbara grannskap. Rören böra noggrant isoleras för att undvika onödigt värmeförlust. *Onödiga* krökningar, framförallt i allt för skarpa vinklar och i olika plan, böra undvikas. Luftventiler böra i närheten af apparaterna finnas för utdrifvande af luft ur rörsystemet, dylik inkommer alltid om ej annat med vattnet. Rören få ej inmuras utan böra vara upphängda uteder väggarna på krampor. Apparaterna böra vara uppmonterade på rätt stor höjd ofvan golfvet för att lämna kondensvattnet redan från början ett jämnt och oafbrutet fall. Aflopps- eller återförande rören kunna vara betydligt smalare, 0·25 tums rör är här nog. Instrumentkokaren bör vid lågt tryck (0·15—0·20) ha dubbelt golf, mellan hvilka ångan cirkulerar, för att lämna så stor ångyta som möjligt; detta är här synnerligen viktigt, då vatten försedt med soda först kokar vid 104° C. Vid 0·20—0·40 atmosfärers öfvertryck kan ett vanligt plant rörsystem på botten af lådan vara lika godt.

Detaljerna af konstruktionen å de olika apparaterna framgå af bifogade fotografier och utkast. Förbandssterilisatorn å fotografien har en del onödiga detaljer — den afsågs som sagdt till en början för öfvertryck, ändrades så af instrumentmakaren i enlighet med mina anvisningar och slutjusterades af mig i en del detaljer.

Vid pröfningen af en förbandssterilisationsapparat tar man till att börja med reda på tiden, som åtgår för att uppbringa temperaturen af apparatens väggar till omkring 50—70°. Ångan får passera genom härför afsedda värmeelement (lagda i rörform kring väggarna eller i apparatens botten) eventuellt äfven genom sterilisatorns inre. Förvärmningen tar i vår apparat slutligen termometerpröfning en tid af 5—8 min.

Nästa mom. i pröfningen är att insätta de packade korgarna samt påskrufva ångan och iakttaga tiden, som åtgår för att fullständigt utdrifva luften, samt ångans temperatur vid *utlopps-röret*, då luften blifvit utdrifven. Vid våra apparater erfordrade luftutdrifningen 2 min. och visades temperaturen vid åsyftade tillfälle vara omkring 105—108°.

När uppgår temperaturen i förbandsbyltenas innersta gömslen till minst 100°? är nästa fråga. Man finner temperaturen genom användandet af signaltermometer, eller enklare medelst instoppande af en maximaltermometer bland förbandspaketen.

Sistnämnda metod är besvärlig, men går bra för sig. Efter 15 minuter visar i våra apparater termometern minst 104—105° C. Kortare tid ha vi ej försökt. Efter denna tid räknas sterilisationens början, och ha vi satt denna till $\frac{3}{4}$ timme, ehuru antagligen mycket kortare tid skulle lämnat fullt tillförlitliga resultat. Sterilisationen har pröfvats bakteriologiskt med utmärkt tillfredsställande resultat af docent Gunnar Koraen.

Viktigare är, att apparaten praktiskt pröfvats under ett flertal operationer under beväringsrekrytskolan 1911 och med oklanderligt aseptiska resultat.

Koksaltapparaterna och instrumentkokaren pröfvas genom att iakttaga tiden, tills full kokning inträder efter ångans insläppande. Våra apparater koka efter 20 minuter. Koksaltlösningen och sterila vattnet få koka $\frac{1}{2}$ timme hvar, så att all sterilisation kan afslutas samtidigt.

Den långa sterilisationstiden ungefär 1 timme efter ångans påsläppande spelar ingen roll. På Västerås lasarett — med en omsättning af i genomsnitt öfver 1,200 patienter och 700 redovisade kliniska operationer under de senaste 5 åren — fungerar systemet oklanderligt.

På lasarettet sker emellertid uppeldning året om för erhållande af varmvatten till handtvätt, bad o. s. v. och för det större sterilisationsbehofvet; för ett 30-sängars regementssjukhus kan detta af ekonomiska skäl ej komma ifråga, enär operationsarbetet äfven vid största antalet manskapsstyrka ej kan beräknas mer än en eller annan gång i veckan. Äfven

här går emellertid systemet bra i lås. Man behöfver tvenne förbandskorgar. Minst en dylik innehåller då alltid erforderlig materiel för 1 större operation; behållarna innehålla alltid sterilt vatten och koksaltlösning, i instrumentkokaren finnes sterilt porslin. Sommartiden kunna erforderliga instrument kokas på några minuter i poliklinikens elektriska kokare, om brådskanie klinisk operation möjligen någon gång undantagsvis skulle erfordras. I de allra flesta fall kommer man dock tillrätta genom att inpassa operationerna på baddagarna eller förlägga erforderliga bad till veckans operationsdag.

Antingen operation på baddagarna skall äga rum eller ej, omsteriliserar man alltid härvid vederbörande operationsporslin och vatten. Härigenom spelar det heller ingen roll, att sommartiden, då pannorna äro utkylda, 2 timmar hos oss åtgå för att få ångtrycket upp till 0·15—0·18 atmosfärers öfvertryck. (Att ångtrycket på vårt regementssjukhus' centraluppvärmning är så lågt, beror på lokala byggnadstekniska förhållanden. Centraluppvärmning med lågtrycksånga beräknas eljest*vanligen med 0·20—0·50 atmosfärers öfvertryck, då hithörande förhållanden bli mycket enklare att anordna än hvad fallet varit hos oss.)

Ursprungliga kostnadsförslaget från en af våra mest an- sedda firmor löd på	kr. 2,000·00
Därefter, enligt förenkling af attiraljen, men dock med full uppmontering på	» 1,400·00
allt beräknadt till 0·30 atm. tryck. Genom Sjukvårdsstyrelsen erhöllo vi af annan firma motsvarande apparater, en sterilisa- tionsugn för förbandsmateriel af koppar, nyttiga dimensioner 70 × 33·5 cm., 3 vattencisterner (1 på ungefär 30, 2 på 20 lit.), 1 instrument- och kärlkokare (49·5 × 40 × 21 cm.), alla afsedda för fotogenkök och utan uppmontering för	» 725·00
Omändringen af apparaterna till lågtryckssystem måste före- tagas 2 ggr. på grund af missförstånd från firmans sida	» 190·00
Förändring af rördiametrar i ångledningar + uppmontering ...	» 276·00
Omändring af instrumentkokare	» 28·50
2 extra förbandskorgar af koppar	» 36·50
Således summa	» 1,256·00
eller billigare än förstnämnda firmas billigaste anbud. Härvid måste emellertid anmärkas, att, om apparaterna från början afses för hithörande system och noggrant fabriceras i enlighet med bifogade beskrifningar, de äro afsevärdt enklare än firmornas ursprungliga och icke torde behöfva draga mer än	» 725·00
med dubbla förbandskorgar. — Förändring af rördiametrar bort- faller (minskning med 51). Uppmonteringen blir enklare (minsk-	

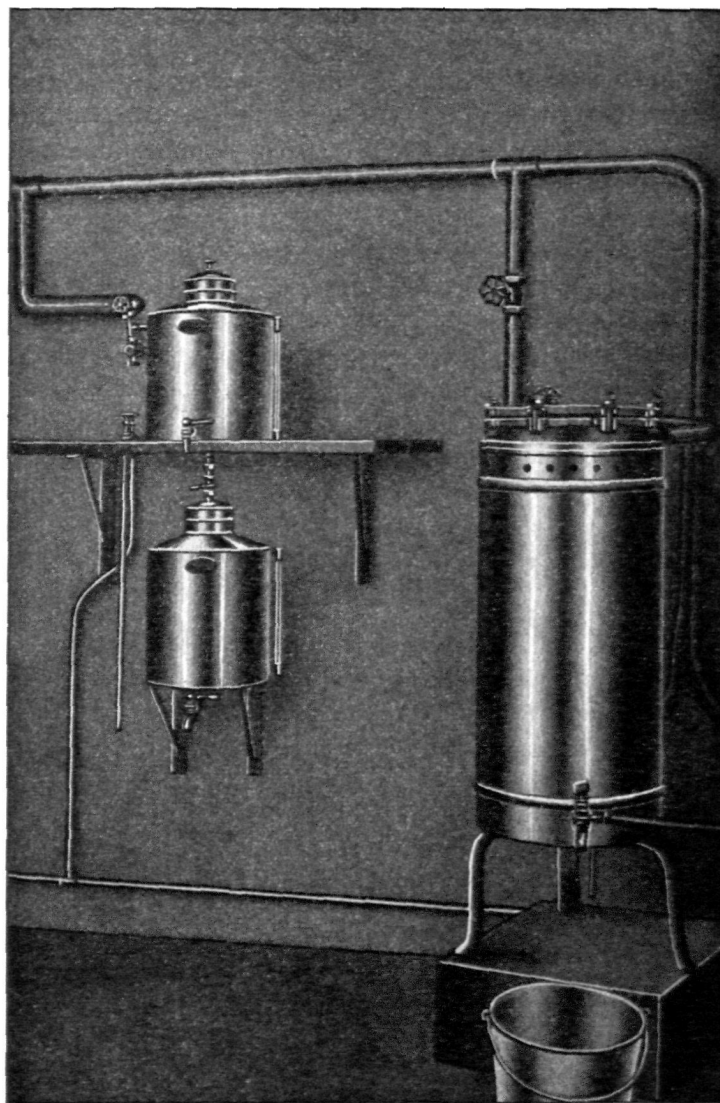
ning ungefär 75 —). Extra kostnad för instrumentkokare och förbandskorgar bortfaller, hvadan alltså kostnaden för fullt förstklassiga och noggrant uppmonterade apparater ej torde behöfva uppgå till mer än *högst* » 900⁰⁰

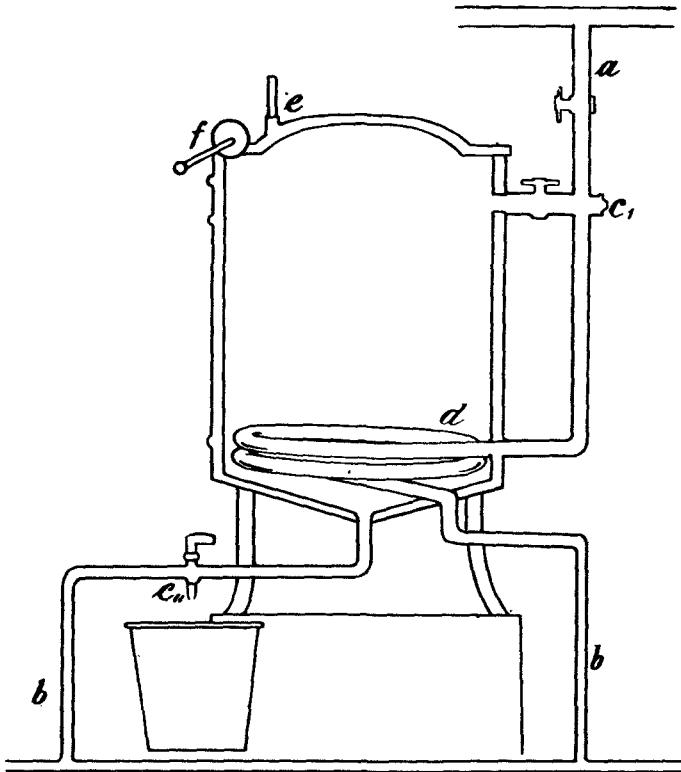
För sommaren beräknas en af ugnarna behöfva uppeldas 1 gång i veckan under några timmars tid för servering af vederbörliga bad. Då pannorna sålunda äro utkyllda, åtgå för eldning under 5 timmars maximaltryck hos oss 5 hl. koks à 1:— summa kronor 5:— Med dessa 5 hl. kunna ungefär 25 bad serveras till 37—40° temperatur, således 5 bad per hl. eller 20 öre badet, och finnes samtidigt tillräckligt med ånga för steriliseringsändamål och varmt vatten för operationstvättningar.

Slutligen — för närvarande ligger visserligen minsta personalstyrkan inne vintertid, men förhållandena synas att döma af de politiska vindarna äfven härutinnan vara på väg att ändra sig.

Använd litteratur.

- Alfvén. Sthlms Hälsov. nämnds Årsb. 1907. Bil. 2, s. 5.
 Almquist. Allm. hälsovårdslära. Sthlm 1897.
 Borelius. Hygiea 1890, s. 677.
 Dahlander. Tillämpad värmelära, Sthlm. 1883.
 Delepine. The essentials of desinfektion and sterilsation by steam at high and low pressure. Med Chron XVI, s. 145.
 Moll. Lärobok i fysik, Sthlm 1903.
 Prausnitz. Atlas u. Lehrbuch der Hygiene, München 1909.
 Rubner. Arch f. hyg. B. VI. s. 241 och Hyg. Rundschau 1898 s. 721.
 Teuschner (ref. Emil Nilsson) Hygiea, 1891, I s. 215 m. fl. smärre uppsatser i de olika hygieniska tidskrifterna.
-

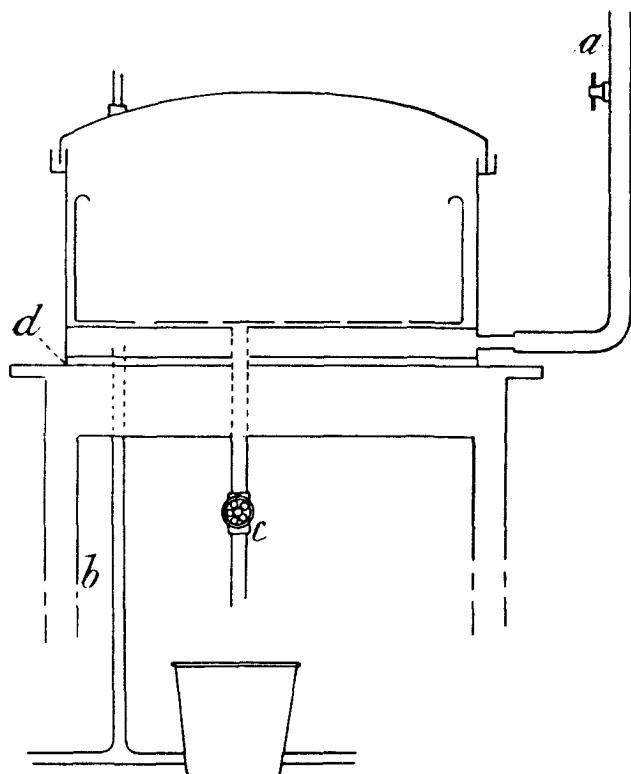

Sterilisationsugn för förbandsmateriel.

- a tillloppsror (för ångan),
- b aflopp (för kondensvatten),
- c₁ och c₁₁ luftventiler, c₁₁ därjämte för utsläppande af kondensvatten,
- d värmeelement,
- e handtag f. tillstängningskran, modell från Centralanstaltens för jordbr.-försök bakteriologiska laboratorium (se Tidskr. i Mil. hälsov. 1911 sid. 81).

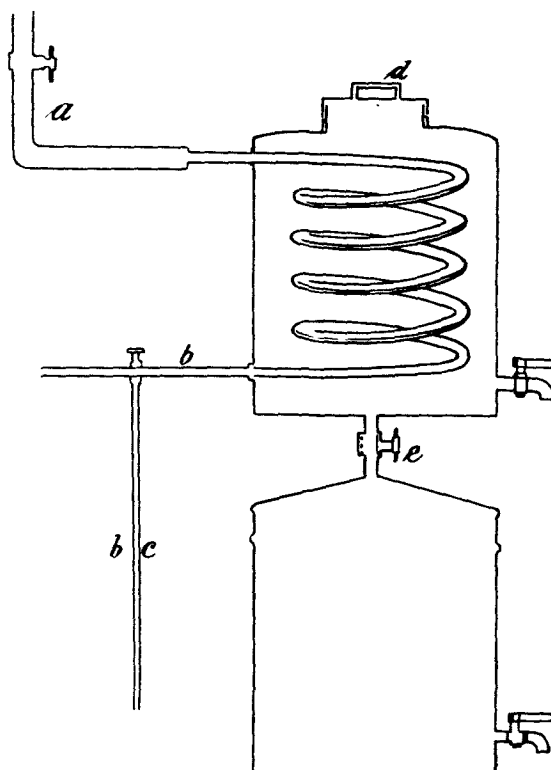
Lämpliga dimensioner 60—70 cm. nyttigt djup och 30—40 cm. nyttig diameter. (I 18 s. ugn är 70 × 33½ cm.; diametern för liten i förhållande till höjden.)

Instrument- och porslinskokare.

- a inlopp för ångan,
- b aflopp för kondensvattnet,
- c för uttömmande af instrumentkokarens vatten,
- d asbestskifva.

Lämpliga mått nyttiga $49 \times 40 \times 21$. Afstånd mellan bottnarna (ångrummets höjd) = 3 cm. till 4 cm.

Behållare för koksaltlösning och sterilt vatten.

- a tillopp för ångan,
- b aflopp,
- bc afloppsrör för luft och destilleradt vatten (upphämtas i särskildt kärl),
- d lock för ihållande af vatten och ev. koksalt.

Öfre behållaren fylls med vatten, ångan påsläppes; efter sterilisering af-tappas innehållet (medelst kranen e) till nedre cisternen. Den öfre fylls ånyo, nu med koksalt och vatten, hvarpå steriliseringen fortsättes. Ur röret bc erhål-les som biprodukt vid steriliseringens början destilleradt vatten. Lämplig rymd 30 liter i hvarje behållare.

Bil. II.

FÄRTLÄKARKÅREN

ENLIGT 1911 ÅRS OMORGANISATION.

1. Fältläkarkårens sammansättning.

Fältläkarkåren skall efter genomförd omorganisation utgöras af:

	Öfverfältläkare	Fältläkare	Regements- läkare	Bataljonsläkare	Extra bataljons- läkare.	Summa
A. Utom truppförband stående läkare.						
1 öfverfältläkare	1	—	—	—	—	1
1 fältläkare	—	1	—	—	—	1
1 läkarassistent	—	—	—	1	—	1
1 chefläkare	—	—	1	—	—	1
1 sjukhusläkare	—	—	—	1	—	1
1 läkare vid krigsskolan	—	—	—	1	—	1
Extra bataljonsläkare	—	—	—	—	44	44
B. Vid truppförband anställda läkare.						
6 fördelningsläkare (tillika regementsläkare)	—	—	—	—	—	—
1 regementsläkare och 1 bataljonsläkare vid hvarje af I 1, I 2, I 3, I 4, I 5, I 6, I 7, I 8, I 9, I 10, I 11, I 12, I 13, I 14, I 15, I 16, I 17, I 18, I 20, I 21, I 22, I 23, I 24, I 25, I 28, K 5, K 6, A 1, A 2, A 3, A 5, A 6, Ing 1 med Ing 3, T 1, T 2, T 3, T 4, T 5 och T 6 samt Karlsborgs garnison.....	—	—	40	40	—	80
2 regementsläkare och 2 bataljonsläkare vid Bodens garnison.....	—	—	2	2	—	4
1 regementsläkare och 2 bataljonsläkare vid Gottlands trupper.....	—	—	1	2	—	3
1 regementsläkare vid hvarje af I 26, A 4 och A 9.....	—	—	3	—	—	3
1 bataljonsläkare vid hvarje af K 1, K 2, K 3, K 4, K 7 och K 8	—	—	—	6	—	6
Summa	1	1	47	53	44	146

Anm. Af de 47 regementsläkarna förordnas 6 såsom fördelningsläkare. Af de 53 bataljonsläkarna skola de 27 till tjänsteåldern äldsta tilldelas högre aflöning.

Anm. Extra bataljonsläkare tillsättas i mån af behof och alltefter som riksdagen därtill beviljar medel. I stället sker småningom en minskning af nuvarande fältläkarstipendiernas antal.

- Anm. För bestridande af sjukvården vid det vid Vaxholm förlagda ingenjörkompaniet får aftal träffas med därstädes bosatt läkare.
- Anm. Fältläkarkårens personal enl. den gamla organisationen utgjorde 1 öfverfältläkare, 1 fältläkare, 53 regementsläkare (hvaraf 6 tillika fördelningsläkare), 91 bataljonsläkare och 54 fältläkarstipendiater, summa 200. Häraf voro dock 22 bataljonsläkar- och 41 stipendiatbeställningar vakanta vid 1912 års ingång.

2. Tjänsteställning.

Fältläkarkårens personal innehar följande tjänsteställning:

öfverfältläkaren — generalmajors;

fältläkaren — öfverstelöjtnants;

fördelningsläkare — öfverstelöjtnants;

regementsläkare — majors;

bataljonsläkare — kaptens, dock att bataljonsläkare i reserven innehar blott löjtnants;

extra bataljonsläkare — löjtnants;

fältläkarstipendiat — löjtnants.

Sedan bataljonsläkare i reserven under 5 år tjänstgjort i denna egen-
skap, må han af öfverfältläkaren föreslås till erhållande af kaptens tjänste-
ställning.

Likaledes må extra bataljonsläkare efter fem års väl vitsordad tjänst-
göring af öfverfältläkaren föreslås till erhållande af kaptens tjänsteställning.

3. Löneförmåner.

	Lön	Dag- aflöning	Arfvode	Inkvart- ersätt- ning	Summa	
Öfverfältläkaren ...	7,000	2,555	—	1,500	11,055	
Fältläkaren	5,300	1,825	—	1,000	8,125	{Ålderstillägg à 600 kr. efter 5 år.
Fördelningsläkare	—	—	1,000	—	1,000	
Regementsläkare ...	4,000	1,825	— ¹	{ 1,000 } { 600 }	{ 6,825 } { 6,425 }	
Bataljonsläkare ...	2,400	1,460	— ¹	{ 500 } { 400 }	{ 4,360 } { 4,260 }	{Lönetillägg à 1,000 kr. åt de 27 äldsta.
Extra batalj.-läkare	1,500	— ²	—	—	1,500	
Fältläkarstipendiat	—	— ³	900	—	900	{2 ålderstillägg à 300 kr. efter 5 o. 10 års tjänst.

¹ dessutom särskilda arfvoden: dels à 1,000 kr. till enhvar af två regements- och 2 bataljonsläkare vid Bodens garnison samt regementsläkaren och bataljonsläkaren vid garnisonssjukhuset i Sthlm, dels ock 500 kr. till regementsläkaren vid Vaxh. gren.-reg.

² dagararfvode 4 kr. vid tjänstgöring inom och 8 kr. utom egen bostadsort.

³ dagtraktamente under tjänstgöring 8 kr.

4. Pension med fyllnadspension.

	Kr.	
Öfverfältläkaren	5,250	
Fältläkaren	4,720	Efter intjänadt ålderstillägg.
Regementsläkare.....	3,200	
Bataljonsläkare	2,720	Efter intjänadt lönetillägg.
Extra bataljonsläkare.....	1,680	Efter intjänade ålderstillägg.

5. Villkor och bestämmelser för läkare vid armén.

Enhvar militärläkare, som efter d. 22 juni 1911 erhållit ordinarie militärläkarbeställning, äfvensom ordinarie militärläkare, som kommit i åtnjutande af de nya aflöningsförmånerna, skall vara underkastad följande villkor och bestämmelser, nämligen:

att med ordinarie militärläkarbeställning icke må förenas annan tjänst å rikets eller Riksdagens stat;¹

att med sådan beställning ej heller må förenas vare sig annan tjänst å kommuns stat, eller uppdrag såsom ordförande eller ledamot i styrelse för verk eller bolag, som är med Kungl. Maj:ts oktroj försedt eller blifvit såsom aktiebolag registrerad, eller befattning såsom tjänsteman i sådant verk eller bolag, eller annan tjänstebefattning af hvad slag som helst, så framt ej uppå därom gjord framställning och efter pröfning att ifrågavarande tjänst, uppdrag eller befattning ej må anses inverka hinderligt för tjänstgöringen såsom militärläkare Kungl. Maj:t finner tjänsten, uppdraget eller befattningen kunna få tillsvidare mottagas eller bibehållas;

att ordinarie läkare vid ett truppförband skall vara skyldig att utan särskild godtgörelse bestrida läkarvård och till militärläkarbeställning hörande undervisningsskyldighet vid till truppförbandet förlagd militärskola, utbildningskurs och truppfafdelning, äfvensom för dit kommenderade enskilda personer;

att ordinarie läkare vid ett truppförband skall vara skyldig att jämte utöfvandet af sin egen befattning utan särskild godtgörelse i förläggningsorten bestrida läkartjänst dels vid annan till armén hörande trupp, där sådant pröfvas nödigt till följd af bortkommendering af eller eljest tillfälligt laga förfall för sist nämnda trupps läkare, eller där Kungl. Maj:t finner skäligt att sådant för kortare tid föreskrifva, dels ock vid marinen enligt de föreskrifter, Kungl. Maj:t kan finna godt meddela;

¹ Såsom sådan tjänst anses icke läkaranställning vid statens järnvägar eller fängelser. Innehafvare häraf har af Kungl. Maj:t på ansökan tillåtits att med sin militärläkarbeställning förena järnvägs- eller fängelseläkartjänst.

att, därest militärsjukhus är gemensamt för två eller flera truppförband samt sjukhuset icke har läkare på egen stat, samtliga dessa truppförbands ordinarie läkare skola i mån af behof vara skyldiga att utan ersättning tjänstgöra vid sådant sjukhus;

att ordinarie militärläkare skall vara skyldig att vid å förläggningssorten beläget civilt sjukhus, där militärpersoner finnas intagna, fullgöra den tjänstgöring, som Kungl. Maj:t framdeles kan finna godt bestämma;

att särskildt de för Svea ingenjörkår och Fälttelegrafkåren afsedda läkarna skola vara skyldiga att, då endera af dem är med vederbörande kår eller del däraf kommenderad utanför förläggningssorten, utan särskild ersättning bestrida sjukvården vid den hemmavarande styrkan af samma kår;

att läkarna vid Karlskrona grenadjärregemente skola vara skyldiga att tjänstgöra vid det i Karlskrona förlagda ingenjörkompaniet; samt

att läkaren vid Vaxholms grenadjärregemente skall vara skyldig att jämte egen befattning utan särskild godtgörelse bestrida läkartjänst å Oscar-Fredriksborgs fort och vid i dess närhet förlagd trupp af kustartilleriet i enlighet med de närmare föreskrifter, som Kungl. Maj:t kan finna godt bestämma.

Extra bataljonsläkare är skyldig till högst 75 och fältläkarstipendiat till högst 90 dagars tjänstgöring hvarje år.

6. Tillsättning af läkartjänster vid armén.

Allmänna bestämmelser.

Öfverfältläkaren utnämnes af Kungl. Maj:t. Fältläkaren utnämnes af Kungl. Maj:t efter förslag af sjukvårdsstyrelsen och medicinalstyrelsen gemensamt.¹ Lekarassistenten i sjukvårdsstyrelsen utnämnes af Kungl. Maj:t efter förslag af samma styrelse.

Fördelningsläkare och fältläkarstipendiaters tillsättas af Kungl. Maj:t efter förslag af sjukvårdsstyrelsen; regementsläkare samt ordinarie och extra bataljonsläkare tillsättas af Kungl. Maj:t efter förslag upprättadt af sjukvårdsstyrelsen, förstärkt med en ledamot af medicinalstyrelsen; dock att, därest denne ledamot är af skiljaktig mening och anser ärendets vikt det fordra, sjukvårdsstyrelsen och medicinalstyrelsen skola afgöra ärendet vid gemensamt sammanträde. Före afgifvande af förslag till fördelningsläkare skall sjukvårdsstyrelsen hafva infortrat yttrande från vederbörande arméfördelningschef.

För erhållande af beställning såsom fältläkarstipendiat, extra bataljons-

¹ Förslag föreligger, att fältläkaren må utnämnas efter underd. förslag af öfverfältläkaren.

läkare, ordinarie bataljonsläkare eller regementsläkare skall göras skriftlig ansökan.

Till beställning såsom fältläkarstipendiat får underdånig ansökan inlämnas till sjukvårdsstyrelsen, utan att ledighet dessförinnan kungjorts i tidningarna, men ledighet i regementsläkar- samt i ordinarie och extra bataljonsläkarbeställningar skall af sjukvårdsstyrelsen kungöras tre gånger i Posttidningen; och skall den till Kungl. Maj:t ställda ansökningen, för att kunna upptagas till pröfning, vara till samma styrelse ingifven eller hafva i betaldt bref med allmänna posten kommit styrelsen tillhanda före kl. 12 å trettionde dagen från den dag, kungörelsen första gången varit införd i tidningen.

Vid *hvarje* ansökan skall finnas fogadt 1) kunskapsbetyg och behörigen styrkt meritförteckning samt 2) militärläkares intyg därom, att den sökande vid besiktning, företagen på sätt och i den ordning, hvarom särskildt blifvit stadgadt, befunnits äga sådan kroppsstyrka, att han synes kunna uthärda de med den sökta beställningen i fred och i krig förenade ansträngningar, samt icke företett kroppsfel af sådan art, att det kan anses inskränka hans tjänstbarhet. 3) Har den sökande icke förut innehaft någon här ofvan omnämnd aktiv militärläkarbeställning, skall vid ansökningen jämväl fogas bevis antingen om vid armén fullgjord värnplikt såsom vapenför eller ock, därest den sökande är eller förut varit vid armén fast anställd, om undergången effektiv vapenöfning till den utsträckning, som enligt gällande föreskrifter motsvarar fullgjord tjänstgöring såsom värnpliktig enligt värnpliktslagen. 4) Vid ansökan till bataljonsläkar- eller regementsläkarbeställning vid beridet truppförband skall vara fogadt intyg om, att den sökande icke är till ridning obekvämd.¹

Ang. anställning i fältläkarkårens reserv är särskildt stadgadt (se nåd. förordn. ang. arméns reserver d. 9 febr. 1906 med ändring den 14 juni 1907).

Särskilda bestämmelser.

Såsom särskilda kompetensvillkor utöfver hvad ofvan anförts gäller för beställning såsom *fältläkarstipendiat* att hafva aflagt med. kandidatexamen och afslutat den kliniska tjänstgöringen vid Serafimerlasarettets medicinska och kirurgiska afdelningar.

Såsom särskildt kompetensvillkor för beställning såsom *extra bataljonsläkare* gäller att vara legitimerad läkare. Sökande till sådan beställning bör vid ansökningstidens utgång icke hafva öfverskridit trettiotredje lefnadsåret, eller ock, om så skett, hafva innehaft befattning i statens tjänst under så lång tid, som motsvarar den tid, hvarmed detta lefnadsår öfverskridits.

I den ordning, de sökande anses böra ifrågakomma till extra bataljons-

¹ Sådant intyg utfärdas helst af regementschef, ridlärare eller kavalleriofficer. Läkare kan endast intyga, att fysiskt hinder icke förefinnes.

läkarbeställning, skola de uppföras å förslaget, dock högst tre. Härvid skall hänsyn tagas hufvudsakligen till sådana meriter, hvilka äga betydelse för blifvande verksamhet såsom militärläkare, nämligen goda kunskaper i medicin, kirurgi och hygien, väl vitsordad tjänstgöring på sjukhus eller andra medicinska institutioner och dylikt. Om mer än en sökande uppföres på förslag till extra bataljonsläkarbeställning, skall tillika gifvas särskildt underdånigt förord åt en af de å förslaget uppförda, nämligen den, som anses mest lämplig för beställningen.

Såsom särskilda kompetensvillkor för beställning såsom *ordinarie bataljonsläkare* gäller att vara legitimerad läkare, att hafva tjänstgjort minst sex månader såsom underläkare eller amanuens vid större sjukhus (såsom läns-lasarett eller därmed jämförligt sjukhus) eller att hafva fullgjort annan där- emot svarande tjänstgöring, som kan komma att föreskrifvas, att hafva i egenskap af fältläkarstipendiat, bataljonsläkare i reserven eller extra bataljonsläkare på tillfredsställande sätt fullgjort sextio dagars tjänstgöring såsom läkare vid arméns truppförband samt att vid ansökningstidens utgång icke hafva öfverskridit trettiotredje lefnadsåret, med mindre sökanden förut innehaft läkartjänst under så lång tid, att han vid fyllda sextiotre lefnadsår kan räkna trettio till pension och fyllnadspension berättigande tjänsteår.

I den ordning de sökande anses böra ifrågakomma till den sökta ordinarie bataljonsläkarbeställningen, skola de uppföras å förslaget, dock högst tre. Härvid skall hänsyn tagas dels till tjänstålder såsom läkare vid armén enligt gällande bestämmelser om rätt till tjänstårsberäkning, dels till kunskapsbetyg, särdeles i de ämnen, hvilka äro af den största betydelsen för militärläkares verksamhet, dels ock till väl vitsordad tjänstgöring såsom militärläkare eller som läkare, underläkare, underkirurg eller amanuens vid större medicinsk eller kirurgisk sjukafdelning. Därest de sökande icke å förslaget uppföras i ordning efter tjänståldern, böra de omständigheter uppgifvas, till hvilka hänsyn tagits vid förslagets uppgörande.

Såsom särskilda kompetensvillkor för beställning såsom *regementsläkare* gäller — förutom hvad i afseende på lefnadsålder här ofvan stadgats för kompetens till ordin. bataljonsläkarbeställning — att i minst tre år hafva innehaft anställning såsom ordinarie bataljonsläkare samt att med godkända prof hafva genomgått för bataljonsläkare särskildt föreskrifven kurs (»kurs för bataljonsläkare»).

I den ordning de sökande anses böra ifrågakomma till den sökta regementsläkarbeställningen, skola de uppföras å förslaget, dock högst tre. Härvid skall hänsyn tagas dels till tjänstålder såsom läkare vid armén enligt gällande bestämmelser om rätt till tjänstårsberäkning, dels till beskaffenheten af den föregående tjänstgöringen såsom militärläkare och särskildt till det sätt, hvarpå denna tjänstgöring blifvit bestridd, dels ock till inom eller utom tjänsten utförda särskilda arbeten eller uppdrag, såsom läkar-

verksamhet å större sjukhus, förtjänstfull författarverksamhet inom militär-medicinens eller sanitetstaktikens områden, utländska studieresor i militär-medicinskt syfte, utländsk tjänst, deltagande i fältöfningar och större fält-tjänstöfningar m. m. Därest de sökande icke å förslaget uppföras i ordning efter tjänstaldern, böra de omständigheter uppgifvas, till hvilka hänsyn tagits vid förslagens upprättande.

Vid upprättande af förslag till beställning såsom *sjukhusläkare* vid garnisonssjukhuset i Stockholm skall, utöfver hvad i detta hänseende ofvan stadgats för regements- och bataljonsläkare, iakttagas, att särskildt afseende fästes vid de sökandes meriter såsom sjukhusläkare.

Såsom särskilda kompetensvillkor för beställning såsom *fördelningsläkare* gäller att vara regementsläkare eller att hafva uppfyllt kompetensvillkoren till sådan beställning. Vid afgifvande af förslag till fördelningsläkarbeställning, skall afseende fästas vid ådagalagda kunskaper och insikter på militärhygienens, den militärmedicinska förvaltningens och sanitetstaktikens områden äfvensom vid förmågan att utöfva befäl.

Fältläkaren vid arméförs:s sjukvårdsstyrelse skall uppfylla de för anställning såsom regementsläkare stadgade villkor. Till *läkarassistent* vid nämnda styrelse må icke föreslås annan än den, som är kompetent att söka bataljonsläkarbeställning vid armén.

Är sökande missnöjd med afgifvet förslag till extra eller ordinarie bataljonsläkarbeställning eller till regementsläkarbeställning, äger han att däröfver hos Kungl. Maj:t anföra besvär inom trettio dagar från den dag, då förslaget blifvit kungjort genom anslag i sjukvårdsstyrelsens ämbetslokal, skoland denna dag finnas angifven å förslaget. Öfver afgifvet förord må besvär icke anföras.

7. Tjänstledighet (semester).

Vid sjukvårdsstyrelsen anställda läkare åtnjuta hvar och en 1 1/2 månads årlig semester enl. af öfverfältläkaren uppgjord fördelning.

Likaledes äger sjukhusläkare vid garnisonssjukhuset i Stockholm att årligen åtnjuta sex veckors tjänstledighet utan ansökan, därest hinder icke möter för tjänstens behöriga uppehållande under ledigheten.

Enl. §§ 27 och 28 i Tj.-R. tilldelas tjänstledighet utan ansökan (semester) endast åt officerare, underofficerare, viss intendenturpersonal samt vissa chefer, hvaremot läkarna vid truppförbanden icke äro tillerkända någon tjänstledighet utan ansökan. Enl. § 29 kan däremot på ansökan tjänstledighet under högst sex veckor beviljas läkare af vederbörande regementschef, dock under vissa villkor. I sakkunnigas förslag till omorganisation af fältläkarkåren uttryckes önskan om tilldelande af semester, och chefen

för Landtförsv.-dep. har i sitt yttrande öfver nämnda förslag framhållit lämpligheten af att de ordinarie läkarna — i likhet med hvad som nu äger rum (?) — få komma i åtnjutande af några veckors semester, där förhållandena sådant medgifva. Huru än förevarande önskningsmål kunna ordnas, kvarstår likväl för läkarna i allmänhet bestämmelsen i mom. 27 af § 29 i Tj.-R., att framställning skall göras till Konungen, därest tjänstledighet åt läkare skulle medföra särskild kostnad för statsverket genom beordrandet af extra läkare eller genom gäldande af resekostnader m. m. Om tjänstledighet beviljas *utan* eller *efter* ansökan, torde därför icke spela någon roll, så mycket mer som enl. aflöningsreglementet dagaflöning, hel eller half, får hvarje kalenderår utgå under sex veckors tjänstledighet af annan orsak än sjukdom.

Frågan om tjänstledighet för läkare vid truppförband, utan mistning af dagaflöning, torde därför för närvarande kunna uttryckas sålunda: Tjänstledighet under högst sex veckor af annan orsak än sjukdom kan af vederbörande chef beviljas läkare vid truppförband, därest särskild kostnad för statsverket icke uppstår genom ledigheten och förhållandena i öfrigt det medgifva. Skulle statsverket drabbas af särskild kostnad genom ledigheten, skall i hvarje fall framställning göras till Konungen. (Sjukvårdsstyrelsen har emellertid gjort underdånig framställning i syfte att läkare, som är ensam anställd [tjänstgörande] vid truppförband, må af vederbörande regementschef kunna beviljas 6 veckors semester.)

8. Öfvergångsstadganden.

För genomförandet af fältläkarkårens nya organisation har 1912 års riksdag medgifvit,

att, därest under år 1913 vakans i bataljonsläkarbeställning kommer att inträffa vid I 1, I 2, I 3, I 4, I 6¹, I 8, I 9, I 10, I 12, I 13, I 14, I 15¹, I 16, I 21¹, I 22, I 24, I 25, I 26, K 5, K 6, A 4¹, A 9, T 1 eller T 4, beställningen icke skall tillsättas, utan den nya organisationen tillämpas;

att, därest under år 1913 vakans i bataljonsläkarbeställning kommer att inträffa vid K 2, K 3 eller K 7, beställningen icke skall tillsättas, men innehafvaren af regementsläkarbeställningen bibehållas vid sina innehafvande aflöningsförmåner;

att, därest under år 1913 vakans i regementsläkarbeställning kommer att inträffa vid truppförband (med undantag för femskvadronsregemente), där antalet beställningar skall minskas, beställningen tillsättes med aflöning för den nya tjänstinnehafvaren enligt ny stat, därest den nya organisationen

¹ Den nya organisationen är sedermera tillämpad vid detta truppförband.

kan genomföras, men eljest efter den gamla staten¹, till dess genom en af bataljonsläkarnas afgang den nya organisationen kan tillämpas vid detta truppförband; samt

att, därest under år 1913 vakans i regementsläkarbeställning kommer att inträffa vid femskvadronsregemente, beställningen icke skall tillsättas, utan den nya organisationen tillämpas vid sådant truppförband;

allt under villkor, att för den nya organisationens genomförande till förfogande stående medel icke öfverskridas.

I afseende på den ökade aflöningen för de till tjänstaldern äldsta bataljonsläkarna, har årets Riksdag medgifvit,

att någon ökad aflöning för dessa äldsta bataljonsläkare *på gammal stat* icke vidare skall tilläggas sådan bataljonsläkare utom i det fall, att det pröfvas skäligt att åt yngre bataljonsläkare, som är anställd vid truppförband, där den nya organisationen icke är genomförd och de nya aflöningsförmånerna icke börjat tillämpas och som är i tur till erhållande af ökad aflöning enligt den gamla organisationen, tilldela sådan aflöning; skoland dock beloppet utgöra blott ett tusen kronor och den tillagda aflöningen frånträdas vid öfvergången till den nya organisationen och därmed förenade aflöningsvillkor; samt

att lönetillägg med ett tusen kronor enligt *den nya organisationen* skall från anslaget till ökad aflöning för de till tjänstaldern äldsta bataljonsläkarna tillkomma hvar och en af de 27 till tjänstaldern äldsta bataljonsläkarna, som öfvergått eller öfvergår till ny stat.

Enligt det vid 1911 års Riksdag fattade beslut ang. fältläkarkårens omorganisation, skall fältläkarstipendiatinstitutionen småningom afvecklas. I Riksdagens beslut om öfvergång till den nya organisationen under år 1912 intogos bestämmelser om, att fältläkarstipendiaterna under år 1912 skulle utgöra 30, att årsarfvodet för hvar och en af dessa skulle utgå enl. ofvanstående tabell öfver löneförmåner och att tjänstgöringsskyldigheten skulle utgöra högst 90 dagar årligen. 1912 års Riksdag har på förslag af arméförvaltningen nedsatt stipendiaternas antal för år 1913 till 27, men i öfrigt intet ändrat af föregående Riksdags bestämmelser angående stipendiaternas aflönings- och tjänstgöringsförhållanden. I afseende på minskningen af stipendiaternas antal, framhöll chefen för Landtförsvarsdep. i sitt yttrande till statsrådsprotokollet, att denna bör ske med försiktighet.

För att ersätta stipendiaterna beslöt 1911 års Riksdag, att vid armén skulle anställas högst 44 extra bataljonsläkare. Under år 1912 skulle 6 sådana beställningar inrättas. Innevarande års Riksdag har medgifvit, att ytterligare 6 extra bataljonsläkarbeställningar få inrättas under år 1913.

Hittills har den nya organisationen funnit sin tillämpning vid I 5, I 6,

¹ Dessa senare regementsläkartjänster tillsättas icke före den 1 jan. 1913.

I 11, I 15, I 17, I 18, I 20, I 21, I 23, I 28, A 4, Ing. 1 med Ing. 3, T 2, T 3, T 5 och T 6, hvarjämte läkarna vid I 19 och Ing. 4 samt regementsläkaren vid A 8 öfverflyttats på kommandantskapets i Boden stat, regementsläkaren vid Ing. 2 och bataljonsläkaren vid A 8 på kommandantskapets å Karlsborg stat samt läkarna vid I 27 och A 7 på militärbefälhafvarens på Gottland stat.

Stockholm i sept. 1912.

Ernst Boman.